

სსიპ - დავით აღმაშენებლის სახელობის საქართველოს
ეროვნული თავდაცვის აკადემია

LEPL - DAVID AGHMASHENBELI
NATIONAL DEFENCE ACADEMY OF GEORGIA

სამხედრო შრომები

MILITARY PAPERS

სამეცნიერო ნაშრომთა კრებული
COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS
2021

სსიპ - დავით აღმაშენებლის სახელობის
საქართველოს ეროვნული თავდაცვის აკადემია

LEPL - DAVID AGHMASHENEBELI
NATIONAL DEFENCE ACADEMY OF GEORGIA

სამხედრო შრომები

MILITARY PAPERS

სამეცნიერო ნაშრომთა კრებული
COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS

2021

კონფერენციის ხარისხიანად და შეუფერხებლად ჩატარების მიზნით, შეიქმნას საერთაშორისო სამეცნიერო კრებულის კონფერენციის სარედაქციო კოლეგია (შემდგომში-კოლეგია) შემდეგი შემადგენლობით:

სარედაქციო კოლეგია

რედაქტორი

ბრიგადის გენერალი მამია ბალახაძე სსიპ - დავით აღმაშენებლის სახელობის საქართველოს ეროვნული თავდაცვის აკადემიის რედაქტორი

სარედაქციო კოლეგიის ხელმძღვანელი კოლკოვნიკი დავით რაზმაძე ეროვნული თავდაცვის აკადემიის რედაქტორის მოადგილე

სარედაქციო კოლეგიის ხელმძღვანელის მოადგილე კოლკოვნიკი გიორგი ლაღიაშვილი ეროვნული თავდაცვის აკადემიის სამეცნიერო კვლევითი ცენტრის ხელმძღვანელი

სტილისტი / კომპიუტერული უზრუნველყოფა დავით სთეფანიშვილი ეროვნული თავდაცვის აკადემიის დისტანციური სწავლების ცენტრის კურსების უფროსი სპეციალისტი

სარედაქციო კოლეგიის წევრები კოლკოვნიკი გურაბ გერაკიძე ეროვნული თავდაცვის აკადემიის ბაკალავრიატის უფროსი

ალექსი ბურდულაძე ეროვნული თავდაცვის აკადემიის ბაკალავრიატის ინფორმაციის მმართველების უფროსი

ნანი არაბული ეროვნული თავდაცვის აკადემიის ბაკალავრიატის ინფორმაციის მმართველების კოორდინატორი

როგეო ბაღდავა ეროვნული თავდაცვის აკადემიის ბაკალავრიატის ინფორმაციის მმართველების ასოცირებული კოორდინატორი

ვეთვიან ჭიბჭიშვილი ეროვნული თავდაცვის აკადემიის ბაკალავრიატის მენეჯმენტის მმართველების უფროსი

რუსუდან დალაქიშვილი-ჭიჭინაძე ეროვნული თავდაცვის აკადემიის ბაკალავრიატის მენეჯმენტის მმართველების კოორდინატორი

შალვა ჯულაყიძე ეროვნული თავდაცვის აკადემიის ბაკალავრიატის მენეჯმენტის მმართველების ასოცირებული კოორდინატორი

ვიცე-კოლკოვნიკი გიორგი სხირთლაძე ეროვნული თავდაცვის აკადემიის ბაკალავრიატის თავდაცვისა და უსაფრთხოების მმართველების უფროსი

მინილ შავთვალაძე ეროვნული თავდაცვის აკადემიის ბაკალავრიატის თავდაცვისა და უსაფრთხოების მმართველების კოორდინატორი

ვიცე-კოლკოვნიკი იოსებ ჯაფარიძე ეროვნული თავდაცვის აკადემიის ხელმძღვანელი

ნიკოლოზ ენითაშვილი ეროვნული თავდაცვის აკადემიის სამეცნიერო კვლევითი ცენტრის მთავარი მეცნიერი

სარჩევი

“კოლიტიკა და საერთაშორისო ურთიერთობები” ბრიგადის გენერალი მაგია ბალახაძე	9
კლავფიციის მოძღვრების ფილოსოფიური კრინციპები და ასპექტები ირაკლი ბათიაშვილი	16
კრიტიკული ინფრასტრუქტურის გრადაცია კოლკოვნიკი მურთაზ გუჭაჭიანი	23
თავდაცვის დაგეგმვის მეთოდოლოგიების უპირატესობები და უარყოფითი მხარეები გიორგი დოლიძე	28
ერთობლივი სახელაეთო ოპერაციები კოლკოვნიკი ჯამბულ ხალოშვილი	34
ომის კრინციპები - რატომ ცხრა? თადარიგის გენერალ-ლეიტენანტი დავით თევზაძე	40
რამდენად მნიშვნელოვანია სპეციალური დანიშნულების ძალები თანამედროვე საომარ მოქმედებებში? ამ მაღალ თქვენილოგიურ ხანაში არის თუ არა ის საჭირო? კოლკოვნიკი გიორგი ლაღიაშვილი	48
საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ფერიტორიული მთლიანობის გამონვევები 1918-1921 წლებში ირაკლი ლეონიძე და ხათია ლეონიძე	54
მაღალი ბალისტიკური ეფექტიანობის ლითონკარამიკული ფილების მიღების თქვენილოგიის კვლევა-დამუშავება ზაქარია მელაშვილი, თეიმურაზ ნამიჩიშვილი, გურაბ ასლამაზაშვილი, გიორგი კარუნაშვილი, გარეგინ ზახაროვი, მიხეილ ჩინრაძე და კონსტანტინე კაკავა	61

„რუხი ზონები“, როგორც თანამედროვე მსოფლიო წესრიგის დესტაბილიზაციის ფაქტორი და გამოწვევა XXI საუკუნეში ქეთევან მესხიძე	69
სამხედრო საინჟინრო ძალების გამოყენების მნიშვნელობა სამხედრო ოპერაციების დროს ვიცე-პოლკოვნიკი გურაბ სამხარაძე	77
საქართველოს თავდაცვის ძალების პირადი შემადგენლობით დაკომპლექტების სისტემის სრულყოფის ძირითადი მიმართულებები ბრიგადის გენერალ-მაიორი თენგიზ შუბლაძე	83
ნათოს ახალი სტრატეგიული კონცეფცია ცივი ომის შემდგომ ქეთევან ჩახავა	89
სამხედრო ლიდერობის ფორმალური ასპექტი და ატრიბუტი ვიცე-პოლკოვნიკი კობა ჟიჟინაძე და ნუნუ ოვსიანიკოვა	95
2016 წლის სამხედრო გადატრიალების მხედლობა თურქეთში და მისი შედეგები კაპიტანი ხვიჩა ხოფრევეანიძე	101

CONTENT

"POLITICS AND INTERNATIONAL RELATIONS" BRIGADIER GENERAL MAMIA BALAKHADZE	9
PHILOSOPHICAL PRINCIPLES AND ASPECTS OF CLAUSEWITZ' DOCTRINE IRAKLI BATIASHVILI	16
CRITICAL INFRASTRUCTURE GRADATION COLONEL MURTAZ GUJEJANI	23
ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF DEFENSE PLANNING METHODOLOGIES GIORGI DOLIDZE	28
CONNECTED GROUND OPERATIONS COLONEL JAMBUL ZALOSHVILI	34
THE PRINCIPLES OF A WAR - WHY NINE? RESERVE LIEUTENANT GENERAL DAVIT TEVZADZE	40
HOW IMPORTANT IS SOF (SPECIAL OPERATION FORCES) TO MODERN WARFARE? IN THIS TECHNOLOGICAL AGE, IS IT INDISPENSABLE? COLONEL GIORGI LAGHIASHVILI	48
CHALLENGES OF TERRITORIAL INTEGRITY OF THE DEMOCRATIC REPUBLIC OF GEORGIA IN 1918-1921 IRAKLI LEONIDZE AND KHATIA LEONIDZE	54
RESEARCH AND DEVELOPMENT OF TECHNOLOGY FOR PRODUCTION HIGH BALLISTIC EFFICIENCY METAL CERAMIC PLATES ZAQARIA MELASHVILI, TEIMURAZ NAMICHEISHVILI, ZURAB ASLAMAZASHVILI, GEORGE PARUNASHVILI, GAREGIN ZAKHAROV, MIKHEIL CHIKHRADZE AND KONSTANTINE PAPAVAL	61

„GRAY ZONES“ AS A FACTOR OF DESTABILIZATION THE MODERN WORLD ORDER AND CHALLENGING OF XXI CENTURY KETEVAN MESKHIDZE	69
THE IMPORTANCE OF USING MILITARY ENGINEERING FORCES DURING MILITARY OPERATIONS LIEUTENANT COLONEL ZURAB SAMKHARADZE	77
THE MAIN DIRECTIONS OF IMPROVING THE PERSONNEL RECRUITMENT SYSTEM OF THE GEORGIAN DEFENSE FORCES BRIGADIER GENERAL TENGIZ SHUBLADZE	83
NATO'S NEW STRATEGIC CONCEPT AFTER THE GOLD WAR KETEVAN CHAKHAVA	89
SOME ASPECTS AND ATTRIBUTES OF MILITARY LEADERSHIP LIEUTENANT COLONEL KOBACHITCHINADZE AND NUNU OVSYANNIKOVA	95
THE 2016 MILITARY COUP ATTEMPT IN TURKEY AND ITS RESULTS CAPTAIN KHVICHA KHOZREVANIDZE	101

“პოლიტიკა და საერთაშორისო ურთიერთობები”

ბრიგადის გენერალი მაშია ბალახაძე დოქტორი

სსიპ - დავით აღმაშენებლის სახელობის საქართველოს ეროვნული თავდაცვის აკადემიის რექტორი

აბსტრაქტი

“პოლიტიკა” ბერძნული სიტყვების “polis” (ქალაქი-სახელმწიფო) და “techné” (მეცნიერება) ნაერთია და სახელმწიფოს მართვის მეცნიერებას ნიშნავს. თანამედროვე გაგებით, პოლიტიკა მოიცავს ყველა იმ იდეოლოგიას, სტრატეგიას თუ აქტივობას, რომლებიც სახელმწიფოს მართვასთან და ამ უკანასკნელის სხვა სახელმწიფოებთან ურთიერთობასთან არის კავშირში.¹

მაკიაველი სიტყვებით “ყველაფერი პოლიტიკა არ არის, თუმცა პოლიტიკა ყველაფრით ინტერესდება.” შეგვიძლია ვთქვათ, რომ პოლიტიკა მოიცავს სახელმწიფოს ორგანოების მონაცემებსა და ურთიერთდამოკიდებულების საკითხებს, ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ სფეროებს, ქვეყნის საგარეო ურთიერთობას, თავდაცვის სტრატეგიებს და მრავალ სხვა საკითხს.

პოლიტიკას ჰყავს თავისი მონაწილეებიც. პირველ რიგში, რა თქმა უნდა მათში პოლიტიკოსები იგულისხმებიან, რომლებიც მონაწილეობენ ან სურთ, რომ მონაწილეობდნენ ქვეყნის მართვაში, მისი პრიორიტეტების განსაზღვრასა და შესრულებაში. როგორც წესი, პოლიტიკოსები ერთიანდებიან პოლიტიკურ პარტიებში ან საზოგადოებრივ მოძრაობებში, რომლებიც საკუთარ პროგრამებში განსაზღვრავენ სახელმწიფოს განვითარების მათეულ ხედვას.

საკვანძო სიტყვები:

პოლიტიკა, საერთაშორისო ურთიერთობები, დემოკრატია, პოლიტიკური რეჟიმები, იდეოლოგიები.

1 <https://www.civiceducation.ge/ka/lessons/2-20>

“POLITICS AND INTERNATIONAL RELATIONS”

**BRIGADIER GENERAL MAMIA BALAKHADZE
PH.D
RECTOR OF LEPL - DAVID AGHMASHENEBELI
NATIONAL DEFENCE ACADEMY OF GEORGIA**

ABSTRACT

“Politics” is a combination of the Greek words “polis” (city-state) and “techné” (science) and means the science of governing the state. In the modern sense, politics includes all the ideologies, strategies or activities that are related to the governance of the state and its relations with other states.²

According to Machiavelli, “everything is not political, but politics is interested in everything.” We can say that the politics covers issues of arrangement and interdependence of state bodies, economic, social, cultural spheres, foreign relations of the country, defense strategies and many other issues.

Politics has its participants as well. First of all, of course, it implies politicians who participate or want to participate in governing the country, defining and fulfilling its priorities. As a rule, politicians unite in political parties or public movements, which define their vision of the development of the state in their programs.

KEYWORDS:

Politics, International Relations, Democracy, Political Regimes, Ideologies.

² <https://www.civiceducation.ge/ka/lessons/2-20>

რა არის პოლიტიკა ?

“პოლიტიკა” ბერძნული სიტყვების “polis” (ქალაქი-სახელმწიფო) და “techné” (მეცნიერება) ნაერთია და სახელმწიფოს მართვის მეცნიერებას ნიშნავს. თანამედროვე გაგებით, პოლიტიკა მოიცავს ყველა იმ იდეოლოგიას, სტრატეგიას თუ აქტივობას, რომლებიც სახელმწიფოს მართვასთან და ამ უკანასკნელის სხვა სახელმწიფოებთან ურთიერთობასთან არის კავშირში.³

მაკიაველი სიტყვებით “ყველაფერი პოლიტიკა არ არის, თუმცა პოლიტიკა ყველაფრით ინტერესდება.” შეგვიძლია ვთქვათ, რომ პოლიტიკა მოიცავს სახელმწიფოს ორგანოების მონაცემებს და ურთიერთდამოკიდებულებების საკითხებს, ეკონომიკურ, სოციალურ, კულტურულ სფეროებს, ქვეყნის საგარეო ურთიერთობას, თავდაცვის სტრატეგიებს და მრავალ სხვა საკითხს.

პოლიტიკას ჰყავს თავისი მონაწილეებიც. პირველ რიგში, რა თქმა უნდა მათში პოლიტიკოსები იგულისხმებიან, რომლებიც მონაწილეობენ ან სურთ, რომ მონაწილეობდნენ ქვეყნის მართვაში, მისი პრიორიტეტების განსაზღვრასა და შესრულებაში. როგორც წესი, პოლიტიკოსები ერთიანდებიან პოლიტიკურ პარტიებში ან საზოგადოებრივ მოძრაობებში, რომლებიც საკუთარ პროგრამებში განსაზღვრავენ სახელმწიფოს განვითარების მათეულ ხედვას.

პოლიტიკა კონფლიქტისა და თანამშრომლობის მონაცვლეობაზეა აგებული. ურთიერთსაწინააღმდეგო მოსაზრებების, ინტერესებისა და საჭიროებების არსებობა ნიშნავს, რომ ადამიანებსა და ადამიანთა ჯგუფებს შორის უთანხმოება გარდაუვალია. მაგრამ პოლიტიკის მონაწილეებს ისიც კარგად უნდა ესმოდეთ, რომ ინტერესების მიღწევა და საკუთარი მოსაზრებების გატანა მხოლოდ კონფლიქტის საშუალებით შეუძლებელია და სხვა ადამიანებთან თანამშრომლობას საჭიროებს. ამიტომაც, პოლიტიკა უთანხმოებების გადანაცვლების პროცესს წარმოადგენს.⁴

ხდება ისეც, რომ უთანხმოების გადანაცვლება მშვიდობიანად ვერ ხერხდება. ამ შემთხვევაში საქმე მიდის რევოლუციამდე და ომამდე. ომი და ძალადობა პოლიტიკურ მიზნებს ემსახურება.⁵

პოლიტიკური იდეები საუკუნეებს უძლებს და ახალი ფორმით ბრუნდება საზოგადოებაში. ამ იდეებს ხშირად უფრო დიდი ძალა აქვს, ვიდრე ყველაზე ძლიერამოსილ შეიარაღებულ ძალებს და მსოფლიო რელიგიებს. პოლიტიკა არ არსებობს იდეების გარეშე, რადგან ადამიანები სწორედ იდეების გარშემო ირამებიან თავიანთი მიზნების მისაღწევად.

პოლიტიკის ერთ-ერთი მთავარი კატეგორია ძალაუფლებაა. ძალაუფლება არის უნარი აიძულო სხვა, გააკეთოს ის, რასაც სხვაგვარად არ გააკეთებდა.

პოლიტიკა ადამიანთა ურთიერთქმედების ისეთი სისტემაა, რომელიც ამ ძალაუფლების მოპოვებას, შენარჩუნებას, გაზრდასა და გავრცელებას ისახავს მიზნად. პოლიტიკაში ჩაბმულები არიან არა მარტო ცალკეული ადამიანები, არამედ ადამიანთა ორგანიზებული ჯგუფები და მთელი სახელმწიფოებიც კი.

ძალაუფლება ადამიანთა ურთიერთობებში ვლინდება. ავტორიტეტი და იძულების მუქარა ძალაუფლების მთავარი ატრიბუტებია.

პოლიტიკის ბუნება ყველაზე კარგად სახელმწიფოს მონაცემებსა და მის ქმედებებში ვლინდება.

სახელმწიფოს მართვა მთავრობას აკისრია, რომელიც საზოგადოებაზე კონტროლს ახორციელებს, რათა კოლექტიური გადანაცვლებები სისრულეში მოიყვანოს. ამიტომაც ხშირად პოლიტიკას მთავრობასთან, სახელმწიფოსთან აიგივებენ, პოლიტიკის შესწავლას კი – მთავრობის შესწავლასთან.

პოლიტიკის გაგება შეიძლება როგორც ინსტიტუციური, ასევე ინდივიდუალური თვალსაზრისით.

- ინსტიტუციური მიდგომა პოლიტიკაში გულისხმობს საჯარო საკითხების კვლევას, მთავრობის ქმედებების შესწავლას და სახელმწიფოს ფუნქციების განსაზღვრას.

- პიროვნული მიდგომის შესწავლის ობიექტია კერძო პირების მოღვაწეობა, მთავრობის გავლენის მიღმა მყოფი საკითხები და საზოგადოებრივი პროცესები.

თანამედროვე სამყაროში პოლიტიკის ერთ-ერთი ასპექტი სახელმწიფოსა და რელიგიის ურთიერთობაა. თანამედროვე ეპოქაში, განსაკუთრებით კი დემოკრატიულ ქვეყნებში, სახელმწიფო რელიგიისგან გამიჯნული უნდა იყოს, მაგრამ ხშირად ეს ასე არ ხდება. რელიგიისა და სახელმწიფოს ერთმანეთში შერევა შეიძლება სერიოზულად დააზარალოს ადამიანის უფლებები: რელიგია, თავისი ხასიათით, უზენაესი ჭეშმარიტების მქადაგებელია, პოლიტიკა კი, არსებითად, დაპირისპირებული აზრების, კამათისა და უთანხმოების ასპარეზია.

რამდენიმე ათეული წლის წინ მეცნიერებმა გადანაცვლეს უფრო მუსტი სამეცნიერო მეთოდები **გამოყენებინათ** და პოლიტიკური ფაქტების და მათი გამომწვევი მიზეზების რიცხვების საშუალებით შესწავლას

3 <https://www.civiceducation.ge/ka/lessons/2-20>

4 ხელაშვილი. გ. რა არის პოლიტიკა? // ჩემი სამყარო, 2013, №1, გვ. 22

5 ხელაშვილი. გ. რა არის პოლიტიკა? // ჩემი სამყარო, 2013, №1, გვ. 22

მოჰკიდეს ხელი.

პოლიტიკის შესწავლის რაოდენობრივი მეთოდის მიზანი პოლიტიკური პროცესების და მათი შედეგების მათემატიკური და სტატისტიკური საშუალებებით ახსნა, გაგება და პროგნოზირებაა.

რაოდენობრივი მეთოდის გამოყენების კარგი მაგალითი დემოკრატიულ ქვეყნებში ჩატარებული არჩევნების შედეგების ანალიზია – „რამდენმა ვინ ვის და სად მისცა ხმა არჩევნებში? და რომელმა ფაქტორებმა განაპირობა საარჩევნო ხმების ამგვარი განაწილება?“

ნორმატიული პოლიტიკური მეცნიერება ცდილობს გასცეს პასუხი კითხვას, თუ როგორი იქნებოდა იდეალურად მონყობილი საზოგადოება ან ამ საზოგადოების რომელიმე ასპექტი.

ემპირიული პოლიტიკური მეცნიერების მიზანი კი ვითარების უემოციო, მიუმხრობელი, ფაქტებით გამყარებული ანალიზია.

არსებობს პოლიტიკური იდეოლოგიის ორი ტრადიციული მიმდინარეობა - მემარჯვენე და მემარცხენე მიმდინარეობები. იმის მიხედვით, რომელი ფასეულობები - ტრადიციული თუ ნოვაციური-მიიჩნევა ქვეყნის წინსვლის და მოქალაქეთა კეთილდღეობის უზრუნველყოფის მიღწევის საუკეთესო საშუალებად.

რაც შეეხება კონკრეტულ პოლიტიკურ იდეოლოგიებს, ისინი მრავალრიცხოვანია, მათ შორის ყველაზე გავრცელებული და პოპულარული იდეოლოგიებია:

1. **ლიბერალიზმი** თავისუფლებისა და თანასწორობის იდეაზე დაფუძნებული პოლიტიკური იდეოლოგიაა;
2. **კონსერვატიზმი**, რომელიც მემარჯვენეობასთან ასოცირდება და ძველ, ტრადიციულ ფასეულობების სცემს პატივს.

3. **სოციალიზმი** ტიპური მემარცხენე პოლიტიკური იდეოლოგიაა, რომლის მთავარ საყრდენს სოციალური თანასწორობის, უფრო ზუსტად კი უთანასწორობის მაქსიმალურად შემცირების იდეა წარმოადგენს;

4. **ფაშიზმი** რადიკალურად მემარჯვენე, ტოტალიტარულ-ნაციონალისტური იდეოლოგიაა. იგი პირველი მსოფლიო ომის დროს აღმოცენდა იტალიაში და მეორე მსოფლიო ომის ეპოქის გერმანიაში თავის აპოგეას მიაღწია. ფაშიზმის იდეოლოგია რასობრივ და/ან ეროვნულ უპირატესობას ემყარება;

5. **კომუნისტი** რადიკალურად მემარცხენე პოლიტიკური იდეოლოგიაა, რომელიც სოციალიზმის ერთგვარ ექსტრემალურ გაგრძელებას წარმოადგენს და რომლის მიზანაც სოციალური უთანასწორობის საბოლოო აღმოფხვრაა;

6. **ანარქიზმი** უტოპიური იდეოლოგიაა, რომლის მიხედვითაც, ნებისმიერი ხელისუფლება გულისხმობს ინდივიდზე ძალადობას, რის გამოც ანარქისტებს მიაჩნიათ, რომ ხელისუფლება, როგორც ასეთი, საერთოდ უნდა გაუქმდეს.

პოლიტიკური რეჟიმი არის ამა თუ იმ პოლიტიკურ იდეოლოგიაზე დაფუძნებული სახელმწიფოს მართვის ფორმა. პოლიტიკური რეჟიმები იყოფა დემოკრატიულ და არადემოკრატიულ რეჟიმებად.⁶

დემოკრატიულია რეჟიმი, სადაც:

- მმართველობა ხორციელდება ხალხის ან მის მიერ კანონიერი გზით არჩეული წარმომადგენლების მიერ;
- გადაწყვეტილება, ამა თუ იმ სფეროში ან საკითხზე, მიიღება საზოგადოების და დაინტერესებული პირების თუ ჯგუფების აზრის გათვალისწინებით;

- ხელისუფლების სხვადასხვა შტოები ერთმანეთისგან განცალკევებულია გადანაწილებულია სხვადასხვა ინსტიტუტებში და ორგანოებში, რომლებიც ერთმანეთს აკონტროლებს და აბალანსებს;

- ადამიანის უფლებები და ძირითადი თავისუფლებები აღიარებული და რეალიზებულია.

საპირისპიროდ, **არადემოკრატიულია რეჟიმი**, სადაც ძალაუფლება თავმოყრილია ერთი პირის (დიქტატორის) ან პირთა ჯგუფის (როგორც წესი, პოლიტიკური პარტიის) ხელში, რომელსაც ასევე სათავეში უდგას დიქტატორი;

ადამიანის უფლებები და ძირითადი თავისუფლებები, განსაკუთრებით, გამოხატვის თავისუფლება, იგნორირებული ან მოჩვენებითია.

არადემოკრატიულ პოლიტიკურ რეჟიმებში, ძირითადად, გამოყოფენ **ტოტალიტარიზმს** და **ავტორიტარიზმს**.

გარდა არადემოკრატიული რეჟიმების ზემოთ ჩამოთვლილი ნიშნებისა, ტოტალიტარიზმი ხასიათდება:

- სახელმწიფო იდეოლოგიით, რომელიც მოიცავს, განსაზღვრავს და აკონტროლებს საზოგადოების, ინდივიდების ცხოვრების ყველა ასპექტს, მათ შორის, პირად ცხოვრებას;

- რეპრესიებით, რომლებიც, ერთი მხრივ, ემსახურება გაბატონებული იდეოლოგიის მონინააღმდეგეების განადგურებას და ამ გზით საზოგადოებაში შიშის დათესვას, რათა მომავალში თავიდან იქნეს აცილებული მასობრივი, ორგანიზებული წინააღმდეგობა.

6 <https://www.civiceducation.ge/ka/lessons/2-20>

ტოტალიტარული რეჟიმები ძირითადად დაფუძნებულია კომუნისტურ (საბჭოთა კავშირი) ან ფაშისტურ (გერმანია 1933-45 წლებში) იდეოლოგიაზე.

დღესდღეობით, ტოტალიტარული სახელმწიფოს თვალსაჩინო მაგალითი ჩრდილოეთ კორეის სახალხო დემოკრატიული რესპუბლიკაა, სადაც ბატონობს კიმ იონგ-უნის, სასტიკი დიქტატორი, რომელიც დიქტატორების მესამე თაობას წარმოადგენს (მამამისი - კიმ ჩენ-ირი ასევე ერთპიროვნულად მართავდა სახელმწიფოს და იყო "დიდი ბელადის", კიმ ირ-სენის შვილი), რომლის ხელშიც თავმოყრილია საკანონმდებლო, აღმასრულებელი და სასამართლო ხელისუფლება. ჩრდილოეთ კორეაში ადამიანის უფლებები სრულიად უგულვებელყოფილია. მაგალითისთვის, ადამიანები მხოლოდ იმიტომ შეიძლება დააპატიმრონ ან სიკვდილით დასაჯონ, რომ დიქტატორის გამოჩენაზე სათანადო სიხარული არ გამოხატეს.⁷

ავტორიტარულ სახელმწიფოში ძალაუფლება ასევე ერთ ადგილასაა თავმოყრილი, თუმცა, ტოტალიტარიზმისგან განსხვავებით, ავტორიტარული რეჟიმის მთავარი მიზანი მმართველი ჯგუფის და დიქტატორის ძალაუფლების შენარჩუნებაა და არა სახელმწიფო იდეოლოგიის გაბატონება, შესაბამისად, შეიძლება არსებობდეს სფეროები, სადაც ადამიანებს მეტ-ნაკლებად თავისუფლად საქმიანობის საშუალება ეძლევათ მანამ, სანამ დიქტატორის ძალაუფლებას არ დაუპირისპირდებიან ან მის ინტერესებს არ გადაკვეთენ.

ავტორიტარული სახელმწიფოს მაგალითად შეგვიძლია რუსეთის ფედერაცია დავასახელოთ, რომელიც, კონსტიტუციის მიხედვით, დემოკრატიული სახელმწიფოა და ევროპის საბჭოს წევრიც კია, თუმცა მასში ბატონობს ერთი პირის - პუტინის რეჟიმი, რომელიც 1999 წლიდან პრაქტიკულად ერთპიროვნულად მართავს სახელმწიფოს. რუსეთში ადამიანის უფლებები, განსაკუთრებით კი სამართლიანი სასამართლოს უფლება, შეკრებისა და გამოხატვის თავისუფლება, მაქსიმალურად იზღუდება.

საერთაშორისო ურთიერთობები

სახელმწიფოებს შორის ძალაუფლებისათვის ბრძოლის ასპარეზი მთელი მსოფლიოა. სახელმწიფოები იბრძვიან თავიანთი ძლიერების და უსაფრთხოების გაზრდისთვის, ხშირად სხვა სახელმწიფოების ხარჯზე. მსოფლიო პოლიტიკაში ერთი სახელმწიფოს წარმატება სხვა ქვეყნების მხრიდან უარყოფით რეაქციას იწვევს, რადგან სახელმწიფოები ერთმანეთს ძნელად ენდობიან.

ყველა სახელმწიფოს ექვევა, ანუ მათი საგარეო პოლიტიკა, ეროვნულ ინტერესებს ემყარება. თუ სახელმწიფო სწორად ვერ შეაფასებს ძალაუფლების განაწილების და წონასწორობის ვითარებას, იგი შეიძლება დასუსტდეს და მსოფლიო რუკიდან გაქრეს კიდევ.

საერთაშორისო ურთიერთობების, როგორც სამეცნიერო დისციპლინის, ჩამოყალიბების პროცესი რთული და წინააღმდეგობებით აღსავსე იყო. უკვე თითქმის ერთი საუკუნეა თეორიული დებატები გრძელდება და დღესაც არ არსებობს ამ დისციპლინის ყველას მიერ აღიარებული დეფინიცია, მისი კვლევის ობიექტისა და ძირითადი პოსტულატების ერთნაირად გაგება და ფორმულირება. ამის მიზეზი პირველ ყოვლისა არის ის, რომ საერთაშორისო ურთიერთობათა შესწავლა მოითხოვს ისტორიის, პოლიტიკის, ეკონომიკის, რელიგიის, გეოგრაფიის, დიპლომატიის, დემოგრაფიის, საერთაშორისო სამართლის, ეთიკის, აგრეთვე ტექნიკური და ტექნოლოგიური მიღწევების ცოდნას. ამის მიზეზი იყო, რომ თითქმის XX საუკუნის 50-იანი წლების მიწურულამდე გრძელდებოდა დავა, ელიარებინათ საერთაშორისო ურთიერთობები როგორც დამოუკიდებელი სამეცნიერო დისციპლინა, თუ მისი „ენციკლოპედიურობისა“ და დისციპლინათაშორისი ხასიათის გამო იგი რამდენიმე დისციპლინად „დაენაწილებინათ“.

ტერმინი „საერთაშორისო ურთიერთობები“ პირველად გამოიყენა თითქმის ორი საუკუნის წინათ ბრიტანელმა ფილოსოფოსმა ჯერემი ბენტამმა. იგი ერთდროულად მიგვითითებს სამეცნიერო დისციპლინაზეც და მისი კვლევის ობიექტზეც. მოხდა ისე, რომ საერთაშორისო ურთიერთობები დიდხანს შეისწავლებოდა რამდენიმე სამეცნიერო დისციპლინის (დიპლომატიის ისტორია, საერთაშორისო სამართალი, საერთაშორისო ურთიერთობათა ისტორია, მსოფლიო ეკონომიკა და სხვ.) თვალსაწიერიდან. ამის გამო, ისეთი სპეციფიკური სფერო, როგორც სახელმწიფოთა შორის ურთიერთობათა კომპლექსია, სპეციალური თეორიული კვლევის გარეშე აღმოჩნდა.⁸

საერთაშორისო ურთიერთობები როგორც დამოუკიდებელი დისციპლინა, ისტორიისა და სამართლის ნიალიდან გამოვიდა. აღსანიშნავია, რომ პირველ მსოფლიო ომამდე საერთაშორისო ურთიერთობები, როგორც სამეცნიერო დისციპლინა არ არსებობდა და მის ფუნქციებს ძირითადად სამართალი და ისტორია ითავსებდა. ძირითადად ისტორიკოსები, უფრო ზუსტად კი, დიპლომატიის ისტორიკოსები იყვნენ დაკავებულნი

7 <https://www.civiceducation.ge/ka/lessons/2-40>

8 ა. რონდელი. საერთაშორისო ურთიერთობები, თბ., 2006, გვ. 7

სხვადასხვა ისტორიული ფაქტების ანალიზით, თუმცა, ამ ფაქტების განზოგადებასა და დასკვნების გამოტანაზე არავინ ფიქრობდა. ასევე აღსანიშნავია, პუბლიცისტიკის და ჟურნალისტების როლი;

საერთაშორისო ურთიერთობების, როგორც აკადემიური დისციპლინის ჩამოყალიბება დიდად განაპირობა XX საუკუნის დასაწყისში მსოფლიოს დაპირისპირებულ ბანაკებად დაყოფამ და 1914 წელს პირველი მსოფლიო ომის გაჩაღებამ.

ჩამოყალიბებისთანავე საერთაშორისო ურთიერთობები განვითარდა კონკრეტული იდეოლოგიური მიმართულებით და მისი ხედვა აიგო ერთი თეორიის - იდეალიზმის საფუძველზე.⁹

ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტის, ვუდრო უილსონის მიერ წამოყენებული ცნობილი 14 პუნქტი მიიჩნევა იდეალიზმის მანიფესტად. იგი მოიცავს პუნქტებს საიდუმლო დიპლომატიის აღკვეთის შესახებ და შეთანხმებების ღიად დადების აუცილებლობის შესახებ.

საბჭოთა კავშირისა და სოციალისტური ბანაკის დაშლით დასრულდა „ცივი ომი“, რომელიც მიმდინარეობდა აშშ-სა და სსრ კავშირს შორის. ამით დამთავრდა მსოფლიოში ბიპოლარული სისტემა და წარმოიშვა ახალი რეალობა, რამაც გამოიწვია ძალთა თანაფარდობებისა და გეოპოლიტიკური ვითარების შეცვლა - მსოფლიო იქცა ერთპოლარულ სამყაროდ, სადაც მთავარ მოთამაშედ მოგვევლინა ამერიკის შეერთებული შტატები.

„ცივი ომის“ დასრულების შემდგომ პერიოდში მსოფლიო პოლიტიკაში განვითარებულმა მოვლენებმა უდიდესი გავლენა მოახდინეს ტრადიციულ ღირებულებათა გადაფასების პროცესზე, რამაც თავის მხრივ მნიშვნელოვანი დადი დაასვა თანამედროვე მსოფლიოში მიმდინარე მოვლენებს.¹⁰

სამხედრო ტექნოლოგიის სწრაფმა პროგრესმა და კაცობრიობის ახალმა „ეკოლოგიურმა“ შეგნებამ ძირეულად შეცვალა საერთაშორისო ურთიერთობათა არსი და ამ მოვლენების შედეგად სახელმწიფოთა საგარეო პოლიტიკურ მიზნებში უსაფრთხოების ადგილი კეთილდღეობამ დაიკავა.

დღეს მსოფლიოში არ არსებობს დიდი და პატარა ქვეყანა, რომელიც უსაფრთხოდ იქნება. „დიღემა სწორედ ისაა, რომ რაც არ უნდა გაძლიერდე, შენი უსაფრთხოება კვლავ არ არის უზრუნველყოფილი“¹¹

ნებისმიერი სუვერენული სახელმწიფოსათვის უსაფრთხოების საკითხი სასიცოცხლო მნიშვნელობისაა. უსაფრთხოების უზრუნველყოფა გულისხმობს ბევრ რამეს, მაგრამ, პირველ ყოვლისა, ეს არის სუვერენიტეტის, ქვეყნის მთლიანობის, პოლიტიკური ინსტიტუტების, კულტურული თვითმყოფობის დაცვა-შენარჩუნება.

ერთი ქვეყნის სამხედრო პოტენციალის ზრდა აიძულებს მის მეტოქეს თავიანთი სამხედრო შესაძლებლობის გაძლიერებაზე იზრუნონ. ნათელია, რომ ყველაზე ძლიერი ქვეყანაც კი არ არის უსაფრთხოდ, რადგანაც მისი მეტოქეები, საპასუხოდ, საკუთარი პოზიციების გაუმჯობესებას ცდილობენ და ამგვარ კონკურენციას ბოლო არ უჩანს დიღემა სწორედ ისაა, რომ რაც არ უნდა გაძლიერდე, შენი უსაფრთხოება კვლავ არ არის უზრუნველყოფილი.

სამყაროში, სადაც ყველაზე მნიშვნელოვან ფაქტორად ძალას, ძლიერებას აღიარებდნენ, უსაფრთხოებისადმი განსაკუთრებული დამოკიდებულება სავსებით გასაგებია.

ყოველ ქვეყანას უსაფრთხოების საკუთარი პრობემები და პრობლემები აქვს. ძლიერი ქვეყნის უსაფრთხოების პრობლემები განსხვავდება სუსტი ქვეყნის ანალოგიური პრობლემებისაგან, თუმცა მათ ბევრი საერთოც ახასიათებთ, უსაფრთხოების ისეთივე რთული და წინააღმდეგობრივი პრობლემები ექმნებათ.

გეოპოლიტიკურ სფეროში ცვლილებები გამოიხატა ევრაზიის კონტინენტზე ძალთა ბალანსის ძირეული შეცვლით, დასავლეთის ინსტიტუტების განვრცობითა და გაფართოებადი ევროპის დაბადებით. მას ემატება ტრადიციული კონფლიქტების დარეგულირება და ახალი კონფლიქტების წარმოშობა. ამასთან ირკვევა, რომ ევროპას აშშ-ს გარეშე არ გააჩნია რესურსები ამ კონფლიქტების დარეგულირებისათვის და ევრაზიის დასავლეთ და სამხრეთ-დასავლეთ რეგიონებში უსაფრთხოების უზრუნველყოფისათვის.

ეკონომიკური ძვრები - გულისხმობს საბაზრო ეკონომიკის პრინციპების გლობალურად გავრცელებას. ამ ტიპის ეკონომიკამ უკვე მოიცვა გიგანტური სივრცეები ყოფილი სსრ კავშირის და მისი სატელიტების, აგრეთვე კონტინენტური ჩინეთისა.

ტექნოლოგიური ძვრები - გამოიხატება ინფორმაციის საშუალებებში მიმდინარე ყოველდღიური რევოლუციებით, რომელიც მნიშვნელოვნად მოქმედებს პოლიტიკური ხელისუფლების ხასიათზე. არნახული წარმატებებია კომუნიკაციური ტექნოლოგიების და კოსმოსის ათვისების სფეროშიც.

სამხედრო ხასიათის ძვრები განისაზღვრება როგორც პოლიტიკური და გეოპოლიტიკური, ასევე ტექნოლოგიური და ეკონომიკური ფაქტორებით. აქედან გამომდინარეობს დასავლეთის წამყვანი როლი სამხედრო სფეროში (რომელიც გარკვეულწილად რუსეთის სტრატეგიული ბირთვული პოტენციალით ბალანსდება). სამხედრო ძალის განმსაზღვრელი განადგურების საშუალებებთან ერთად მართვისა და

9 Jervis, R. Cooperation Under Security Dilema. "WorldPolitica" Vol 30 N 1 1978

10 <https://www.civiceducation.ge/ka/lessons/2-20>

11 R. Jervis. Cooperation Under Security Dilema. "WorldPolitica" Vol 30 N 1 1978, p. 30

დაზვერვის საშუალებებიც ხდება, უპირველეს ყოვლისა, კოსმოსური. ახალი რევოლუცია სამხედრო სფეროში მოსალოდნელია XXI საუკუნის 20-იანი წლებისთვის. ეს ფაქტი ძირეულად შეცვლის ჩვენს წარმოდგენებს სამხედრო მოქმედებების ხასიათზე.

კულტურული ძვრები - ინფორმაციის გავრცელების საშუალებებისათვის ეროვნული თუ სხვა სახის ბარიერების თანდათანობითი გაქრობით გამოიხატება.

თანამედროვე მსოფლიოში სახელმწიფო უსაფრთხოება პირდაპირ კავშირშია, ეროვნულ გადარჩენასთან, გლობალური და რეგიონალური უშიშროების სფეროში ჩატარებული კვლევები კონცენტრირებას ახდენენ, სახელმწიფოს უსაფრთხოების საფრთხეთა ცვლილებების შესწავლაზე.

კოლექტიური უსაფრთხოება წარმოადგენს მთელი მსოფლიოს ან განსაზღვრული რეგიონის ერთობლივი მოქმედებების სისტემას, რომლებიც ხორციელდება იმ საფრთხეების თვიდან ასაცილებლად, რაც ემუქრება მშვიდობას, აგრეთვე აგრესიის აქტების დათრგუნვის მიზნით.

მეორე მსოფლიო ომის შედეგად სამხედრო და ეკონომიკური თვალსაზრისით დასუსტებულ ევროპას არ შეეძლო დამოუკიდებლად წინააღმდეგობა გაენია ომში გამარჯვებული საბჭოთა სახელმწიფოსაგან მოსალოდნელი აგრესიისათვის, რომელმაც საგრძნობად განიმტკიცა პოზიციები.¹²

საჭირო იყო ერთიანი, ძლიერი კოლექტიური უსაფრთხოების სისტემის შექმნა ჩრდილოეთ ამერიკისა და დასავლეთ ევროპის დემოკრატიული ქვეყნების მონაწილეობით. 1948 წელს საფუძველი ჩაეყარა ჩრდილო-ატლანტიკურ ხელშეკრულების ორგანიზაციას - ნატოს, რომლის ძირითადი დანიშნულება და მიზანი იმაში მდგომარეობს, რომ წევრ-სახელმწიფოებს დაეხმაროს აგრესიის მოგერიებაში, რაც გათვალისწინებულია გაეროს წესდებით.

გაეროს წესდების 51-ე მუხლის თანახმად, თუკი მოხდება შეიარაღებული თავდასხმა ორგანიზაციის წევრზე, არავითარ შემთხვევაში არ ეხება ინდივიდუალური ან კოლექტიური თავდაცვის ხელშეუვალ უფლებას მიმდინარე, ვიდრე უშიშროების საბჭო არ მიიღებს საერთაშორისო მშვიდობისა და უშიშროების დასაცავად აუცილებელ ნორმებს.

მრავალრიცხოვან უნივერსალურ თუ რეგიონალურ საერთაშორისო ორგანიზაციებთან ერთად ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციას (NATO), ევროატლანტიკურ სივრცეში სტაბილური და უსაფრთხო გარემოს ახალი არქიტექტურის მშენებლობაში ცენტრალური როლი და მთავარი პასუხისმგებლობა ეკისრება. უახლოეს წარსულში განვითარებულმა მოვლენებმა ნათლად ცხადყო, რომ ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი XXI საუკუნეში წარმოადგენს ყველაზე ეფექტურ თანამედროვე საერთაშორისო ორგანიზაციას უსაფრთხოების სფეროში.

უსაფრთხოების ახალი გარემო ალიანსისაგან მოითხოვს: ტრანსფორმაციასა და ბალანსის ძიებას მის ტრადიციულ მისიებსა და ახალ გლობალურ საფრთხეებს შორის;

ამრიგად, საერთაშორისო პოლიტიკაში მთავარი მოქმედი პირები სახელმწიფოებია, თუმცა საერთაშორისო ორგანიზაციები, რეჟიმები, რეგიონები და, ხშირად, ინდივიდებიც სერიოზულ გავლენას ახდენენ მსოფლიოში მიმდინარე პროცესებზე. საერთაშორისო პოლიტიკის მიზანი მშვიდობისა და უსაფრთხოების მიღწევაა, მაგრამ, ჭერჯერობით, კაცობრიობამ ამ მიზნის მიღწევა ვერ მოახერხა.

გამოყენებული ლიტერატურა

- Akobia, E. International Relations Theory, Tb., 2006
- Gvenetadze, E. International Security and Conflicts
- Durmishidze, I. Toronjadze, The role of the world's civilization aspects in the International Relations
- Kakachia, K. The concept of the National Interests. 2008
- Rondeli, Al., International Relations, Tb. 2006
- Rondeli, Aleksandre. Little country in the International System : [monograph], Tb., 2009
- Chitadze, N. Nato - North Atlantic Treaty alliance as a peace and security guarantor in the world.
- Khelashvili. G. What is my politics? My world, 2013, N1

12 ჩიტაძე, ნ. ნატო - ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი მსოფლიოში მშვიდობისა და სტაბილურობის მთავარი გარანტი, თბ., 2008, გვ. 10

კლავიშების მოძვრების ფილოსოფიური პრინციპები და ასპექტები

ირაკლი ბათიაშვილი ევროპის უნივერსიტეტის აფილირებული პროფესორი

აბსტრაქტი

ჩემს ამოცანას შეადგენს კლავიშების სახელგანთქმული შრომის - „ომის შესახებ“ - გარკვეული ფილოსოფიური პრინციპების, ასპექტების ანალიზი და იმ ვითარების ცხადყოფა, რომ ისინი ჩვენს თანადროულ რეალობაში კვლავაც აქტუალურ ხასიათს ატარებენ. წიგნის პირველი ნაწილი ეძღვნება ომის ბუნების ანალიზს. ჯერ ისმის ფუნდამენტური კითხვა: რა არის ომი? ლოგიკურად თანმიმდევრული მსჯელობების გაშლა-განვითარების მიზანია განმარტოს თავად ომის ფენომენი. ეს ჯერ იწყება მისი განყენებული ცნების წმინდა ლოგიკური ანალიზით და განსაზღვრით. ასეთი კუთხით ომი სხვა არაფერია, თუ არა ოდენ გაფართოებული ორთაბრძოლა. მის უახლოეს მიზანს შეადგენს მონინალმდევის შემუსვრა, რის შედეგადაც მან უნდა დაკარგოს შემდგომი წინააღმდეგობის განევის უნარი. ამგვარად, ომი - ესაა ძალადობის აქტი, რაც დამიზნებულია შემდგომ: ვაიძულოთ მონინალმდევ, რათა შეასრულოს ჩვენი ნება. ამასთან ერთად საომარ დაპირისპირებაში ერთი მეორეს უნებსებს კანონს: სახელდობრ, ორივე დაპირისპირებულმა მხარემ უკიდურესად უნდა დაძაბოს თავისი ძალები, და არ არსებობს რაიმე ზღვარი ამ პროცესისათვის გარდა იმისა, რაც თითოეულმა სუბიექტმა შეიძლება დაუდგინოს თავის თავს გარკვეული შიდა ფაქტორებიდან გამომდინარე. ამგვარად, კლავიშების მიხედვით, თავად ომის ბუნებიდან გამომდინარეობს სწრაფვა ძალადობის გამოყენების უკიდურესი ხარისხისაკენ.

მაგრამ ეს მსჯელობანი ჯერ-ჯერობით დაფარვატებენ განყენებული ცნებების სფეროში და ე.ი. ჩვენ ჯერ-ჯერობით დაკავებული ვართ მხოლოდ ომის განყენებული ცნების ლოგიკური ანალიზით. ხოლო როდესაც აბსტრაქტული მსჯელობებიდან გადავიდვართ რეალობაზე და მაშასადამე, ომის ფენომენის ანალიზისას უკვე ვითვალისწინებთ რეალურ ფაქტორებს, მაშინ ჩვენს წინაშე ისახება სულ სხვა სურათი: სახელდობრ, სინამდვილეს შემოაქვს ე.წ. ზომიერმყოფი მოქმედების ეფექტი ანუ იგი შემაკავებლად შემოქმედებს საომარ პროცესზე, რის შედეგადაც ეს უკანასკნელი აღარ მიისწრაფვის უკიდურესობებისაკენ. შემდგომ ავტორი აკონკრეტებს, თუ რაში გამოიხატება რეალობის ე.წ. ზომიერმყოფელი(დამაბალანსებელი) შემოქმედება და დეტალურად აანალიზებს თითოეულ ფაქტორს. ბოლოს, რეალურ და აბსტრაქტულ-ლოგიკურ განზომილებებში წარმართული მსჯელობების სინთეზის საფუძველზე ვეთდება შემდეგი დასკვნა: ომი გვევლინება სამი არსებითი ელემენტის დიალექტიკურ მთლიანობად - პირველი, ესაა, ძალადობა, რაც თავის თავში გულისხმობს სიძულვილის, მტრობის, აგრესიის იმპულსებს და რაც განეკუთვნება ბრმა ბუნებრივი ინსტიქტის სფეროს; მეორე, ესაა, ალბათობების და შემთხვევითობების თამაში, რაც განეკუთვნება თავისუფალი სულიერი მოღვაწეობის სფეროს; და მესამე, ესაა, პოლიტიკის იარაღი, რაც განეკუთვნება წმინდა განსჯის სფეროს. თეორია, რომელიც უგულვებელყოფს რომელიმეს ამ სამთაგან, ან კიდევ შეეცდება წარმოგვიდგინოს მათი თვითნებური(არაობიექტური) ურთიერთთანაფარდობა, უთუოდ, მოვა წინააღმდეგობაში ობიექტურ სინამდვილესთან. ამგვარად, მისი ამოცანაა განსაზღვროს და შეინარჩუნოს ობიექტური წონასწორობა(ბალანსი) ამ სამ მომენტს შორის.

რაც უფრო მეტად გრანდიოზულია, ფართო-მასშტაბიანი პოლიტიკური მიზანი და რაც უფრო მეტად ჭარბობს აგრესიული იმპულსები, დაძაბულობა დაპირისპირებული ქვეყნების ხალხებში, მით უფრო ომი უახლოვდება თავის აბსტრაქტულ-ლოგიკურ ბუნებას ანუ თავის იდეას და იღებს გამანადგურებელი შეიარაღებული კონფლიქტის ხასიათს; და პირიქით, რაც უფრო ნაკლებ-მასშტაბურია პოლიტიკური მოტივი და რაც უფრო ნაკლებადაა სახეზე აგრესიული ტენდენციები, მით უფრო შორდება ომი თავის ლოგიკურ არსს და იღებს უფრო დაბალი ინტენსივობის ანუ ნაკლებ სამკვდრო-სასიცოცხლო დაპირისპირების ხასიათს. აქედან კი გამომდინარეობს ომის სახეების მრავალფეროვანი ასპექტის არსებობა, დაწყებული უკიდურესად მაღალ-ინტენსიური და დამთავრებული უკიდურესად დაბალ-ინტენსიური სამხედრო მოქმედებების ფორმებით - აი, ამ დასკვნამდე მივყავართ ორ განსხვავებულ განზომილებაში წარმოებული ექსპლიკაციების ურთიერთშეჯერებას. ვფიქრობ, რომ კლავიშების მიერ ჩატარებული ეს ბრწყინვალე ანალიზი ომის ფილოსოფიური ასპექტებისა დიდწილად წარუვალი ღირებულების მქონეა და კერძოდ, გემოთ მითითებული შემეჯამებელი დასკვნები უთუოდ შეინარჩუნებენ თავის აქტუალობას, მნიშვნელობას, ძალას ნებისმიერ არეალსა და ეპოქაში.

საკვანძო სიტყვები:

ძალა, ომის ბუნება, კლავიშების სამება, თანამედროვე ომი

PHILOSOPHICAL PRINCIPLES AND ASPECTS OF CLAUSEWITZ' DOCTRINE

IRAKLI BATIASHVILI
AFFILIATED PROFESSOR
EUROPEAN UNIVERSITY

ABSTRACT

My task is to analyze certain philosophical principles, aspects of Clausewitz's famous work - "On War" and to show the fact that they are still relevant in our contemporary reality. The first part of the book is devoted to the analysis of the nature of war. First we hear the fundamental question: what is war? The goal of logically consistent reasoning is to explain the phenomenon of war itself. It begins with a purely logical analysis and definition of his detached notion. In this respect, war is nothing more than a somewhat expanded warfare. His immediate goal is to defeat the opponent, as a result of which he must lose the ability to further resist. Thus, war is an act of violence aimed at: forcing the adversary to do what we will. At the same time, in a military confrontation, one sets the law for the other: namely, both opposing parties must extremely strain their forces, and there is no limit to this process other than certain internal factors. Thus, according to Clausewitz, the very nature of war entails an extreme degree of use of violence.

But these reasonings have so far delved into the realm of dissociated concepts, and e.g. We are so far engaged only in a logical analysis of the notion of war. And when we move from abstract reasoning to reality, and therefore, when analyzing the phenomenon of war, we already take into account the real factors, then we are presented with a completely different picture: namely, it actually brings the effect of so-called moderate action. The author further specifies what is manifested in the so-called reality: moderate (balancing) impact, and analyzes each factor in detail. Finally, based on the synthesis of pagan reasoning in the real and abstract-logical dimensions, the following conclusion is made: War appears as a dialectical whole of three essential elements - first, that is, violence, which implies hatred, enmity, aggression and belonging to the natural; the second is the play of probabilities and coincidences, which belongs to the realm of free spiritual activity; and third, that is, the weapon of politics, which belongs to the realm of pure reasoning. A theory that ignores any of these three, or even attempts to present their arbitrary (non-objective) relationship, will inevitably come into conflict with objective reality. Thus, its task is to determine and maintain an objective balance between these three elements.

The more grandiose, the wider the political goal, and the more aggressive impulses, tensions prevail in the peoples of opposing countries, the closer war comes to its abstract-logical nature or idea and takes on the character of a devastating armed conflict; conversely, the smaller the political motive and the less aggressive the tendencies in the face, the more the war deviates from its logical essence and takes on the character of a lower intensity or less mortal-vital confrontation. Hence, the existence of a diverse spectrum of types of warfare, ranging from extremely high-intensity to extremely low-intensity forms of hostilities - leads to the concurrence of two different dimensions of explication. I think that this brilliant analysis by Clausewitz of the philosophical aspects of war is largely of undeniable value, and in particular, the above conclusions will undoubtedly retain their relevance, significance, power in any area and epoch.

KEYWORDS:

Power, the nature of war, Clausewitzian Trinity, modern warfare

ჩემს ამოცანას შეადგენს კლაუზევიცის სახელგანთქმული შრომის - „ომის შესახებ“ - გარკვეული ფილოსოფიური პრინციპების, ასპექტების ანალიზი და იმ ვითარების ცხადყოფა, რომ ისინი ჩვენს თანადროულ რეალობაში კვლავაც აქტუალურ ხასიათს ატარებენ. სანამ შევუდგებით საკუთრივ თემის განხილვას, მსურს შევეხო ამ დიდი მოაზროვნის ბიოგრაფიის მნიშვნელოვან შტრიხებს. კარლ ფილიპ გოტფრიდ ფონ კლაუზევიცი დაიბადა 1780 წლის 1 ივნისს ქალაქ ბურგში (მაგდებურგის მახლობლად). თორმეტი წლის ასაკში იგი მამამ ჩაიყვანა პოტსდამში, სადაც ჩაირიცხა პრუსიის არმიის ერთ-ერთ პოლკში შტანდარტ-იუნკერად. ცამეტი წლის კლაუზევიცი უკვე მონაწილეობს ომში რევოლუციური საფრანგეთის წინააღმდეგ. 1801 წელს იგი შედის პრუსიის სამხედრო აკადემიაში, სადაც სამხედრო თეორიასთან ერთად სწავლობს ისეთ დიდ ფილოსოფოსთა მოძღვრებებს, როგორებიცაა კანტი, ფიხტე, შლაიერმახერი და ა.შ. მცირე ხნის შემდგომ კი იგი მიიქცევს გენერალ გერჰარდ ფონ შარნჰორსტის ყურადღებას, რომელიც ახლო მომავალში პრუსიის არმიის გენერალური შტაბის უფროსად დაინიშნება და გადამწყვეტ როლს ითამაშებს ქვეყნის შეიარაღებული ძალების რეფორმირების საქმეში.

ნაპოლეონის წინააღმდეგ პრუსიის მიერ წარმოებული სამხედრო კამპანიის მსვლელობისას კლაუზევიცი პრინციპულად აღიუქნება იენა-აუერშტედტის ცნობილი ბრძოლის დროს, როდესაც საფრანგეთის „გრანდ არმია“ გამანადგურებლად დაამარცხებს პრუსიულ-საქსონურ არმიას, იგი ტყვედ ჩავარდება თავის პრინციპულ ერთად და ტყვეობაში იმყოფება საფრანგეთში 1808 წლამდე. პრუსიაში დაბრუნების შემდგომ იგი აქტიურად ერთვება პრუსიის არმიის რეფორმირების საქმეში, როგორც გერჰარდ ფონ შარნჰორსტის რეფორმატორთა ჯგუფის ერთ-ერთი წამყვანი წევრი.

1810 წელს მომავალი დიდი სამხედრო თეორეტიკოსი დაქორწინდა მარი სოფია ფონ ბრიულზე, რომელიც წარმოსდგებოდა არისტოკრატიული ოჯახიდან და იყო უაღრესად განათლებული. თუმცა მალევე საფრანგეთთან ომში დამარცხების შედეგად თავისი სამშობლოს დამცირება-დაკნინებით შეურაცხყოფილმა და შურისძიების გრძნობით გამსჭვალულმა კლაუზევიცმა სამსახური დაიწყო რუსეთის იმპერიის არმიაში, რათა ებრძოლა ნაპოლეონის წინააღმდეგ. მან მონაწილეობა მიიღო ბოროდინოს ბრძოლაშიც. ომის დამთავრების შემდგომ კი 1815 წელს იგი დაინიშნა პრუსიის მესამე საარმიო კორპუსის შტაბის უფროსად.

ასი დღის კამპანიის მსვლელობისას კლაუზევიცი თავის კორპუსთან ერთად იბრძოდა ნაპოლეონის წინააღმდეგ ლინისთან და ვავრთან. სწორედ ვავრთან ბრძოლაში მისმა შენაერთმა შეაკავა მარშალ გრუშის არმია და არ მისცა მას საშუალება ფრანგების ძირითად ძალებთან შეერთებისა. აი, ამ ფაქტორმა ერთ-ერთი გადამწყვეტი როლი ითამაშა ბრიტანულ-პრუსიული კოალიციის გამარჯვებაში ვატერლოოსთან.

1818 წელს კლაუზევიცს მიენიჭა გენერალ-მაიორის წოდება და დაინიშნა პრუსიის სამხედრო აკადემიის დირექტორად, სადაც ასწავლიდა თორმეტი წლის განმავლობაში. როდესაც 1831 წელს პოლონელთა აჯანყების ჩასახშობად პრუსიამ დაძრა თავისი ჯარი, იგი დაინიშნეს ამ ძალების შტაბის უფროსად ფელდმარშალ ფონ გნეიზენაუს სარდლობის ქვეშ. სწორედ ამ მოვლენების დროს კლაუზევიცი დაავადდა ქოლერის ეპიდემიით და გარდაიცვალა 1831 წლის თექვსმეტ ნოემბერს.

მისი მთავარი ნაშრომი - „ომის შესახებ“ - გამოაქვეყნა მარი სოფია ფონ ბრიულმა მეუღლის სიკვდილის შემდგომ 1832 წელს და დროთა განმავლობაში მან უზარმაზარი რეზონანსი გამოიწვია. სწორედ ამ წიგნში ჩამოყალიბებული დასკვნებით ომის ფენომენისა და სამხედრო სტრატეგიის მთელი რიგი პრინციპების შესახებ კლაუზევიცმა დიდი წვლილი შეიტანა სამხედრო თეორიის განვითარების საქმეში.

როგორც დასაწყისში აღვნიშნე, ჩემს ამოცანას შეადგენს კლაუზევიცის კონცეფციის ზოგად-ფილოსოფიური პრინციპების განხილვა. ამ ნაშრომში - „ომის შესახებ“ - ცხადად ჩანს ავტორის განსწავლულობა ფილოსოფიის სფეროში, კერძოდ, შესანიშნავი ცოდნა გერმანული კლასიკური ფილოსოფიისა და აზროვნების დიალექტიკური მეთოდისა. წიგნის პირველი ნაწილი ეძღვნება ომის ბუნების ანალიზს. ჯერ ისმის ფუნდამენტური კითხვა: რა არის ომი? ლოგიკურად თანმიმდევრული მსჯელობების გაშლა-განვითარების მიზანია განმარტოს თავად ომის ფენომენი. კლაუზევიცი წიგნის დასაწყისშივე მიუთითებს თუ როგორი ხასიათი ექნება მის მიერ წარმართულ მსჯელობათა დინამიკას: ჩვენ განვიხილავთ საკვლევი საგნის ცალკეულ ელემენტებს, შემდეგ მის ნაწილებს და ბოლოს, საგანს მთლიანობაში, ე.ი. მის შინაგან ურთიერთკავშირში - ამგვარად, ვმოძრაობთ მარტივიდან რთულისაკენ. მაგრამ მეორე მხრივ, საჭიროა წინასწარ გვეჩვენოს გარკვეული წარმოდგენა მთლიანი საგნის (ე.ი. ომის) არსების შესახებ, რათა გადავიდეთ ნაწილთა და ცალკეულ ასპექტთა განხილვაზე. მაშასადამე, საკვლევი საგნის ადექვატური, სიღრმისეული შემეცნება მოითხოვს თავისებურ წრიულ მოძრაობას აზროვნებაში, სახელდობრ, ნაწილიდან მთელისაკენ და მთელიდან ნაწილისაკენ - აი, ამ მიდგომით კლაუზევიცი გვევლინება თანამედროვე ჰერმენევტიკული მეთოდის (რაც დღესდღეობით უაღრესად პოპულარულია) წინამორბედად.

ომის ფენომენის განმარტება ჯერ იწყება მისი განყენებული ცნების წმინდა ლოგიკური ანალიზით და

განსაზღვრით. ასეთი კუთხით ომი სხვა არაფერია, თუ არა ოდენ გაფართოებული ორთაბრძოლა. მის უახლოეს მიზანს შეადგენს მონინალმდევის შემუსვრა, რის შედეგადაც მან უნდა დაკარგოს შემდგომი წინააღმდეგობის განცხადების უნარი. ამგვარად, **ომი - ესაა ძალადობის აქტი**, რაც დამიზნებულია შემდეგზე: ვაიძულოთ მონინალმდევ, რათა შეასრულოს ჩვენი ნება. აქვე კლაუზევიცი მიუთითებს: ის შემზღვევები, რომელიც დადებული აქვს ხოლმე ძალადობის ამ აქტს საერთაშორისო სამართლის ნორმების სახით, სინამდვილეში ვერ ასუსტებენ მისი მოქმედების ეფექტს. ომში ფიზიკური ძალადობა წარმოადგენს საშუალებას, ხოლო მიზანი კი - მონინალმდევისთვის საკუთარი ნების მოხვევა.

ზოგიერთ ფილანტროპს წარმოუდგენია, წერს კლაუზევიცი, თითქოსდა შესაძლებელია ხელოვნურად განსაკუთრებული სისხლისღვრის გარეშე მონინალმდევის განიარაღება-დამარცხება და თითქოსდა სამხედრო ხელოვნება სწორედ აქეთვე უნდა იყოს მიმართული. რამდენადაც შეიძლება მომხიბლავია ასეთი შეხედულება, მიუხედავად ამისა, იგი ილუზიაა, რომელიც უნდა განვფანტოთ. დიახ, ომი უაღრესად სახიფათო საქმეა და ყოველგვარი ილუზიები, რომელთა წყაროც ადამიანური გულკეთილობაა, დამღუპველია ამ საქმისთვის. ამიტომაც ის, ვინც ახორციელებს ძალადობის ამ აქტს მორალური შემზღვევისა და სისხლისღვრის თავიდან არიდების გარეშე, უზარმაზარ უპირატესობას იღებს მონინალმდევებზე, თუ კი ეს უკანასკნელი იგივეს არ აკეთებს. ამრიგად, საომარ დაპირისპირებაში ერთი მეორეს უწესებს კანონს: სახელდობრ, **ორივე დაპირისპირებულმა მხარემ უკიდურესად უნდა დაძაბოს თავისი ძალები**, და არ არსებობს რაიმე მღვარი ამ პროცესისათვის გარდა იმისა, რაც თითოეულმა სუბიექტმა შეიძლება დაუდგინოს თავის თავს გარკვეული შიდა ფაქტორებიდან გამომდინარე. ამგვარად, კლაუზევიცის მიხედვით, თავად ომის ბუნებიდან გამომდინარეობს სწრაფვა ძალადობის გამოყენების უკიდურესი ხარისხისაკენ. სწორედ ამიტომაც ომი ვერასდროს იქნება თავისუფალი გრძობათა სფეროსგან: სიძულვილი, აგრესიულობა, მტრული განწყობა, მონინალმდევის განადგურების სურვილი და ა.შ. - ეს იმპულსები სხვადასხვა ფორმით ყოველთვის მუშაობენ საომარი დაპირისპირების პროცესში, იმისდა მიუხედავად თუ ცივილიზაციური განვითარების რა სტადიაზე იმყოფებიან მისი მონანილე სუბიექტები.

რაოდენ მცდარია და გულუბრყვილო, რომ შეიარაღებული კონფლიქტი თანამედროვე ცივილიზებულ ქვეყნებს შორის დავიყვანოთ მათი პოლიტიკური და სამხედრო ხელმძღვანელობის რაღაც მშრალ განსჯისეულ აქტებამდე და ოპერაციებამდე და წარმოვიდგინოთ, თითქოსდა ეს კონფლიქტი უკვე სრულიად თავისუფალია აღნიშნული „ბნელი“ იმპულსებისაგან. თუ კი ცივილიზებული ხალხები ომის დროს აღარ კლავენ ტყვეებს, არ აჩანაგებენ სოფლებს და ქალაქებს, ეს ხდება იმიტომ რომ სამხედრო მოქმედებები იღებენ სულ უფრო მეტად რაციონალურ ხასიათს: აქ სულ უფრო მეტად დომინირებს გონება, რომელიც შესაბამისად ირჩევს ძალადობის გამოყენების უფრო ეფექტურ საშუალებებს, ვიდრე ესაა სისასტიკის ველური ფორმები - აღნიშნავს ავტორი. ამგვარად, ომის არსება ყველგან და ყოველთვის უცვლელი რჩება: იგი წარმოადგენს ძალადობის აქტს და მიისწრაფვის ამ ძალადობის გამოყენების უკიდურესი ხარისხისაკენ.

მაგრამ ეს მსჯელობანი ჯერ-ჯერობით დაფარფატებენ განყენებული ცნებების სფეროში და ე.ი. ჩვენ ჯერ-ჯერობით დაკავებულნი ვართ მხოლოდ ომის განყენებული ცნების ლოგიკური ანალიზით, რაც იძლევა ომის აბსოლუტურ, თუმცა აბსტრაქტულ გაგებას - გვეუბნება კლაუზევიცი. დიახ, ყოველივე ამას არავითარი კავშირი არა აქვს რეალურ სინამდვილესთან, თუმცა ეს არ ნიშნავს, რომ იგი ზედმეტია. ხოლო როდესაც აბსტრაქტული მსჯელობებიდან გადავდივართ რეალობაზე და მაშასადამე, ომის ფენომენის ანალიზისას უკვე ვითვალისწინებთ რეალურ ფაქტორებს, მაშინ ჩვენს წინაშე ისახება სულ სხვა სურათი: სახელდობრ, სინამდვილეს შემოაქვს ე.წ. ზომიერმყოფი მოქმედების ეფექტი ანუ იგი შემაკავებლად შემოქმედებს საომარ პროცესზე, რის შედეგადაც ეს უკანასკნელი აღარ მიისწრაფვის უკიდურესობებისაკენ.

შემდგომავტორიაკონკრეტებს, თურაშიგამოიხატება რეალობის ე.წ. ზომიერმყოფელი (დამაბალანსებელი) შემოქმედება: უპირველეს ყოვლისა, სინამდვილეში ომი არასდროს გვევლინება რაღაც იზოლირებულ აქტად და შესაბამისად, მისი მონანილე სუბიექტებიც არ წარმოადგენენ რაღაც განყენებულ სუბიექტებს. ომი არ აღმოცენდება მყისიერად, უეცრად და მისი მომზადებაც არაა რაღაც მყისიერი საქმე. თითოეული სუბიექტის საომარი მზადყოფნა დამოკიდებულია მთელ რიგ რეალურ ფაქტორებზე, რომლებიც ყოველთვის დროში გახანგრძლივებულ პროცესს შეადგენენ. ამიტომაც თითოეული სუბიექტი მეორეზე მსჯელობს არა რაღაც აბსოლუტური განყენებული კრიტერიუმების მიხედვით, არამედ ამ რეალურ ფაქტორებზე საკუთარი ინფორმაციის შესაბამისად. ასეთი ინფორმირებულობა კი ყოველთვის მეტ-ნაკლებად ნაკლოვანია ანუ აღბეჭდილია უზუსტობებით, რაც თავისთავად შემაკავებლად მუშაობს ორივე მხარეზე და სახელდობრ, მათ ბუნებრივ ტენდენციამე უკიდურესობებისაკენ.

თავად ომიც რეალობაში ყოველთვის წარმოადგენს დროში განვლილ პროცესს, რომელიც შედგება მთელი რიგი თანმიმდევრული საომარი შეჯახებებისაგან, რის გამოც ყოველი წინამორბედი შეჯახების

აქტი შემდგომისათვის თავისებური საზომია ანუ წინამორბედის შედეგები გარკვეულწილად განსაზღვრავს შემდგომს - აი, ეს მომენტიც გვევლინება, კლაუზევიცის მიხედვით, შემაკავებელ ფაქტორად. ამასთან ერთად, მონინალმდევე მხარეები ერთბაშად ვერასდროს ამოქმედებენ თავიანთ ძალებს სრული შემადგენლობით. ეს ძალებია: საკუთრივ შეიარაღებული ძალები, ქვეყანა(თავისი ლანდშაფტით, ბუნებრივი რესურსებით, მოსახლეობით) და მოკავშირეები. რეალობაში ამ ძალების ამოქმედება-გამოყენება შესაძლებელია, რომ მხოლოდ გარკვეული დროის განმავლობაში განხორციელდეს, და ეს ვითარებაც, ცხადია, ანელებს დაპირისპირებული მხარეების ბუნებრივ მისწრაფებას საკუთარი ძალების უკიდურესი დაძაბვისაკენ.

რეალობაში ომის შედეგი არასდროს არ წარმოადგენს რაღაც აბსოლუტურ „სიდიდეს“, ვინაიდან დამარცხებული ქვეყანა უმეტესწილად ამაში ხედავს ხოლმე მხოლოდღა წარმავალ ტრაგედიას, რისი გამოსწორებაც პრინციპში სამომავლოდ შესაძლებელია შედეგში პოლიტიკური ნაბიჯებით და ურთიერთობებით. ცხადია, რომ ეს მომენტიც(ე.ი. ომის შედეგების არა-აბსოლუტური ხასითი) მნიშვნელოვნად ანელებს მოპირისპირე მხარეების ძალისხმევათა დაძაბულობას და ინტენსიურობას - აღნიშნავს კლაუზევიცი.

ყოველივე ზემოთ მითითებული ფაქტორებიდან გამომდინარე, რეალური სინამდვილის ჭრილში წარმართულ განხილვებს მივყავართ ომის პოლიტიკური მიზნის დომინირებისაკენ. როგორც უკვე ვნახეთ, წმინდა აბსტრაქტულ-ლოგიკური ანალიზის დონეზე გამოიკვეთა ე.წ. უკიდურესობის კანონი, რის მიხედვითაც ომის მიზანი მდგომარეობს მონინალმდევის შემუსვრაში და მისი მხრიდან წინააღმდეგობის განწვევის შესაძლებლობის მოსპობაში. მაგრამ რამდენადაც რეალობის მთელი რიგი პირობების გავლენით ეს უკიდურესობის კანონი ძალას კარგავს, ამდენად წინა პლანზე გამოდის ომის პოლიტიკური მიზანი. ამგვარად, ეს უკანასკნელი გვევლინება თავისებურ საზომად, როგორც საკუთრივ სამხედრო მოქმედებათა მიზნებისათვის, ასევე აუცილებელი საომარი ძალისხმევის განსაზღვრისათვის. სახელდობრ, რაც უფრო ნაკლებ-მნიშვნელოვანია და მცირე „მასშტაბისა“ პოლიტიკური მიზანი, და შესაბამისად, რაც უფრო ნაკლებ დათმობას და მსხვერპლს მოვითხოვთ ჩვენ მონინალმდევე მხარისგან, მით უფრო ნაკლებ ძალისხმევას და მომზადებას მოითხოვს ასეთი მიზანი ჩვენგან და მით უფრო ნაკლებ წინააღმდეგობასაც განაპირობებს იგი მონინალმდევის მხრიდან. ამასთან ერთად, ეს პოლიტიკური მიზანი უნდა განვიხილოთ არა აბსტრაქტულად, არამედ რეალურ კონტექსტში და ამ თვალსაზრისით, იგი დამოკიდებულია ორი (ან მეტი) სახელმწიფოს ურთიერთობებზე. ასევე პოლიტიკური მიზნის რეალური ქმედუნარიანობა დამოკიდებულია იმაზეც, თუ როგორ ზემოქმედებას ახდენს იგი მეომარი ქვეყნების ხალხის მასებზე: მაგალითად, თუ ხალხში ჭარბობს ისეთი ფსიქოლოგიური იმპულსები და განწყობები, რომლებიც დაძაბულობის ზრდას უწყობენ ხელს; თუ კი ხალხი დამუხტულია, ფეთქებადსაშიშია, მაშინ ეს ფაქტორი გაცილებით აძლიერებს პოლიტიკური მიზნის მოქმედებას - წერს ავტორი. და აქვე იგი აყალიბებს ძალზედ მნიშვნელოვან დებულებას: ვინაიდან სამხედრო მოქმედებათა მიზანი ექვივალენტური უნდა იყოს პოლიტიკური მიზნისა, ამდენად ამ უკანასკნელის „მასშტაბის“ შემცირება განაპირობებს სამხედრო მოქმედებათა მიზნის „მასშტაბის“ შემცირებას და თანაც, მით უფრო, რაც უფრო სრულია პოლიტიკური მიზნის დომინაცია. აი, სწორედ ამით აიხსნება ის ვითარება, რომ მიუხედავად თავისი წმინდა ლოგიკური არსისა ანუ ბუნებისა, ომმა შეიძლება ხორცი შეისხას ინტენსივობის და მნიშვნელობის მეტად მრავალგვაროვან ფორმებში, სახელდობრ, დანყებული გამანადგურებელი ომით და დამთავრებული მხოლოდღა ობსერვაციული ნაწილების გადაადგილებით.

საომარი დაპირისპირების წმინდა ლოგიკური ანალიზის მიხედვით სამხედრო მოქმედებებს უნდა ჰქონდეთ უწყვეტი ხასიათი, რაც თავის მხრივ უბიძგებს ორივე დაპირისპირებულ მხარეს უკიდურესობებისაკენ. მაგრამ რეალობაში საქმის ვითარება სხვაგვარადაა: ოპერაციები ძალზედ იშვიათად(თითქმის არასდროს) მიმდინარეობენ უწყვეტი პროცესის სახით და ყოველთვის ადგილი აქვს ე.წ. პაუზებს სამხედრო მოქმედებათა განვითარებაში. სწორედ ეს პაუზები წარმოადგენენ იმ კიდევ ერთ მნიშვნელოვან ზომიერმყოფელ ფაქტორს, რომელიც ანელებს ძალების უკიდურესი დაძაბვის ტენდენციას და ე.ი. რომლის შედეგადაც ომი კარგავს უკიდურესი დაპირისპირების ხასიათს - აღნიშნავს კლაუზევიცი.

წმინდა ლოგიკური ანალიზის განზომილებაში ჩვენ ვიპოვებთ ერთი მხარის მხედართმთავრის ინტერესს, როგორც სიდიდეს, რომელიც აბსოლუტურად საპირისპიროა მეორის ინტერესისა, და მაშასადამე, ამ შემთხვევაშიც ვდგავართ პოლარიზაციის(უკიდურესი დაპირისპირების) პრინციპის ნიადაგზე; სახელდობრ, ამ პრინციპის შესაბამისად თითოეული მხარის მიზანია მონინალმდევის შემუსვრა და მისი ნების საბოლოო გატეხვა: ესაა ორი აბსოლუტურად ურთიერთსაპირისპირო ვექტორი. მაგრამ რეალობაში ამ მხრივაც საქმის ვითარება სხვაგვარადაა: კერძოდ, სამხედრო მოქმედებები თავს ავლენენ ორი ფორმით: შეტევა და თავდაცვა, რომლებიც თავისი ბუნებით უაღრესად განსხვავდებიან ერთმანეთისგან. სწორედ ამ ორი ფორმის ჭრილში ზემოთ აღნიშნული ინტერესთა პოლარიზაცია კარგავს რეალურ დატვირთვას და მნიშვნელობას: ჩვენ ვვლარ ვიტყვით, რომ ორივე მხედართმთავრის ინტერესი მდგომარეობს მონინალმდევის საბოლოო შემუსვრაში,

ვინაიდან თავდაცვის მიზანი სხვაა. ამასთან ერთად, შეტევის და თავდაცვის ფორმების თანაარსებობა თავის მხრივ განაპირობებს აუცილებელ პაუზებს სამხედრო მოქმედებებში: მაგალითად, ერთი მხარისთვის უფრო ხელსაყრელია ამჭერად თავდაცვა და სათანადო მომენტის დალოდება; ან კიდევ მეორე მხარისთვის უფრო ხელსაყრელია შეტევითი ოპერაციის გადადება უკეთესი მომენტისათვის მოწინააღმდეგის კარგი თავდაცვითი პოზიციების გამო - აი, ეს და კიდევ მრავალი სხვა ვითარება განაპირობებს აუცილებელ პაუზებს ომის მსვლელობისას.

და კიდევ ერთი უმნიშვნელოვანესი ფაქტორი, რაც ხელს უწყობს სამხედრო მოქმედებათა შეფერხებას - ესაა შექმნილი გარემოების არასაკმარისი ცოდნა, რასაც მეტ-ნაკლებად ყოველთვის აქვს ადგილი რეალობაში. მხედართმთავარი არასდროს არ ფლობს აბსოლუტურად სრულფასოვან ინფორმაციას მოწინააღმდეგე მხარეზე და არსებულ ობიექტურ სიტუაციაზე, რაც ხშირად განაპირობებს თავშეკავებას სამხედრო ოპერაციებისაგან და შესაბამისად, დაძაბულობის შენელებას - გვეუბნება დიდი გერმანელი სამხედრო თეორეტიკოსი.

ამგვარად, ასეთი განვლილი რეალური საომარი პროცესი ყოველთვის დამოკიდებულია შექმნილი გარემოების ალბათურ შეფასებაზე, ვინაიდან მოწინააღმდეგე მხარეთა ინფორმირებულობა არასდროსაა აბსოლუტურად სრულყოფილი. აქედან გამომდინარე, რეალური ომი, კლაუზევიცის მტკიცებით, გარკვეულწილად დადის **შანსების გათვლამდე**, კერძოდ, მოწინააღმდეგე მხარეთა მიერ საკუთარი და ერთმანეთის შანსების გათვლამდე. ამას ემატება კიდევ ერთი ელემენტი - **შემთხვევითობა**. რატომ? იმიტომ, რომ ადამიანური მოღვაწეობის არცერთ სხვა სხვა სახეობას არა აქვს ისეთი ყოვლისმომცველი და ხშირი შეხება შემთხვევასთან, როგორც ომი. შანსების და შემთხვევითობის ელემენტები განეკუთვნებიან ომის რეალურ ობიექტურ ბუნებას. მაგრამ მეორე მხრივ, მის სუბიექტურ ბუნებას განეკუთვნება ისეთი მნიშვნელოვანი ელემენტი, როგორიცაა **ვაჟკაცობა (ანუ რისკის განწვევის უნარი)**, ვინაიდან სტიქია, რომელშიც მიმდინარეობენ ადამიანური საომარი ქმედებანი - ესაა საფრთხე. დიახ, სიმამაცე, საკუთარი იღბალის რწმენა, გაბედულება - ვაჟკაცობის გამოვლინებებია, რომელიც მუდამ ეძებს შეუცნობელ რისკს, ვინაიდან აქაა მისი სტიქია - წერს ავტორი. და ყოველივე ზემოთ თქმულიდან გამომდინარე, იგი აკეთებს უნიკალურ დასკვნას: ეს ობიექტური და სუბიექტური მახასიათებლები - შანსები, შემთხვევა და რისკის განწვევის უნარი - წარმოაჩენენ ომს, როგორც **თამაშის**, განსაკუთრებულ სახეობას; ასე იხსნება ჩვენს წინაშე ომის ფენომენის ირაციონალური მომენტი. სამხედრო თეორიას და ხელოვნებას ყოველთვის საქმე აქვს ცოცხალ ადამიანებთან და მათ შინაგან რესურსებთან, ამიტომაც მშრალი განსჯის, ანალიზის და ლოგიკური დასკვნების გვერდით ომის სამფლობელოში ყოველთვის რჩება ეს ირაციონალური სფერო, სადაც გადამწყვეტ როლს თამაშობენ სიმამაცე, გაბედულება, საკუთარი ძალების რწმენა, რაც ამ თეორიამ და ხელოვნებამ აუცილებლად უნდა გაითვალისწინოს. დიახ, ესაა არა ცივი განსჯის, არამედ ადამიანური **სულის** (Geist, Spirit, Дух) მშობლიური სტიქია, ვინაიდან **სული** არასდროს არ მოძრაობს მხოლოდ განსჯასთან ერთად მშრალი ანალიზის და მკაცრი არგუმენტაციის ვიწრო ბილიკით; მას იზიდავს შეუცნობელი, სადაც მეფობს შემთხვევა, შანსი, იღბალი, საფრთხე. არა მწირი ლოგიკური აუცილებლობის, არამედ მრავალფეროვანი შესაძლებლობების, შანსების და რისკის სამეფოში ქროლვას ამტობინებს იგი. და აქ მას სჭირდება ისეთი თვისებები, როგორიცაა რისკი განწვევის უნარი, გაბედულება, საკუთარი იღბალის რწმენა, ფანტაზია, იმპროვიზაციის უნარი - აი, ამას გვეუბნება კლაუზევიცი თავისი შთამბეჭდავი მხატვრულ-ლიტერატურული სტილის მქონე ტექსტით.

მაგრამ ახლახან განხილული მახასიათებელი მხოლოდ ერთი მომენტია, ერთი ასპექტია ომის ფენომენის. როგორც აღნიშნავს ავტორი, ომი არაა გართობა; იგი არაა უბრალოდ თამაში საკუთარი რისკით და საკუთარი იღბალის იმედზე; იგი არაა უბრალოდ სულიერი შთაგონების და შემოქმედების სტიქია. იგი **პოლიტიკური აქტია**. საომარი კონფლიქტი ხალხთა შორის და მით უმეტეს, ცივილიზებულ ხალხთა შორის ყოველთვის გამომდინარეობს გარკვეული პოლიტიკური (შიდა და საერთაშორისო) მდგომარეობიდან და განპირობებულია პოლიტიკური მოტივებით. სწორედ პოლიტიკური მიზანი წარმოადგენს მთავარ ამოსავალ მოცემულობას ომის წარმოებისა, რაც, უპირველეს ყოვლისა, უნდა იქნას გათვალისწინებული სამხედრო მოქმედებათა ხელმძღვანელობისას. მაგრამ ომი არა უბრალოდ პოლიტიკური აქტია, არამედ პოლიტიკის ნამდვილი იარაღი: **იგი პოლიტიკის გაგრძელებაა, ოღონდ სხვა საშუალებებით** - აი, ესაა კლაუზევიცის კონცეფციის საყოველთაოდ ცნობილი ერთ-ერთი ცენტრალური დებულება. ამიტომაც ეს ფენომენი, როგორც პოლიტიკური აქტი და პოლიტიკის გაგრძელება, განეკუთვნება „ცივი“ განსჯის სფეროს: იგი გვევლინება მკაცრი რაციონალური გათვლებისა და ქმედებების რთულ პროცესად და სწორედ ესაა მაინც მისი განმსაზღვრელი მომენტი თუ ასპექტი.

ავტორის ეს მსჯელობები კარგად გვიჩვენებენ, თუ რაოდენ გამსჭვალულია მისი აზროვნების წესი გერმანული კლასიკური ფილოსოფიის, განსაკუთრებით კი შელინგის და ჰეგელის მეთოდოლოგიური პრინციპებითა და ცნებითი აპარატით. ომის რეალური ბუნების განხილვაც ხომ დიალექტიკურ ხასიათს

ატარებს: იგი ნათელყოფს ჯერ ერთ მომენტს, შემდეგ გადადის სრულიად საპირისპიროზე, რათა ეს მოვლენა განსხვავებულ მომენტთა მთლიანობად წარმოგვიჩინოს.

ყოველივე ზემოთ თქმულიდან გამომდინარე ვეთდება შემდეგი დასკვნა: ომი გვევლინება სამი არსებითი ელემენტის დიალექტიკურ მთლიანობად - პირველი, ესაა, **ძალადობა**, რაც თავის თავში გულისხმობს სიძულვილის, მტრობის, აგრესიის იმპულსებს და რაც განეკუთვნება ბრმა ბუნებრივი ინსტიქტის სფეროს; მეორე, ესაა, ალბათობების და შემთხვევითობების **თამაში**, რაც განეკუთვნება თავისუფალი სულიერი მოღვაწეობის სფეროს; და მესამე, ესაა, **პოლიტიკის იარაღი**, რაც განეკუთვნება წმინდა განსჯის სფეროს. თეორია, რომელიც უგულებელყოფს რომელიმეს ამ სამთაგან, ან კიდევ შეეცდება წარმოგვიდგინოს მათი თვითნებური (არაობიექტური) ურთიერთთანაფარდობა, უთუოდ, მოვა წინააღმდეგობაში ობიექტურ სინამდვილესთან. ამგვარად, მისი ამოცანაა განსაზღვროს და შეინარჩუნოს ობიექტური წონასწორობა (ბალანსი) ამ სამ მომენტს შორის.

მოდით, ახლა გარკვეულწილად შევაჯამოთ კლაუზევიცის ამ ბრწყინვალე ნაშრომში წარმოდგენილი ზოგად-ფილოსოფიური განხილვების ეს ნაწილი. როგორც ვხედავთ, აქ წარმოებს ომის ფენომენის ანალიზი ორ განსხვავებულ განზომილებაში: წმინდა ლოგიკურ და რეალური სინამდვილის განზომილებებში. კერძოდ, ავტორი ჯერ ანალიზებს ომის განყენებულ ცნებას და ე.ი. გვიჩვენებს, თუ რა არის მისი არსი თავისთავად; შემდგომ კი, იგი გადადის ომის, როგორც რეალობის შემადგენელი ნაწილის, განხილვაზე: ამგვარად, ომის ბუნების სრულფასოვანი გააზრება მოითხოვს ორივე განზომილებაში წარმოებულ ანალიზს. სახელდობრ, წმინდა ლოგიკური ანალიზი ააშკარავებს ომის ისეთ არსებით მაკონსტიტუირებელ ელემენტს, როგორიცაა **ძალადობა**, რაც თავის თავში გულისხმობს აგრესიულ იმპულსთა მთელ სპექტრს; რეალური ანალიზი კი ცხადყოფს ისეთ ელემენტებს, როგორიცაა **თამაში** და **პოლიტიკის იარაღი**. ამასთან ერთად, ლოგიკური ანალიზის მიხედვით, ომის არსი მდგომარეობს მოწინააღმდეგის ნების გატეხვაში და განადგურებაში, ხოლო აქედან გამომდინარე, დაპირისპირებული მხარეები მიისწრაფვიან ძალების უკიდურესი დაძაბვისაკენ და პოლარიზაციისაკენ; რეალური ანალიზის მიხედვით კი, რეალური სინამდვილის მთელ რიგ ფაქტორებს აქვთ ზომიერმყოფელი (დამაბალანსებელი) ეფექტი, რაც განაპირობებს დაძაბულობის და პოლარიზაციის შენელებას. რაც უფრო მეტად გრანდიოზულია, ფართო-მასშტაბიანი პოლიტიკური მიზანი და რაც უფრო მეტად ჭარბობს აგრესიული იმპულსები, დაძაბულობა დაპირისპირებული ქვეყნების ხალხებში, მით უფრო ომი უახლოვდება თავის აბსტრაქტულ-ლოგიკურ ბუნებას ანუ თავის იდეას და იღებს **გამანადგურებელი** შეიარაღებული კონფლიქტის ხასიათს; და პირიქით, რაც უფრო ნაკლებ-მასშტაბურია პოლიტიკური მოტივი და რაც უფრო ნაკლებადაა სახეზე აგრესიული ტენდენციები, მით უფრო შორდება ომი თავის ლოგიკურ არსს და იღებს უფრო დაბალი ინტენსივობის ანუ **ნაკლებ სამკვდრო-სასიცოცხლო დაპირისპირების** ხასიათს. აქედან კი გამომდინარეობს ომის სახეების მრავალფეროვანი სპექტრის არსებობა, დანყებული უკიდურესად მაღალ-ინტენსიური და დამთავრებული უკიდურესად დაბალ-ინტენსიური სამხედრო მოქმედებების ფორმებით - აი, ამ დასკვნამდე მივყავართ ორ განსხვავებულ განზომილებაში წარმოებული ექსპლიკაციების ურთიერთშეჭერებას. ვფიქრობ, რომ კლაუზევიცის მიერ ჩატარებული ეს ბრწყინვალე ანალიზი ომის ფილოსოფიური ასპექტებისა დიდწილად წარუვალა ღირებულების მქონეა და კერძოდ, ზემოთ მითითებული შემაჯამებელი დასკვნები უთუოდ შეინარჩუნებენ თავის აქტუალობას, მნიშვნელობას, ძალას ნებისმიერ არეალსა და ეპოქაში.

გამოყენებული ლიტერატურა

- Carl von Clausewitz „Vom Kriege“
clausewitz.com/readings/Vom Kriege 1832/Book1.htm
- Клаузевиц, Карл, фон „О Войне“
<http://militera.lib.ru/science/clausewitz/index.html>

კრიტიკული ინფრასტრუქტურის გრადაცია

პოლიკოვნიკი მურთაზ გუჯაჯიანი სამხედრო მეცნიერების დოქტორი

აბსტრაქტი

ტოტალური თავდაცვის პირობებში კრიტიკული ინფრასტრუქტურის (შემდეგ „კი“) მოთხოვნების შესაბამისი ხელოვნური გარემოს შექმნას, თავისი განხორციელების ორივე - საგანგებო ვითარებისას და საომარი მდგომარეობისას უდიდესი როლი ენიჭება. ყოველივე მნიშვნელოვნად უკავშირდება საგანგებო და თავდაცვითი ოპერაციებისთვის ინფრასტრუქტურის წინსწრებით მომზადებას.

ტექნოგენური, ბუნებრივი და მათი კომბინაციებით წარმოქმნილი საგანგებო სიტუაციებისას და მომავალი კონფლიქტებისთვის მომზადებისას აუცილებელია საპასუხო ქმედებების ფართო და მრავალფეროვანი სპექტრის გაგება. ერთი მხრივ სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვს მშვიდობიან ფაზაში „კი-ის“ მომზადებას, მეორე მხრივ საგანგებო სიტუაციების დადგომისას უარყოფითი შედეგების შემცირებას.

კვლევისას კრიტიკული ინფრასტრუქტურის სისტემები და ობიექტები მათი სტატუსის შესაბამისად გაერთიანებულია 11 სექტორში და 43 ქვესექტორში. ქვესექტორები და ელემენტები მათი ფუნქციონალური სახეების თანახმად, შესაძლებელია ფუნქციონალური ურთიერთმხარდაჭერით გადაადგილდნენ ერთი სექტორიდან მეორეში ან მათი გრადაცია მოხდეს ახალი სექტორში.

საკვანძო სიტყვები:

ტოტალური თავდაცვა; კრიტიკული ინფრასტრუქტურა; სექტორი

CRITICAL INFRASTRUCTURE GRADATION

COLONEL MURTAZ GUJEJANI
DOCTOR OF MILITARY SCIENCES

ABSTRACT

Creating an artificial environment that meets the requirements of Critical Infrastructure in terms of total defense plays a major role in both its implementation - in case of emergency and in case of war. All significantly related to the advance preparation of infrastructure for emergency and defense operations.

In man-made, natural, and their combinations of emergencies and preparedness for future conflicts, it is essential to understand the wide and varied range of response actions. On the one hand, the preparedness of Critical Infrastructure in the peaceful phase is vital, On the other hand to reduce the negative consequences in the case of emergencies.

During research Critical Infrastructure systems and facilities are grouped according to their status into 11 sectors and 43 subsectors. Subsectors and elements according to their functional types, it is possible to move from one sector to another through functional support or to be ranked in a new sector.

KEYWORDS:

Total defense; Critical infrastructure; Sector

შესავალი

მნიშვნელოვანი პრაქტიკული პრობლემის გადაჭრას ამ მოკლე სტატიით ვერ მოვახერხებ, თუმცა აღნიშნული კვლევის მიზნია არა პრობლემის პირდაპირი გამოსწორება, არამედ პრობლემის გადაჭრის მსურველთათვის მისი, რაც შეიძლება, უკეთ გაგებაში დახმარება თუ რა არის კრიტიკული ინფრასტრუქტურა.

დიდი განსხვავებაა ყალბი ინფორმაციის გავრცელებასა და სასმელი წყლის დაბინძურებას შორის. ყალბი ინფორმაციის გავრცელება ან/და სერვისების შეფერხება ხელს უწყობს ადამიანების განწყობებითა და არჩევანით მანიპულირებას, ქმნის ყალბ შიშებსა და მოლოდინებს, თუმცა სასმელი წყლის დაბინძურება არის კატასტროფა, ინვესტ მასშტაბურ დაავადებებსა და სიკვდილიანობას.

გარდატეხის და დაჩქარებული ცვლილებების პროცესში მყოფ მსოფლიოში, სადაც ტექნოლოგიური და ფიზიკური სისტემები ერთმანეთს ერწყმიან, ოდესღაც კრიტიკული ინფრასტრუქტურის ელემენტები უსაფრთხოების ოპერაციების მართვისას განმარტოებით იდგნენ. დღეს კი ერთმანეთთან დაკავშირებული არიან დახურული და ღია ქსელებით, რომელთა საშუალებებითაც მგრძობიარე მონაცემების გაცვლა ხდება.

ახალი სტრუქტურა ქმნის ახალ პრობლემებს, რომლებსაც არ ითვალისწინებს უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მოძველებული პროგრამები და ტრადიციული დაცვის რეჟიმები. სახელმწიფო ელემენტებმა, რომლებიც მართავენ კრიტიკულ ინფრასტრუქტურას, უნდა შექმნან საიმედო გარემო, რომელიც შეძლებს „კი“-ის სისტემაში განჭვრიტოს და შეამციროს/შეამსუბუქოს კატასტროფის შედეგები.

მოხავლის ხედვა

საქართველოში კრიტიკული ინფრასტრუქტურის სტატუსი უნდა მიენიჭოს ობიექტებს, სისტემებსა და სერვისებს ან მათ ნაწილებს, რომელთა მოშლა, დაზიანება ან შეფერხება მნიშვნელოვან ზიანს მიაყენებს ქვეყნის ეროვნულ ინტერესებს, ადამიანის ფიზიკურ უსაფრთხოებას, ეკონომიკური და სოციალური კეთილდღეობის უზრუნველყოფას.

საქართველოში, მიუხედავად ტოტალური თავდაცვის უნივერსალური სისტემის მონყობისა, „კი-ის“ უსაფრთხოების მოდელი მაქსიმალურად ეფექტური უნდა იყოს. მან უნდა მოიცავს ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი, უწყებრივი და რეგიონალური/ადგილობრივი (ავტონომიური და მუნიციპალიტეტი) სამდონიანი ტერიტორიული თავდაცვისათვის სახასიათო კრიტიკული ინფრასტრუქტურა.

ასეთი მოთხოვნა სრულ შესაბამისობაშია საქართველოს თავდაცვის შესაძლებლობებთან, სამხედრო-პოლიტიკურ მიზნებთან და, რაც მთავარია, სახელმწიფო პოლიტიკის წინაშე მდგარ საშინაო და საგარეო პრიორიტეტებთან ევროკავშირსა და ნატოში ინტეგრაციასთან. კრიტიკული ინფრასტრუქტურა არის ნატოს და ევროკავშირის წევრი ქვეყნების მიერ გამოყენებული ტერმინი.

ერთი მხრივ დღეისათვის საქართველოში „კი“-ის ღონისძიებებში ფრაგმენტულად ყველა უწყება ჩართული, მეორე მხრივ კრიტიკული სექტორები ჯერაც არ არის იდენტიფიცირებული. პასუხისმგებელმა სტრუქტურულმა ერთეულებმა უნდა მოახდინონ „კი“-ის იდენტიფიცირება და განსაზღვრონ მისი შესაძლო მონყვლადობა.

უწყებებმა უნდა შექმნან „კი“-ის მართვის გეგმები და გაერთიანოს ეროვნულ გეგმაში. სხვა ქვეყნებში გეგმა ცნობილია, როგორც ეროვნული ინფრასტრუქტურის უზრუნველყოფის გეგმა. გეგმაში უნდა **აისახოს, თუ როგორ შეიძლება მთავრობამ და კერძო სექტორმა ხანგრძლივად ერთად იმუშაონ „კი“-ის რისკების შემცირების, მდგრადობისა და უხილავი შედეგების მართვის მიზნით.**

მოცემულ სტატიაში, წარმოდგენილია საქართველოს ტოტალური თავდაცვისა და საგანგებო სიტუაციების მეტად მნიშვნელოვანი საკითხი - სტრატეგიული ობიექტების გრადაცია. აუცილებელია, კრიტიკული ობიექტების დასახასიათებლად, უარყოფილი იქნას ყოვლისმომცველი ტრადიციული ტერმინი „სტრატეგიული ობიექტები“ და კვლევა გაგრძელდეს მხოლოდ შესაბამის ფუნქციურ სექტორებზე. მოძველებული ტრადიციული ტერმინი „სტრატეგიული ობიექტები“ უნდა შეიცვალოს „კრიტიკული ინფრასტრუქტურის - კი“ ტერმინით.

საქართველოში „კი“-ს მიმწოდებლები და მომხმარებლები არიან სახელმწიფო უწყებები და კომერციული ობიექტები. ნაწილი ეკუთვნის სახელმწიფოს ან სახელმწიფოს სსიპ-ია. დიდი ნაწილი კერძო კომპანიებია, სხვა საზოგადოებრივი კორპორაციები ან/და საერთაშორისო ორგანიზაციების ნაწილია. „კი“-ს წარმოადგენს ყველაფერი, რაც მნიშვნელოვნად იმოქმედებს მოსახლეობის სოციალურ ან ეკონომიკურ კეთილდღეობაზე, ან გავლენას მოახდენს საქართველოს თავდაცვის განხორციელების უნარზე და ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფაზე.

„კი-ას“ წარმოადგენს კომერციული ორგანიზაციები და კომპანიები, რომლებიც სახელმწიფო უწყებრივ და რეგიონალურ-ადგილობრივ დონეზე რესურსებსა და უსაფრთხოებაზე სხვადასხვა წვდომით საქართველოს სახელმწიფოს მფლობელობაშია. „კი-ას“ მიეკუთვნება სუბიექტები (უწყება, სამსახური, სააგენტო, სისტემები, სერვისები, საინფორმაციო ტექნოლოგიები, საკომუნიკაციო ქსელები) ან/და მათი ნაწილები, რომლებიც ხელოვნურმა, ბუნებრივმა და მათი კომბინირებით წარმოქმნილმა ზემოქმედებამ შეიძლება მთლიანად ან ნაწილობრივ მოშალოს, გაანადგუროს, დააზიანოს ან გახადოს მიუწვდომელი ხანგრძლივი პერიოდით.

კვლევის პროცესში სისტემური მიდგომის მეთოდოლოგიით, დაზუსტდა და დაკონკრეტდა საქართველოს ყველაზე უფრო კრიტიკული პასუხისმგებლობისა და მნიშვნელობის ინფრასტრუქტურა და დაიყო სამ დონედ: 1. **სექტორი**: ენერგეტიკული, საფინანსო, თავდაცვის და ა.შ.; 2. **ქვესექტორი**: ელექტრომომარაგება, საცხებ-საპოხი მასალები, გაზი და ა.შ.; 3. **ელემენტი**: სატელევიზიო კოპი, წყალსაცავები, სერვის ცენტრები და ა.შ. იხ: **ცხრილი №1** კრიტიკული ინფრასტრუქტურის სპექტრი (გვ. 9-12)

მოცემული „კი-ის“ სპექტრის სქემის შექმნის, სექტორებისა და ქვესექტორების გრადაცია და მათში ელემენტების დაჯგუფება პირველადი კვლევაა. „კი-ის“ სისტემები და ელემენტები მათი სტატუსის შესაბამისად სქემაზე გაერთიანებულია 11 სექტორში და 43 ქვესექტორში. ქვესექტორები და ელემენტები მათი ფუნქციონალური ურთიერთმხარდაჭერით, შესაძლებელია გადაადგილდნენ ერთი სექტორიდან მეორეში ან მათი გრადაცია მოხდეს ახალი სექტორში.

საქართველოს „კი-ის“ რომელიმე სექტორის მოშლისას, დაზიანებისას¹ ან შეფერხებისას წარმოქმნილ ზიანზე სახელმწიფო სექტორის წარმომადგენლებმა „კი“-ის უსაფრთხოების დონეების მიხედვით უნდა მოახდინონ ეტაპობრივი რეაგირება: **1-ლი ფაზა**: საფრთხის ან ზემოქმედების მონიტორინგი; **მე-2 ფაზა**: პირველადი შეფასება და საფრთხის შემცირება; **მე-3 ფაზა**: რეაგირების ოპერაცია და **მე-4 ფაზა**: აღდგენითი ოპერაცია.

თავდაცვის სექტორი

სტატიის ბოლოს მოკლედ წარმოგიდგინებთ „კი-ის“ გრადაციის ერთ-ერთ თავდაცვის სექტორს. ტოტალური თავდაცვის პირობებში, თავდაცვის სფეროს კრიტიკულ ინფრასტრუქტურად განისაზღვრება ის სამსახურები, რომლებიც არა მხოლოდ თავდაცვის სფეროში, ასევე სახელმწიფოს სხვა სექტორებს ფუნქციურად კრიტიკულ მომსახურებას უზრუნველყოფენ.

თავდაცვის სექტორი სახელმწიფოს „კი-ის“ ნაწილია. თავდაცვის სამინისტრო სახელმწიფოს „კი-ის“ უსაფრთხოების სისტემის არა მხოლოდ მომხმარებელია, ასევე კონტრიბუტორიცაა. თავდაცვის „კი-ის“ უსაფრთხოების სისტემა იცავს სახელმწიფო უსაფრთხოებას, ქონებას, უზრუნველყოფს თავდაცვის ინფრასტრუქტურის სიცოცხლისუნარიანობასა და მდგრადობას, ოპერაციის წარმატებისა და გადამწყვეტი მნიშვნელობისთვის, იცავს მოსახლეობას, ობიექტებსა და აღჭურვილობას. იხ. ცხრილი 2 თავდაცვის სექტორი

თავდაცვის ინდუსტრიის ქვესექტორი არის თანამედროვე კომპლექსი, რომელიც საქართველოს სამხედრო მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად ატარებს ინოვაციურ კვლევებს, მუშაობს ახალი იარაღისა და აღჭურვილობის შექმნაზე და ახდენს ძველის მოდერნიზირებას.

რეკომენდირებული მოქმედებები

ამ სტატიისთვის შეგროვებულმა და შესწავლილმა მონაცემებმა აჩვენა ამ სფეროს ყურადღების ზოგადი ნაკლებობა და არამონიჭილი გაგება. ქვევით მოყვანილი ზოგიერთი რეკომენდირებული მოქმედებები უკვე ხორციელდება, თუმცა საჭიროა დაჩქარება და გაძლიერება. ზოგი მოქმედება სხვაზე უფრო კრიტიკულია, პრიორიტეტულია და შემდგომ საშუალოვადიან პერიოდისათვის მათთან დაკავშირებით მნიშვნელოვანია გაერთიანებული მიდგომა:

1. უნდა დაადგინდეს სექტორები და სექტორის რისკმდებლობა.²

1 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის დროს, კონვენციური საბრძოლო მოქმედებების პარალელურად განხორციელდა კიბერშეტევები ქართულ სამთავრობო საიტებზე. საქართველო შეტევას სრულიად მოუმზადებელი შეხვდა. კიბერშეტევები ინფორმაციული ომის ნაწილი იყო და მიზნად ისახავდა ინფორმაციის გავრცელების ჩახშობას საქართველოდან. სამიზნეთა შორის იყო საგარეო საქმეთა სამინისტროს ვებგვერდები. ქართულმა სამთავრობო და მედია საშუალებებმა კიბერსივრცეში ოპერირების გაგრძელება მხოლოდ გარე დახმარებით შეძლეს. აღსანიშნავია ის, რომ ქართულ საიტებზე წარმატებული შეტევა შესაძლებელი გახდა უსაფრთხოების დაბალმა დონემ, მოუგვარებელმა ტექნიკური სისუსტეების სიმრავლემ, ელემენტარული კიბერუსაფრთხოების ექსპერტიზის არქონამ.

2 ინფორმაციული (IT) და ოპერაციული ტექნოლოგიების (OT) კიბერრისკების ტოლერანტობა

2. რესურსების პრიორიტეტიზაცია მნიშვნელოვანია, რათა სექტორის ხელმძღვანელებმა შეზღუდულ დროში და სახელმწიფოს მხრივ გაერთიანებული რესურსების პირობებში შეძლონ ეფექტური გადაწყვეტილების მიღება;³

3. სახელმწიფოებრივ, უწყებრივ და რეგიონალურ/ადგილობრივ უწყებებმა მოამზადონ გრძელვადიანი კრიტიკული ინფრასტრუქტურის მართვის გეგმები, რომლებიც გაერთიანდება ეროვნულ გეგმაში;

4. გეგმა უნდა შედგებოდეს საგანგებო ოპერაციებისგან ფაზების მიხედვით, როგორც ცენტრალურ, ასევე, რეგიონალურ და ადგილობრივ დონეზე: 1-ლი ფაზა: საფრთხის ან ზემოქმედების მონიტორინგი; მე-2 ფაზა: პირველადი შეფასება; მე-3 ფაზა: რეაგირების ოპერაცია და მე-4 ფაზა: აღდგენითი ოპერაცია. მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ერთ სექტორს უნდა შეეძლოს სხვა სექტორის ფუნქციური მხარდაჭერა.

დასკვნა

ჩატარებული სისტემური მიდგომის მეთოდოლოგიური კვლევები და სამუშაოები ასევე შეეხებოდა “კი“-ის დაცვას და სტატუსის მინიჭების პროცედურებს. ზოგჯერ კონკრეტულმა სისტემამ/ობიექტმა/ელემენტმა/სერვისმა/ და სხვამ სტატუსის მიხედვით, კრიტიკულობის დონე შეიძლება შეიძინოს არა მუდმივად, არამედ ვითარების და კრიტერიუმების (ინდიკატორების) შესაბამისად. ტოტალური თავდაცვის კონტექსტში მსგავს კვლევები საქართველოსთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია. ამ მიმართულებით უნდა გაგრძელდეს კვლევა.

შევითხვაზე, „წინამდებარე კვლევაში რამდენად გასაგებად და სრულყოფილად არის წარმოდგენილი საგანგებო სიტუაციების „კი“-ის სექტორების, ქვესექტორებისა და ელემენტების დაჯგუფება, შეიძლება თუ არა ამ კვლევამ ზეგავლენა მოახდინოს საქართველოს ტოტალური თავდაცვის გაგებაზე?“ მოკლე პასუხია, რომ აღნიშნული შევითხვა პერსპექტიულია. ნაშრომში „კი“-ის სექტორების დასახელება, მათში ქვესექტორების გაერთიანება, მეთოდოლოგიური სინთეზური მიდგომა, პირველადია საქართველოში და არ გულისხმობს პრობლემების პირდაპირ გადაჭრას, არამედ - მათ რაც შეიძლება უკეთ გაგებას.

გამოყენებული ლიტერატურა

- “Prevention, Preparedness and Response to Natural and Man-Made Disasters in the EaP Countries – PPRD East 2”. <http://pprdeast2.eu/wp-content/uploads/2015/08/GE-Country-Profile-GE.pdf>; December, 2015;
- პროფესორი ელგუჯა მეძმარიაშვილი. “საქართველოს სამხედრო-საინჟინრო დოქტრინის საფუძვლების” სახელმძღვანელო. ტექნიკური უნივერსიტეტი, თბილისი, 2006 წელი.
- “შვეიცარიის შეიარაღებული ძალები 2006/Schweizer Armee 2006“-ის სახელმძღვანელო, Kommunikationsbasis Verteidigung. Informationsstand 1. Oktober 2005.
- “კატასტროფების რისკის შემცირების სისტემის ინსტიტუციური შესაძლებლობების ანგარიში” გამოცემულია გაეროს განვითარების პროგრამის მიერ გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია. http://police.ge/files/pdf/sagangebos_statistika/kanonebi/DRR%20angarishi.pdf; სექტემბერი, 2014 წელი.
- ალექსანდრე რონდელი, „პატარა ქვეყანა საერთაშორისო სისტემაში“ სახელმძღვანელო, გამომცემლობა საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობათა კვლევის ფონდი, თბილისი 2009;
- Col. Timothy O'Rourke, Joint Engineering for the Future. <http://themilitaryengineer.com>; 2018
- თავდაცვის სამინისტროს გაზეთი, გამოცემა “ქართული ჯარი №5”, “რეზერვის და მობილიზაციის ახალი კონცეფცია” გვ. 3; 4 და 5. 2018 წელი,
- “კატასტროფების რისკის შემცირების სისტემის ინსტიტუციური შესაძლებლობების ანგარიში” გამოცემულია გაეროს განვითარების პროგრამის მიერ გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია. http://police.ge/files/pdf/sagangebos_statistika/kanonebi/DRR%20angarishi.pdf სექტემბერი, 2014 წელი.

3 რაც უფრო დიდი დრო დასჭირდება კონვერგენციას, მით უფრო გაჭიანურდება საფრთხეზე რეაგირება და გაიზრდება საფრთხის მასშტაბები.

თავდაცვის დაგეგმვის მეთოდოლოგიების უპირატესობები და უარყოფითი მხარეები

გიორგი დოლიძე

ასისტენტი პროფესორი

სსიპ - დავით აღმაშენებლის სახელობის

საქართველოს ეროვნული თავდაცვის აკადემია
საქართველოს უნივერსიტეტის მოწვეული ლექტორი

აბსტრაქტი

შეიარაღებული ძალების შენარჩუნება, რომელიც შეძლებს სამომავლო არაპროგნოზირებად გარემოში უპასუხოს უსაფრთხოების კუთხით არსებულ გამოწვევებს, საჭიროებს თავდაცვის შესაძლებლობების მუდმივ გაძლიერებას თანამედროვე ტექნოლოგიების შექმნის გზით, რაც მნიშვნელოვან გამოწვევებთან არის დაკავშირებული. აღნიშნული პროცესის ხელშეწყობისა და მხარდაჭერის მიზნით მნიშვნელოვანია შესაბამისი თავდაცვის დაგეგმვის მეთოდოლოგიის შერჩევა, რომლის საფუძველზეც ხორციელდება სტრატეგიული თავდაცვის შესყიდვები. ნაშრომი განიხილავს ანალიტიკური დაგეგმვის ოთხი მეთოდოლოგიის - შესაძლებლობებზე, საფრთხეებზე, რესურსებზე და სცენარებზე დაფუძნებული დაგეგმვის მიდგომების დადებით და უარყოფით მხარეებს. აღნიშნული მიდგომები გასული ათწლეულების მანძილზე აქტიურად გამოიყენებოდა სტრატეგიული თავდაცვის შესყიდვების დაგეგმვის პროცესში. მოცემული მიდგომების მიმოხილვის საფუძველზე ამჟამად, რომ ცალკე აღებული არც ერთი მათგანი არის ეფექტური და სტრატეგიული თავდაცვის შესყიდვების პროცესში წარმატების მიღწევა მხოლოდ მათი ინტეგრირებით არის შესაძლებელი.

საკვანძო სიტყვები:

თავდაცვის დაგეგმვა, სტრატეგიული თავდაცვის შესყიდვები, თავდაცვის დაგეგმვის მეთოდოლოგია

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF DEFENSE PLANNING METHODOLOGIES

GIORGI DOLIDZE
ASSISTANT PROFESSOR
LEPL - DAVID AGHMASHENEBELI
NATIONAL DEFENCE ACADEMY OF GEORGIA
INVITED LECTURER AT THE UNIVERSITY OF GEORGIA

ABSTRACT

Maintaining military forces ready to address security challenges deriving from future uncertainty requires permanent improvement of defense capabilities through the acquisition of technologically advanced equipment, which is a challenging business. To facilitate and support the implementation of this process it is critical to employ a relevant planning methodology, based on which strategic defense acquisition is held. The article discusses the advantages and disadvantages of the four analytical planning methodologies which have been actively used for strategic defense acquisition planning over the recent decades: capability-, threat-, resource- and scenario-based planning. Based on the review of these planning approaches, the author argues that none of them is effective separately and only a combination of these perspectives may lead to a successful strategic defense acquisition process.

KEYWORDS:

defense planning, strategic defense acquisition, defense planning methodology

INTRODUCTION

Strategic defense acquisition can be defined as an affordable military procurement process aimed at acquiring special systems to improve current capabilities and support future needs. The acquisition is a broader term in difference from procurement of an item or service and involves many activities – infrastructure, personnel, training, maintenance and disposal of the weapons systems procured from a vendor.¹ Maintaining military forces ready to respond security challenges facing the countries requires a permanent acquisition of technologically advanced equipment, which is related to significant financial expenses. Effective acquisition of military systems is a challenging business, as procuring needed equipment for a reasonable price is elusive, related to frequent delays and cost overruns. The major problem during strategic defense acquisition is that it always involves the prediction of the future, which requires continuous analysis of potential adversaries' capabilities and their access to new military technologies.² Furthermore, defense acquisitions should address concrete military needs by improving current capability shortfalls. From the starting point to deployment, the systems should be procured based on the following analytical and planning process – identifying the required system, defining a budget, and acquiring the system.³ To facilitate successful implementation of this process it is critical to employ a relevant planning methodology, based on which strategic defense acquisition will be held.

A number of analytical methods have been used for defense planning in the past. Each of these methods originates from a specific perspective on the problem. The article will discuss the advantages and disadvantages of the four planning approaches: capability-, threat-, resource- and scenario-based planning methodologies, based on which the author will argue that none of them is effective separately and only through combination of these perspectives is possible to achieve the desired outcome.

THREAT-BASED PLANNING (TBP)

About two decades ago short-term vision on security and defense dominated the planning debate, an immediate perception of the threats and lack of financial resources for military purposes justified the argument - “there is no threat, so why spend?”.⁴

Threat-based planning which is focused on concrete potential future adversaries and conflicts often provides a basis for the development of force structure and operational plans. This approach defines goals in terms of armed forces' ability to address specific security threats identified by national and agency level defense planning documents such as, National Security Concept, Threat Assessment Document and National Defense Strategy.⁵ The threat-based methodology was mainly used during the Cold War when nuclear threats were defined as the largest potential security threat facing the nations.⁶ TBP is driven by security realities, opponents' capabilities, and military capacity that is needed to address these capabilities.⁷

The positive side of the threat-based military acquisition is that it assesses overall military strength with regards to potential enemies and evaluates gaps in specific capability areas. Furthermore, it allows to spend available funds on military acquisitions which are vital for potential future wars and decreases the amount of resources associated with armed forces' total requirements. It supports decision-making process related to the design of the future force and resources to sustain it, based on the demands of countering real adversaries. Despite these advantages, threat-based planning encompasses several factors hampering the strategic defense acquisition process. TBP has certain boundaries deriving from future uncertainty during the development

1 Moshe Schwartz, Defense Acquisitions: How DoD Acquires Weapon Systems and Recent Efforts to Reform the Process, Congressional Research Service, p.1,

<https://sgp.fas.org/crs/natsec/RL34026.pdf>

2 Managing Defense in a Democracy, Edited by Laura R. Cleary and Teri McConville, chapter 9, Strategic management, Avoiding analysis paralysis, published in 2006, p.p.202-203

3 Moshe Schwartz, Defense Acquisitions: How DoD Acquires Weapon Systems and Recent Efforts to Reform the Process, Congressional Research Service, p.3,

<https://sgp.fas.org/crs/natsec/RL34026.pdf>

4 Dejan Stojkovic and Bjørn Robert Dahl, Methodology for long term defense planning, p.11

5 Strategic Defense Review 2021 -2025, MoD of Georgia, p.p. 55

6 Dejan Stojkovic and Bjørn Robert Dahl, Methodology for long term defense planning, p.11

7 Michael J. Mazarr, Katharina Ley Best, Burgess Laird, Eric V. Larson, Michael E. Linick, Dan Madden, The U.S. Department of Defense's Planning Process Components and Challenges,

https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2173z2.html

of armed forces' requirements – the specifics of which are hardly fully predictable. The identification of the future needs requires an understanding and detailed knowledge of long-term threats and adversaries' current/future capabilities and intentions that is nearly impossible. Furthermore, this planning approach focuses on particular future conflicts and opponents' capabilities which might cause overestimation of a single threat concept or capability without its proper analysis within an existing operational concept and consequently, lead to irrelevant strategic defense acquisitions.⁸

CAPABILITY-BASED PLANNING (CBP)

Capability-based planning represents an alternative approach to threat-based planning. This method is considered as a modern perspective that ensures rational decision-making on future capabilities to be acquired and facilitates effective defense planning and management process to deal with future long-term security challenges. CPB concentrates on what should be done rather than what we have. It is more focused on development of total capability requirements rather than routine equipment needs.⁹ CBP is 'concept-led' and it recognizes the interdependence of different resource management systems including policy and planning, logistics, human resource management, procurement and financial areas. The CBP consists of the four major consistent building blocks. First, it is output-oriented, developed based on the strategic priorities reflected in the national and defense planning documents. Second, CPB is based on a military operational concept - analyzes future possible types of conflicts in which the force will have to fight. Third, CBP employs capability breakdown structure for effective management of strategic defense acquisition process and finally, it realizes the capabilities within affordable financial resources. Some planners argue that within TBP, all military services define a threat and to address it, concentrate on the development of their specific independent capabilities. The transition to capabilities-based planning has promoted the institutionalization of a more collaborative form of gap analysis in military forces instead of separate, specific activities developed by units.¹⁰

CBP does not focus on specific future adversaries and their capabilities, nor define particular states as potential enemies which enables the concentration more on a broader set of strategic defense acquisition activities. Furthermore, CPB is considered as a concept oriented rather than reactive approach. It supports identification of capability gaps which are difficult to define when considering only existing threat-based scenarios.

The weakness of CBP during the strategic defense acquisition process is a challenge related to determining the type of required capabilities without implicitly counting potential threats. It partly incorporates detailed operational plans – military concepts, sustainment and timeline as, this approach to planning does not concentrate on particular future war scenarios. Moreover, threats generalization may result in miscalculation of potential adversaries' capability developments. Often CPB leads to military requirements growth and consequently, requires additional resources as they are not directly connected to potential conflict scenarios and provide an opportunity for different stakeholders to justify their needs for a broader set of desired capabilities. Despite the modern approach to planning, it can miss critical aspects, including political, economic and security effects. Finally, it can influence the decision-making process as organizations' leadership and other key players may see intangible challenges and hypothetical opponents as less credible to support proposed acquisition options.¹¹

RESOURCE-BASED PLANNING (RBP)

Instead of developing total requirements and outlining desired outcomes, a resource-based planning method focuses on identifying the best possible capability acquisition options within available financial ceilings. RBP analysis existing reality and identifies the following available set of actions which eventually leads to the desirable future forces.

Financial constraints are the key factors to be taken into account during budget-driven planning process. This approach considers available resources as planning limitations, identifies affordable capability priorities

8 Ibid

9 Guide to Capability-Based Planning, The Technical Cooperation Program Joint Systems and Analysis Group Technical Panel 3

10 Ibid

11 Michael J. Mazarr, Katharina Ley Best, Burgess Laird, Eric V. Larson, Michael E. Linick, Dan Madden, The U.S. Department of Defense's Planning Process Components and Challenges, https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2173z2.html

that should be procured through trade-off analysis and substitution opportunities to implement the most critical demands of armed forces.

RBP represents an incremental method of defense planning. Based on the lessons learned, it focuses more on short – and mid-term development plans and less considers long-term capability acquisition programs. While resources are an important factor to be considered for any planning methodology, budget-driven planning mainly emphasizes the importance of fiscal constraints rather than the total requirements of armed forces.

The major advantage of RBP is its realistic view on current needs that supports creative solutions in terms of affordable resources. Furthermore, effectiveness of resource-based capability acquisition programs in terms of their execution is much higher than of those developed within the framework of other planning methodologies as, it involves deliberate, realistic, better-calculated activities.

Critics of budget-driven planning process argue that defense institutions can only be successful when the capability acquisition process is strategy-driven, primarily focus on strategic goals and align force structure and capabilities to those goals.

Given that strategic acquisitions are more oriented on future long-term development, it is difficult to incorporate it into this planning approach. Resource-focused methodology may fail to identify and adapt to future security challenges which may cause capability gaps in longer term perspective as, it focuses on immediate capability acquisition needs filling current minor gaps, while risking losing sight of more global future needs. Finally, mostly it addresses a portion of defense priorities, missing out the total capability requirements of the armed forces.¹²

SCENARIO-BASED PLANNING (SBP)

For decades, organizations have faced the difficulties of forecasting as, an inability to predict automatically led to an inability to plan. Overcoming these challenges paved away to plethora of tools out which ‘scenario building’ has become especially popular.¹³ Strategists view scenarios as descriptions of possible archetypal futures, elaboration of which helps to explore and decrease the level of uncertainty, extend the thinking framework, reduce complexity and enable identification of future capabilities to be acquired.¹⁴

A scenario can be described as a tool within the planners’ arsenal which relies on the assumption that by developing different options, they might have a better idea or even, guesses of the right one.¹⁵

The strength of the SBP is its focus on concrete acquisition plans which facilitate an effective decision-making process. They design the problem more ‘real’ and provide a clear picture of exact situations and security challenges against which specific strategic defense acquisition plans are developed.¹⁶ This approach helps to make a prioritization process more effective, as better understanding of specific requirements ensures a determination of the most critical future needs.

SBP is an efficient method in terms of exploring future potential threats, even though it becomes ambiguous when it needs to be decided which scenarios organizations should follow. Overemphasizing the importance of concrete scenarios increases the risk related to miscalculation of future potential conflict types, adversaries and their capabilities that can be considered as another weakness of this approach. Therefore, disregarding other alternatives outside the defined set may lead to the development of ineffective capability acquisition plans.¹⁷

CONCLUSION

Maintaining strong armed forces ready to address security threats requires the permanent development

12 Michael J. Mazarr, Katharina Ley Best, Burgess Laird, Eric V. Larson, Michael E. Linick, Dan Madden, The U.S. Department of Defense’s Planning Process Components and Challenges, https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2173z2.html

13 Strategy Safari, Edited by Henry Mintzberg, Bruce Ahlstrand, Joseph Lampel, Published in 2009, p.53

14 Dave Francis, Step-By-Step Competitive Strategy, published in 1994, p.38

15 Strategy Safari, Edited by Henry Mintzberg, Bruce Ahlstrand, Joseph Lampel, Published in 2009, p.p.61-63

16 Michael J. Mazarr, Katharina Ley Best, Burgess Laird, Eric V. Larson, Michael E. Linick, Dan Madden, The U.S. Department of Defense’s Planning Process Components and Challenges, https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2173z2.html

17 Ibid

of its capabilities through the acquisition of modern military weapon systems. Strategic defense acquisition should be conducted according to the capability priorities reflected in defense planning documents which are elaborated based on different planning methodologies. The selection of a relevant methodology is critical for effective defense acquisitions.

The planning approaches discussed above clearly showed that there is no unique methodology and each of them has a number of its own advantages and disadvantages. The main distinguishing feature of these methodologies is different planning target. Namely, the threat-based approach focuses on existing security challenges and urgent needs while capability-based methodology more considers the development of long-term strategic defense acquisition programs. To compare with approaches, resource-based planning technique is more budget driven than strategy guided and financial constraints are decisive in terms of strategic defense acquisition process. As for scenario-based technique, it examines 'real' scenarios that ensures the determination of the most-critical capability needs while ignoring other alternatives and additional requirements outside an assumed set.

The review of the four defense planning methodologies makes it clear that none of them is effective separately and for a successful strategic defense acquisition process, it is critical to identify and employ a combination of their advantages.¹⁸

USED MATERIALS

- Cleary R. Laura and Teri McConville, *Managing Defense in a Democracy, The Principles of management applied to the defense sector*, 2006
- Francis Dave, *Step-By-Step Competitive Strategy*, 1994
- *Guide to Capability-Based Planning*, The Technical Cooperation Program Joint Systems and Analysis Group Technical Panel 3
- Mazarr J, Michael. BestLey, Katharina. Laird, Burgess. Larson, V, Eric. Linick E, Michael. Madden, Dan. *The U.S. Department of Defense's Planning Process Components and Challenges*, https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR2173z2.html
- Mintzberg Henry, Bruce Ahlstrand, Joseph Lampel, *Strategy Safari*, 2009
- Stojkovic, Dejan and Dahl Robert, Bjørn. *Methodology for long term defense planning*
- Schwartz, Moshe. *Defense Acquisitions: How DoD Acquires Weapon Systems and Recent Efforts to Reform the Process*, Congressional Research Service, <https://sgp.fas.org/crs/natsec/RL34026.pdf>
- *Strategic Defense Review 2021 -2025*, MoD of Georgia

ერთობლივი სახმელეთო ოკერასიები

კოლკოვნიკი ჯამბულ ზალოშვილი დოქტორანტი

სამხედრო ინჟინერიის სადოქტორო პროგრამა
სსიპ - საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

აბსტრაქტი

ომი, როგორც ფუნდამენტალურად ადამიანთა ძალისხმევის შედეგი, მჭიდროდაა დაკავშირებული კონკრეტულ სახმელეთო რაიონში დასახლებულ ადამიანებთან. მთელი სამხედრო პოტენციური ხმელეთთანაა დაკავშირებული და უმეტეს შემთხვევებში სახმელეთო ბრძოლებში უპირატეობის მოპოვება გადამწყვეტი ფაქტორია მონინალმდეგის დასამარცხებლად. ადამიანური ფაქტორების ცოდნა, მათ შორის, კულტურის, ეკონომიკისა და ისტორიის, ისეთივე მნიშვნელოვანია, როგორც მონინალმდეგის სამხედრო პოტენციულის ცოდნა. მხოლოდ მაღალი დონის სამხედრო პოტენციული ვერ იქნება მონინალმდეგის დამარცხებისა და სასრუველის საბოლოო შედეგების მიღწევის წინაპირობა. მუდმივად ხდება ოპერაციების გავლენის შეფასება მონინალმდეგისა და მოსახლეობაზე, რათა დამარცხდეს მონინალმდეგე და მიღწეული იყოს სასურველი საბოლოო შედეგი.

საკვანძო სიტყვები:

ერთობლივი ოპერაციები; გადამწყვეტი მოქმედება; ინიციატივის ხელში ჩაგდება, შენარჩუნება და გამოყენება; წარმატების განმტკიცება

CONNECTED GROUND OPERATIONS

COLONEL JAMBUL ZALOSHVILI

PHD STUDENT

DOCTORAL PROGRAM IN MILITARY ENGINEERING

LEPL - GEORGIAN TECHNICAL UNIVERSITY

ABSTRACT

War, as a fundamental result of human endeavor, is closely linked to the settlement of a particular land area.

With people. The entire military potential is connected to the ground, and in most cases gaining an advantage in ground battles is a crucial factor in defeating an opponent. Knowledge of human factors, including culture, economics, and history, is as important as knowledge of the adversary's military potential. Only high

Level military potential can not be a prerequisite for defeating the opponent and achieving the desired end results. Constantly assess the impact of operations and the opponent and the population to defeat the advanced and achieved

Be the desired end result.

KEYWORDS:

Joint operations; Decisive action; Capture the initiative, maintenance and use; Strengthen success

შესავალი

საქართველოს თავდაცვის ძალები მოქმედებენ ქვეყნის ხელმძღვანელობის მიერ დასახული მიზნებისა და ამოცანების შესასრულებლად. ეს მიზნები და ამოცანები მოიცავს ქვეყნის ინტერესებისათვის ხელსაყრელი პირობების შექმნას უსაფრთხოების კუთხით, რასაც საქართველოს თავდაცვის ძალები ასრულებენ ერთობლივი მოქმედების ერთ-ერთი ფუნქციის სახით.

ერთობლივი ოპერაციები ზეგავლენას ახდენენ მოსახლეობაზე, ისევე როგორც მოსახლეობა - ერთობლივ ოპერაციებზე. ურთიერთქმედების შედეგები ხშირად არაპროგნოზირებადი და უმართავია. მეთაურები ცდილობენ ნაკლები ზიანი მიაყენონ მოსახლეობას მათი მხარდაჭერის მოპოვების მიზნით, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში, გავლენა იქონიონ მათ მოქმედებებზე. მხარდაჭერის მოსაპოვებლად საჭიროა როგორც იძულება, ისე სტიმულის მიცემა, რაც განსხვავებული უნდა იყოს თითოეული შემთხვევისათვის. ოპერატიული გარემოს მაფორმირებელი და კონტექსტის თავიდან აცილების ოპერაციების დროს ყურადღება უფრო მეტად გამახვილებულია სასურველი ქცევის სტიმულირებაზე, თუმცა ფართომასშტაბიანი სამხედრო ოპერაციების დროს იძულებამ შესაძლებელია უფრო დიდი როლი ითამაშოს. წარმატების განმტკიცებისათვის საჭიროა უფრო დაბალანსებული მიდგომა. კონტექსტის მიუხედავად, სახმელეთო ძალები ყოველთვის მოქმედებენ საერთაშორისო სამართლისა და ბრძოლაში ჩართვის წესების შესაბამისად.

ომი არის ქაოსური, ლეტალური და ფუნდამენტალურად ადამიანთა ძალისხმევის შედეგი. ომი ადამიანებს შორის არსებული ნება-სურვილების კონფლიქტია. თავისი არსით, ყველა ომი დაკავშირებულია ადამიანთა ცვალებად მოქმედებასთან, როდესაც თითოეული მხარე ცდილობს შეცვალოს მეორე მხარის მოქმედება იარაღის ძალით. ის მხარე, რომელიც უკეთ აღიქვამს ოპერატიულ გარემოს, უფრო სწრაფად შეისწავლის და აქვს ახალ გარემოსთან ადაპტაციის უნარი, ხოლო გაურკვეველ მგდომარეობაში ასევე სწრაფადვე იღებს მოქმედების გადაწყვეტილებას, იქნება გამარჯვებული.

ერთობლივი სახმელეთო ოპერაციების მიზანი

ერთობლივი სახმელეთო ოპერაციები არის სახმელეთო ძალების ოპერატიული კონცეფცია და წვლილი ერთობლივ მოქმედებებში. ერთობლივი სახმელეთო ოპერაციები არის ერთდროული თავდასხმითი, თავდაცვითი და სტაბილურობის ან სამოქალაქო ხელისუფლების მხარდაჭერის დავალებები ინიციატივის ხელში ჩასაგდებად, შესანარჩუნებლად და გამოსაყენებლად, ოპერატიული გარემოს ფორმირებისათვის, კონტექსტის თავიდან ასაცილებლად, წარმატების განსამტკიცებლად და ომის, როგორც ერთობლივი მოქმედებების ნაწილის, მოსაგებად. ერთობლივი სახმელეთო ოპერაციების მიზანია სათანადო პირობების შექმნა გაერთიანებული ძალების მეთაურისათვის, რომ ამ უკანასკნელმა მიაღწიოს საბოლოო შედეგს და დაამარცხოს მონინააღმდეგე სახმელეთო ძალების გამოყენებით. ერთობლივი სახმელეთო ოპერაციები – ეს არის ის, თუ როგორ იყენებს სახმელეთო ძალები საბრძოლო სიძლიერეს:

- გადამწყვეტი მოქმედებებით;
- ინიციატივის ხელში ჩასაგდებად, შესანარჩუნებლად და გამოსაყენებლად;
- წარმატების განსამტკიცებლად.

სამხედრო ძალები ცდილობენ, თავიდან აირიდონ ან შეაკავონ საფრთხეები ერთობლივი მოქმედებით და, საჭიროების შემთხვევაში, გამოიყენონ შესაბამისი შესაძლებლობები აგრესიის დასამარცხებლად.

გადამწყვეტი მოქმედება

გადამწყვეტი მოქმედება არის თავდასხმითი, თავდაცვითი და სტაბილურობის ან სამოქალაქო ხელისუფლების მხარდაჭერის დავალებების უწყვეტი, ერთობლივი კომბინაცია. ქვეყნის ფარგლებს გარეთ ჩატარებული ოპერაციები აერთიანებს გადამწყვეტი მოქმედების სამ ელემენტს, როგორცაა: თავდასხმა, თავდაცვა და სტაბილურობა. ქვეყნის შიგნით გადამწყვეტი მოქმედება კი აერთიანებს სამოქალაქო ხელისუფლების მხარდაჭერასა და საჭიროების შემთხვევაში, თავდასხმით და თავდაცვით დავალებებს სახელმწიფოს თავდაცვის მიზნით.

გადამწყვეტი მოქმედება იწყება მეთაურის ჩანაფიქრითა და ოპერაციების კონცეფციით და უზრუნველყოფს მთელი ოპერაციის მიმართულებას. დაგეგმვის დროს მეთაურები და შტაბები სრულყოფენ ოპერაციების

კონცეფციას და სწორად ანაწილებენ რესურსებსა და დავალებებს, ოპერაციის მიმდინარეობისას კი შეაქვთ შესწორებები რესურსებისა და დავალებების განაწილების პროცესში ვითარების ცვლილებასთან ერთად.

ერთობლივი სახმელეთო ოპერაციები მოიცავს ბრძოლას შეიარაღებულ ოპონენტებს შორის და ასევე ოპერაციების ჩატარებას მოსახლეობას შორის. ამისათვის გაერთიანებულ ძალებს სჭირდებათ მონიშნულ დანაშაულებებს და მარცხება და ამავე დროს სამოქალაქო გარემოს ფორმირება. მნიშვნელოვანია ბრძოლებსა და სამხედრო მოქმედებებში გამარჯვების მოპოვება, თუმცა ეს არაა ყოველთვის მნიშვნელოვანი დავალება. სამოქალაქო გარემოს ფორმირება მნიშვნელოვანია კამპანიის წარმატებისათვის. მრავალი ერთობლივი ოპერაციის დროს კი უფრო მნიშვნელოვანია სტაბილურობის ან სამოქალაქო ხელისუფლების მხარდაჭერის დავალებები, ვიდრე თავდასხმითი და თავდაცვითი დავალებები. დავალებებზე ყურადღების გამახვილების დონე იცვლება ემელონის, დროისა და ადგილმდებარეობის ცვლილებასთან ერთად. ოპერაციის დროს, როდესაც ყურადღება უფრო მეტად გამახვილებულია სტაბილურობაზე, ქვედანაყოფის ერთი ნაწილი ერთდროულად შეასრულებს თავდასხმით და თავდაცვით დავალებებს სტაბილურობის დამყარების მხარდასაჭერად. ქვეყნის შიგნით სამოქალაქო ხელისუფლების მხარდაჭერა ერთდროული მოქმედებაა, რომელიც რეალურად ტარდება. აღნიშნული დავალებების ერთდროულად ჩატარება მნიშვნელოვანია სახმელეთო ოპერაციის წარმატებისათვის და საბოლოო შედეგის მისაღწევად.

ინიციატივის ხელში ჩაგდება, შენარჩუნება და გამოყენება

სახმელეთო ძალები ხელში იგდებენ, ინარჩუნებენ და იყენებენ ინიციატივას და აიძულებენ მონიშნულ დანაშაულს, რომ ამ უკანასკნელმა შეასრულოს საპასუხო მოქმედებები. მეთაურები შეუქმნიან მონიშნულ დანაშაულს და სხვადასხვა სირთულეს და აიძულებენ საპასუხო მოქმედებების შესრულებას მანამ, სანამ არ აღმოჩნდებიან არახელსაყრელ პოზიციებზე. ინიციატივის გამოყენებით მონიშნულ დანაშაულს და მეთაურები იძულებული ხდებიან, რომ ხელი აიღონ საკუთარ ჩანაფიქრზე და შესაბამისად, უშვებენ შეცდომებს. მონიშნულ დანაშაულს შეცდომებითა და დასუსტებით კი სარგებლობენ მასთან დაპირისპირებული ძალები, ხელში იგდებენ ინიციატივას და ქმნიან წარმატების განვითარების ახალ შესაძლებლობებს. წარმატების განვითარება კი საბრძოლო სიძლიერესთან ერთად მონიშნულ დანაშაულს და მეთაურებისა და დამარცხების, მოპოვებული წარმატების განმტკიცების, მოსახლეობის, საკუთარი ძალებისა და ინფრასტრუქტურის დაცვის წინაპირობაა.

მეთაურები ხელში იგდებენ ინიციატივას სხვადასხვა სფეროში მოქმედებების ერთდროულად შესრულებით. ინიციატივის ხელში ჩაგდება შეუძლებელია მოქმედების გარეშე. გაურკვეველ ვითარებაში ბუნებრივად ჩნდება უფრო მეტი ინფორმაციის მოპოვებისა და შეგროვების სურვილი გაურკვეველობის შესამცირებლად. ამ მოლოდინმა და ინფორმაციის შეგროვებამ შესაძლოა შეამციროს გაურკვეველობა, თუმცა საბოლოოდ მაინც არ აღმოფხვრის მას. ხოლო ლოდინმა შესაძლებელია შექმნას ისეთი პირობები, როდესაც ადაპტაციის უნარის მქონე მონიშნულ დანაშაულს მიეცემა ინიციატივის ხელში ჩაგდების ან ხელახლა მოპოვების დრო. წარმატებული მეთაურები უკეთ მართავენ გაურკვეველ ვითარებას კონკრეტული მოქმედებების შესრულებისა და ვითარებაში გარკვევის მეშვეობით.

ინიციატივის ხელში ჩაგდება ნიშნავს მთელი ოპერაციის განმავლობაში სათანადო პირობების შექმნასა და მოქმედებისათვის აუცილებელი მითითებების შესრულებას. მეთაურები გეგმავენ ინიციატივის ხელში ჩაგდებას შესაძლებლობას ოპერაციის ადრეულ ეტაპზე. ეფექტური დაგეგმვისას განისაზღვრება, თუ სად, როდის და როგორ უნდა შესრულდეს აღნიშნული პროცესი. მონიშნულ დანაშაულს შეეცდებიან ინიციატივის შენარჩუნებასა და მასთან დაპირისპირებული ძალების გეგმების ჩაშლას, აქედან გამომდინარე, ინიციატივის ხელში ჩაგდების საფუძველი კარგად ჩამოყალიბებული გეგმების სწრაფად შესრულებაა. შესრულების ფაზაში მეთაურები და შტაბები განსაზღვრავენ და იყენებენ შესაძლებლობებს, რათა შეუტიონ და შეცდომაში შეიყვანონ მონიშნულ დანაშაულს მართვისა და კონტროლის ელემენტები და თავიდან აიცილონ საბრძოლო სიძლიერის სინქრონიზაცია და მოულოდნელობა. ინიციატივის ხელში ჩაგდება დაკავშირებულია რისკის განვასთან. მეთაურები და შტაბები აფასებენ აქვთ თუ არა ინიციატივა და მისი არქონის შემთხვევაში განსაზღვრავენ ინიციატივის ხელში ჩაგდების გზებს. ქვემოთ მოცემული პირობები მიუთითებს, რომ საკუთარი ძალების ქვედანაყოფებს აქვთ ინიციატივა:

-საკუთარი ძალების ქვედანაყოფები აღარ მონაწილეობენ გადამწყვეტ საბრძოლო მოქმედებებში ან აღარ მოუწევთ გადამწყვეტი ბრძოლა;

-დაქვემდებარებულ მეთაურებს შეუძლიათ საბრძოლო სიძლიერის მასირება ან ქვედანაყოფების კონცენტრირება მათ მიერ არჩეულ დროსა და ადგილას;

-მონინალმდევის ქვედანაყოფები ვეღარ ახერხებენ ეფექტური წინააღმდეგობის განწევას ან აღარ შეუძლიათ წინააღმდეგობის განწევის შესაძლებლობის აღდგენა;

-საკუთარი ძალების ქვედანაყოფები მოსალოდნელზე ნაკლებ წინააღმდეგობას აწყდებიან მონინალმდევის მხრიდან ან ტყვეების რაოდენობაც დიდია;

-საკუთარი ძალების წინ წაწევის ტემპი უეცრად იზრდება ან მოულოდნელად მცირდება დაშავებულთა რაოდენობა.

ინიციატივის შესანარჩუნებლად საჭიროა მონინალმდევებზე ხანგრძლივი და მუდმივი ზემოქმედება. მეთაურები ამას აკეთებენ საბრძოლო ფუნქციების სინქრონიზებით და აიძულებენ მონინალმდევის მეთაურებს, მუდმივად ცვალონ თავიანთი საბრძოლო სიძლიერე იმ ტემპით, რომელიც არაეფექტური იქნება. მეთაურები და შტაბები იყენებენ ინფორმაციის შეგროვების საშუალებებს მონინალმდევის მხრიდან ინიციატივის ხელში ჩაგდების მცდელობების დადგენის მიზნით. ინფორმაციის ეფექტური მართვა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმისათვის, რომ მუდმივად ფლობდე ინფორმაციას მონინალმდევის გადაწყვეტილების მიღების პროცესის შესახებ. ეფექტურ დაგეგმვასთან ერთად ინფორმაციის მართვა ეხმარება მეთაურებს მონინალმდევის მოქმედებების წინასწარ განსაზღვრასა და განზომილების, გაგრძელებისა და შესწორების შემუშავებაში.

წარმატების განმტკიცება

წარმატების განმტკიცება მოიცავს ისეთ მოქმედებებს, რომლებიც უზრუნველყოფენ ნებისმიერი დროებითი ოპერატიული წარმატების განმტკიცებას და ქმნიან შესაბამის გარემო პირობებს ლეგიტიმური ხელისუფლებისათვის მართვის უფლებამოსილების გადაბარების მიზნით. სახმელეთო ძალები იყენებენ ოპერატიულ წარმატებას გაერთიანებული ძალების მეთაურისათვის მოპოვებული წარმატების განმტკიცების მეშვეობით. წარმატების განმტკიცება წარმატების მოპოვებისა და მიღწევის ნაწილია კონფლიქტის კონტინიუმის პროცესსა და მთელ რიგ სამხედრო ოპერაციებში. ესაა მეთაურის ჩანაფიქრის შესრულების გაგრძელება და მნიშვნელოვანია წარმატების შესანარჩუნებლად კონკრეტულ მონინალმდევსა და მტრულად განწყობილ მხარეებთან დაკავშირებით. წარმატების განმტკიცებისათვის სახმელეთო ძალები აძლიერებენ და უზრუნველყოფენ ძალისხმევითა ინტეგრაციას ერთობლივ მოქმედებებში მონაწილე ყველა პარტნიორთან ერთად.

წარმატების განმტკიცება არაა ამოცანა. ესაა სახმელეთო ძალების სტრატეგიული როლი, რომელიც განისაზღვრება კონკრეტული დავალებების მიზნებით, რაც აუცილებელია სამხედრო ოპერაციებთან დაკავშირებით მყარი პოლიტიკური შედეგების მისაღწევად და როგორც წესი, ესაა სახმელეთო ძალების მიერ უზრუნველყოფილი შესაძლებლობა გაერთიანებული ძალების მეთაურისათვის. სახმელეთო ძალები განამტკიცებენ წარმატებას რაიონის უსაფრთხოებითა და სტაბილურობის დავალებების შესრულებით მაშინ, როდესაც ოპერაციების რაიონში ოპერატიული აქცენტები გადადის ფართომასშტაბიან საბრძოლო ოპერაციებზე. წარმატების განმტკიცება იძლევა საშუალებას სახმელეთო ძალებმა დაკავებული ტერიტორიის და მოსახლეობის კონტროლი (რომელიც სამხედრო ოპერაციების შედეგია) გადასცეს კანონიერ/ლეგიტიმურ ხელისუფლებას. წარმატების განმტკიცების მოქმედებები მიმდინარეობს მთელი რიგი სამხედრო ოპერაციების მასშტაბით და ხშირად გრძელდება კონკრეტული ოპერაციის ყველა ფაზაში.

სახმელეთო ძალები უზრუნველყოფენ წარმატების განმტკიცებას ქვეყნისა და სამოქალაქო მოსახლეობის უსაფრთხოებისა და სტაბილურობის მიზნით. მასში შედის: მონინალმდევის ძალების დარჩენილი ნაწილის დამარცხება, იძულებით გადაადგილებულ სამოქალაქო პირთა ადგილმდებარეობის შეცვლა, კანონიერებისა და მართლწესრიგის აღდგენა, ჰუმანიტარული დახმარება და ინფრასტრუქტურის დაცვა. სახმელეთო ძალებს უნდა შეეძლოს ამგვარი მოქმედებების შესრულება ოპერაციების გაგრძელების მიზნით ძალების მხარდაჭერის, ადგილმდებარეობის შეცვლისა და რეორგანიზების მეშვეობით. ოპერაციების დროს მონინალმდევისათვის წინააღმდეგობის განწევის სურვილის დაკარგვა/გაქრობა და მისი მხრიდან კონფლიქტის გაგრძელების თავიდან აცილება უმთავრესი პრიორიტეტებია წარმატების განსამტკიცებლად, რისთვისაც შესაძლოა საჭირო გახდეს დამატებითი ძალების გამოყოფა.

წარმატების განმტკიცების დროს მეთაურები უზრუნველყოფენ და ინარჩუნებენ უსაფრთხოებას ერთი ფაზიდან მეორეზე გადასვლისას. სახმელეთო ძალები ატარებენ რეკოგნოსციონებს უწყვეტად, რათა დაამყარონ და შეინარჩუნონ კონტაქტი მონინალმდევ ძალების დარჩენილ ნაწილთან, შეძლონ მათი დამარცხება და შეინარჩუნონ მოპოვებული ინიციატივა. წარმატების განმტკიცება შესაძლებელია მოიცავდეს თავდასხმით დავალებებს - იზოლირებული ან მონინალმდევის იმ ძალების გასანადგურებლად, რომლებსაც

გვერდი აუარეს და თავდაცვით დავალებებს - კომუნიკაციის ხაზების, მიმოსვლის მარშრუტების დასაცავად და სამხედრო ტყვეებისა და სამოქალაქო დაკავებული პირების შესახებ მონაცემების დასამუშავებლად. მეთაურები უზრუნველყოფენ შესაბამის ძალთა სტრუქტურას საჭირო დავალებების შესასრულებლად. მეთაურები ინარჩუნებენ კავშირს მოსახლეობასთან, რათა ისინი არ ჩაერიონ სამხედრო ოპერაციებში და ეხმარებიან მათ იმის გააზრებაში, თუ რა სარგებლის მომტანია სამომავლოდ მიმდინარე სამხედრო ოპერაციები. ამ ძალისხმევას მხარს უჭერს ისეთი შესაძლებლობები, როგორცაა სამხედრო საინფორმაციო მხარდაჭერის ოპერაციები.

დასკვნა

ერთობლივი სახმელეთო ოპერაციებისათვის საჭიროა უნივერსალური, ადაპტაციის უნარის მქონე და მოქნილი ქვედანაყოფები და მეთაურები, რომლებსაც შეუძლიათ ჯანსაღი მსჯელობა, რომელიც ძირითადად მიიღწევა რეალურ და რთულ პირობებში ჩატარებული საბრძოლო მომზადების მეშვეობით. გადამწყვეტი მოქმედების შესასრულებლად საბრძოლო მომზადების პროცესის მართვა ერთგვარი გამონწყვეთი ყველა ეშელონის ლიდერებისათვის. ამ ტიპის სწავლება ანვითარებს დისციპლინას, გამძლეობას, ქვედანაყოფის ერთსულოვნებას და გაურკვეველ მდგომარეობაში მოთმინებისა და ურთიერთმხარდაჭერის უნარს. ასეთ დროს ჯარისკაცები და ქვედანაყოფები ემზადებიან ოპერაციების დროს აღმოჩენილი გაურკვეველი მდგომარეობისა და პრობლემების მოგვარებაში.

პრაქტიკული გამოცდილების მიხედვით ნათელია, რომ ქვედანაყოფები, რომლებიც გადიან საბრძოლო მომზადებას კონკრეტულად თავდასხმით და თავდაცვით დავალებებში, არ არიან მომზადებული სტაბილურობის დავალებების შესრულებაში და, პირიქით, ქვედანაყოფები, რომლებიც მონაწილეობენ ხანგრძლივი სტაბილურობის ან სამოქალაქო ხელისუფლების მხარდაჭერის დავალებებში, საჭიროებენ ინტენსიურ საბრძოლო მომზადებას, რათა მიიღონ თავდასხმითი და თავდაცვითი დავალებების შესრულების გამოცდილება ერთობლივ სახმელეთო ოპერაციებში ჩართვამდე. ეფექტური მომზადება გულისხმობს ბალანსის დაცვას გადამწყვეტი მოქმედების დავალებებს შორის ინდივიდუალური, კოლექტიური და ამოცანისათვის მნიშვნელოვანი დავალებების შესრულებისას ჯარისკაცის, მეთაურის და ქვედანაყოფის კვალიფიკაციის ასამაღლებლად და მხარდასაჭერად.

გამოცდილი მეთაურები ერთობლივი სახმელეთო ოპერაციის მიმდინარეობისას მუდმივად ადაპტირებენ და ასრულებენ მრავალ დავალებას ერთდროულად. ისინი ცვლიან ტაქტიკას, უზრუნველყოფენ ამოცანით მართვის პროცესის მოდიფიცირებას, ცვლიან ძალთა სტრუქტურას და აბალანსებენ გადამწყვეტი მოქმედების თითოეულ დავალებას. ამგვარი მოქმედება უზრუნველყოფს ძალთა ფოკუსირებას ამოცანის შესრულებაზე და ეხმარება მათ ინიციატივის ხელში ჩაგდებაში, შენარჩუნებასა და გამოყენებაში. მეთაურები იღებენ გადამწყვეტილებებს ვითარებაში გარკვევის, ასევე ხელთარსებული რესურსებისა და ძალების მიერ ამოცანის შესრულების შესაძლებლობის საფუძველზე. ისინი აფასებენ ოპერაციების მიმდინარეობას, ვითარების ცვლილებებსა და ძალების საბრძოლო ეფექტურობას. მეთაურები აფასებენ არა მარტო იმას, თუ რამდენად კარგად სრულდება ამოცანა მიმდინარე ოპერაციის დროს, არამედ ასევე იმას, თუ როგორი ვითარება იქმნება შემდგომი/მომდევნო ამოცანის შესასრულებლად.

გამოყენებული ლიტერატურა

- FM 3-0 Operations. Headquarters Department of the Army. Washington, DC, 6 October 2017
- FM 5-0 The Operations Process. Headquarters Department of the Army. Washington, DC, 26 March 2010
- FM 3-24/MCWP 3-33.5,C1 Insurgencies and Countering Insurgencies. Headquarters Department of the Army. Washington, DC, 2 June 2014
- FM 3-90 Tactics. Headquarters Department of the Army. Washington, DC, 4 July 2001
- JP 3-0 Joint Operations. Headquarters Department of the Army. Washington, DC, 17 January 2017 Incorporating Change 1, 22 October 2018.
- FM-6-0 Commander and Staff Organization and Operations. Headquarters Department of the Army. Washington, DC, 5 May 2014

ომის პრინციპები - რატომ ცხრა?

თადარიგის გენერალ-ლეიტენანტი დავით თევზაძე პროფესორი

აბსტრაქტი

მოსაზრება, რომ ომის პრინციპები ომის წარმოების გამკვლევეა ომის სამივე დონისათვის ქვეყნების სამხედრო დოქტრინებში გვხვდება. ზოგადად, პრინციპებზე მსჯელობა ევროპული სამხედრო სააზროვნო სივრცის განუყოფელ ნაწილად **კლაუზევიცის** (1780- 1831) შემდეგ იქცა. დღეს ომის პრინციპები ყველა დოქტრინაში გამოკვეთილადაა მონიშნული, როგორც ომისადმი მიდგომის და ოპერაციების პრაქტიკული განხორციელების საფუძველი. იქნებ დროთა განმავლობაში, იარაღისა და ომის ფორმების ცვლილებებიდან გამომდინარე, პრინციპების დღევანდელი ჩამონათვალი შეიძლება საერთოდ ირელევანტური აღმოჩნდეს? შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ომის პრინციპების გააზრების თემა სულაც არ არის ამოწურული იმით, რომ მათი ჩამონათვალი, წლებია, უცვლელად გადადის დოქტრინიდან დოქტრინაში, ანდა დოქტრინის ერთი რედაქციიდან მეორეში. კვლევაში ვნახავთ რომ მიუხედავად ერთგვარი უცვლელეობისა, როგორც ირკვევა, მათი შინაარსი მეტად პირობითია. ისევე, როგორც პირობითად რჩება მათი რაოდენობაც.

საკვანძო სიტყვები:

ომის პრინციპები, ძალის ეკონომიის კანონი, მიმართულების პრინციპი, კონცენტრაციის პრინციპი, დანაწილების პრინციპი, ძალის განსაზღვრის პრინციპი, სიურპრიზის (მოულოდნელობის) პრინციპი, მდგრადობის პრინციპი, მობილურობის პრინციპი, შემტევი (აგრესიული) მოქმედების პრინციპი, უსაფრთხოების პრინციპი

THE PRINCIPLES OF A WAR - WHY NINE?

RESERVE LIEUTENANT GENERAL DAVIT TEVZADZE
PROFESSOR

ABSTRACT

The notion that the principles of war are a guide to the conduct of war for all three levels of war is also found in the military doctrines of other countries. In general, the discussion of principles became an integral part of the European military space of thought after **Clausewitz** (1780-1831). Today, the principles of war are clearly marked in all doctrines as the basis for a practical approach to war and operations. Maybe over time, due to changes in the forms of weapons and war, the current list of principles may seem completely irrelevant? We can say that the topic of understanding the principles of war is not at all exhausted by the fact that their list, over the years, changes invariably from doctrine to doctrine, or from one version of the doctrine to another. In the study we will see that despite a kind of immutability, as it turns out, their content is highly conditional. Even though their number might sometimes remain the same.

KEYWORDS:

Principles of War, Law of Economics of Power, Principle of Direction, Principle of Concentration, Principle of Partition, Principle of Determination of Force, Principle of Surprise, Principle of Sustainability, Principle of Mobility, Principle of Aggressive Action, Security

აშშ არმიის საველე წესდებაში (FM-100-5), რომელიც საარმიო ოპერაციების მართვასა და წარმოებას აღწერს, წერია, რომ **ყველა დონის სამხედრო ოპერაციების წარმატებული ჩატარებისათვის აუცილებელია არმიის მოქმედების დოქტრინის საფუძვლების გააზრება: ეს არის ომის პრინციპები და საარმიო ოპერაციათა პოსტულატები. ომის წარმოების ცხრა პრინციპი ერთგვარი გზამკვლევაა როგორც სტრატეგიულ, ასევე ოპერატიულ და ტაქტიკურ დონეზე** [1, თავი2, 2-4]

მოსაზრება, რომ ომის პრინციპები ომის წარმოების გზამკვლევაა ომის სამივე დონისათვის სხვა ქვეყნების სამხედრო დოქტრინებშიც გვხვდება. ზოგადად, პრინციპებზე მსჯელობა ევროპული სამხედრო სააზროვნო სივრცის განუყოფელ ნაწილად **კლაუზევიცის** (1780- 1831) შემდეგ იქცა. დღეს ომის პრინციპები ყველა დოქტრინაში გამოკვეთილიადაა მონიშნული, როგორც ომისადმი მიდგომის და ოპერაციების პრაქტიკული განხორციელების საფუძველი.

თუმცა, უნდა ითქვას, რომ ომის პრინციპებისადმი დამოკიდებულება სხვადასხვა დროს სახვადასხვა იყო: მაგალითად, პრუსიის მეფეს, **ფრიდრიხ დიდს** (1712-1786) მიაჩნდა, რომ **არასოდეს არ უნდა მისდით პრინციპებს ისე, როგორც ბრმა მიყვება კედელს**. სხვათაშორის, ამავე აზრს ავითარებდა **კლაუზევიციც**, რომელიც წერდა, რომ **პრინციპები გენიოსებისთვის არ ყალიბდება** (იხ. [6, 737])

ჩინელი სტრატეგი **სუნ ძი** (ძვ.წ. 544 -ძვ.წ. 496) ომში წარმატებისათვის რამოდენიმე გარემოებას უსვამდა ხაზს (თუმცა ამ გარემოებებს ის პრინციპებს არ უწოდებდა). ეს გარემოებებია:

- » ხუთი ფაქტორი, რომელიც მნიშვნელოვანია ომისათვის: **მორალური გავლენა, ამინდი, გარემო, ხელმძღვანელი, დოქტრინა**
- » გამარჯვება მიიღწევა **ეშმაკობით, სისწრაფით, და მოწინააღმდეგის ცოდნით**
- » უმაღლესი ხელოვნებაა **გაიმარჯვო ომის გარეშე** (ibid)

თავად **კლაუზევიცი**, რომელიც გენიოსებისთვის პრინციპების დაცვას აუცილებლად არ მიიჩნევდა, მკვეთრად აყალიბებდა რამოდენიმე პრინციპს, რომელიც მას გამარჯვების წინაპირობად მიაჩნდა:

- » გამოიყენე მაქსიმალური ძალისხმევა
- » გადამწყვეტი დარტყმის ადგილას მოახდინე კონცენტრაცია
- » ნუ დაკარგავ დროს და განაცვიფრე მოწინააღმდეგე
- » ენერგიულად განავითარე წარმატება

აღნიშნულს ის ამატებდა 3 პრინციპს თავდაცვაში მოქმედებისას, 14-ს შეტევისთვის, 7-ს ჯარების მართვისა და 17-ს სხვადასხვა ლანდშაფტზე მოქმედებისათვის [ibid]

ფრანგ გენერალ **ჟომინის** (1779 – 1869), რომელმაც ომის პრინციპები ასევე ნაპოლეონის კამპანიების ანალიზის შედეგად გამოკვეთა, მიაჩნდა, რომ აუცილებელია:

- » მიმართო ძირითადი მასა ომის თეატრის გადამწყვეტი ადგილისაკენ და ამავდროულად იმდენჯერ შეუტოო მოწინააღმდეგის კომუნიკაციებს, რამდენჯერაც შესაძლებელია
- » სწრაფად გადაადგილდე და ბრძოლაში ჩაითრიო მოწინააღმდეგის მცირე ნაწილები საკუთარი ძირითადი ძალების წინააღმდეგ
- » შეტევის ფოკუსი - სუსტი ან დუცველი ფლანგი, რომელიც არის გადამწყვეტი დარტყმის ადგილი
- » დამხმარე ძალისხმევაზე უნდა დაიბოგოს ძალა და ძალის თავმოყრა გადამწყვეტ ადგილას უნდა მოხდეს[9]

ერთგვარმა მსგავსებამ ჟომინისა და კლაუზევიცის ხედვებისა, მათი დაპირისპირების მიუხედავად, არ უნდა დაგვაბნოს: ომს, ორივე, ნაპოლეონის კამპანიების თვალსაზრისიდან აფასებდა.

ბრიტანელი ფელდმარშალი **უილიამ სლიმი** (1891 – 1970), აერთიანებდა რა ამ ოთხს, თვლიდა, რომ, საერთოდ, არსებობს ერთად-ერთი პრინციპი ომისა და ის შემდეგია: **დაარტყი რაც შეიძლება სწრაფად, რაც შეიძლება მაგრად, იქ სადაც ყველაზე მტკივნეულია და მაშინ, როდესაც არ გხედავენ**. საინტერესოა, რომ ეს დებულება ეპიგრაფად შეირჩა აშშ საზღვაო ქვეითთა ტაქტიკის 1991 წლის სახელმძღვანელოსთვის (FMFM 1-3) [2].

მე-20 საუკუნის დასაწყისში პრინციპებზე საუბარი დაიწყო ბრიტანელმა გენერალ-მაიორმა **ჯონ ფულერმა** (1878-1966). აქ კი ცოტა შევჩერდეთ: მიუხედავად იმისა, რომ სტატიის ფორმატი არ იძლევა საშუალებას ფულერის ომის მეცნიერების დეტალური განხილვისა, ვფიქრობ მისი სააზროვნო ხაზის ზოგადი აღწერა მაინც შესალებელია და მეტიც, აუცილებელი. საქმე იმაშია, რომ ის, რომ ომის პრინციპებად აღიარებული დებულებების რაოდენობა ცხრაა, ფულერის ნააზრვეიდან წამოსული ტრადიციაა: ჯერ კიდევ 1911 წელს,

როდესაც მას გერმანიაში გატარებული არდადაგების შემდეგ ჩამოუყალიბდა აზრი ევროპაში დიდი ომის გარდუვალობის შესახებ, ის დაინტერესდა საკითხით, არსებობს თუ არა იმდაგვარი სააზროვნო სქემები, რომელიც ომის მართვას მოწესრიგებულ, გამართულ და აზრიან საქმიანობად აქცევს, თუ ყველაფერი სარდლის (სარდალთა) ინტუიციის იმედადაა დარჩენილი? ამ კითხვაზე პასუხის ძიებისას ის იწყებს ნაპოლეონის მიმოწერის შესწავლას [3].

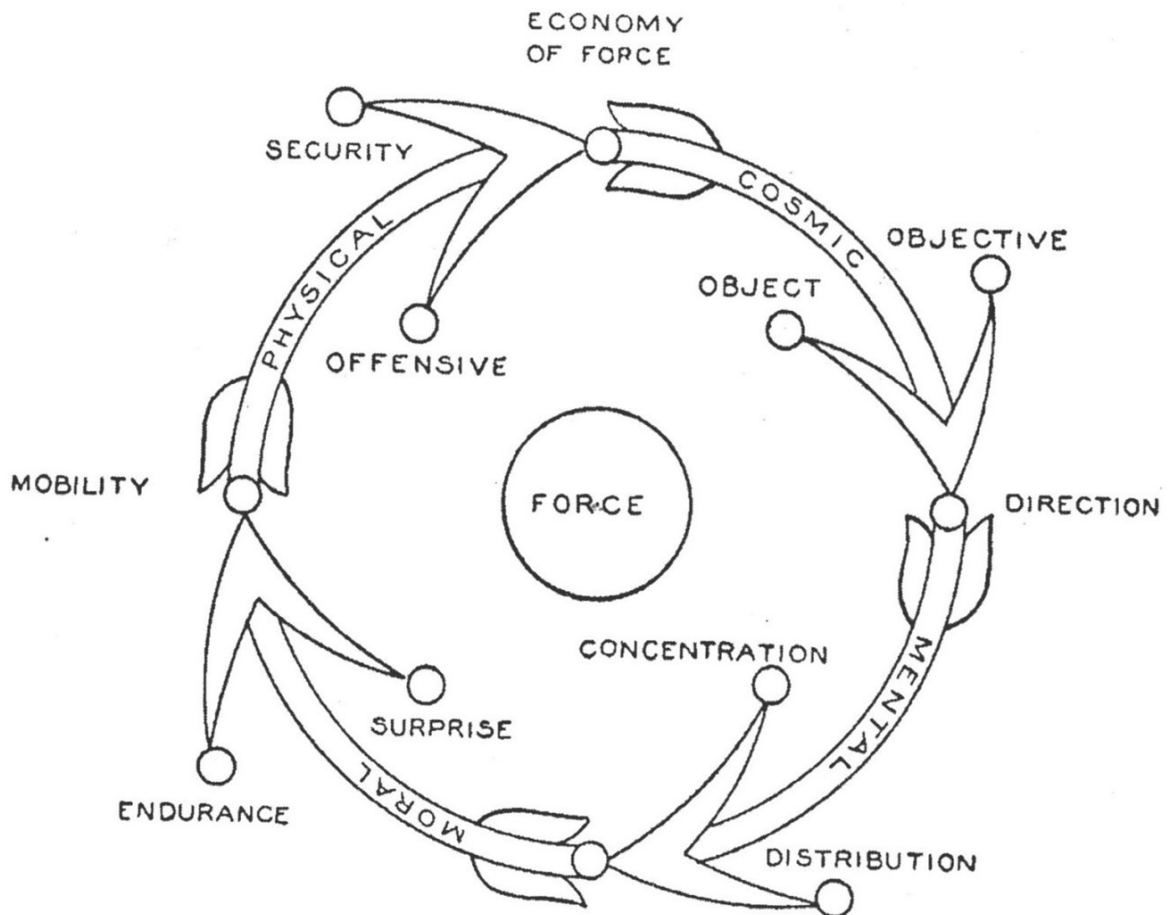
შემდეგი სქემები, რომელიც [3,13-16]-ს ეყრდნობა, აჩვენებს იმ გზას, თუ როგორ მიმდინარეობდა ფულერის აზროვნების ევოლუცია ქრონოლოგიურად:

წელი	მოვლენა
1911	მოგზაურობა გერმანიაში: ფულერს უყალიბდება რწმენა დიდი ევროპული ომის გარდუვალობის შესახებ. იწყებს ნაპოლეონის მიმოწერის შესწავლას.
1912	ფულერი მიდის დასკვნამდე, რომ ნაპოლეონი ხელმძღვანელობდა ექვსი პრინციპით.
1915-1916	ფულერი აქვეყნებს წერილს „ომის პრინციპები 1914-15 წლების კამპანიებთან მიმართებაში“, სადაც ის ამატებს ორ პრინციპს, რომელიც არ ქონია ნაპოლეონს.
1917	ფულერს იწვევენ ალდერშოტის ოფიცერთა სკოლაში, სადაც ის კითხულობს კურსს ომის პრინციპების შესახებ.
1918	<p>ფულერს უყალიბდება აზრი, რომ ომი, როგორც ხდომილება, რომელიც ძალის ეფექტურად(ეკონომიურად) გამოყენებას ეყრდნობა, იმავე კანონზომიერებს ექვემდებარება, რაც ფიზიკური გარემო, და ამ კანონზომიერებებიდან და ძალის ეკონომიური გამოყენების მოთხოვნიდან გამომდინარეობს ოთხი პრინციპი:</p> <ul style="list-style-type: none"> » მოულოდნელობა » ძალის დანაწილება » ძალის კონცენტრაცია » კოოპერირება <p>მაგრამ, ვინაიდან ომი ასევე ადამიანის მოქმედებას და მორალურ ძალთა დაძაბვასაც გულისხმობს, მას ასევე ჭირდება ამ ოთხის შესატყვისი პრინციპები ადამიანური ფაქტორის აღსაწერად:</p> <ul style="list-style-type: none"> » ობიექტის შერჩევა » უსაფრთხოება » აგრესიულობა » მობილურობა <p>და დამატებით სამი პრინციპი მორალური განზომილების აღსაწერად. ესენია</p> <ul style="list-style-type: none"> » გადამწყვეტი მოქმედება » სიმტკიცე (გამძლეობა, მდგრადობა – endurance) » დემორალიზაცია (მოწინააღმდეგის).
1920-1923	გამოდის ფულერის ორი სტატია „ომის მეცნიერების საფუძვლები“ და „ომის ცვლილება“, სადაც ახსნილია მისი მიდგომის საფუძვლები.
1925	ლიდელ ჰარტან (1895 – 1970) მიმოწერის შემდეგ, ფულერი საბოლოოდ ყალიბდება ცხრა პრინციპის თაობაზე, რომელიც სამ ჯგუფად არის წარმოდგენილი: მენტალური, მორალური, ფიზიკური

პრინციპების ხედვა წლების მიხედვით:

პრინციპების თავდაპირველი ხედვა (ნაპოლეონი) 1912 წ.	1914-1915 წლების კამპანიების ანალიზი 1916 წ.	საველე სამსახურის ახალი წესდება 1924 წ.	წესდების 1925 წლის რედაქცია
<ol style="list-style-type: none"> 1. შეტევის ობიექტი - (შეტევის) ჭეშმარიტი ობიექტი არის ის ადგილი, სადაც მოწინააღმდეგეს შეგიძლია გადამწყვეტი მარცხი მიაყენო 2. ძალისა და ძალისხმევის კონცენტრაცია გადამწყვეტ ადგილას (მასის პრინციპი) 3. აგრესიულობა 4. უსაფრთხოება 5. მოულოდნელობა 6. მობილურობა 	<ol style="list-style-type: none"> 1. იგივე 2. იგივე 3. იგივე 4. იგივე 5. იგივე 6. იგივე 7. ძალთა გადანაწილება 8. კოოპერაცია 	<ol style="list-style-type: none"> 1. შეინარჩუნე შეტევის ობიექტი 2. აგრესიულობა 3. სიურპრიზი 4. კონცენტრაცია 5. ძალის განაწილება 6. უსაფრთხოება 7. მობილურობა 8. კოოპერაცია 	<ol style="list-style-type: none"> 1. შეინარჩუნე შეტევის მიმართულება 2. იგივე 3. იგივე 4. იგივე 5. ძალთა განაწილება 6. იგივე 7. იგივე 8. მდგრადობა 9. ძალის ორგანიზაცია

უნდა აღინიშნოს, რომ განსხვავებით დღევანდელი მიდგომებისაგან, ფულერისათვის პრინციპები ურთიერთდაკავშირებულ და ურთიერთგანმსაზღვრელ მთლიანობას შეადგენს, რაც, როგორცა ჩანს, გაპირობებულია იმით, რომ პრინციპები მთლიანად თეორიული მსჯელობის (და არა რომელიმე ომის პრაქტიკის ანალიზის შედეგი, როგორც კლაუზევიცთან) შედეგია. შემდეგ დიაგრამაზე ვარგად ჩანს თუ რას უდებს ის საფუძვლად პრინციპებზე მსჯელობას და როგორ ქმნიან ისინი მთლიანობას [იხ. 3,220].

როგორც დიაგრამიდან ვხედავთ, ძალიან, რომლის გამოყენების პრინციპებზე რეალურად ლაპარაკი, ცენტრშია მოთავსებული და მის გარშემო „ბრუნავს“, ანდა ჯგუფდება პრინციპები, რომელიც ერთი მეორედან ბუნებრივად მომდინარეობს და ერთგვარ ციკლს ქმნის:

- » **კოსმიური სიბრტყე:** მიზანი და განზრახულობა ქმნის ძალის ეფექტური (ეკონომიური) გამოყენების საფუძველს
- » **მენტალური სიბრტყე:** მიმართულება და კონცენტრაცია განსაზღვრავს მიწოდებას (პირველი, მეორე და მესამე პრინციპები)
- » **მორალური სიბრტყე:** გადამწყვეტი მოქმედება და მოულოდნელობა იძლევა მდგრადობას (მეოთხე, მეხუთე და მეექვსე პრინციპები)
- » **ფიზიკური სიბრტყე:** შემტევი მოქმედება და დაცულობა ქმნის მობილურობის შესაძლებლობას (მეშვიდე, მერვე და მეცხრე პრინციპები)

უნდა ითქვას, რომ კოსმიური სიბრტყე ერთგვარად ამოვარდნილია და ირიბად ზემოქმედებს ძალის გამოყენების თვალსაზრისით. თუმცა ის მნიშვნელოვანია, როგორც მიზნის, ასევე დანიშნულების და შესაბამისად, ძალის ფორმირების თვალსაზრისით.

ფულერისთვის, გარკვეული ფილოსოფიური და მეთოდოლოგიური საფუძვლებიდან გამომდინარე, პრინციპები ძალთა ეკონომიის (ზოგადი, უნივერსალური) კანონის ემანაციას წარმოადგენს. შემდეგ ჩამონათვალში თითოეულის აგდელი გაპირობებულია წინადას: გონების პრინციპები ქმნიან ბაზას ნების (მორალური სივრცის) ქმნალობისთვის და ამ უკანასკნელის საფუძველზე ყველაფერი მოძრაობაში მოდის (ფიზიკური სივრცე);

- I. მიმართულების პრინციპი
- II. კონცენტრაციის პრინციპი
- III. დანაწილების პრინციპი
- IV. ძალის განსაზღვრის პრინციპი
- V. სიურპრიზის (მოულოდნელობის) პრინციპი
- VI. მდგრადობის პრინციპი
- VII. მობილურობის პრინციპი
- VIII. შემტევი (აგრესიული) მოქმედების პრინციპი
- IX. უსაფრთხოების პრინციპი

ახლა ამ პრინციპების დაჯგუფება ბევრნაირადაა შესაძლებელი, ვინაიდან ცხრავე ერთ მთლიანობას წარმოადგენს და ძალის ეკონომიის კანონის ტოლფასია. (ibid, გვ.225): შეგვიძლია პრინციპები იმ სფეროების მიხედვითაც დავაჯგუფოთ, რომელსაც ისინი მართავს (გონებრივი, მორალური და ფიზიკური), ანდა დასაჯგუფებლად სხვა ნიშნები ავიღოთ: მაგალითად, ერთ-ერთი ტრიხოტომიური დალაგება ეყრდნობა ძალის გამოყენების ისეთ პარამეტრებს, როგორცაა მართვა (კონტროლი), ზეწოლა და წინააღმდეგობა: ძალას ვიყენებ ან წინააღმდეგობის გასაწევად, ან იძულებისათვის და ეს რომ შევძლო, მე ის უნდა ვმართო. ამ პარამეტრების მიხედვით, პრინციპები ასევე სამ დიდ ჯგუფად ლაგდება:

1. **კონტროლის (მართვის) პრინციპები:** პირველი, მეოთხე და მეშვიდე
 - » მიმართულება
 - » ძალის განსაზღვრა
 - » მობილურობა
2. **ზეწოლის პრინციპები:** მეორე, მეხუთე და მერვე
 - » კონცენტრაცია
 - » სიურპრიზი
 - » შემტევი მოქმედება
3. **წინააღმდეგობის პრინციპები:** მესამე, მეექვსე და მეცხრე
 - » დანაწილება
 - » მდგრადობა
 - » უსაფრთხოება

ეს გახლავთ ის ბაზა, რაზედაც დაყრდნობით იგება ომის გააზრება პრაქტიკულად ყველა **თანამედროვე (დასავლურ) სამხედრო დოქტრინაში**. მართლაც, თვალი რომ შევავლოთ პრინციპების სტანდარტულ

ინტერპრეტაციას, ადვილად დავრწმუნდებით, რომ 1925 წლის შემდეგ, მათ გააზრებაში არსებითად, არაფერი შეცვლილა გარდა იმ ვითარებისა, რომ ძნელი სათქმელია, მოიაზრება მათში თუ არა ფულერის მიერ მიგნებული ერთიანობა. მაგალითად, აშშ-ს პრინციპების დოქტრინული ჩამონათვალი შემდეგნაირად გამოიყურება:

1. **მიზანი** - წარმართე ნებისმიერი სამხედრო ოპერაცია ნათლად განსაზღვრული და მიღწევადი მიზნისაკენ (შეესაბამება ფულერის **მიმართულებას** (შენიშვნა: აქ და ქვემოთ, შესაბამისობების შესახებ იხ. [7]). გადამოაქვს მიუხედავად იმისა, რომ ზოგიერთი შესაბამისობა შესაძლოა ხელოვნურიც გვაჩვენოს).

2. **აგრესიულობა** - ხელთ იგდე, შეინარჩუნე და გამოიყენე ინიციატივა: ა) მხოლოდ შემტევი მოქმედებით შეგვიძლია მივალნიოთ გადამწყვეტ შედეგს; ბ) როდესაც თავდაცვით ბრძოლებს ვანარმოებთ, თავდაცვა უნდა იყო მაქსიმალურად აქტიური. (შეესაბამება ფულერის **შემტევი (აგრესიული) მოქმედების პრინციპს**)

3. **კონცენტრაცია (თავმოყრა)** - თავი მოუყარე მთლიანი საბრძოლო ძალის ეფექტს გადამწყვეტ დგილას და გადამწყვეტ დროს. (შეესაბამება ფულერის **კონცენტრაციისა და დანაწილების პრინციპებს**)

4. **ძალის ეკონომია** - მეორადი ძალისხმევით ვინაიდან წარმართე შესაძლო მინიმუმი. ფულერთან შესატყვისი არ გააჩნია, ვინაიდან **ძალის ეკონომია ფულერისთვის ურფო გადამფარავია ცხრა პრინციპისა, ვიდრე პრინციპი**

5. **მანევრი** - ძალების მოქნილი გამოყენებით ჩააყენე მოწინააღმდეგე უხერხულ მდგომარეობაში: ეს არის ძალის იმდაგვარი გადაადგილება, რომელიც არღვევს მოწინააღმდეგის ბალანსს და შეუძლებელს ხდის მისთვის მისდოს ერთ რომელიმე არჩეულ გეგმას. **მანევრი შეუძლებელს ხდის განჭვრეტადი სვლების შესაძლებლობას.** (შეესაბამება ფულერის **მობილურობას**)

6. **მართვის ერთობა** - ყოველი მიზნისათვის ესწრაფე მართვისა და მიზნის ერთობას: ყველა ძალა ექვემდებარება ერთ მეთაურს, რომელიც ერთი მიზნის მიღწევას გულისხმობს. (შეესაბამება ფულერის **ძალის განსაზღვრასა და მდგრადობას**)

7. **უსაფრთხოება** - არასოდეს მისცე მოწინააღმდეგეს შესაძლებლობა მიაღწიოს მოულოდნელ უპირატესობას. (ზუსტად შეესაბამება ფულერის **უსაფრთხოებას**)

8. **სიურპრიზი** - დაარტყი მოწინააღმდეგეს ისეთ დროსა და ადგილას, სადაც არ ელის, ანდა იმდაგვარად, რისთვისაც ის მზად არ არის: სულ ცოტა, ისეთ რამეს უნდა ვეცადოთ, რომ მოწინააღმდეგის **რეაქცია**, თუნდაც სწორი, **დაგვიანებული** აღმოჩნდეს. (შეესაბამება ფულერის **სიურპრიზს (რაც მოწინააღმდეგის დემორალიზაციას იწვევს)**)

9. **სიმარტივე** - მოამზადე ნათელი, გაურთულებელი გეგმები და ცხადი ბრძანებები, რომ მიღწეულ იქნას მათი განხორციელება მათი გაცნობიერების გზით და არა ავტომატურად. (აღნიშნული პრინციპი ფულერთან არ გვხვდება).

დასკვნის მაგიერ

ახლა ვცადოთ გავერკვეთ იმ კითხვის არსში, რომელიც სათაურშია დასმული.

როგორც ვნახეთ, ის, რომ დღეს აღიარებული პრინციპი ცხრაა, რეალურად, ფულერის ომის გააზრებისადმი მეტად სპეციფიკური მიდგომის შედეგია. როგორცა ჩანს, შემთხვევითი არაა ისიც, რომ **FM 100-5. Operations**, გარდა ცხრა პრინციპისა, დამატებით, ასევე ხუთ **პოსტულატს (დოგმას - tenets)** ასახელებს. ასევე, შემთხვევითი არ გახლავთ ის, რომ სხვადასხვა მწერალი, სხვადასხვა დროს, საკუთარი და მხოლოდ მისთვის გასაგები მოტივებით, სხვადასხვა ჩამონათვალს იძლეოდა პრინციპებისას. იგივე ნაპოლეონის ცნობილი **მაქსიმები**, რომელთაგან ფულერმა მხოლოდ ექვსი მიიჩნია საყურადღებოდ, გაცილებით მეტია: მაგალითად, ბრიგადის გენერალ ტომას ფილიპსის რეაქციით გამოქვეყნებულ **სტრატეგიის საფუძვლებში (Roots of Strategy)**[4] შესულია 115 მაქსიმა. მეტიც, სხვადასხვა ქვეყნები პრინციპების სხვადასხვა რაოდენობასა და ფორმულირებას ირჩევენ: მაგალითად, დიდი ბრიტანეთის დოქტრინაში პრინციპების რაოდენობა ათია; ყოფილი საბჭოთა კავშირის დოქტრინაში, რასაც დსთ-ს წევრი ქვეყნებიც იზიარებენ, თერთმეტი; საფრანგეთის არმია ცნობს სამს, ხოლო ისრაელი - ათს. და ა.შ. [7]

ხომ არ ნიშნავს ყველაფერი ეს იმას, რომ დროთა განმავლობაში, იარაღისა და ომის ფორმების ცვლილებებიდან გამომდინარე, პრინციპების დღევანდელი ჩამონათვალი შეიძლება საერთოდ ირელევიანტური აღმოჩნდეს?

მაგალითად, ჩვენს წერილში **მეოთხე თაობის ომი და ტერორიზმი**, რომელიც ელექტრონულ ჟურნალ **სპა**-ში 2019 წელს გამოქვეყნდა, ვწერდით, რომ თუ კი მეოთხე თაობის ომი საბრძოლო სივრცის ზრდის ტენდენციას შეინარჩუნებს, მაშინ აუცილებლობით მივალთ შედეგამდე, როდესაც ომის წარმოების ტრადიციული ხერხები ძალას კარგავს, ხოლო საბრძოლო სივრცის დომინანტად შეიარაღებულ ადამიანთა მცირე ჯგუფები იქცევა.

ეს კი, სულ ცოტა, ნიშნავს იმას, რომ ომის ყველა პრინციპი, გარკვეულწილად, შინაარსობრივად ახალ ვლადიმერს შეიძენს. ზოგიერთი კი, შესაძლოა, უპირატეს პრინციპად გადაიქცეს: მაგალითად, **თუ კი მცირე ჯგუფი საბრძოლო სივრცის დომინანტად ქცევის ტენდენციას ამჟღავნებს, მაშინ მანვე უნდა იქცეს უმთავრეს დოქტრინულ მოთხოვნად და შეიძლება მას თავისი პირვანდელი სახელიც კი დაუბრუნდეს - მობილურობა.**

შევაჯამოთ: ნაპოლეონის ომების გადააზრება გვაძლევს **ნაპოლეონის მაქსიმუმს და უომინისა და კლაუზევიცის** დოქტრინულ ხედვებს ომისა და მისი მართვის შესახებ. პირველი მსოფლიო ომის გადააზრება ემნის იმ სივრცეს, რომელზედაც **ფულერისა და ლიდელ ჰარტის** სტრატეგიული ხედვები იქმნება, ხოლო მეორე მსოფლიო ომის დასრულება და ცივი ომი ასპარეზს უხსნის საბრძოლო სივრცეებზე ამბობებულთა არმიების დომინანტობას, რომელნიც ომს საკუთარი ხედვით (პრინციპებით) უდგებიან (ე.წ. პარტიზანული ომის პრინციპები: **ლოურენს არაბი (1888-1935), მაო ძედუნი (1893-1976), ერნესტო ჩეგევარა (1928-1967)**), ხოლო ურბანული გარემოს განვითარება და მეგაპოლისების გაჩენას თან სდევს ასეთ გარემოში სრულიად ახლებურად გააზრებული საბრძოლო გარემო და მასში მოქმედების პრინციპები (იხ. **კარლოს მარიგელას (1911-19690)** ქალაქის პარტიზანთა მინისახელმძღვანელო [5]).

ხომ არ ვუბრუნდებით ჩვენ კლაუზევიცისეულ ეპისტემიოლოგიურ დილემას, როდესაც ომის ლოგიკურად გამართული თეორიის აგება მხოლოდ იდეაში არსებული (იდეალური) ომისთვისაა შესაძლებელი და რომელიც რაღურად არ არსებობს? ხოლო ის რაც რეალურად ხდება, პოლიტიკის გაგარძელებაა მხოლოდ და როგორც ასეთი, თეორიის ასაგებად მეტად საეჭვო საფუძველს წარმოადგენს. იგივეს თქმა ხომ არ შეგვიძლია პრინციპების შესახებაც? პრინციპები, რომელსაც არსებული დოქტრინები აღწერს, წასული ეპოქის წასული ომების თეორეტიზაციის ცდაა მხოლოდ და ხომ არ მოხდება ისე, რომ მომავლის ომების ხასიათის განჭვრეტისა და მათი მსვლელობის ვიზუალიზაციისას (მოდელირებისას), ანუ ომის თეორიის, როგორც ხდომილების თეორიული აღწერის ფულერისგან განსხვავებული ფილოსოფიურ-მეთოდოლოგიურ საფუძველზე აგებისას, ჩვენ სულ სხვა პრინციპებს „გადავწყდებით“?

ამდენად, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ომის პრინციპების გააზრების თემა სულაც არ არის ამოწურული იმით, რომ მათი ჩამონათვალი, წლებია, უცვლელად გადადის დოქტრინიდან დოქტრინაში, ანდა დოქტრინის ერთი რედაქციიდან მეორეში. მიუხედავად ერთგვარი უცვლელეობისა, როგორც ირკვევა, მათი შინაარსი მეტად პირობითია. ისევე, როგორც პირობითად რჩება მათი რაოდენობაც. ეს ის ცხრაა, რომელთა „აღმოჩენა“ წინა საუკუნის ომების თეორიული გააზრების მაცდელობამ „უკარნახა“ ფულერს და მაშინ, ჩნდება კვლევის რამოდენიმე მიმართულება, რომელთაგან მნიშვნელოვნად, სულ ცოტა, შემდეგი სამი მიგვაჩნია:

1. **რამდენად მყარია** ის სააზროვნო ბაზისი, რასაც ფულერი ეყრდნობოდა? სხვა სიტყვებით, რამდენად სანდოა თავად „**ომის მეცნიერების**“ საფუძველები?

2. **რა მიმართულებითაა** შესაძლებელი წავიდეს **პრინციპების ცვლილება** თუ კი თეორია შეძლებს მეტ-ნაკლებად სრულად აღწეროს მეოთხე, მახუთე და მეექვსე თაობის ომების საბრძოლო სივრცე? (შევნიშნავთ, რომ 21-საუკუნის ომების აღწერისას, რუსმა სამხედრო ექსპერტმა მიხეილ ტრებინმა, მაგალითად, თეორიაში აღწერილ პირველ, მეორე, მესამე და მეოთხე თაობის ომებს მეხუთე და მეექვსე თაობის ომების აღწერა უკვე დაუმატა(იხ. [10]))

3. თუ ეს ცვლილებანი მნიშვნელოვანი აღმოჩნდა, **რა ტიპის ცვლილებებს** განაპირობებს აღნიშნული ვითარება ომის მსვლელობის დოქტრინულ ხედვებში? სხვა სიტყვებით, [FM-100-5]-ის ტერმინოლოგია რომ ვიხმართო, **რა ტიპის ცვლილებები გახდება აუცილებელი არმიის მოქმედების დოქტრინის საფუძვლების გააზრებისთვის და რას შეცვლის ეს მოქმედ დოქტრინებში?**

გამოყენებული ლიტერატურა

- 1. FM 100-5. Operations.
<https://www.bits.de/NRANEU/others/amd-us-archive/fm100-5%2893%29.pdf>
- FMFM 1-3, Department of the Navy, Headquarters United States Marine Corps, Washington D.C. 20380-0001. 1991
- Col. J.F.C. Fuller. The Foundations of the Science of War,
<https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/combat-studies-institute/csi-books/Foundationsof-Science-of-War.pdf>
- Roots of strategy. The 5 Greatest Military Classics of All Time. Ed. By Brig. Gen. Thomas R. Phillips, US Army. Published By STACPOLE BOOKS, Harrisburg, PA, 1985
- Carlos Marighella. Minimanual of the Urban Guerrilla.
<https://www.marxists.org/archive/marighella-carlos/1969/06/minimanual-urban-guerrilla/index.htm>
- The Oxford Companion to Military History. Ed. By Richard Holmes, Oxford University Press, NY, 2001
- https://en.wikipedia.org/wiki/Principles_of_war#20th_century_theory
- დავით თევზაძე. მეოთხე თაობის ომი და ტერორიზმი,
<https://1tv.ge/video/meotkhe-taobis-omi-da-terorizmi/>
- Жомини. О стратегии,
<http://militera.lib.ru/science/classic2/10.html>
- 10. Михаил Требин. Войны XXI века, Москва АСТ 2005

რამდენად მნიშვნელოვანია სპეციალური დანიშნულების ძალები თანამედროვე საომარ მოქმედებაში? ამ პაღალ ტექნოლოგიურ ხანაში არის თუ არა ის საჭირო?

პოლკოვნიკი გიორგი ლალიაშვილი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, პოლიტიკისა და
საერთაშორისო ურთიერთობების ფაკულტეტი
დოქტორანტი

აბსტრაქტი

21-ე საუკუნის მთავარი საფრთხე და გამოწვევა არის ტერორიზმი და ასიმეტრიული ომები; იმისათვის რათა გავუმკლავდეთ აღნიშნულ გამოწვევებს საჭიროა ეფექტური და ძლიერი მექანიზმები. ამ საფრთხეების გასაწეიტრალეღლად აუცილებელია ყველა ქვეყანას ჰქონდეს კარგად განვრთნილი და ეფექტური შეიარაღებული ძალები და მაღალი მზაობის უნარი. სპეცოპერაციის ძალები (SOF) სამხედრო ძალის ერთ-ერთი ეფექტური და მნიშვნელოვანი ელემენტი. SOF-ი ძალიან მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტი თანამედროვე საომარი მოქმედებების დროს. კარგად განვრთნილი სპეციალური დანიშნულების ძალები სასიცოცხლოდ აუცილებელია ყველა ქვეყნის შეიარაღებული ძალებისთვის იმისდა მიუხედავად, რომ ბოლო დროინდელი სამხედრო ინდუსტრია გამოირჩევა მაღალი ტექნოლოგიური მიღწევებით. ნაშრომში განხილულია SOF- ის ფუნქციები, შესაძლებლობები და მის მნიშვნელობა თანამედროვე ომებში. ნაშრომში ასევე მოყვანილია ფაქტები რომ SOF-ი არის შესანიშნავი ინსტრუმენტი მომავალი გამოწვევების გასამკლავებლად, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც მთელი ცივილიზებული სამყარო დგას ტერორიზმის და ჰიბრიდული ომის საფრთხეების წინაშე.

საკვანძო სიტყვები:

სპეციალური დანიშნულების ძალები, ჰიბრიდული ომი, ახალი ტექნოლოგიები.

HOW IMPORTANT IS SOF (SPECIAL OPERATION FORCES) TO MODERN WARFARE? IN THIS TECHNOLOGICAL AGE, IS IT INDISPENSABLE?

COLONEL GIORGI LAGHIASHVILI
GEORGIAN TECHNICAL UNIVERSITY FACULTY OF POLITICS
AND INTERNATIONAL RELATIONS
DOCTORAL STUDENT

ABSTRACT

The 21st century's main threat is terrorism and irregular warfare; to cope with these dangers an effective and powerful mechanism is needed. In order to neutralize these threats it is necessary for all countries to have well-trained and effective armed forces and high readiness capability. Special Operation Forces (SOF) is one of the effective and important elements of military power. SOF is very important to modern warfare and it is indispensable regardless of high technological achievements in the military industry. Discussing SOF functions, capability and its importance to modern warfare this paper will demonstrate that SOF is an excellent tool for dealing with future challenges, especially when the whole civilized world is facing the threats of terrorism and hybrid warfare.

KEYWORDS:

Special Operation Forces, Hybrid Warfare, New Technologies.

INTRODUCTION

The military's primary purpose is to implement national policy by protecting against threats to its national strategic interest.¹ Military is also a tool to fight abroad and facilitate peace internationally. One of the main threats which world is facing is unconventional warfare. Unconventional operations is the ability to directly alter the way in which the tension between threatening and avoiding destruction is managed to conduct operations - for example, operating autonomously and independently, establishing and utilizing the capabilities of foreign military and paramilitary forces, sabotage, and subversion.² Unconventional warfare favors indirect and asymmetric approaches, though it may employ the full range of military and other capacities, in order to erode an adversary's power, influence.³ (JP 1-02. SOURCE: JP 1) In modern warfare the unit which can respond and has the capability to cope with this threat is SOF. It is small, flexible, independent and well trained unit, which with small and tactical action can bring strategic effect and serve national interest.

SOF comprises a wide variety of carefully selected and highly trained units from all military services, with different histories and different competencies.⁴ SOF is specifically designed for fighting against hybrid warfare and non-state adversary. Special operation forces is the most skilled and professional unit in conducting direct action operation which is "Short-duration strikes and other small-scale offensive actions conducted as a special operation in hostile, denied, or diplomatically sensitive environments and which employ specialized military capabilities to seize, destroy, capture, exploit, recover, or damage designated targets."⁵ (JP 1-02. SOURCE: JP 3-05). There are lot of facts and examples such as Afghanistan and Iraq, where SOF proved that it is irreplaceable in fighting against insurgents.

This paper will start with the analysis of SOF's function, capability and its roll in global security, then it will cover SOF's integration in technologies, discuss SOF's force multiplayer capabilities, discuss SOF and conventional force and finally it will contend that SOF is an indispensable and important tool for fighting with hybrid warfare. In the final part some recommendations will be provided which would ideally help decision makers to modernize and make SOF even better and suitable for future challenges.

DISCUSSION FUNCTION AND CAPABILITY

The world is changing, technologies are developing, therefore in the 21st century conflicts and combat actions are experiencing transformation and in modern warfare we will not likely face force on force or large-scale combat operations. "The world remains a dangerous place full of authoritarian regimes, ungoverned or under-governed territories, terrorist organizations, and criminal interests whose combined influences extend the realm of human suffering."⁶ To neutralize this threat we have to have appropriate forces. The best forces which can cope with this threat are SOF. Most people are not aware of how widely and intensively special operations forces have been employed, and few know about importance of their missions. SOF does contribute greatly to the modern world to bring peace. They do indeed conduct raids against terrorists and insurgents, they also carry out a range of advisory, information, intelligence, and civil affairs missions.⁷ It is the unit which can handle challenges special warfare carries. Special warfare is the execution of activities that involve a combination of lethal and nonlethal actions taken by a specially trained and educated force that has a deep understanding of cultures and foreign language, proficiency in small-unit tactics, and the ability to build and fight alongside indigenous combat formations in a permissive, uncertain, or hostile environment.⁸ It takes tremendous work and practice for SOF to achieve desired results, additionally "It achieves the desired effect through an operations structure that uses a process of find, fix, finish, exploit, and analyze (F3EA), and a framework of right partner, right location, and right capability (R3)."⁹

1 Samuel P. Huntington, "National policy and the Transoceanic Navy," (U.S. Naval Institute Proceedings 80, no. 5 May 1954): 483.

2 Robert G. Spulak, Jr Theory of special operation, the origin qualities and use of SOF (JSOU report 07-7, October 2007): 23

3 "ADRP 3-05 Special Operations" (Headquarters Department of the Army Washington, DC, 31 August 2012): glossary 5, 87

4 Linda Robinson, "The Future of U.S. Special Operations Forces," (Council Special Report No. 66 April 2013): 5

5 "ADRP 3-05 Special Operations" (Headquarters Department of the Army Washington, DC, 31 August 2012): glossary 5, 87

6 Ibid: 1-1

7 Linda Robinson, "The Future of U.S. Special Operations Forces," (Council Special Report No. 66 April 2013): 10,

8 Ibid, 1-5

9 Ibid, 1-1

Although SOF is a small unit it conducts a tremendous number of military operations such as: countering weapons of mass destruction, counterinsurgency, counterterrorism, foreign internal defense, stability operations, support to major operations and campaigns, unconventional warfare, civil affairs operations, hostage rescue and recovery, e.t...¹⁰ The SOF is multifunctional and designed to conduct operations in rapidly changing environment, additionally it is well positioned to conduct operations across the range of military operations, but must also be prepared to address emerging regional competitors and irregular, catastrophic, and disruptive challenges.¹¹

One of the arguments that supports SOF and makes it superior over other kinds of military forces is that it does not require large financial resources. It is one of the most cost-effective elements of the defense arsenal. Special operators are mature and highly skilled, they are selected and trained to deploy in very small numbers, whether conducting unilateral missions or working with foreign partners.¹² Some military experts argue that, in modern warfare and modern military world there are lot of high technology military equipments that in the future can replace SOF and do their job. But humans are more important than hardware or robots. Human nature and ability to take right decisions in specific situations and not exceeding the required force is irreplaceable and important to achieve set goals. All this advantages makes special operation forces comfortable and powerful tool for policymakers which they probably will never be able to give up.

Besides advantages SOF has some disadvantages which we should mention. One of the biggest disadvantages is that it takes a lot of time to train special unit like SOF, and because of this it is not easy to make a quick replacement of SOF. A second disadvantage is that it is not recommended to deploy SOF on long term missions. Long term deployment makes SOF ineffective and gives chance to the enemy to learn pattern of life and Tactic, Technique and procedure (TTP) of SOF. It is important that SOF always be in good shape morally, mentally and physically so they always can perform rapid and surgical strike and be standby for a new mission.

INTEGRATION IN TECHNOLOGIES

Besides its function and special operation warfare, SOF is well integrated in whole military forces structure and has additional function. Because of that, modern military equipment is very expensive and it needs to be tested before it goes for exploitation, SOF is the unit which is authorized and qualified to do these work for the whole military.

As it was stated before SOF is a very important unit during the wartime, but it is no less important during the peacetime. The importance of SOF in peacetime comes from their specific roles in wartime. As General Peter Schoomaker, commander, USSOCOM, stated before 11 September 2001, "As SOF engage in additional peacetime operations, it is important to remember that we are - first and foremost - warriors."¹³ One of the main tasks for SOF during the peacetime is testing and utilizing new technology and equipment before it goes to the conventional forces. This fact gives SOF advantage, and that is why one of the distinguishing characteristics of SOF is the use of technology that is not widely available to conventional forces for a variety of reasons, including limited availability, security, cost, extensive or specialized training, and risk.¹⁴ This special technology is very important for SOF for mission success (Historical and current examples include AC-130H/U aircraft, SEAL Delivery Vehicles, fast-roping, High Altitude Low Opening parachuting, Fulton recovery, and ground laser-designated air support.) SOF personnel can utilize such a technology because, due to the distribution of personnel, they are more capable of implementing the additional requirements.¹⁵

FORCE MULTIPLAYER

SOF cannot be mass produced. The special selection and subsequent training, education, and experience accumulate over time through the necessary practice, and operations to create the fully mature, insightful, re-

10 Ibid, 1-2

11 Ibid, 1-3

12 Linda Robinson, "The Future of U.S. Special Operations Forces," (Council Special Report No. 66 April 2013): 5,

13 General Peter J. Schoomaker, "The Special Operations Team," Armed Forces Journal International, February 1998, pp. 32-34.

14 Robert G. Spulak, Jr Theory of special operation, the origin qualities and use of SOF (JSOU report 07-7, October 2007): 12,13

15 Ibid, 13

flective, and capable unit.¹⁶ These characteristics make Special Operation Forces so unique and irreplaceable in hybrid warfare. Special operations comprehensive approach of unified land operations provides combatant commanders and ambassadors discreet, precise, and scalable operations that integrate military operations with other activities.¹⁷ SOF members are well trained and can with small team destroy much bigger enemy. We have several examples of SOF success against numerous enemies. A good example of SOF is the Operation Enduring Freedom in Afghanistan, where US SOF's small group destroyed hundreds of Taliban.

SOF AND CONVENTIONAL FORCES

So as I stated before SOF role is growing. SOF is now tasked to take the lead in the war on terrorism. Thus, special operations cannot be defined only in the context of conventional forces at war since the war is not to be fought predominately by conventional forces.¹⁸ But integration of SOF in to the conventional forces is very important. Conventional forces and SOF integration procedures and addressing interoperability challenges during training and exercises are crucial.

SOF provides the best means of reducing missed opportunities, unnecessary delays, and the potential for collateral damage, including fratricide, during conflict.¹⁹ Conventional forces can do great job during large scale conflicts, but there are some conflicts where SOF is more effective and this is joint operations. During the joint operations SOF conducts unconventional actions against enemy vulnerabilities in a sustained campaign, undertaken by specially designated units, to enable conventional operations and/or resolve economical and politico-military problems at the operational or strategic level that are difficult or impossible to accomplish with conventional forces alone.²⁰ SOF is group of special men who have the personal capability to overcome risk and the skills that allow them to perform strategically important tasks (when organized into special and small units) that conventional forces cannot.²¹ In addition, the Quadrennial Defense Review 5 asserts that future security challenges (irregular, catastrophic, and disruptive) will not be easily addressed by conventional forces and will require a greater role for special operations.²² Additionally At the individual level for SOF warriors and at the organizational level for SOF, SOF overcome risks that conventional forces cannot by changing the combat process, which is made possible by greater attributes, training, and technology.²³ Conventional forces have structure and doctrine to attempt to make results more predictable. SOF uses all available means to accomplish mission objectives without unacceptable risk by using assets in unexpected and "creative" ways.²⁴ Lastly even if we do not accept the current conventional wisdom, special operations have always been discussed in terms of their potential and actual strategic impact.²⁵ To use SOF effectively we need to know what SOF can do, not only to effectively fight the current war on terrorism but to effectively address the future challenges to our security.²⁶

CONCLUSION

To conclude and summarize all advantages and disadvantages of Special Operation Force and its role "in today's globalized and networked world"²⁷ we can assume with high probability that SOF will continue competing with high technologies. SOF will still remain a irreplaceable tool for fighting terrorists and some non-state actors and, "given the centrality of special operations forces in addressing today's national security challenges, it is imperative that they be employed to best effect."²⁸ Because all these benefits SOF will remain

16 Colonel Bernd Horn" NO ORDINARY MEN" (Special Operations Forces Missions in Afghanistan 2014): 19

17 "ADRP 3-05 Special Operations" (Headquarters Department of the Army Washington, DC, 31 August 2012): 1-1

18 Special Operation Component Command Manual (NATO special operation headquarters 20 October 2014): 39

19 Ibid, 39

20 James Kiras, Rendering the Mortal Blow Easier: Special Operations and the Nature of Strategy, Ph.D. thesis, University of Reading, July 2004, pp. 8-9. See also his subsequent book based on the thesis, Special Operations and Strategy (New York: Routledge, 2006).

21 Robert G. Spulak, Jr Theory of special operation, the origin qualities and use of SOF (JSOU report 07-7, October 2007): 2

22 Ibid,3

23 Ibid,17

24 Ibid,17

25 For example, Colin Gray, Explorations in Strategy (Westport, CT: Praeger, 1996).

26 Robert G. Spulak, Jr Theory of special operation, the origin qualities and use of SOF (JSOU report 07-7, October 2007): 3

27 Linda Robinson, "The Future of U.S. Special Operations Forces," (Council Special Report No. 66 April 2013): 5,

28 Ibid,26

as top priority for policy makers and will be the best equipped unit among the other military forces. SOF surgical strike capability, or the direct action role, offers policymakers and political leaders an attractive military option for difficult or complex situations. This surgical strike capability is a key instrument of national power, but it is not the only mission of SOF and not necessarily the sole option for government policymakers.²⁹ SOF will be the best equipped because Special Operations Command performs the vital foundational roles of developing leaders and doctrine and sharing that understanding with government partners.³⁰ To be at the height of the performance SOF should be supported by the national level of government and well-designed equipment and training. Policymakers have a “major role to play on several fronts to ensure that the special operations budget is rebalanced and well-designed plans receive consistent funding, they should frame the new direction and order a rebalancing of the SOF budget to achieve these goals.³¹ Funding and flexible budget is important for every military organization but especially for Special operation command, because SOF is in avant-garde of military forces. They are the country’s premier precision raiders, vital in meeting such urgent contingencies as killing or capturing terrorists, rescuing hostages, and securing weapons of mass destruction. Those capabilities are essential and must be maintained.³²

RECOMMENDATION

This paper discussed SOF’s capability, strength and weaknesses, SOF’s importance in modern warfare and how important it is for the strong country to have strong SOF community. To keep SOF as a strong power there are some steps that need to be taken: First, SOF should remain a priority unit for policymakers. The money and new technologies that they are investing in SOF is the best guaranty for safety and stability of any country’s democracy and security. SOF should be privileged to select its members from all military community and all high military decision makers should help and promote them. SOF should not be deployed for a long term deployment, because there TTP can be determined from enemy forces. Additionally, long term deployment exhausts SOF and they become less effective, they get used to situation and environment and as a result they stop paying attention to details, all these can be dangerous for SOF and for whole operation. More integration and coordination is required from SOF and other conventional forces, which can be achieved through joint practice and training in peacetime in a joint operation.

USED MATERIALS

- Samuel P. Huntington, “National policy and the Transoceanic Navy,” (U.S. Naval Institute Proceedings 80, no. 5 May 1954)
- Linda Robinson, “The Future of U.S. Special Operations Forces,” (Council Special Report No. 66 April 2013)
- ADRP 3-05 Special Operations” (Headquarters Department of the Army Washington, DC, 31 August 2012)
- Colonel Bernd Horn” NO ORDINARY MEN” (Special Operations Forces Missions in Afghanistan 2014)
- Robert G. Spulak, Jr Theory of special operation, the origin qualities and use of SOF (JSOU report 07-7, October 2007)
- Special operation component command manual (NATO special operation headquarters 20 October 2014)
- James Kiras, Rendering the Mortal Blow Easier: Special Operations and the Nature of Strategy, Ph.D. thesis, University of Reading, July 2004, pp. 8-9. See also his subsequent book based on the thesis, Special Operations and Strategy (New York: Routledge, 2006).
- Colin Gray, Explorations in Strategy (Westport, CT: Praeger, 1996).
- General Peter J. Schoomaker, “The Special Operations Team,” Armed Forces Journal International, February 1998,
- <https://armadainternational.com/2017/08/special-effects-sof/> “Special Effects” By Andrew White - August 10, 2017

29 “Special Effects” (By Andrew White - August 10, 2017)
 30 Ibid, 26
 31 Ibid, 27
 32 Ibid, 27

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ტერიტორიული მთლიანობის გამოწვევები 1918-1921 წლებში

ირაკლი ლეონიძე
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
იურიდიული ფაკულტეტის
მაგისტრანტურის სტუდენტი

ხათია ლეონიძე
ბათუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
იურიდიული და სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის
ბაკალავრიატის სტუდენტი

აბსტრაქტი

2021 წელს, საქართველო დამოუკიდებელი და სუვერენული სახელმწიფოა. ეს წელი არაერთი მნიშვნელოვანი საიუბილეო თარიღითაა საინტერესო. საქართველოს კონსტიტუციის მიღებიდან ასი წლის შემდეგ - ჩვენ, საქართველოს მოქალაქეებს უფრო მეტი დრო და შესაძლებლობა გვაქვს, დავფიქრდეთ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ტერიტორიული მთლიანობის გამოწვევებსა და სახელმწიფოს ძალმომრეობით აღსასრულზე.

ტერიტორიულ მთლიანობასთან დაკავშირებული გარე-საერთაშორისო და შიდა სადავო საკითხები, რესპუბლიკის დაცემის შემდეგ, საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის საუარესოდ აღმოიფხვრა, ხოლო მე-20 საუკუნის ბოლოს დამოუკიდებლობის მოპოვებიდან დღემდე, კვლავ აქტუალური და კრიტიკულია.

აუცილებელია, პასუხი გაეცეს შეკითხვას (ჰიპოთეზა): რამდენად დამახასიათებელია ქართული სახელმწიფოებრიობისთვის ტერიტორიული მთლიანობის შენარჩუნებისა და შესაძლო დარღვევის ზოგადი პრობლემა?

კონკრეტულად, რა სახის: სამართლებრივ, პოლიტიკურ, სოციალურ, კულტურულ და მორალურ დილემას აწყდება ჩვენი სახელმწიფო დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდგომ - იმისთვის, რომ შეინარჩუნოს ტერიტორია და დამოუკიდებლობა.

1918-1921 წლების მდგომარეობის შესწავლით შესაძლებელია გაირკვეს ტერიტორიის ანექსიის, მისი ნაწილის ოკუპაციის ან საომარი მდგომარეობის გავლენა თავდაცვის ძალების მოქმედებებსა და რესპუბლიკის ტერიტორიულ მთლიანობაზე, უპირატესად, 1921 წელს მიმდინარე მოვლენათა დაკვირვების მაგალითზე, როგორც პრობლემის წარმოშობის პირველწყაროზე.

კვლევის მიზანია, შევადგინოთ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ტერიტორიული მთლიანობის გამოწვევები 1918-1921 წლებში. ამიტომ, მიმოხილული იქნება რესპუბლიკის ტერიტორიის საერთო ფართობის ცვლილების საკითხი, მათ შორის რესპუბლიკის პირველი კონსტიტუციის გავლენა სახელმწიფოს ტერიტორიული ინტერესის სასიკეთოდ - მთლიანობის შესანარჩუნებლად. გაირკვევა თუ რა უქმნის საფრთხეს საქართველოს ტერიტორიულ მთლიანობას. არის თუ არა პრობლემის გამომწვევი მიზეზი სტრატეგიული მდებარეობა, არაკეთილმეზობლური დამოკიდებულებები ან პოლიტიკური მმართველობის სისუსტე. კვლევის მიზნის მისაღწევად გამოყენებულია ისტორიული, შედარების, ანალიზის და სინთეზის მეთოდები.

საკვანძო სიტყვები:

რესპუბლიკა, დამოუკიდებლობა, ტერიტორია, არმია, მთავრობა, ანექსია, ოკუპაცია.

CHALLENGES OF TERRITORIAL INTEGRITY OF THE DEMOCRATIC REPUBLIC OF GEORGIA IN 1918-1921

IRAKLI LEONIDZE
TBILISI STATE UNIVERSITY
FACULTY OF LAW
GRADUATE STUDENT

KHATIA LEONIDZE
BATUMI STATE UNIVERSITY
FACULTY OF LAW AND SOCIAL SCIENCES
UNDERGRADUATE STUDENT

ABSTRACT

In 2021, Georgia is the independent state. This year is unique with a number of important anniversary dates. One hundred years after the adoption of the Constitution of Georgia - we, the citizens of Georgia, have more time and opportunity to think about the challenges to the territorial integrity and political independence of the Democratic Republic of Georgia.

International and internal disputes related to territorial integrity have resolved since the fall of the Republic, and have remained relevant and critical since the independence of Georgia.

It is necessary to answer the question: how typical is the general problem of maintaining territorial integrity? Specifically, what kind of legal, political, social, cultural and moral dilemma does our state face after gaining independence - in order to maintain its territory and independence.

In this regard, it is important to study the political situation in 1918-1921. In this way, it is possible to identify the impact of the annexation of the territory, the occupation of part of it, or the state of war on the issue of territorial integrity, preferably by the example of observation of individual events in 1918-1921 as the primary source of the problem.

The aim of the research is to assess the challenges of the territorial integrity of the Democratic Republic of Georgia in 1918-1921. On the one hand, the issue of changing the total area of the Republic will be discussed, including the impact of the First Constitution of the Republic for the benefit of the Republic - to maintain its territorial integrity. It will be clear what threatens the territorial integrity of Georgia. Whether the cause of this problem is strategic location, unfriendly attitudes or weakness of political governance. Historical, comparison, analytical and synthesis methods are used to achieve aim of the research.

KEYWORDS:

Democratic Republic of Georgia, Independence, Territory, Army, Government, Annexation, Occupation.

შესავალი

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ტერიტორიული მთლიანობის გამოწვევები 1918-1921 წლებში ერთ-ერთი საინტერესო საკითხია, რომელიც დაგვაფიქრებს რესპუბლიკის ტერიტორიის კონსტიტუციურ მნიშვნელობაზე,¹ სადაც გავრცელდა საქართველოს სახელმწიფოებრიობა და შემდგომში ფართომასშტაბიანი საომარი მოქმედებების შედეგად განადგურდა უცხო სახელმწიფოთა არმიების თავდასხმის შედეგად.²

საკითხის შესწავლა დღემდე არ კარგავს აქტუალობას, რადგან საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობა პირველი რესპუბლიკის აღსასრულიდან 100 წლის შემდეგ კვლავ დარღვეულია.³ შესაბამისად, მნიშვნელოვანია წახალისდეს ის კვლევები, რაც ხელს შეუწყობს ტერიტორიული მთლიანობის საკითხთან დაკავშირებული პრობლემების ისტორიულ-პოლიტიკური საწყისების შეფასებას, თავდაცვის მნიშვნელობის გააზრებასა და კონკრეტული დასკვნების წარმოდგენას დღეს არსებულ გამოწვევათა საპასუხოდ.

1. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ტერიტორიული მთლიანობის საკითხი 1918-1921 წლებში

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა პირველი მსოფლიოს ომის მიწურულსა და იმპერიათა რღვევის დასაწყისში ჩამოყალიბდა. ამ დროს: უკონტროლო საზღვრები, უცხო სახელმწიფოს არმიის გადაადგილება და დაპყრობითი მიზნის განხორციელება - ჩვეულებრივ მოვლენას წარმოადგენდა.⁴

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ჩამოყალიბებით ორ გუბერნიაში შემავალი ადმინისტრაციული ერთეულები რესპუბლიკის ტერიტორიული მთლიანობის განუყოფელ ნაწილად ჩამოყალიბდნენ. 1918 წლიდან ქართული სახელმწიფოებრიობის ისტორია ათვლის ახალ ისტორიას, სადაც სახელმწიფო მოიცავს საქართველოს ისტორიულ მხარეებს სხვადასხვა სამართლებრივი სტატუსით. მაგალითად, რესპუბლიკის კონსტიტუციით ჩამოყალიბდა ავტონომიური მმართველობის მქონე სამი ერთეული, ხოლო რესპუბლიკის ტერიტორია დაიყო ადმინისტრაციული მართვის თვალსაზრისით.⁵

რესპუბლიკის მთავრობისა და არმიის მოქმედებას დიდი მნიშვნელობა ენიჭებოდა ტერიტორიული მთლიანობის შესანარჩუნებლად. ეროვნული ინტერესის დასაცავად სასიცოცხლოდ აუცილებელი იყო, რესპუბლიკის არმიას არ გაძნელებოდა გადაადგილება და აღჭურვილი ყოფილიყო ყველა საჭირო საბრძოლო რესურსით, მათ შორის სურსათ-სანოვაგის მომარაგებით. თუ გავითვალისწინებთ, რომ 1921 წლის იანვრისთვის რესპუბლიკის ტერიტორია დაახლოებით 107 600 კმ²-ს შეადგენდა და, რომლის 35% რესპუბლიკის დაცემის შემდეგ გაილია სხვა სახელმწიფოთა სასარგებლოდ, მაშინ ცხადი იქნება ამ ტერიტორიის დაცვასთან დაკავშირებული გამოწვევები: სარკინიგზო ქსელის გამართულობის, ზოგადი შეიარაღების, საბრძოლო სულისკვეთების, დამოუკიდებლობის შენარჩუნებისა და სეპარატიზმის აღკვეთის შესახებ.⁶

დამოუკიდებლობის მოპოვებამ წარმოშვა დიპლომატიური ურთიერთობების დამყარების აუცილებლობა. იყო სისუსტეები, მოქმედებების ნაკლოვანება, იმედგაცრუება და ბოლოს, რესპუბლიკის დაცემა, თუმცა ნათელია ის, რომ 1918-1921 წლებში რესპუბლიკა მაქსიმალურად ცდილობდა შეენარჩუნებინა ტერიტორიული მთლიანობა და ეს მცდელობა ქართული სახელმწიფოებრიობის თავდაცვის და სამწლიანი რესპუბლიკური მმართველობის ისტორიაა. შესაბამისად, ფაქტი, რომ რესპუბლიკა არსებობდა, საკმარისია ამ მოვლენის გასააზრებლად, მიუხედავად, ამ უკანასკნელის მცირეწლიანობისა. აქვე, დავასახელოთ ტერიტორიული მთლიანობის შენარჩუნების ზოგადი პრობლემები:

1. ანტანტის წევრი სახელმწიფოების არაერთგვაროვანი დამოკიდებულება საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ტერიტორიული ინტერესის მიმართ. ასევე, რუსეთში შექმნილი ბოლშევიკური რეალობა;

2. ცენტრალური ძალების წევრი სახელმწიფოების დამოკიდებულება რესპუბლიკის დამოუკიდებლობის

1 იხ. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის კონსტიტუცია, 21/02/1921, მე-6 მუხლი.

2 შენგელია, ჭელიძე, „1918-1921 წლების საქართველო პიტერ სკინერის წიგნში „საქართველო: მიწა კავკასიონის ქვემოთ“, შრომების კრებული, (2018) : 25-26.

3 ავტორთა კოლექტივი. საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი. თავი მეორე. საქართველოს მოქალაქეობა. ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი, თბილისი, შპს „პეტიტი“, 2013, 324.

4 იხ. ვარდოსანიძე, სერგო / გურული, ვახტანგ / ხარაძე, კობა / ჯიქია, ლევან. საქართველოს საზღვრები (1917-1938), ნარკვევი, დოკუმენტები და მასალები, თბილისი, „მერიდიანი“, 2014, 6-10.

5 მაცაბერიძე, მალხაზ. საქართველოს პოლიტიკური სისტემა, თბილისი, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 121.

6 სილაქაძე, „როგორ შეიქმნა საქართველოში სახალხო გვარდია 1918 წელს“, ისტორიანი, №5(89), (2018) : 35-36.

მიმართ: გერმანიის იმპერიის როლი, ოსმალეთის იმპერიის დამოკიდებულება, შემდგომში ქვეალისტური თურქეთის საბრძოლო მოქმედებები;

3. ერთა ლიგის აღქმა რესპუბლიკის აღიარებასა და გაერთიანების წევრობის შესაძლებლობასთან დაკავშირებით;

4. რესპუბლიკის რესურსები და ამ რესურსების გამოყენების შესაძლებლობები მემობელ სახელმწიფოებთან მიმდინარე საომარი კონფლიქტების პერიოდში;

5. წითელი არმიის მოქმედებები რესპუბლიკის წინააღმდეგ.

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობა აცნობიერებდა მტრულად განწყობილ მემობელ სახელმწიფოთა გარე ზემოქმედების საფრთხევს ამიტომ, კანონმდებლობითი საქმიანობის განხორციელებით ცდილობდა დროულად დაედგინა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ტერიტორიული განუყოფლობის დღის წესრიგი.⁷ იხ. რუკა:⁸

რესპუბლიკის პირველი კონსტიტუციის ნორმებით დაფუძნდა სახელმწიფოს ძირითადი გამოხატულება, თუმცა აღნიშნული მალევე, კონსტიტუციური სინამდვილიდან ისტორიის საკუთრებად გადაიქცა.

2. საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ტერიტორიული მთლიანობის დარღვევა და ფართობის ცვლილების საკითხი 1921 წლის შემდეგ

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დაცემის შემდეგ საქართველო „უძღები შვილის ბედით სწული“ აღმოჩნდა. არავის სურდა და არავინ ფიქრობდა ისტორიული მხარეების ახალი „წეს-წყობილების“ ფარგლებში შენარჩუნებაზე. ამიტომ, რესპუბლიკის მთავრობის მიერ მიღებული საკანონმდებლო აქტები, რეფორმები და კონსტიტუციური უფლებები უარყოფილ იქნა.

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ტერიტორიული მთლიანობის დარღვევა და 1921 წლის შემდეგ საერთო ფართობის ცვლილება სრულფასოვანი კვლევის საფუძველზე უნდა შეფასდეს. ამ საკითხს არაერთი სამეცნიერო სტატია ეძღვნება, თუმცა 2021 წელს, კვლავ ყალიბდება საეჭვო წარმოდგენები ტერიტორიული მთლიანობის დარღვევის საკითხთან დაკავშირებით, რომლის საწყისი 100 წლის წინ რესპუბლიკის დაცემის შემდგომ მოვლენებში უნდა ვეძიოთ. მაგალითად, ყარსის ხელშეკრულების მოქმედების ვადის გასვლა და სხვა.

7 მაგ.: იხ. ლეონიძე, „მოსაზრებები სამუსლიმანო საქართველოს სახელმწიფოებრივ კუთვნილებასთან დაკავშირებით“, მესხიერების და დუზინფორმაციის კვლევები, IDFI, (2021).

8 წყარო: <https://civil.ge/ka/archives/259235>

იხ. რესპუბლიკის ტერიტორიის ადმინისტრაციული დაყოფა 1918 წლის 2 აგვისტოს კანონის მიხედვით:

N	რესპუბლიკის ტერიტორია	რესპუბლიკის ფართობი: 107600 კმ ²
1	თბილისის გუბერნია	ცხრა მაზრა: 1. თბილისი 2. დუშეთი 3. თიანეთი 4. გორი 5. თელავი 6. სიღნაღი 7. ბორჩალო 8. ახალციხე 9. ახალქალაქი
2	ქუთაისის გუბერნია	შვიდი მაზრა: 1. ქუთაისი 2. ახალსენაკი 3. ლეჩხუმი 4. რაჭა 5. ზუგდიდი 6. ოზურგეთი 7. შორაპანი
3	ავტონომიური მმართველობის მქონე ტერიტორიული ერთეულები	სამი ავტონომიური ადმინისტრაციული ერთეული: 1. აფხაზეთი (სოხუმის ოლქი) 2. სამუსლიმანო საქართველო (ბათუმის ოლქი) 3. ზაქათალა (ზაქათალის ოლქი)

რესპუბლიკის ფართობის ცვლილების საკითხი მეტად სამწუხარო და სავალალოა იმ თვალსაზრისით, რომ ლეგიტიმურად არჩეული აღმასრულებელი ხელისუფლება ემიგრაციაში აღმოჩნდა, ხოლო ადგილზე დამყარებულ საბჭოთა წეს-წყობილებას არაფერი ჰქონდა საერთო ეროვნულ ინტერესთან. შესაბამისად, სადემარკაციო ღონისძიებებთან დაკავშირებული საკითხები გადაწყდა რესპუბლიკის ინტერესების გათვალისწინების გარეშე და მოქალაქეთა უფლებების უგულებელყოფით. რესპუბლიკის დაცვამ გამოიწვია მოქალაქეთა შორის საზოგადო დაბნეულობა, მოიშალა თავდაცვის ძალები და გაუარესდა მოქალაქეთა უფლებრივი მდგომარეობა. წითელი არმიის მოქმედებების შედეგად განადგურდა ადგილობრივი ინფრასტრუქტურა, გაიძარცვა და რუსეთში აღმოჩნდა სარკინიგზო ქსელის / ვაგონების დიდი ნაწილი. მატერიალურ დანაკლისთან ერთად რესპუბლიკამ უდიდესი ადამიანური დანაკარგი განიცადა.

მეზობელ სახელმწიფოთა მოქმედებები მიემართებოდა რესპუბლიკის ტერიტორიის მიტაცებას. დასაკუთრების მიზნით მოქმედი პარტიები და სახელმწიფო პირები, თითქოს ეროვნული ნიშნის მქონე ინტერესს მთლიანად უგულებელყოფდნენ, თუმცა სახელმწიფოები, რომლებიც უკანონოდ იღებდნენ / ეუფლებოდნენ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ტერიტორიის ნაწილს, საპასუხოდ არანაირ სიკეთეს ან ტერიტორიას არ გასცემდნენ.

3. ისტორიული გამოცდილების გაუაზრებლობის მძიმე შედეგები

21-ე საუკუნეში საქართველო ტერიტორიული მთლიანობის დარღვევის საკითხს კვლავ მწვავედ განიცდის, მრავალი ადამიანი მშობლიურ მიწას მონყვეტილია და შორიდან შესცქერის იმ იმედით, რომ კვლავ გამოთლიანდება სახელმწიფო. როდესაც საუბარია საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის საკითხზე უნდა დავიწყოთ იმის განზოგადება თუ რამ გამოიწვია მსგავსი შედეგების დადგომა რაც წარსულში გამოიარა სახელმწიფომ. სწორედ ამ დროს მივდივართ ლოგიკურ აზრამდე, რომ უფრო კარგად უნდა აღვიქვათ წარსულში დაშვებული შეცდომები და ამ პრობლემების გამომწვევი მიზეზები, რათა აწმყოში მათი განეიტრალებით ან ზოგადი პრევენციით ვეძიოთ რთული მდგომარეობიდან ჭეშმარიტი გამოსავალი.

და მაინც რა არის ისტორიული გამოცდილების გაუაზრებლობის მიზეზი?! ალბათ, ის რომ საქართველომ ვერ შეძლო საერთაშორისო დონეზე და გლობალურ სამყაროში დროულად, ეფექტიანად და მიზნობრივად

განვერიანება და იმ პოტენციური შესაძლებლობის დანახვა რასაც ჩვენი ქვეყნის მთლიანობის შენარჩუნება შეეძლო. მაგალითად, საერთაშორისო პოლიტიკურ-სამხედრო ორგანიზაციებში განვერიანებისთვის მომზადება და სწრაფვა რეალური შედეგების მისაღებად იმ მიზნით, რომ სახელმწიფოს ტერიტორია უცხო სახელმწიფოს საომარი მოქმედებების შედეგად არ დანაწევრებულიყო.

აღნიშნული საკითხის სირთულეს საზოგადოებაც მიძიმედ განიცდის, ოკუპანტი ქვეყნის „ბრტყალებში“ მოქცეული საქართველო და საზღვრის პირას მცხოვრები საზოგადოება დღითი დღე აწყდება „მცოცავ საზღვარს“, იმის მოლოდინით რომ ეს პრობლემა ერთობლივი ძალებით დროულად აღმოიფხვრება. პრობლემა რაც რესპუბლიკის დროინდელ საქართველოში იყო კვლავ მწვავეა და გამოსავალი საერთაშორისო ძალების დახმარების სწორ გამოყენებაში უნდა ვეძიოთ. ამ მხრივ უნდა დაფასდეს ის სამხედრო კავშირ-ურთიერთობები ნატოს ალიანსთან, რომელიც დიდი ძალისხმევის შედეგად წარმატებული და წარმატებიდან წევრობის მომტანიც შესაძლოა აღმოჩნდეს. არსებობს კიდევ ერთი პრობლემა, ზოგადი იმედგაცრუების შესახებ, რაც მიემართება მოქალაქეთა სულისკვეთებას. ამ მხრივ მნიშვნელოვანია სწორი პოლიტიკური და სამართლებრივი ხედვის ჩამოყალიბება.

1921 წელს საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკას არ ჰქონდა საჭირო საბრძოლო რესურსები, რამაც განაპირობა რესპუბლიკის დაცემა. დღესდღეობით ასევე, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია თავდაცვის ძალების შეიარაღება და გადამზადება გამონწვევათა საპასუხოდ. გამონწვევები მრავალი შეიძლება იყოს. იცვლება საომარი მოქმედებების დიაპაზონი და ფორმა. მაგალითად, ინფორმაციული ომი ახალ გამონწვევად ჩამოყალიბდა, რომლის მიმართ სახელმწიფოს ოფიციალური პოზიცია ჯერ კიდევ ბუნდოვანია. ამგვარად, წარსულის შეცდომების გააზრება საკითხის ახლებური გადაწყვეტით უნდა შეფასდეს.

დასკვნა

საქართველოს კონსტიტუციის პირველი მუხლის მე-2 პუნქტის საფუძველზე, „სახელმწიფოს ტერიტორია განსაზღვრულია 1991 წლის 21 დეკემბრის მდგომარეობით. საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობა და სახელმწიფო საზღვრის ხელშეუხებლობა დადასტურებულია საქართველოს კონსტიტუციითა და კანონებით, აღიარებულია სახელმწიფოთა მსოფლიო თანამეგობრობისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ. საქართველოს სახელმწიფოს ტერიტორიის გასხვისება აკრძალულია. სახელმწიფო საზღვრის შეცვლა შეიძლება მხოლოდ მეზობელ სახელმწიფოსთან დადებული ორმხრივი შეთანხმებით.“. აღნიშნული განმარტება ადგენს და აღიარებს სახელმწიფოს სუვერენულ საზღვრებს, რომლის ძალით საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პირველი კონსტიტუციის ნორმები და საზღვრები საკანონმდებლო დონეზე უქმდება. ამ საკითხს აქვს თავისი პოლიტიკური, სამართლებრივი და ისტორიული დატვირთვა, თუმცა პრობლემა იმაში მდგომარეობს, რომ 1991 წლის 21 დეკემბრის მდგომარეობით დადგენილი საზღვრები კვლავ დაუზუსტებელია, ხოლო ტერიტორიული მთლიანობა დარღვეული. რაც გულისხმობს, სახელმწიფოს ცალკეულ ნიშნებს შორის ურთიერთმიმართებისა და გააზრების გამოუსწორებელ პრობლემებს, რომელთა აღმოფხვრა და სწორი რეაგირება დღემდე არ განხორციელებულა.

70-ე მუხლის თანახმად, „ქვეყნის დამოუკიდებლობის, სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის დასაცავად, აგრეთვე კონსტიტუციით გათვალისწინებულ შემთხვევებში თავდაცვასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული სხვა ამოცანებისა და საერთაშორისო ვალდებულებათა შესასრულებლად საქართველოს ჰყავს თავდაცვის ძალები.“. კანონმდებელმა თავდაცვის ძალების არსებობის ერთ-ერთ მიზნად პირდაპირ განსაზღვრა სახელმწიფოს ტერიტორიული მთლიანობის დაცვა.

ნათელია, რომ კანონმდებლების პროცესი 2021 წლისთვის არ ჩამოუვარდება პირველი რესპუბლიკის საპარლამენტო პროცესებს, თუმცა დარღვეული ტერიტორიული მთლიანობა, როგორც ადრე, ისე დღეს სახელმწიფოს ძირითად „არაკონსტიტუციურ“ ნიშნად გადაიქცა.

გამოყენებული ლიტერატურა

- საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის კონსტიტუცია, 21/02/1921.
- ავტორთა კოლექტივი. საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი. თავი მეორე. საქართველოს მოქალაქეობა. ადამიანის ძირითადი უფლებანი და თავისუფლებანი, თბილისი, შპს „პეტიტი“, 2013, 324.
- ვარდოსანიძე, სერგო / გურული, ვახტანგ / ხარაძე, კობა / ჯიქია, ლევან. საქართველოს საზღვრები (1917-1938), ნარკვევი, დოკუმენტები და მასალები, თბილისი, „მერიდიანი“, 2014, 6-10.
- ლეონიძე, „მოსაზრებები სამუსლიმანო საქართველოს სახელმწიფოებრივ კუთვნილებასთან დაკავშირებით“, მეხსიერების და დეზინფორმაციის კვლევები, IDFI, (2021).
- მაცაბერიძე, მალხაზ. საქართველოს პოლიტიკური სისტემა, თბილისი, თსუ-ის გამომცემლობა, 2019, 121.
- სილაქაძე, „როგორ შეიქმნა საქართველოში სახალხო გვარდია 1918 წელს“, ისტორიანი, №5(89), (2018) : 35-36.
- შენგელია, ჭელიძე, „1918-1921 წლების საქართველო პიტერ სკინერის წიგნში „საქართველო: მიწა კავკასიონის ქვემოთ“, შრომების კრებული, (2018) : 25-26.

მაღალი ბალისტიკური ეფექტიანობის ლითონკერამიკული ფილების მიღების ტექნოლოგიის კვლევა-დაგეგმვა

**ზაქარია ძელაშვილი, თეიმურაზ ნაშიჩიშვილი, ზურაბ
ასლამაზაშვილი, გიორგი პარუნაშვილი, გარეგინ ზახაროვი,
მიხეილ ჩიხრაძე, კონსტანტინე პაპავა
სსიპ - ფერდინანდ თავაძის მეტალურგიისა და
მასალათმცოდნეობის ინსტიტუტი**

აბსტრაქტი

სამუშაოში განხილულია Ti-B და Ti-B-N სისტემის ფუძეზე გაზრდილი განივი გაბარიტების ლითონკერამიკული ბალისტიკური დარტყმამდეგი, ცვეთამდეგი, მხურვალმდეგი და კოროზიამდეგი ფილების მისაღებად შერჩეული კაზმის TiB₂, TiB₀₆ და TiBN თმს-ელექტროგლინვის პროცესი. კერძოდ, განხილულია სინთეზირებული კაზმის დენადობის ანალიზი, დეფორმაციის კერაში გამკვრივების დინამიკა, გეომეტრიული ჩქაროსნული და ძალოვანი პარამეტრები და მის საფუძველზე შემუშავებულია ტექნოლოგიური რეჟიმები, რომლებიც უზრუნველყოფს გლინვისა და სინთეზის სიჩქარეთა აუცილებელ ტოლობას გლინვის მთელი პროცესის მანძილზე და კომპაქტირებული მასალის მიღებას. განხილული რენტგენოსტრუქტურული ანალიზის საფუძველზე, ნაჩვენებია მიღებული TiB₀₆ მასალის სტრუქტურული სურათები, რომელის აგებულებაც ადასტურებს მაღალი ინტენსივობის დინამიური დარტყმითი დატვირთვისადმი კარგ მედეგობას. ჩატარებული ბალისტიკური გამოცდებით დადგინდა მასალის მე-3 კლასის დაცვისუნარიანობა.

საკვანძო სიტყვები:

ჯავშანკერამიკა, სიმკვრივე, სისალე, თვითგავრცელებადი მაღალტემპერატურული სინთეზი, ელექტროგლინვა, კომპაქტირება

RESEARCH AND DEVELOPMENT OF TECHNOLOGY FOR PRODUCTION HIGH BALLISTIC EFFICIENCY METAL CERAMIC PLATES

ZAQARIA MELASHVILI, TEIMURAZ NAMICHEISHVILI, ZURAB ASLAMAZASHVILI, GEORGE PARUNASHVILI, GAREGIN ZAKHAROV, MIKHEIL CHIKHRADZE, KONSTANTINE PAPAVA
LEPL - FERDINAND TAVADZE METALLURGY AND MATERIALS SCIENCE INSTITUTE

ABSTRACT

The work is discussed the process of SHS-Electric rolling for obtaining metal-ceramic ballistic impact-resistant, wear-resistant, heat-resistant and corrosion-resistant plates of increased geometric size he from selected chasm of TiB₂, TiB₆ and TiBN in the system of Ti-B and Ti-B-N. The paper describes, in particular, the fluidity analysis of the synthesized chasm, the dynamics of hardening in the deformation core, geometric acceleration and force parameters. On their bases technological modes are developed, which provide the necessary equality of rolling and synthesis speeds during the whole rolling process for obtaining compact material. Based on the discussed X-ray structural analysis, structural images of the obtained TiB₆ material are shown, the structure of which proves good resistance to high-intensity dynamic impact loads. Ballistic tests were performed to determine the 3rd level (class) protection of the material.

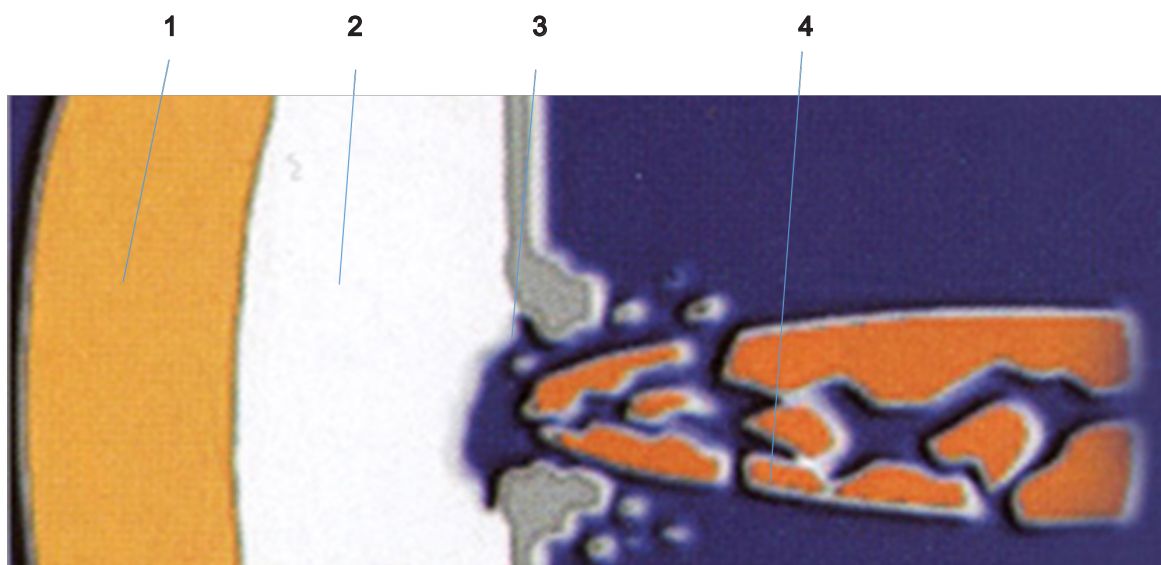
KEYWORDS:

Armor Ceramics, hardness, strength, Self-propagating High-temperature Synthesis, Electric Rolling, compaction

შესავალი

თანამედროვე ჯავშანდაცვის ეფექტიანობისადმი წაყენებული მზარდი მოთხოვნები განაპირობებს დარტყმამდევე ახალი მასალების შექმნასა და წარმოებას, რომელთა არსებულ მასალებთან შედარებით ძირითადი უპირატესობაა დაბალი სიმკვრივე (წონა) და მაღალი სისალე (სიმტკიცე). ასეთ მასალათა რიგს განეკუთვნება კერამიკა და ლითონკერამიკა.

გამანადგურებელი ელემენტების მაღალ სიჩქარეებზე მიყენებული დარტყმისას, კერამიკულ მასალებს ახასიათებთ განმტკიცების კარგი მექანიზმი. ეს განსაკუთრებით კარგად მუშაობს კუმულატიური ჯავლის ზემოქმედებისას ჯავშანში გამოყენებული კერამიკა ეფექტურად მუშაობს მრავალშრიანი ჯავშანკონსტრუქციაში, როგორც მონყობილობის დამამსხვრეველი ელემენტი. მისი მიზანია მოხვედრილი ჭურვის დანაწევრება ან ზემოქმედების სწრაფი შესუსტება, ანუ მოხვედრილი ჭურვის კინეტიკური ენერჯის გაბნევა. ხოლო ჯავშან სისტემის მომდევნო ელემენტისათვის გაადვილებულია გაბნეული, შესუსტებული კინეტიკური ენერჯის შთანთქმა (სურ. 1)

სურ. 1. მრავალშრიანი საჯავშნე სისტემის დაზიანების სქემა;
1-ჭურვი, 2- ბოჭკოვანი შრე, 3- კერამიკა, 4- კიდურა დამცავი ელემენტი.

ჩატარებული ანალიზი გვიჩვენებს, რომ არსებობს დიდი პოტენციური დაცვის კერამიკული საშუალებების ბალისტიკური ეფექტურობის შემდგომი ზრდისათვის. კერძოდ, დღესდღეობით განიხილება რამდენიმე საბაზისო მიდგომა ამ პრობლემის გადასაწყვეტად, რომელთა შორის მეტად პერსპექტიულია კერამიკული მასალის სტრუქტურის სრულყოფა ნანო, მიკრო და მაკრო დონეზე. აგრეთვე ისახება რიგი ოპტიმალური სტრუქტურულ-ტექნოლოგიური პარამეტრების შერჩევის შესაძლებლობები, რომლებიც უზრუნველყოფენ კერამიკული ჯავშანელემენტების ბალისტიკური ეფექტის მაქსიმალურ ზრდას. ამავდროულად მოცემული ამოცანის პრაქტიკული გადაწყვეტა მოითხოვს როგორც თეორიული, ისე ექსპერიმენტალური მეთოდებით კვლევებს.

თეორიული და ექსპერიმენტული კვლევები

ლითონკერამიკული ფილების მიღების მრავალ მეთოდს შორის გამოირჩევა ფ.თავაძის მეტალურჯისა და მასალათმცოდნეობის ინსტიტუტში დამუშავებული თვითგავრცელებადი მაღალტემპერატურული სინთეზისა (თმს) და ელექტროგლინვის შერწყმული პროცესი [1], რომლის რეალიზაციის ძირითადი პირობაა კაზმის სინთეზისა და გლინვის სიჩქარეთა ტოლობა და თბური დანაკარგების კომპენსაცია დეფორმაციის კერაში მახურებელი დენის გატარებით, რაც უზრუნველყოფს სინთეზირებული კაზმის იზოთერმულ ბლანტ-პლასტიკურ მასის მიწოდებას საგლინავ დგანში.

წარმოდგენილი სამუშაოს ძირითად მიზანს წარმოადგენს თმს-ელექტროგლინვით გაზრდილი გაბარიტების (10-12×135×210)მმ³ მქონე დინამიური დატვრთვებისა და იმპულსური დარტყმებისაგან, (HRC

65 --- KCU 0.5 მკ/მ² და HRC 50 --- KCU 0.9 მკ/მ²) დამცავი ფილების და მიღების პროცესების თეორიულ კვლევას და შესაბამისი ტექნოლოგიების დამუშავებას. აღნიშნულის რეალიზაციის მიზნით ინსტიტუტში არსებულ „დუო-260“ საგლინავი დგანის ბაზაზე განხორციელდა თმს-ელექტროგლინვის დანადგარის მონყობა და გაშვება. კვლევების მიზანანია Ti-B და Ti-BN, სისტემის ფუძეზე თმს ელექტროგლინვის მეთოდით შეიქმნას დიდი გაბარიტების ისეთი მასალები, რომლებსაც ექნებათ სალი შენადნობების დამახასიათებელი თვისებები მაღალ დარტყმით სიბლანტესთან ერთად.

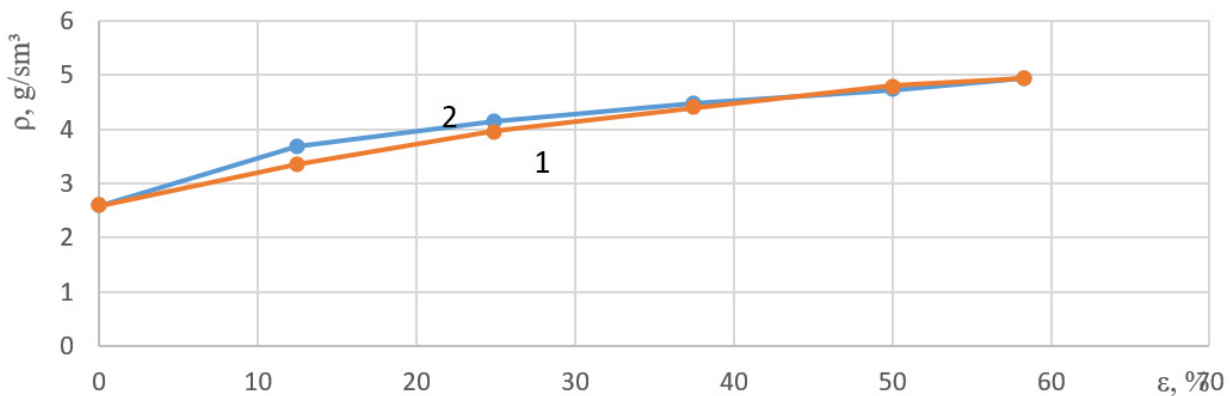
თეორიული ანალიზის მიზნით Ti-B და Ti-B-N ფუძეზე დიდი გაბარიტების მქონე ფილების მისაღებად, შემადგენლობის შესარჩევად და სამიზნე პროდუქტის თბური ეფექტის შესაფასებლად ჩატარდა თერმოდინამიკური ანგარიში სპეციალური კომპიუტერული პროგრამა Thermo-ს გამოყენებით. ამ კაზმებისათვის დამუშავებული და გაანალიზებული იქნა თმს-ელექტროგლინვის პროცესი, ბრიკეტებიანი კონტეინერის მომზადებისა და ელექტროგლინვის ოპტიმალური გეომეტრიული, ჩქაროსნული და ძალური პარამეტრების დასადგენად.

დეფორმაციის კერაში, შესვლის კვეთიდან გამოსვლის კვეთამდე, მოჭიმვებისგან (დეფორმაციისგან) დამოკიდებულებით, გამკვრივების დასადგენად, თეორიული ანალიზისა და გლინვის პროცესში დამუხრუჭებული ნამზადიდან ამოჭრილი ტემპლებების გაზომილი სიმკვრივების საფუძველზე მიღებულ იქნა ემპირიული ფორმულა [2]:

$$\rho_x = \rho_0 + (\rho_1 - \rho_0) (\epsilon_x / \epsilon)^{0,5} \quad (1)$$

სადაც: ρ_x - სიმკვრივე საძიებელ კვეთში, გ/სმ³; ρ_0 - საწყისი სიმკვრივე, გ/სმ³; ρ_1 - ნაგლინის სიმკვრივე, გ/სმ³; ϵ_x და ϵ - დეფორმაციის კერის საძიებელ კვეთისა და ჯამური ფარდობითი დეფორმაციებია, %.

(1) გვაძლევს საშუალებას განვსაზღვროთ დეფორმაციის კერის გასწვრივ ფარდობითი დეფორმაციისათვის სიმკვრივის მნიშვნელობები. ემპირიული გამოსახულებების სანდოობა პარამეტრების ცვლის ფართო დიაპაზონში შემონმებული იქნა ექსპერიმენტებით. ექსპერიმენტალურ და ემპირიულ გამოსახულებით მიღებულ მნიშვნელობებს შორის ფარდობითი ცდომილება შეადგენს 2-4%. დეფორმაციის კერის თითოეული უბნის საწყისი და საბოლოო სიმკვრივების მნიშვნელობები განსაზღვრული იქნა ექსპერიმენტალურად და გამოთვლილი (1) გამოსახულებით (სურ. 2)

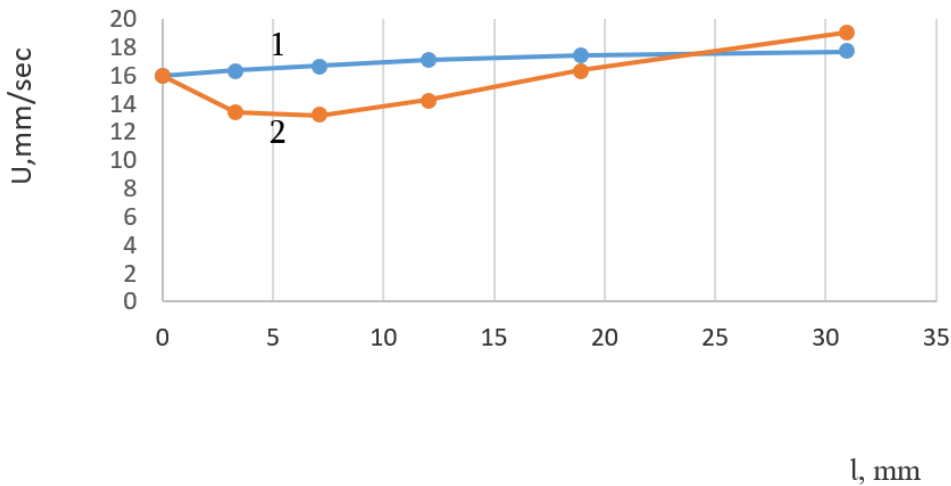
სურ.2. TiB06 მასალის სიმკვრივის ცვლილება გაგლინული მასალის ფარდობითი დეფორმაციის ცვლილებისას: 1 - ექსპერიმენტალური მონაცემები; 2 – (1) გამოსახულებით გამოთვლილი

ხარისხიანი უფრო ნაკეთობის მისაღებად აუცილებელია მასალის სიმკვრივეზე ფარდობითი დეფორმაციის ხარისხის გავლენის შესწავლა. ფხვნილოვანი კაზმის სიძვირიდან და დეფიციტიდან გამომდინარე, ექსპერიმენტების რაოდენობის შემცირების მიზნით შესწავლილ იქნა კონუსური (სოლისებრი) ნიმუშის გლინვის პროცესი, როდესაც ნაგლინი წარმოადგენს ცვლადი მოჭიმვებით მიღებულ მასალას. ამ მასალის ნებისმიერი კვეთისათვის განისაზღვრება შესატყვისი მოჭიმვა (ფარდობითი დეფორმაცია), შეტაცების მიმდინარე კუთხე, სიმკვრივე და გლინვის სხვა პარამეტრები. ნაგლინის წინა თავიდან ბოლომდე განხორციელებული ფარდობითი დეფორმაცია შეადგენდა 0-65%. [2]

ასევე ექსპერიმენტალური კვლევების პროცესში გაგლინული იქნა, კონტეინერში მოთავსებული ერთი და იგივე სისქის დაბრიკეტებული კაზმის ბრტყელი ნიმუშები სხვადასხვა მოჭიმვებით ($\Delta H=3\text{მმ}, 6\text{მმ}, 9\text{მმ}, 12\text{მმ}, 14\text{მმ}$). დეფორმაციის კერის სიგრძე პირობითად დაყოფილი იქნა უბნებად. თითოეული უბნის საწყისი

და საბოლოო კვეთები მიჩნეული იქნა, როგორც დეფორმაციის კერაში ნამზადის შესვლისა და გამოსვლის კვეთები, რომელთათვის მასების მუდმივობის კანონის თანახმად, მათემატიკური გარდაქმნებით მიღებულია ნამზადის გადაადგილების სიჩქარის განმსაზღვრელი გამოსახულება, რომლის საშუალებითაც განსაზღვრული იქნა ნამზადის გადაადგილების სიჩქარის ცვლილება დეფორმაციის კერის გასწვრივ.

დეფორმაციის კერის გასწვრივ გლინვის ნაკლებად ცვლადი და ნამზადის საკმაოდ ცვლადი სიჩქარეების ეპიურა წარმოაჩენს დეფორმაციის კერის ჩამორჩენისა და წინსწრების ზონათა სიგრძეების მნიშვნელობებს (სურ. 3).

სურ. 3. გლინის სიჩქარის ჰორიზონტალური მდგენელისა (1) და ნამზადის გადაადგილების (2) სიჩქარის ცვლილება დეფორმაციის კერის გასწვრივ

თმს პროცესით მიღებული ნამზადი წარმოადგენს ფორიან მასალას, რომლის შემდგომი ცხლად წნევით დამუშავებისას (გლინვისას), მიიღება დაგეგმილი მექანიკური თვისებებისა და გაბარიტული ზომების ნაკეთობა. დეფორმაციის კერაში, სინთეზირებული კაზმის ჩამოყალიბებული მარცვლები უახლოვდება ერთმანეთს და გამოსვლის კვეთში მიიღება გამკვრივებული მასალა, მნიშვნელოვნად მცირდება ფოროვანი სიცარიელებები და გარკვეული მოჭიმვისას, ფარდობითი ფორიანობა მცირდება 2-5%-მდე. ნამზადის კვეთში მოჭიმვის შედეგად უპირატესად ადგილი აქვს კუმშვას, მარცვლები გადაადგილდებიან ვერტიკალური მიმართულებით. მიაღწევს, რა გარკვეულ შეჭიდულებას, კაზმი იწყებს გრძივი მიმართულებით დენადობას. ამრიგად, თმს-ელექტროგლინვისას პროცესი მიმდინარეობს მარცვალთშორისი და ნაწილაკებთშორისი ძვრითი დეფორმაციით. დეფორმაციის კერის გასწვრივ მასალის სიმკვრივის ზრდა დამოკიდებულია კაზმის კომპაქტირების ხარისხზე [3].

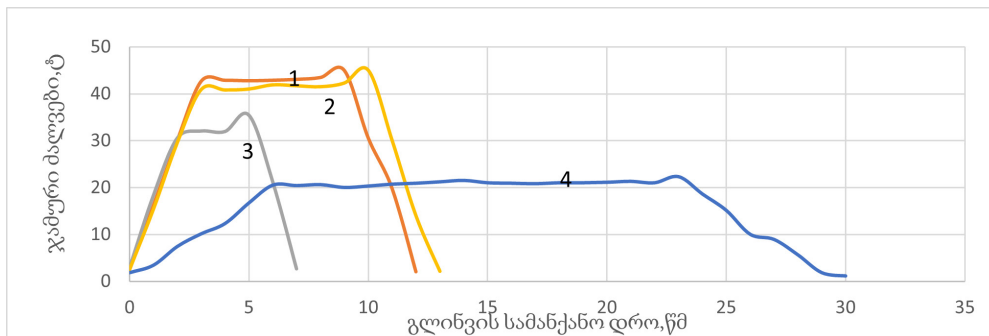
როგორც სურ.3-დან ჩანს, დეფორმაციის ზრდასთან (ფორიანობის შემცირებასთან) ერთად მცირდება დეფორმაციის კერაში შესვლისას კონტინენტის გადაადგილების სიჩქარე. ამას განაპირობებს ის, რომ მოჭიმვის ზრდასთან ერთად მცირდება კომპაქტირების ინტენსივობა. სინთეზირებული კაზმი გადაედინება უპირატესად განივი მიმართულებით, მართალია იზრდება გლინების წრიული სიჩქარის ვექტორის ჰორიზონტალური მდგენელი, მაგრამ არ შეიმჩნევა ხახუნის ძალების მკვეთრი ზრდა, რომელიც თავის მხრივ უზრუნველყოფს ნამზადის გრძივ გადაადგილებას. $\epsilon=25\%$ -დან დეფორმაციის გარკვეულ მნიშვნელობამდე (54-55%), ნამზადის სიჩქარის ჩამორჩენა გლინის სიჩქარესთან მცირდება. ამ დროს მიმდინარეობს ინტენსიური კომპაქტირება, ანუ სინთეზირებული TiB06 მარცვლები გადაადგილდებიან უპირატესად ვერტიკალური მიმართულებით და გამოჭიმვა მინიმალურია. დეფორმაციის ზრდასთან ერთად ($\epsilon=54-55\%$), იზრდება TiB06 მარცვლებისა და ტიტანის ფაზის გამოჭიმვა და შესაბამისად მცირდება ფორიანობა, ამრიგად შეიძლება დავასკვნათ, რომ გლინვა უნდა წარმართოს $\epsilon>54\%$ ფარდობითი მოჭიმვის პირობებში. ოპტიმალურ რეჟიმს წარმოადგენს $\epsilon=54-58\%$, რომლის დროსაც ფარდობითი ფორიანობა მცირდება 2-3%-მდე. დეფორმაციის შემდგომი ზრდა უმნიშვნელოდ მოქმედებს მასალის კომპაქტირებაზე, აუარესებს საგლინავი დგანის ქმედითუნარიანობას, შეტაცების პირობებს და შესაბამისად გლინვის სტაბილურობას.

TiB06 კაზმის ჩქაროსნული პირობის დარღვევის შემთხვევაში, თუ ადგილი აქვს გლინების კუთხური სიჩქარის შემცირებას, იზრდება ჯამური ძალები, რაც გამოწვეულია დეფორმაციის კერიდან წვის ფრონტის დაშორებით ანუ დაყოვნების დროის გაზრდით, რომელიც თავისთავად იწვევს წვის ფრონტის გადაადგილებისა და ნამზადის გადაადგილებას შორის სხვაობის ზრდას. კაზმი ცივდება, იზრდება დეფორმაციისადმი წინაღობა

და ბზარწარმოქმნის საშიშროება. თუ გლინების სიჩქარე ოპტიმალურ სიჩქარეზე მეტია, ხდება წვის ფრონტისა და ნამზადის გადაადგილების სიჩქარეთა სხვაობის შემცირება, ანუ წვის ფრონტი უახლოვდება დეფორმაციის კერის საწყის წერტილს, თმს პროდუქტში იზრდება თხიერი ფაზის რაოდენობა და ნამზადის სტრუქტურა დაუფორმირებელი რჩება ანუ ადგილი აქვს არა სრულ კომპაქტირებას, ე.ი. იზრდება ფორიანობა.

ცნობილია, რომ თვითგავრცელებად მაღალტემპერატურულ სინთეზის პროცესში კაზმის დეფორმაციისას დროით ტექნოლოგიურ პარამეტრებს მნიშვნელოვანი გავლენა გააჩნია. განსაკუთრებით დეფორმაციამდე დაყოვნების დროს [4,5], რომელიც განსაზღვრავს დეფორმაციის პროცესში თხევადი ფაზის რაოდენობრივ მნიშვნელობას, რაც კაზმის კომპაქტირების პროცესზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს. სამუშაოში დადგენილია ზემოაღნიშნული დროითი პარამეტრების ოპტიმალური მნიშვნელობები და განისაზღვრა პროცესის მიმდინარეობის დინამიკა.

ზოგადად, Ti-B და Ti-B-N ფუძეზე სინთეზის სიჩქარე - 8-35 მმ/წმ; სინთეზის ტემპერატურა - 2200-27000 OC; თმს ინიციებისათვის დენი 6-7 კა, ხურების დრო - 5-12 წმ. ნიმუშის ფორმირების ოპტიმალური ხვედრითი წნევები- 0,3-0,7კგ/მმ2 (3,0-7,0 MII). ქვემოთ მოყვანილი დატვირთვის დიაგრამებიდან ჩანს (სურ.4), რომ გლინვის დამყარებული პროცესის ბოლო უბნებზე შეიმჩნევა გლინებზე დატვირთვის ზრდა.

სურ.4. ზოგიერთი მასალის ჯამური ძალების ცვლილება თმს-ელექტროგლინვისას
1-Ti-TN; 2-Ti-BN; 3-Ti-Tib; 4-Ti-BN(Ti-80%,BN—20%)

ეს გამოწვეულია ნამზადის ბოლოს სინთეზის სიჩქარის ზრდისას ნამზადის გადაადგილების სიჩქარის ჩამორჩენით, სინთეზის კვეთის დაშორებითა და დაყოვნების დროის გაზრდით, რომლის დროსაც ცივდება ნამზადი და იზრდება დეფორმაციისადმი წინააღმდეგობა. ე.ი. ირღვევა ბალანსი და თმს ფრონტისა და ნამზადის გრძივი გადაადგილების სიჩქარეთა ტოლობა გარკვეულ წილად ვერ უზრუნველყოფს წვის ფრონტის თანაბარ დაშორებას. ცხრ.1-ში მოცემულია ზოგიერთი მასალის ბრიკეტის ცივად წნევისა და თმს-ელექტროგლინვით კომპაქტირების პარამეტრები

ცხრილი.1. ზოგიერთი მასალის კომპაქტირების პარამეტრები

მასალა	Ti-TiN	Ti-BN	Ti-TiB	TiB ₀₆	Ti-80% BN-20%
კონტეინერის ზომები, მმ	24x125x210	21x125x210	21x125x210	21x125x210	21x125x210
ცივად დაწნევის ძალვა, ტ	20	100	20	100	100
სინთეზის სიჩქარე, მმ/წმ	18,7	35	16	18	7
ფარდობითი მოჭიმვა, %	58,3	57,1	57,1	52	50
გლინების ბრუნვის სიხშირე, ბრ/წთ	1,4	2,32	1,19	1,34	0,5

გლინვის ხანგძლივობა, წმ	11,2	6,0	13,1	11,7	30
მაქს. ძალვა გლინვისას, ტ	45	33,5	45	17,3	22,3
საშ.ხვედრითი წნევა, კგ/სმ ²	47	45	55	33	40
ინიც. ხურების დენი, კა	6	6,5	7	7	7
ბრიკეტის სიმკვრივე, გ/სმ ³	2,19	2,3	2,85	2,6	2,3
მასალის სიმკვრივე, გ/სმ ³	4,52	4,12	4,31	4,12	4,0
სისალე, HRA	85	82	87	76	74

შედეგები

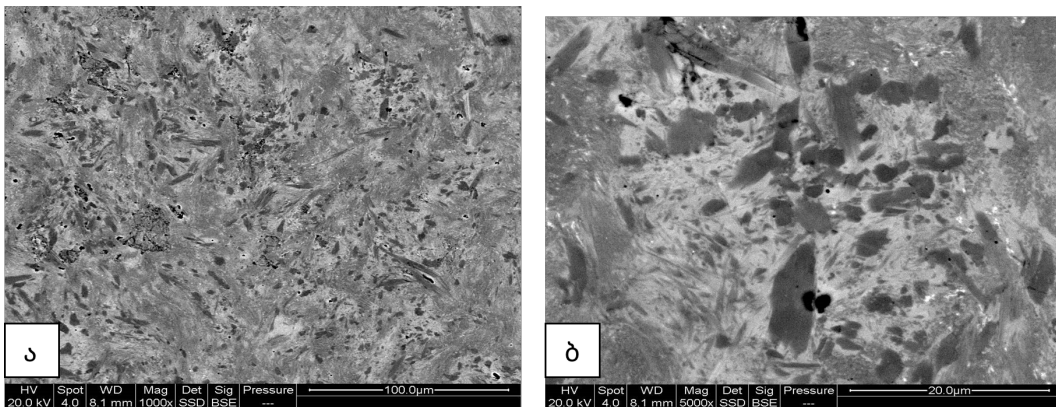
თეორიული და პრაქტიკული კვლევების საფუძველზე, დადგინდა იქნა დარტყმამდე ლითონკერამიკული ფილების მიღების შემდეგი ტექნოლოგიური სქემა:

- კაზმების შემადგენლობის შერჩევა, რომელიც უზრუნველყოფს ხარისხიანი მაღალი დარტყმამდე და კოროზიამდე თვისებების ლითონკერამიკული ფილების მიღებას;
- კაზმები არევა ბურთულებიან ნისქვილში 24 საათის განმავლობაში;
- განისაზღვრა ცივად დაბრიკეტების ძაღვები -5-100ტ დიაპაზონში;
- დგინდება თმს სიჩქარე;
- 0,5 მმ სისქის თუნუქის ფურცლიდან კონტეინერის, ზომებით (25x126x210მმ) დამზადება;
- განისაზღვრა გაზრდილი გაბარიტების 10x135მმ კვეთის ფილების მისაღებად, კონტეინერში ბრიკეტების განივი განლაგების სქემა, რომელიც წარმოადგენს ე.წ. ბრიკეტის „კბილურ“ გადაბმას და უზრუნველყოფს განივი მიმართულებით სინთეზირებული კაზმისაგან მონოლითური მასალის ჩამოყალიბებას;
- დადგინდა სინთეზის სიჩქარის შესაბამისი ნამზადის გადაადგილების გრძივი სიჩქარე და შესაბამისად გლინების ბრუნვათა რიცხვი;

- დგინდება სინთეზის თბური ინციცირებისათვის მისაწოდებელი დენის სიმკვრივე დროში;

შემოთავაზებული კვლევების საფუძველზე, საგლინავი დგანის აწყობისათვის გამოყენებულ იქნა გლინებზე ყუთოვანი კალიბრი და გლინვისათვის ფარდობითი მოჭიმვა შეადგინდა 55-60% (58%); გლინვის შემდეგ ხორციელდება ნაგლინის დატვირთვის შემოქმედების ქვეშ მდორე გაციება.

შემოთავაზებული თმს-ელექტროგლინვის ტექნოლოგიური პროცესით მიღებულია გრადიენტული, კოროზიამდე და დარტყმამდე მეტალოკერამიკული ნამზადები, რომელთაც ჩაუტარდა მეტალოგრაფიული კვლევები, რომლის შედეგი ნაჩვენებია სურ.5-ზე.

სურ.5. TiBo₆ მასალის მიკროსტრუქტურა ა) გადიდება X1000 ბ)გადიდება X 5000

TiB_{0.6} მასალის მიკროსტრუქტურებიდან ჩანს [6], რომ ჰექსაგონალური ტიტანის ფაზა Ti წარმოდგენილია ქაოტურად ორიენტირებული ძალიან თხელი რამოდენიმე ათეული ნმ-ის სისქის ფირფიტების სახით, რაც გვაფიქრებინებს, რომ მასალის ასეთმა აგებულებამ, მაღალი ინტენსივობის დინამიური დარტყმითი დატვირთვის დროს, უნდა უზრუნველყოს, დარტყმითი ენერჯის აკუმულირება და მასალის დინამიური დატვირთვისადმი კარგი მედეგობა (სურ.5).

მიღებული მასალებისათვის ჩატატრებული იქნა ბალისტიკური გამოცდები, რომელმაც აჩვენა მე-3 კლასის დამცავუნარიანობა.

გამოყენებული ლიტერატურა

- T.Namicheishvili, A.Tutberidze, Z.Melashvili, G.Tavadze, Z.Aslamazashvili, G.Oniashvili, G.Zakharov. Method for obtaining inorganic product from powder exothermic chasm, Saqpatenti. Patent P 6541 . LEPL Ferdinand Tavadze Metallurgy and Materials Science Institute, 2016.
- Investigation of the Fluidity of the Synthesized Charge in the Deformation Site on SHS-Electrical Rolling. Melashvili Z, Tutberidze a.,Namicheishvili T ,Aslamazashvili Z., Papava K.,Parunashvili G., Basilaia g. Bull. Georg. Natl. Acad. Sci., vol. 14, no. 4, 2020
- А. П. Гаршин. В. И. Кулик, А. С. Нилов, Д. А. Провоторов.Ударопрочные материалы на основе технической керамики: достижения и перспективы повышения баллистической эффективности.Новие огнеупори. №4, 2016. с.53-67
- В.В. Подлесов, А.М. Столин, А.В. Радугин, А.Г. Мержанов Технологические основы СВС-экструзии. //Инженерно-физический журнал, 1992, т. 63, №5.
- Подлесов В.В., Столин А.М., Мержанов А.Г. СВС-экструзия электродных материалов и их применение для электроискрового легирования стальных поверхностей // ИФЖ.-1993.-Т.- 63.- №5.
- G. Tavadze, G. Oniashvili, Z. Melashvili, Z. Aslamazashvili, G. Zakharov Obtaining and structural analysis of TiB_{0.6} metal-ceramic tiles with SHS electric-rolling process. IMS 2021.4th International Conference “Modern technologies and methods of inorganic materials science”. Proceedings SEPTEMBER 2021, 2021.TBILISI, GEORGIA, 178-184

„რუხი ზონები“, როგორც თანამედროვე მსოფლიო წესრიგის დესტაბილიზაციის ფაქტორი და გამოწვევა XXI საუკუნეში

ქეთევან მისხიძე

**სსიპ - დავით აღმაშენებლის სახელობის
საქართველოს ეროვნული თავდაცვის აკადემია
მაგისტრატურის უსაფრთხოების კვლევების
მიმართულების ასოცირებული პროფესორი**

აბსტრაქტი

სტატიაში განხილულია ბოლო პერიოდის განმავლობაში მსოფლიო პოლიტიკური პროცესების განვითარებისა და ცვლილებების გლობალური ტენდენციები, რასაც ადგილი ჰქონდა თითქმის ყველა გეოპოლიტიკური პარამეტრის თვალსაზრისით. მსოფლიო ცივილიზაცია განვითარების ახალ ფაზაში შევიდა ახალ პირობებთან ადაპტაციის გარდაუვალ გლობალურ კრიზისთან ერთად, რომლის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან თავისებურებას წარმოადგენს სიღრმე, ყოვლისმომცველი მასშტაბები და უპრეცედენტო ტრანსფორმაციული ცვლილებები მსოფლიო პოლიტიკაში.

მსოფლიო პოლიტიკური პროცესი განიხილება, როგორც მოქნილი მობილობის, ცვალებადობის, მრავალი ობიექტური და სუბიექტური ფაქტორის დინამიური ურთიერთქმედება, რომლებიც განსაზღვრავენ მსოფლიო საზოგადოების განვითარების არსს, ხასიათსა და ვექტორებს.

რადიკალურად იცვლება თავად მსოფლიო პოლიტიკური კონტურებიც. ბოლო პერიოდში სახეზეა მსოფლიო პოლიტიკაში ძალისმიერი ხაზების აშკარა გადატვირთვით გამოწვეული არასტაბილურობისა და არეულობის ზრდა, რაც უფრო მეტად ართულებს და არაპროგნოზირებადს ხდის მათი ურთიერთგავლენისა და პროცესების სამომავლო განვითარების სცენარებს.

სტატიაში ძირითადი აქცენტები გაკეთებულია თანამედროვე მსოფლიო წესრიგში მიმდინარე ცვლილებებსა და იმ ფაქტორებზე, რომელიც მსოფლიო წესრიგის დესტაბილიზაციის კატალიზატორად გვევლინებიან. კერძოდ, ე.წ. „რუხი ზონებსა“ და იქ არსებულ პროცესებზე. არავისთვის საიდუმლოს აღარ წარმოადგენს, რომ თანამედროვე ეტაპზე კარდინალურად შეიცვალა საფრთხეების ხასიათი გლობალური, რეგიონალური და ეროვნული უსაფრთხოების თვალსაზრისით. არცთუ ისე დიდი ხნის წინ, „ცივი ომის“ დროს, მთავარ საფრთხეს წარმოადგენდა პროგნოზირებადი სახელმწიფოთაშორისი კონფლიქტები, დაპირისპირება და ორი სამხედრო-პოლიტიკური ბლოკის გამაღებელი შეიარაღება. თუმცა, ბოლო 20 წლის განმავლობაში, გლობალიზაციის პირობებში მსოფლიოს მოუხდა ტრანსნაციონალური საფრთხეების თვისობრივად ახალ ფენომენტთან შეჯახება, რომელიც გამოირჩევა არაპროგნოზირებადობით და საფრთხეს უქმნის აბსოლუტურად ყველა სახელმწიფოსა და მათ მოქალაქეებს (United Nations Office on Drugs and Crime 2009). ტრანსნაციონალურ საფრთხეებად შესაძლოა ჩაითვალოს საერთაშორისო ტერორიზმი, ნარკოტიკების წარმოება და ვაჭრობა, იარაღით უკანონო ვაჭრობა, მეკობრეობა. ასეა თუ ისე, ალტერნატიული გზების ძიება ტრანსნაციონალური საფრთხეების მოსაგვარებლად კვლავაც დღის წესრიგშია (Schmid 1996). ამასთან, ტრანსნაციონალურ საფრთხეებზე საუბრისას არ უნდა დაგვავიწყდეს მათი მთავარი წყარო ან მათი მაღალი კონცენტრაციის ადგილები, რომლებიც „რუხი ზონებად“ იწოდებიან და წარმოადგენენ ფართო არეალს ტერორისტული ორგანიზაციების, ნარკოკარტელების, მეკობრეებისა თუ სხვათა მოქმედებებისთვის, რაც საფრთხეს უქმნის თანამედროვე მსოფლიოს და წარმოადგენს ერთ-ერთ გამოწვევას XXI საუკუნეში.

საპანაძო სიმყვამი:

„რუხი ზონები“, მსოფლიო წესრიგი, ტრანსნაციონალური საფრთხეები, ნარკოკარტელები, მეკობრეები, ტერორისტული ორგანიზაციები.

„GRAY ZONES“ AS A FACTOR OF DESTABILIZATION THE MODERN WORLD ORDER AND CHALLENGING OF XXI CENTURY

KETEVAN MESKHIDZE
ASSOCIATE PROFESSOR,
MASTER'S DEGREE PROGRAM IN
THE FIELD OF SECURITY STUDIES
LEPL - DAVID AGHMASHENEBELI
NATIONAL DEFENCE ACADEMY OF GEORGIA

ABSTRACT

The article provides the study of the latest development of the world political processes and the shift of global trend which were observed in almost every aspect of geopolitics. With the new phase of development, the world civilization, while adjusting to the new environment is experiencing the inevitable crisis largely characterized by depth, broad scale and unprecedented transformational changes in the world politics.

The world political process is viewed as a dynamic interaction of flexible mobility, variability, multiple objective and subjective factors that define the essence, character and vectors of world community development.

The world's political contours themselves are changing radically. Recently, there has been an increase in instability and unrest caused by the apparent overload of forceful actions in world politics, making the scenarios of their interaction and future development processes more complicated and unpredictable.

The article underlines the ongoing changes in the new "world order" as well as factors fueling the destabilization of the "world order, specifically so-called "gray zones" and processes within.

There is no secret that at this stage the nature of threats has changed dramatically in terms of global, regional, and national security. A short time ago, during the "cold war," the major threat was predictable conflicts and tension between the states, and the arms raise of two military-political blocs. However, in the last 20 years, in the context of globalization, the world faced the new phenomenon of transnational threats marked by unpredictability and putting in danger every country with no exception along with their citizens.

KEYWORDS:

"gray zones", world order, transnational threats, drug cartels, pirates, terrorist organizations.

საერთაშორისო ასპარეზზე არსებული გლობალური ცვლილებები კონცენტრირებული ფორმით ასახავს ყველაზე რთული გეოპოლიტიკური პროცესების დინამიკას, ძველსა და ახალს შორის ურთიერთობის დიალექტიკას მსოფლიო პოლიტიკაში. არსებულმა საერთაშორისო ინსტიტუტებმა აჩვენა თავისი შემდგომი შესაძლებლობები გლობალური პრობლემების გადაჭრის, მშვიდობისა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფისა და ტერორისტულ ორგანიზაციებთან ეფექტურ ბრძოლასთან და ა.შ. დაკავშირებით. საერთაშორისო ურთიერთობების განვითარებაში შეინიშნება არაერთგვაროვანი ტენდენციები. მიუხედავად იმისა, რომ ჭარბობს სხვადასხვა მოთამაშეთა შორის თანამშრომლობითი ურთიერთობები, ამავდროულად, დღის წესრიგში რჩება დაპირისპირება მთელ რიგ წამყვან სახელმწიფოებს შორის, რომლებიც ცდილობენ საკუთარი გეოპოლიტიკური და გეოეკონომიკური ინტერესების დაცვას მსოფლიო ასპარეზზე. შესაძლოა კონკურენციის გაძლიერება ძლიერ მოთამაშეებს შორის, მსოფლიოს სხვადასხვა რეგიონში გავლენის სფეროების გადანაწილებისთვის, სტრატეგიული მნიშვნელობის მქონე რესურსებზე, საქონელსა და კაპიტალზე კონტროლის განსახორციელებლად. თანამედროვე მსოფლიო წესრიგის დიაგნოსტიკისა და მისი განვითარების ტენდენციების პროგნოზირება იწვევს მწვავე დისკუსიას სამეცნიერო საზოგადოებაში, რაც უფრო მეტად განაპირობებს მისი შესწავლის აქტუალურობას XXI საუკუნეში. ავტორთა უმრავლესობა, შეგნებულად არიდებს თავს ამჟამად არსებული მსოფლიო წესრიგის ერთმნიშვნელოვან იდენტიფიკაციას და მას „პოსტ-ბიპოლარულს უწოდებს“.

ზოგადად, მსოფლიო წესრიგი პოლიცენტრული სტრუქტურის მატარებელია. მასში მიმდინარე თანამედროვე ცვლილებები ხორციელდება ყველაზე ძლიერ მოთამაშეთა შორის ძალთა ბალანსში, ხასიათსა და გავლენის სფეროების გადანაწილებაში. ყველაზე მძლავრი ცენტრები, რომლებიც განსაზღვრავენ მსოფლიო პოლიტიკური პროცესების განვითარებას, შესაძლოა კვალიფიცირებულ იქნას როგორც მსოფლიოს გეოპოლიტიკური პოლუსები. თანამედროვე გეოპოლიტიკური პოლუსი სინამდვილეში წარმოადგენს ნეოიმპერიასა და ამყარებს არაფორმალურ კონტროლს სხვა მოთამაშეებზე.

ერთპოლარული, ბიპოლარული და მრავალპოლარული მოდელები ადეკვატურად ვეღარ ასახავს თანამედროვე გეოპოლიტიკური წესრიგის „ჰიბრიდულ“ ხასიათს მსოფლიოში. არსებული მსოფლიო გეოპოლიტიკური წესრიგის შესაბამისად, შეერთებული შტატები რჩება ყველაზე ძლიერ პოლუსად. დასავლეთი, როგორც არაფორმალური მკვირიმპერია, აერთიანებს შეერთებული შტატებს (პოლუსს), რამდენიმე სახელმწიფო-ცენტრს და დასავლეთის სხვა სახელმწიფოებს. თანამედროვე დასავლეთის მთავარ პრობლემას უსაფრთხოების დაცვა წარმოადგენს.

ყველაზე ამბიციური არადასავლური ცენტრები, განსაკუთრებით ჩინეთი და რუსეთი, ცდილობენ საკუთარი როლის გაზრდასა და გავლენის სფეროების გაფართოვებას მსოფლიოში და რეალურად მსოფლიო წესრიგის გეოპოლიტიკურ პოლუსად გადაქცევას.

იგულისხმევა, რომ მსოფლიოში შესაძლოა ჩამოყალიბდეს ოლიგოპოლარული ნეოიმპერიული წესრიგი. უსაფრთხო და სტაბილური სამყაროს უზრუნველსაყოფად, აგრეთვე, „უსისტემო“ ტრანსნაციონალურ მოთამაშეთა ტერორისტულ ქმედებებთან საბრძოლველად, საჭიროა კონსტრუქციული ურთიერთქმედება აშშ (და დასავლეთი მთლიანად), ჩინეთს, რუსეთს, ინდოეთს, რეგიონალურ ცენტრებსა და სხვა მოთამაშეთა შორის.

ბოლო პერიოდის განმავლობაში საერთაშორისო დონეზე საფრთხეების ცვალებადობამ გამოიწვია ე.წ. „რუხი ზონების“ ჩამოყალიბება.

უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული პრობლემები, რომელიც წარმოიქმნება „რუხ ზონებში“ და ადგილი აქვს ტრადიციულ ომსა და მშვიდობას შორის, წარმოადგენს გამოწვევას XXI საუკუნის მსოფლიოსა და თანამედროვე საგარეო პოლიტიკისთვის, საერთაშორისო მშვიდობასა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფის თვალსაზრისით.

საიდუმლოს აღარ წარმოადგენს, რომ თანამედროვე ეტაპზე კარდინალურად შეიცვალა საფრთხეების ხასიათი გლობალური, რეგიონალური და ეროვნული უსაფრთხოების თვალსაზრისით. არცთუ ისე დიდი ხნის წინ, „ცივი ომის“ დროს, მთავარ საფრთხეს წარმოადგენდა პროგნოზირებადი სახელმწიფოთაშორისი კონფლიქტები, დაპირისპირება და ორი სამხედრო-პოლიტიკური ბლოკის გამაღებული შეიარაღება. თუმცა, ბოლო 20 წლის განმავლობაში, გლობალიზაციის პირობებში მსოფლიოს მოუხდა ტრანსნაციონალური საფრთხეების თვისობრივად ახალ ფენომენტთან შეჯახება, რომელიც გამოირჩევა არაპროგნოზირებადობით და საფრთხეს უქმნის აბსოლუტურად ყველა სახელმწიფოსა და მათ მოქალაქეებს (United Nations Office on Drugs and Crime 2009). ტრანსნაციონალურ საფრთხეებად შესაძლოა ჩაითვალოს საერთაშორისო ტერორიზმი, ნარკოტიკების წარმოება და ვაჭრობა, იარაღით უკანონო ვაჭრობა, მეკობრეობა. ასეა თუ ისე, ალტერნატიული გზების ძიება ტრანსნაციონალური საფრთხეების მოსაგვარებლად კვლავაც დღის წესრიგშია

(Schmid 1996). ამასთან, ტრანსნაციონალურ საფრთხეებზე საუბრისას არ უნდა დაგვავიწყდეს მათი მთავარი წყარო ან მათი მაღალი კონცენტრაციის ადგილები, რომლებიც „რუხ ზონებად“ იწოდებიან.

მიუხედავად იმისა, რომ საერთაშორისო სამართლებრივი თვალსაზრისით აღნიშნული ცნების განსაზღვრება არ არსებობს, „რუხი ზონები“ გაგებულ უნდა იქნას, როგორც ცალკეულ სახელმწიფოთა ან რეგიონთა ტერიტორიები, რომლებშიც არ ვრცელდება საერთაშორისო სამართლისა და ეროვნული საკანონმდებლო ნორმები, რომელთა ტერიტორიაზეც არ არსებობს ფაქტიური პოლიტიკური ხელისუფლება და სრულფასოვანი სოციალურ-ეკონომიკური ურთიერთობები (Report to DHS S&T Office of University Programs and DoD Strategic Multilayer Assessment Branch 2016).

თავის მხრივ, ასეთი ტერიტორიები ხშირად სამოქალაქო ომშია ჩართული ან წარმოადგენს სეპარატისტული წარმონაქმნის, ექსტრემისტული რეჟიმების, საერთაშორისო ტერორისტული ორგანიზაციის ბაზებისა და სანვრთნელი ბანაკების განთავსების ონიექტს, ფართო არეალს ნარკოკარტელებისა და მეკობრეების მოქმედებებისთვის. მოცემული ტერიტორიების ხელსაყრელი გეოპოლიტიკური მდებარეობის შემთხვევაში, განსაკუთრებით, თუ ისინი განლაგებულია რამდენიმე რეგიონის შეერთების ადგილთან და გააჩნია წვდომა სატრანსპორტო კომუნიკაციებზე, ხშირად „რუხი ზონები“ ასრულებენ მარშრუტის როლს ნარკოტიკებითა და იარაღით უკანონო ვაჭრობისთვის (Report to DHS S&T Office of University Programs and DoD Strategic Multilayer Assessment Branch 2016).

თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობებში არსებული მრავალრიცხოვანი „რუხი ზონებიდან“ განსაკუთრებით ყურადსაღებია ის რეგიონები, რომლებიც წარმოადგენენ უდიდეს საფრთხეს საერთაშორისო თანამეგობრობისთვის, სხვადასხვა ტრანსნაციონალური საფრთხის წარმოშობისა და გავრცელების თვალსაზრისით (Schmid 1996).

მთელი სახელმწიფოს „რუხ ზონად“ გაადაქცევის ერთ-ერთ ყველაზე თვალსაჩინო მაგალითს წარმოადგენს სომალის. ცნობილია, რომ სამოქალაქო ომისა (1988 წელი) და ოპოზიციური ძალების მიერ პრეზიდენტ სბარეს სოციალისტური რეჟიმის დამხობის (1991 წელი) შედეგად, შიდა ომების პირობებში დაიშალა მთელი რიგ არაღიარებულ სახელმწიფო წარმონაქმნებად, რომლებიც კონტროლდება ცალკეული კლანების მიერ (პუნტლენდი, ხატუმი, სომალილენდი, სომალის ისლამური ემირატი, აჰლუ-სუნა უალჯამაა) (Lewis 2008, 104). ამავდროულად, 2004 წელს გაეროსა და აფრიკული კავშირის მხარდაჭერით შექმნილი გარდამავალი მთავრობა, როგორც ოფიციალური ორგანო, აკონტროლებს მხოლოდ დედაქალაქ მოგადიშოს 60%-ს. ქვეყანას არ გააჩნია ერთიანი პოლიტიკური სისტემა და ეროვნული ეკონომიკა. შესაბამისად, სომალიში არსებობს ყველა პირობა ტრანსნაციონალური საფრთხეების ფართო სპექტრის გაჩენისა და გავრცელებისთვის (United Nations Office on Drugs and Crime 2009). სომალის წარმოადგენს საყრდენს მეკობრეებისთვის, რომელიც ბოლო დროს განსაკუთრებულ საფრთხეს უქმნის უკრაინის მოქალაქეთა სიცოცხლესა და უსაფრთხოებას (მეორე ადგილზეა მეკობრეთა თავდასხმების რაოდენობით ფილიპინების შემდეგ) და სხვა სახელმწიფოებს. ჩამოშლილი ეკონომიკის პირობებში, გატაცებული გემებიდან მიღებული გამოსასყიდი წარმოადგენს შემოსავლის ერთადერთ წყაროს სომალის სანაპირო რეგიონების უმუშევართათვის (Beloff 2013). ცნობილია, რომ მეკობრეთა ბაზები განლაგებულია პუნტლენდის, სომალილენდის რაიონებში, რომლებსაც აქვთ გასასვლელი ადენის ყურეში, რომლის მეშვეობითაც წელიწადში სხვადასხვა სახელმწიფოს დროშით გადის დაახლოებით 17,799-დე გემი. გაეროს მონაცემებით, სომალიელი მეკობრეების ტყვეობაში იმყოფება 420-დე სხვადასხვა ქვეყნის მეზღვაური, რომელთაგან 155 - უკრაინის მოქალაქეა, რომლებიც ტყვედ იქნენ აყვანილი 2008-2010 წლებში (Beloff 2013). გარდა ამისა, სომალის მაგალითზე თუ ვიმსჯელებთ, მეკობრეობა კოლოსალურ ეკონომიკურ ზიანს აყენებს მსოფლიო საზოგადოებას. ცნობილია, რომ გამოსასყიდი თანხები ხშირად რამდენიმე მილიონ დოლარს აღწევს. უკრაინის მაგალითს თუ გავიხსენებთ, 2009 წელს მხოლოდ გემი „ფაინას“ ეკიპაჟის გამოსასყიდად 3.2 მილიონი აშშ დოლარის გადახდა მოუხდა (Article: „Somali pirates free Ukrainian ship after receiving ransom“ 2009). უფრო მეტიც, ბოლო წლებში, სომალიელი მეკობრეები გარკვეულ გავლენას ახდენენ ნავთობის მსოფლიო ფასების ზრდაზე, ნავთობის ტანკერების დაყადაღების გაზრდილი შემთხვევებიდან გამომდინარე.

მაგალითად, 2008 წლის 15 ნოემბერს, მეკობრეების მიერ გატაცებულ იქნა სუპერტანკერი „Sirius Star“ (საუდის არაბეთი), რომელიც 2 მილიონი ბარელი ნედლი ნავთობით (100 მილიონი აშშ დოლარი) დატვირთული სპარსეთის ყურიდან შეერთებულ შტატებში მიემართებოდა (Sharon Otterman and Mark McDonald 2008). ნავთობის ფასების გაზის ფასებზე მიბმულობიდან გამომდინარე, მსგავსი გატაცებისა და ხელში ჩაგდების შემთხვევები საფრთხეს უქმნის იმ სახელმწიფოთა ენერგოუსაფრთხოებას, რომელთა ინდუსტრია დამოკიდებულია ენერგორესურსების იმპორტზე. უკრაინის მაგალითით თუ ვიმსჯელებთ, გაზზე მსოფლიოს ფასების უმნიშვნელო ზრდაც კი საფრთხეს უქმნის უკრაინის გადახდისუნარიანობაზე, რომლისთვისაც

რუსეთის ფედერაციიდან შეძენილი გამსი მთლიანი ღირებულება თვეში 1 მილიარდ დოლარს აღწევს (416 აშშ დოლარი 1000 კუბურ მეტრზე). ამრიგად, აქვე აღნიშნულ უნდა იქნას, რომ სომალი, როგორც „რუხი ზონა“ საფრთხეს უქმნის არა მხოლოდ საზღვაო ტრანსპორტს, არამედ, მსოფლიო საზოგადოების ენერგოსაფრთხოებას, რაც უკრაინის მაგალითითაც დასტურდება. ამასთან, არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ სომალის შიდა არასტაბილურობა წარმოადგენს ნაყოფიერ ნიადაგს ტერორისტული ორგანიზაციების გააქტიურებისა და ისლამური ექსტრემიზმის გავრცელებისთვის აფრიკის რქის რეგიონში (სომალი, ერიტრეა, ეთიოპია, ჯიბუტი).

ცნობილია, რომ ყველაზე გავლენიან ტერორისტულ ორგანიზაციას წარმოადგენს „ალ-შაბაბი“ (ყოფილი ისლამური სასამართლოების კავშირი), რომელიც 2004 წლიდან, ავღანული თალიბანის სცენარის მიხედვით ცდილობს სომალის ისლამური საამიროს ძალაუფლების გაფართოებას სახელმწიფოს მთელ ტერიტორიასა და მემობელი ქვეყნების ტერიტორიაზე (ოგადენი - ეთიოპიაში; კენიის ჩრდილოეთ რეგიონებში) (Eichstaedt 2010, 182).

გარდა ამისა, ტერორისტული დაჯგუფება „ალ-ქაიდას“ ლიდერის - აიმან ალ-შაჰაჰირის განცხადების თანახმად, 2012 წლის 10 თებერვალს „ალ-შაბაბი“ შევიდა „ალ-ქაიდას“ შემადგენლობაში. შესაბამისად, სომალის გარდაქმნა ისლამისტურ თეოკრატიულ სახელმწიფოდ, საფრთხეს უქმნის რეგიონის დესტაბილიზაციას, განსაკუთრებით მემობელ ერიტრეაში, სადაც ექსტრემისტული განწყობები ძალზე ძლიერია.

მიუხედავად იმისა, რომ საერთაშორისო თანამეგობრობა კონკრეტულ ნაბიჯებს დგამს სომალის „რუხი ზონის“ აღმოსაფხვრელად (ოპერაცია „ატლანტა“ ნატოს სახელმწიფოების, ევროკავშირის, რუსეთის ფედერაციისა და უკრაინის საზღვაო ძალების მიერ 2008 წლიდან (Information booklet 2017, 7) (გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია No1838) გემების დასაცავად ადენის ყურეში; ეთიოპიის ინტერვენცია, კენიის - აფრიკული კავშირის ეგიდით 2011 წლის ოქტომბრიდან, „ალ-შაბაბთან“ ბრძოლაში გარდამავალი მთავრობის მხარდასაჭერად), უახლოეს მომავალში ვითარების სტაბილიზაციასთან დაკავშირებით საუბარი, საკმაოდ რთულია.

„რუხი ზონის“, როგორც მსოფლიო წესრიგის დესტაბილიზაციის ფაქტორის მკაფიო მაგალითს წარმოადგენს ავღანეთი. ცნობილია, რომ დესტრუქციული პროცესების განვითარების სცენარი ბევრ რამეში ჰგავს სომალის. 1989 წელს ქვეყნიდან საბჭოთა კონტიგენტის გაყვანის შემდეგ, 1992 წელს მოჭაპვდებმა გადაადგდეს ნაჯიბულას სოციალისტური რეჟიმი ხელისუფლებიდან. აჰმად შაჰ მასუდსა და გულბედინ ჰექმათიერს შორის შიდა დაპირისპირებისა და ანარქიის პირობებში ავღანეთში ძალაუფლება 1996 წლისთვის (გარდა პანჯერის ხეობისა და უზბეკებითა და ტაჯიკებით დასახლებული ჩრდილოეთის ტერიტორიების გარდა) ხელში ჩაიგდო საერთაშორისო საზოგადოების მიერ არაღიარებულმა ისლამურმა მოძრაობა „თალიბანმა“ (ჰუშტუნები).

შესაბამისად, ავღანეთი გადაიქცა არაერთი ტრანსნაციონალური საფრთხის აღმოცენების ობიექტად. ჯერ ერთი, 2001 წლამდე, ავღანეთი გადაიქცა ტერორისტული ორგანიზაცია „ალ-ქაიდას“ შტაბ-ბინად, რომლის ბანაკები და ბაზები გადატანილ იქნა სუდანიდან 1997 წელს აშშ-ს საელჩოს აფეთქების შემდეგ. როგორც მოგვხსენებათ, სწორედ „ალ-ქაიდას“ მიერ ორგანიზებული 2001 წლის 11 სექტემბრის ტერაქტების შემდეგ ავღანეთი გახდა ანტიტერორისტული ოპერაციებით ჩარევის მთავარი ობიექტი.

მიუხედავად იმისა, რომ შეერთებული შტატების 11 წლიანი სამხედრო ოპერაციის შედეგად (ISAF), „ალ-ქაიდა“ და მოძრაობა „თალიბანი“ დაუსტდნენ, ლოკალიზებულ და შევიწროებულ იქნენ ავღანეთის სამხრეთით, ვაზირისტანში (პაკისტანი), მისი ფილიალები იემენში, მალდივის ქვეყნებში, დასავლეთ საჰარა (სალაფისტური დაჯგუფებები) აკონტროლებენ ნარკოტიკებითა და იარაღით უკანონო ვაჭრობის მარშრუტებს (Wolfram 2012, 8-11).

მეორე - ავღანეთი, ამ ეტაპზე საფრთხეს უქმნის საერთაშორისო საზოგადოებას, რომელიც დაკავშირებულია ნარკოტიკების წარმოებასა და გავრცელებასთან. გაეროს ნარკომანიისა და დანაშულის სამმართველოს ანგარიშის თანახმად - „ავღანური ოპიუმის ტრანსნაციონალური საფრთხე“ (UN Office on Drugs and Crime, International report 2009), ავღანეთი წარმოადგენს მსოფლიო ლიდერს ოპიუმის წარმოებაში, რაც მოსახლეობის ძირითადი შემოსავალია. გარდა ამისა, ავღანეთის ხელსაყრელი გეოპოლიტიკური მდებარეობა განაპირობებს ნარკოტიკების ექსპორტის მარშრუტების არსებობას.

გაეროს ანგარიშის თანახმად, არსებობს „ბალკანეთის მარშრუტი“ (ირანი-თურქეთი-კოსოვო-ბოსნია და ჰერცეგოვინა), „შავი ზღვის მარშრუტი“ (ირანი-თურქეთი-აზერბაიჯანი-საქართველო) ევროკავშირისა და ამიერკავკასიაში ექსპორტისთვის. ჰეროინის ნაწილი ამ მარშრუტებით, ხოლო ნაწილი ბულგარეთის, რუმინეთის, მოლდოვასა და დნესტრისპირეთის გავლით შედის უკრაინაში. საკმაოდ კარგად არის შემუშავებული მარშრუტი ტაჯიკეთიდან და ცენტრალური აზიის სხვა ქვეყნებიდან ნარკოტიკების ექსპორტისთვის

პოსტსაბჭოთა სივრცის ქვეყნებში, ცენტრალურ-აღმოსავლეთ ევროპასა და ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკაში (UN Office on Drugs and Crime, International report 2009). აქედან გამომდინარე, რუსეთის ფედერაციაში საშუალოდ მოიხმარება 70 ტონა, ჩინეთში - 45 ტ, ირანში 17ტ და ევროკავშირში - 8 ტონა ავღანური ჰეროინი ყოველწლიურად. მოცემულ შემთხვევაში, ავღანური ჰეროინის საფრთხე აქტუალურია უკრაინის ეროვნული უსაფრთხოებისთვის, რომელიც ემსახურება ავღანური ჰეროინის ტრანზიტს ევროკავშირში, რომელიც ხვდება ევროკავშირში რუსეთის ფედერაციიდან (UN Office on Drugs and Crime, report - The global heroin market 2011, 8-11).

გარდა ამისა, ჰეროინის მნიშვნელოვანი ნაწილი დეკონირებულია თვითონ უკრაინაში, ქვეყნის ტერიტორიაზე არის ოპიუმის გადამამუშავებელი არალეგალური ლაბორატორიები. მაგალითად შესაძლოა მოყვანილ იქნას 2007 წლის შემთხვევა, როდესაც უკრაინის უსაფრთხოების სამსახურის მიერ აღმოჩენილ იქნა ნედლი ოპიუმის ჰეროინად გადამამუშავებელი ლაბორატორია და ასევე ამოღებულ იქნა 125 კგ მზა ჰეროინი (UN Office on Drugs and Crime, report - The global heroin market 2011, 8-11).

ჰეროინის წარმოებასთან ბრძოლის პერსპექტივებზე საუბარი სავსაობადაა რთულია, რამდენადაც ავღანეთის ტერიტორია შეუსაბამოა ალტერნატიული კულტურების გაშენებისთვის. ამასთან, ნარკოტიკებით ვაჭრობა ემსახურება უხუცესების, აშშ-ს ერთგული მთავრობის ჩინოვნიკებისა და ავღანეთის პრეზიდენტის ძმის ბიუჯეტის შევსების წყაროს (ყაზახეთის სტრატეგიული კვლევების ინსტიტუტის ანგარიშის თანახმად).

როგორც ცნობილია, ავღანური ჰეროინის ფასი 100 დოლარიდან 150 დოლარამდე მერყეობს. ამდენად, ავღანეთში ჰეროინის წარმოების ზრდაზე თვალის დახუჭვით შეერთებული შტატები იღებს საზოგადოების ანტი-თალიბანური ნაწილის მხარდაჭერას, ახორციელებს რუსეთის ფედერაციის ალტერნატიულ სატრანსპორტო და ენერგეტიკულ პროექტებს ცენტრალური აზიისა და კავკასიის რეგიონებში (ტრანსბალკანური მილსადენი, „TAPI“, სამხრეთ ენერგეტიკული დერეფანი, ჩრდილოეთ ქსელი -აბრემის გზა).

ანალოგიური ტრანსნაციონალური საფრთხეები არსებობს სხვა რეგიონის „რუხ ზონებშიც“. მაგალითად, ე.წ. „ოქროს სამკუთხედი“, რომელიც მოიცავს მიანმარს, ლაოსსა და ტაილანდის შესართავთან მდებარე ტერიტორიებს, რომლებიც ისრორიულად ნარკოტიკების მწარმოებელ ცენტრად ითვლება - სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიის რეგიონში (Report of United Nations Office of Drugs and crime 2020, „Synthetic Drugs in East and Southeast Asia, 17). მათ ტერიტორიაზე ნარკოტიკების გაშენება და გადამამუშავება ფაქტობრივად ქმნის რეგიონალური ეკონომიკის ცალკეულ დარგს, რომელშიც ჩართულია ადგილობრივი მოსახლეობის მნიშვნელოვანი ნაწილი შანის სეპარატისტული სახელმწიფოს გავლენის ქვეშ, რომელიც იყენებს ნარკოტიკებიდან მიღებულ შემოსავალს მიანმარიდან გამოსაყოფად.

გარდა ამისა, ტაილანდის ტერიტორია წარმოადგენს ხიდს ASEAN-ის (სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიის ქვეყნები) აზია-წყნარი ოკეანის, აგრეთვე აფრიკისა და ევროკავშირის ქვეყნებში ნარკოტიკების ტრანსპორტირებისთვის, ინდოეთის ოკეანის, სომალის, ეთიოპიის, ცენტრალური აფრიკის რესპუბლიკისა და დასავლეთ საჰარის არაკონტროლირებადი რეგიონის გვერდის ავლით. აქ შეინიშნება ორი „რუხი ზონის“ - სომალისა და „ოქროს სამკუთხედის“ ურთიერთკავშირი, რომლებიც ქმნიან მარშრუტს სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიიდან ევროპაში ნარკოტიკებით უკანონო ვაჭრობისთვის. მიუხედავად იმისა, რომ ტაილანდი იბრძვის ნარკოტიკებით ვაჭრობის წინააღმდეგ, 2003, 2008 წლებში განხორციელებულმა ოპერაციებმა არსებითი გავლენა ვერ მოახდინა ნარკოტიკებით უკანონო ვაჭრობის შემცირებაზე რეგიონში.

ცნობილი „რუხი ზონებია“ კოლუმბიის მემამოხე ძალების (FARC) მიერ კონტროლირებად ლათინურ ამერიკაში, „Sendero Luminoso“ („Shining Path“) პერუში, ბოლივიის ზოგიერთ ნაწილში. მოცემულ შემთხვევაში მათი აღმოცენების მიზეზია პერმანენტული სამოქალაქო ომი, რომელიც 60 წელია გრძელდება მთავრობასა და სოციალისტურ ოპოზიციას შორის.

„რუხი ზონებიდან“ მომდინარე მთავარ ტრანსნაციონალურ საფრთხეებს წარმოადგენს ნარკოტიკებით ვაჭრობა (კოლუმბიაში ხდება 430, პერუში 302, ბოლივიაში 113 ტონა კოკაინის წარმოება წელიწადში), იარაღით უკანონო ვაჭრობა, ტერორისტული ორგანიზაციების ფილიალების საქმიანობა (იაპონიის წითელი არმია, ჰამასო, ჰეზბოლა - ყიდულობენ იარაღს).

ცნობილია, რომ მოცემული „რუხი ზონების“ ტერიტორიებიდან ე.წ. „კოკაინის მარშრუტით“ ცენტრალური ამერიკის ქვეყნების, ვენესუელას პორტების, მექსიკის გავლით ხდება 40%-მდე ნარკოტიკების ტრანსპორტირება, რომელიც შეერთებულ შტატებშია წარმოებული. გარდა ამისა, ყოველწლიურად 50 ტონამდე კოკაინი შედის ევროკავშირში ატლანტის ოკეანისა და დასავლეთ აფრიკის გავლით (Eventon, Bewley 2016). შესაბამისად, წლიური შემოსავალი შეადგენს 40 მილიარდ დოლარს.

გარდა ამისა, ხშირად ადგილი აქვს თანამშრომლობას ნარკოკარტელებსა (მედელინის კარტელი) და ტერორისტულ ორგანიზაციებს შორის, რომლებიც ახორციელებენ ნარკოტიკების იარაღებზე გაცვლასა

და შემდეგ გაყიდვას (Calvani 2004, 6-14), რაც წარმოადგენს „რუხი ზონების“ ამბოხებულ დაჯგუფებათა შემოსავლის ძირითად წყაროს.

მიუხედავად იმისა, რომ შეერთებული შტატების მიერ ხორციელდება მექსიკისა და კოლუმბიის არმიის სამხედრო სპეციალისტების დაფინანსება და შეიარაღებით უზრუნველყოფა, „მერიდას“ ინიციატივის ფარგლებში ტრანსნაციონალურ საფრთხეებთან საბრძოლველად, შედეგები - არაერთმნიშვნელოვანია (United States Department of State. a.n.d. The Merida Initiative. 2019). ერთის მხრივ, შესაძლებელი გახდა კოლუმბიის ტერიტორიის 10%-მდე განთავისუფლება „FARC“-ის დაჯგუფებებისგან; მეორეს მხრივ, შეერთებული შტატები კოლუმბიაში ნარკოტიკების წინააღმდეგ ბრძოლას განიხილავს, როგორც საბაზს ავღანური სცენარის მიხედვით რეგიონში სამხედრო წარმომადგენლობითობისთვის. ცნობილია, რომ კოლუმბიის მთავრობამ წელიწადში 5 მილიარდ დილარად გაქირავების საფუძველზე 7 სამხედრო და სამხედრო-საზღვაო ბაზა გადასცა შეერთებულ შტატებს, რომლისთვისაც კოლუმბიაზე კონტროლი ძალზე მნიშვნელოვანია რეგიონში ვენესუელას შეკავებისთვის. თუმცა, მხედველობიდან არ უნდა გამოგვრჩეს ის ფაქტი, რომ ვენესუელას პრეზიდენტს უგო ჩავესს სურს „რუხი ზონის“ გამოყენება კოლუმბიაში რეგიონში ვენესუელას გეოპოლიტიკური ექსპანსიისთვის, კოლუმბიის დიდი ხნის მონინააღმდეგე ცენტრალური ამერიკის ქვეყნებში ბოლივარიანული სტილის სოციალისტური რეჟიმის დამყარების მიზნით. ამას მოწმობს 2000-იანი წლების შუა ხანებში ვენესუელაში რუსეთის ფედერაციასთან „AK-103“ ტიპის ავტომატის მწარმოებელი ქარხნის მშენებლობასთან დაკავშირებით გაფორმებული კონტრაქტის შემდეგ რეგიონში რუსული ცეცხლსასროლი იარაღით არალეგალური ვაჭრობის ზრდა (Björnehed 2004, 305-324).

„რუხ ზონებთან“ დაკავშირებული ზემოგანხილული მაგალითებიდან გამომდინარე, შესაძლოა გამოყოფილ იქნას რამდენიმე საერთო ფაქტორი, რომელიც განაპირობებს მათ ჩამოყალიბებასა და არსებობას.

პირველი, „რუხი ზონების“ გაჩენას იწვევს განსაზღვრული პოლიტიკური რეჟიმების, სოციალურ-ეკონომიკური სისტემების ცვლა და ალტერნატიული რეჟიმების შექმნის შეუძლებლობა. ამის ნათელ დადასტურებას წარმოადგენს სომალისა და ავღანეთის მაგალითები, სადაც სოციალისტური ორიენტაციის რეჟიმების დამხობას არ გამოუწვევია ალტერნატიული მმართველობის ფორმის დამყარება და სოციალურ-ეკონომიკური ურთიერთობების სისტემის ჩამოყალიბება. როგორც დავინახეთ, შედეგი იყო კლანთაშორისი სამოქალაქო ომების წარმოშობა და ანარქია ქვეყნებში.

მეორე, საზოგადოების იდეოლოგიური გახლეჩვით (კოლუმბია) ან ცალკეული ტერიტორიების სეპარატიზმით ((შანის სახელმწიფო ოქროს სამკუთხედის ტერიტორიაზე) გამოწვეული პერმანენტული სამოქალაქო ომი, შესაძლოა აღმოჩნდეს ხელშემწყობი ფაქტორი „რუხი ზონების“ წარმოსაქმნელად.

მესამე, შესამჩნევია გეოპოლიტიკური ფაქტორის როლი, რომელიც დაკავშირებულია უშუალოდ სატრანზიტო მარშრუტების კვებაზე „რუხი ზონების“ არსებობასთან.

მეოთხე, მოსახლეობისთვის საარსებოდ (სომალი, ავღანეთი) შემოსავლის ან პოლიტიკური მიზნების მისაღწევად (კოლუმბიის მმართველი რეჟიმის ოპოზიცია FARC-ის სახით, შანის სეპარატისტული სახელმწიფო) ალტერნატიული წყაროს არ არსებობა განაპირობებს ნარკოტიკებით, იარაღით უკანონო ვაჭრობასა და მეკობრეობას „რუხ ზონებში“.

„რუხი ზონების“ არსებობის მეხუთე ფაქტორს წარმოადგენს სხვა მოთამაშეთა ინტერესები, რომელიც მიმართულია მათი გამოყენებისკენ სტრატეგიული მნიშვნელობის მქონე რეგიონებში საკუთარი გეოპოლიტიკური გავლენის გასამტკიცებლად (აშშ ცენტრალურ აზიასა და სამხრეთ ამერიკაში, „ალ-ქაიდა“ აფრიკის რქის რეგიონში, ვენესუელასა და ცენტრალურ ამერიკაში).

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ვხედავთ, რომ „რუხი ზონები“ წარმოადგენს სერიოზულ დესტაბილიზაციის ფაქტორს თანამედროვე მსოფლიო წესრიგში, სხვადასხვა სახელმწიფოებში ეროვნულ უსაფრთხოებაზე ტრანსნაციონალური საფრთხეების წარმოქმნისა და გავრცელების გამო. ამიტომ, „რუხი ზონების“ ჩამოყალიბებისა და არსებობის გამოვლენილი ზოგადი ფაქტორები გათვალისწინებულ უნდა იქნას საერთაშორისო საზოგადოების მრავალმხრივი ქმედებების შედეგად მათი ნიველირებისას.

გამოყენებული ლიტერატურა

- Article (05.02.2009): Somali pirates free Ukrainian ship after receiving ransom <https://bit.ly/3jd2g6v> (გადამოწმებულ იქნა 10.10.21);
- Article: Sharon Otterman and Mark McDonald (18.11.2008) - Hijacked Supertanker Anchors Off Somalia <https://nyti.ms/3vnZlY6> (გადამოწმებულ იქნა 10.10.21);
- Beloff R. (2013) - How Piracy is Affecting Economic Development in Puntland, Somalia Jonathan; Journal of Strategic Security 6, no. 1, <https://bit.ly/3DM9NAU> (გადამოწმებულ იქნა 10.10.21);
- Bjõrnehed Emma - Narco-Terrorism: The Merger of the War on Drugs and the War on Terror ; Global Crime - Vol. 6, No. 3&4, August–November 2004, pp. 305–324;
- Calvani Sandro (March 2004), “United Nations Perspective” paper presented at The Crime-Terrorism Nexus: How does it really work?, Virginia, pp. 6–14;
- Cockayne James and Williams Phil (October 2009), “The Invisible Tide: Towards an International Strategy to Deal With Drug Trafficking Through West Africa,” International Peace Institute, 2009, <https://bit.ly/3n6yvVX> pdf, (გადამოწმებულ იქნა 10.10.21);
- Costa Antonio Maria (October 2008), “Drug Trafficking Is a Security Threat” (remarks at the opening of the Economic Community of West African States high-level conference on drug trafficking as a security threat, Praia, Cape Verde,), <https://bit.ly/3jfy6j8> (გადამოწმებულ იქნა 10.10.21);
- Eichstaedt Peter, Pirate State: Inside Somalia’s Terrorism at Sea (Chicago: Lawrence Hill Books, 2010), 182;
- Eventon Ross and Dave Bewley (2016) - Taylor - An overview of recent changes in cocaine trafficking routes into Europe (Background paper commissioned by the EMCDDA for the 2016 EU Drug Markets Report); <https://bit.ly/3awDhXd> (გადამოწმებულ იქნა 10.10.21);
- Eichstaedt, Pirate State: Inside Somalia’s Terrorism at Sea, 34; Percey and Shortland, “The Business of Piracy in Somalia,” 4;
- Eichstaedt, Pirate State: Inside Somalia’s Terrorism at Sea, 29-30; Sarah Percey and Shortland, Anja, “The Business of Piracy in Somalia,” German Institute for Economic Research (July 2010): 2, available at: <http://www.brunel.ac.uk/9379/efwps/0942.pdf>, (გადამოწმებულ იქნა 10.10.21);
- Freedom Onuoha, “Sea Piracy and Maritime Security in the Horn of Africa: The Somali Coast and Gulf of Aden in Perspective,” African Security Review (July 2010): 37-8, available at: <https://bit.ly/3n3v96m>, (გადამოწმებულ იქნა 10.10.21);
- Information booklet (2017), European Union Naval Force Somalia Operation Atalanta p.7 ; <https://bit.ly/3vlgInc>. Pdf; (გადამოწმებულ იქნა 10.10.21);
- Jablonski Ryan and Oliver Steven (October 2010), “The Political Economy of Plunder: Economic Opportunity and Modern Piracy,” 2010 American Political Science Conference, <https://bit.ly/3n3sbia> .pdf, (გადამოწმებულ იქნა 10.10.21);
- Lewis, Ioan, Understanding Somalia and Somaliland (New York: Columbia University Press, 2008), 104-5;
- Report of United Nations Office of Drugs and crime (05.2020) Synthetic Drugs in East and Southeast Asia (Latest developments and challenges), (p.17);
- Report to DHS S&T Office of University Programs and Department of Defense Strategic Multi-Layer Assessment, “Gray Zone Effort Update,” September 2016;
- Rydell, C.P. Everingham, S.S. (1994) Controlling Cocaine; Supply Versus Demand Programs, RAND Corporation, <https://bit.ly/3n6CnGt>.pdf, (გადამოწმებულ იქნა 10.10.21);
- Schmid, Alex P. (1996) “The links between transnational organized crime and terrorist crimes”, Transnational Organized Crime, vol. 2, No. 4;
- UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime), Transnational Trafficking and the Rule of Law in West Africa: A Threat Assessment, July 2009, <https://bit.ly/30t3uE4> (გადამოწმებულ იქნა 10.10.21);
- UN Office on Drugs and Crime; International report (21. 10. 2009) Taliban (Afghanistan) – Narcotic Drugs-Drug traffic – Organized Crime – Opi-um Poppy – Terrorism Financing – Heroin; Vienna;
- United Nations Office of Drugs and crime - Report -The global heroin market (July 2011) (p 8-11) <https://bit.ly/2YWvYp2>, (გადამოწმებულ იქნა 10.10.21);
- United States Department of State. a.n.d. The Merida Initiative. 2019. <https://bit.ly/3n6EtGI> (გადამოწმებულ იქნა 10.10.21);
- Wolfram Lacher (09.2012) - organized crime and conflict in the sahel-sahara region, Middle East; Carnegie Endowment for International Peace; Washington (p. 8-11), https://carnegieendowment.org/files/sahel_sahara.pdf (გადამოწმებულ იქნა 10.10.21).

სამხედრო საინჟინრო ძალების გამოყენების მნიშვნელობა სამხედრო ოპერაციების დროს

ვიცე-კოლკოვნიკი ზურაბ სამხარაძე ბაკალავრიატის მექანიკის ინჟინერიის მიმართულების უფროსი სამხედრო მეცნიერებათა დოქტორი

აბსტრაქტი

სამხედრო ინჟინრები წარმოადგენენ შეიარაღებული ძალების მნიშვნელოვან საყრდენს. მიუხედავად ინჟინრების ფასდაუდებელი ღვაწლისა, ქართულ სამეცნიერო სივრცეში მნიშვნელოვანი დეფიციტი შეინიშნება საინჟინრო საქმის შესწავლის კუთხით. საინჟინრო საქმის პოპულარიზაცია მნიშვნელოვანია განათლებული და ნიჭიერი ახალგაზრდების მოსაზიდად. წინამდებარე ნაშრომში განხილულია სამხედრო ინჟინრების ძირითადი დავალებები, მათი გამოყენების მნიშვნელობა ისტორიის სხვადასხვა ეტაპზე, როგორც უძველეს ხანაში, ისე თანამედროვე ისტორიის განმავლობაში. ნაშრომის მიზანს წარმოადგენს ქართულ სამეცნიერო სივრცეში კონტრიბუციის შეტანა და საინჟინრო საქმის აღწერა მისი პოპულარიზაციის მიზნით.

ისტორიას არაერთი შემთხვევა ახსოვს, როდესაც ინჟინერ-სპეციალისტების ჩართულობით, მოვლენები მხარეებისთვის სხვაგვარად განვითარდა. ისტორია გვაჩვენებს, რომ სამხედრო ოპერაციების დროს მიზნის მიღწევა, მხოლოდ შეიარაღებულ ქვეითებზე დაყრდნობით, ხშირად შეუძლებელი ხდება, რადგანაც საყურადღებოა რამდენიმე ფაქტორი: ადგილმდებარეობის რელიეფი და მონინააღმდეგის ძალების პოტენციალი. ინჟინრების დახმარებით, ხდება რელიეფური პირობების გაუმჯობესება საკუთარი ძალების მაქსიმალური ეფექტურობის მისაღწევად და მონინააღმდეგე ძალების შესაფერხებლად. რომ არა საინჟინრო შენაერთები, საბრძოლო ქვედანაყოფები გაცილებით ადვილად მისაგნები სამიზნე იქნებოდა მონინააღმდეგე ძალებისთვის. შესაბამისად, საინჟინრო შესაძლებლობების განვითარება ხელს უწყობს ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობის ამაღლებას.

საკვანძო სიტყვები:

სამხედრო ინჟინერი, საინჟინრო მხარდაჭერა, რელიეფი, საბრძოლო შესაძლებლობები.

THE IMPORTANCE OF USING MILITARY ENGINEERING FORCES DURING MILITARY OPERATIONS

LIEUTENANT COLONEL ZURAB SAMKHARADZE
HEAD OF MECHANICAL ENGINEERING DEPARTMENT
PHD IN MILITARY SCIENCE

ABSTRACT

Military engineers represent important pillar of armed forces. Regardless of the invaluable efforts of engineers, there is a significant shortage in the Georgian scientific society in this field. Promoting engineering discipline is important for attracting educated and talented young people. This paper describes main tasks of military engineers, highlights their importance at different stages thought history. The aim of the paper is to contribute to the Georgian scientific society and describe efforts taken by the engineers in order to promote this field.

History evokes many cases when, due to engineers' engagement, events developed differently for the involved parties. History shows that it is often impossible to achieve defined goals based solely on armed infantry, as several factors are to be considered: terrain and power of the adversary. With the help of engineers, terrain is improved to achieve maximum efficiency of friendly forces and to deny opposing forces. Without engineering units, combat units would be much achievable target for opposing forces. Accordingly, the development of engineering capabilities helps to increase the country's defense capabilities.

KEYWORDS:

Military engineer, engineer support, terrain, combat capabilities.

შესავალი

სამხედრო ინჟინრები წარმოადგენენ შეიარაღებული ძალების მნიშვნელოვან საყრდენს. მათი ძირითადი ამოცანაა საკუთარი ძალების მობილურობის შენარჩუნების უზრუნველყოფა და, ამავე დროს, მონინალმდევე ძალების მობილურობის ხელყოფა. საინჟინრო შენაერთები ხელს უწყობენ საკუთარ ძალებს, გადარჩენენ მტრულ გარემოში. სხვა სიტყვებით რომ ითქვას, სამხედრო ინჟინრების დახმარებით, საკუთარი ძალები განაგრძობენ არსებობას, მოქმედებასა და ბრძოლას, რისი მიღწევაც, ასევე, ხდება მონინალმდევე ძალების მოქმედებისა და ბრძოლისუნარიანობის ხელშეშლით.

მიუხედავად ინჟინრების ფასდაუდებელი ღვაწლისა, ქართულ სამეცნიერო სივრცეში მნიშვნელოვანი დეფიციტი შეინიშნება საინჟინრო საქმის შესწავლის კუთხით, რაც ისეთი მცირე ქვეყნისთვის, როგორცაა საქართველო, მისი გეოპოლიტიკური გარემოს გათვალისწინებით, დანაშაულის ტოლფასია. სწორედ აღნიშნულმა გარემომებამ განაპირობა წინამდებარე ნაშრომის მომზადება.

საინჟინრო საქმის პოპულარიზაცია მნიშვნელოვანია განათლებული და ნიჭიერი ახალგაზრდების მოსაზიდად. აღნიშნული მნიშვნელოვანია ინჟინერთა ახალი თაობის აღზრდისათვის, რასაც დაეუფუძნება მომავლის ძლიერი ჯარი.

მეთოდოლოგია

წინამდებარე ნაშრომში განხილულია სამხედრო ინჟინრების ძირითადი დავალებები, მათი გამოყენების მნიშვნელობა ისტორიის სხვადასხვა ეტაპზე, როგორც უძველეს ხანაში, ისე თანამედროვე ისტორიის განმავლობაში. ნაშრომის მიზანს წარმოადგენს ქართულ სამეცნიერო სივრცეში კონტრიბუციის შეტანა და საინჟინრო საქმის აღწერა მისი პოპულარიზაციის მიზნით. დასახულ ამოცანებს განევუთვნება საინჟინრო საქმის მიმართულებით სხვადასხვა ინფორმაციის შეგროვება, დამუშავება და განვრცობა.

ნაშრომის მიზნების მისაღწევად ავტორი იყენებს შემთხვევების შედარებით ანალიზს, რომლის დახმარებითაც ხდება იმის გაგება, თუ რა გავლენას ახდენენ გარკვეული ფაქტორები შედეგებზე. თემის ინფორმაციული და თეორიული ბაზა ეფუძნება მეორადი წყაროების ანალიზს - შესასწავლი საკითხის გარშემო არსებულ სხვადასხვა ანალიტიკური და აკადემიური ტიპის მასალას, ექსპერტების მიერ განხორციელებულ კვლევებს. აგრეთვე, ავტორის მიერ გამოყენებულია წლების განმავლობაში პირადი დაკვირვების შედეგად გამოტანილი დასკვნები და ექსპერტული ცოდნა.

სამხედრო ინჟინრების დავალებები დღესდღეობით და საუკუნეების უკან

საინჟინრო გამოცდილება აშშ-ს არმიაში

საერთაშორისო დონეზე, სამხედრო ინჟინრებს საერთო დისციპლინა აერთიანებთ. როგორც წესი, ინჟინრებს ვვალეხათ გარკვეული ობიექტების ნგრევა, მონინალმდევე ძალების დაბრკოლებების გარღვევა, სახმელეთო ნაღმების გამოყენება, თავდაცვითი პოზიციების, ფორტიფიკაციების დაგეგმვა, მოწყობა და შენარჩუნება, გზების, საკომუნიკაციო ხაზებისა და ხიდების მშენებლობა. ისინი, ასევე, უზრუნველყოფენ წყლისა და ელექტროენერგიით მომარაგების სისტემების მოწყობას, ახორციელებენ სამაშველო ოპერაციებს, აწარმოებენ სახიფათო ფეთქებათსაშიშ ოპერაციებს, შემუშავებენ რუქებს და ახორციელებენ საინჟინრო დაზვერვას. მოკლედ რომ ითქვას, საინჟინრო ძალების საქმიანობა პირდაპირ უკავშირდება ქვედანაყოფის ბრძოლისუნარიანობის მხარდაჭერას.

ამერიკის შეერთებულ შტატებში საინჟინრო გვარეობა სამი მიმართულებისგან შედგება და აერთიანებს საბრძოლო, ზოგად და გეოსივრცით ინჟინერიას (U.S. Department of the Army 2020, Introduction, V). არმიის ინჟინრები (Army engineers) განეკუთვნებიან სახმელეთო ძალებს, რომლებიც აწარმოებენ ოპერაციებს ხმელეთის ნებისმიერ განზომილებაში, რაც გულისხმობს როგორც მიწის ქვედა, ისე მიწის ქვედა სამუშაოებს. სხვადასხვა ტიპის რელიეფი სხვადასხვანაირ ზეგავლენას ახდენს ძალების პოტენციალზე. საინჟინრო ოპერაციების ბუნება უნიკალურია თავისი ხასიათით, რადგანაც ჩანაფიქრისდა მიუხედავად, ინჟინრების ამოცანა რელიეფზე ზემოქმედება, საკუთარი ძალების მიერ მისი უკეთესი გამოყენებისთვის

ან უკეთესად შესწავლისთვის. რელიეფი საკუთარ თავში მოიცავს ბუნებრივ და ადამიანის მიერ შექმნილ დაბრკოლებებს (U.S. Department of the Army 2020, 1-1). შესაბამისად, რელიეფი საკვანძო საკითხია სამივე მიმართულებისთვის. საბრძოლო და ზოგადი ინჟინერიის ფარგლებში ხდება რელიეფზე შემოქმედება, მაშინ როდესაც გეოსივრცითი ინჟინერია ფოკუსირებულია რელიეფის უკეთ შესწავლასა და გაანალიზებაზე.

მიმართულებისდა მიუხედავად, ინჟინრები მზად უნდა იყვნენ, შეასრულონ ამოცანები ახლო ბრძოლაში (close combat). საბრძოლო ინჟინერია ერთაერთი მიმართულებაა, რომელიც მომზადებულია და აღჭურვილია ისეთ დონეზე, რომ მხარი დაუჭიროს გადაადგილებასა და მანევრს ახლო ბრძოლის ფარგლებში. ზოგადი და გეოსივრცითი საინჟინრო მიმართულებები არ მონაწილეობენ საერთო-საჯარისო ძალებთან ერთად ცეცხლისა და მანევრის დროს, მათ გააჩნიათ მცირე რაოდენობის შეიარაღება, რომელიც შესაძლოა, თავდაცვის მიზნით, საჭირო აღმოჩნდეს ახლო ბრძოლაში აღმოჩენის შემთხვევაში (U.S. Department of the Army 2020, 1-1).

საბრძოლო საინჟინრო მიმართულება გულისხმობს ისეთ საინჟინრო შესაძლებლობებსა და ღონისძიებებს, რომლებიც პირდაპირ მხარს უჭერს სახმელეთო ძალების მანევრს, რომელთაც სჭირდებათ ახლო და ინტეგრირებული მხარდაჭერა. შესაბამისად, ეს მიმართულება შემოქმედებას ახდენს რელიეფზე, მანევრის ახლო მხარდაჭერის მიმდინარეობის დროს. საბრძოლო ინჟინრები აძლიერებენ საკუთარი ძალების მობილურობას მონინალმდევის მობილურობის აღკვეთის დროს გარემოზე ფიზიკური შემოქმედების მეშვეობით, რათა მოხდეს ადგილმდებარეობისა და დროის უფრო ეფექტური გამოყენება, საბრძოლო ძლიერების კონცენტრირების მიზნით. ადგილმდებარეობის ბუნებრივი დაბრკოლებების გაძლიერებით საბრძოლო ინჟინრები ზღუდავენ მონინალმდევის უნარს, გაზარდოს სამხედრო მოქმედების ტემპი და მოიკრიბოს ძალები. ასეთი შეზღუდვები ზრდიან მონინალმდევის მიერ რეაგირების დროსა და ამცირებენ მათ სულისკვეთებას (U.S. Department of the Army 2020, 1-1).

ზოგადი საინჟინრო მიმართულება მოიცავს ისეთ შესაძლებლობებსა და ღონისძიებებს, რომლებიც ძირითადად ორიენტირებულია სამშენებლო მხარდაჭერის უზრუნველყოფაზე. აღნიშნული მიმართულება ყველაზე მრავალფეროვანია და პროცენტურად ყველაზე მსხვილ საინჟინრო მიმართულებას წარმოადგენს, რადგანაც ზოგადი საინჟინრო მხარდაჭერა საჭიროა ოპერაციის რაიონის სრულ მანძილზე, ყველა დონეზე, ომის ყველა ეტაპზე, ყველა სამხედრო ოპერაციის შემთხვევაში. მათ დავალებებს განეკუთვნება დაზიანებული რაიონების აღდგენა, საკომუნიკაციო ხაზების შექმნა და შენარჩუნება; მცირე ბაზების მონყობა; ინტრასტრუქტურის შეკეთება და სხვ (U.S. Department of the Army 2020, 1-2).

გეოსივრცითი ინჟინერია მოიცავს ისეთ შესაძლებლობებსა და ღონისძიებებს, რომლებიც ხელს უწყობენ ადგილმდებარეობის ზუსტ შესწავლას. გეოსივრცითი მიმართულების ინჟინრები აგროვებენ გეოსივრცით ინფორმაციას, აანალიზებენ მათ, ახდენენ რელიეფის ვიზუალიზაციას და აწვდიან შესაბამის მონაცემებს, ხელმძღვანელობასა და შტაბის წევრებს გადაწყვეტილებების მისაღებად (U.S. Department of the Army 2020, 1-2).

სამხედრო ინჟინერიის გამოყენება ისტორიულად

ისტორიის განმავლობაში, სამხედრო ინჟინრები გამომგონებლები იყვნენ. ისტორიას არაერთი მაგალითი ახსოვს, როდესაც სამხედრო ინჟინრებმა მნიშვნელობანი წვლილი შეიტანეს სამხედრო მეცნიერებაში. ძირითად შემთხვევებში, სწორედ ინჟინრების დამსახურება იყო ახალი ტექნოლოგიების დანერგვა საბრძოლო მოქმედებებში. გამოგონებების სრულად ათვისების შემდეგ, დგებოდა გარდამტეხი ეტაპი – ვითარდებოდა ცალკეული მიმართულება თუ გვარეობა. არსებობს მყარი მოსაზრება, რომ სამხედრო ინჟინერია საინჟინრო მიმართულების ერთ-ერთ ყველაზე პირველ სახეობას წარმოადგენს და აღნიშნული ქვის ხანასა და ამ პერიოდში შეიარაღების ინსტრუმენტების განვითარებას უკავშირდება.

რომის იმპერიაში თითოეული ჯარისკაცი, გარკვეულწილად, ინჟინერი იყო. მას ნიჩბის გამოყენება ისევე კარგად უნდა სცოდნობა, როგორც ხმლის. რომაულ ლეგიონს განსაკუთრებული საინჟინრო უნარები ჰქონდა. ფაქტობრივად, ლეგიონერებს ყოველდღე უწევდათ დროებითი ბანაკის გაშლა ღამის გასათევად. აღნიშნულ „რიტუალში“ 6 000 ლეგიონერი მონაწილეობდა; ბანაკის სრულად მოწყობას დაახლოებით 3-4 საათი სჭირდებოდა. რომაელების საინჟინრო შესაძლებლობები თანდათან ვითარდებოდა და მუდამ მეცნიერებას ეფუძნებოდა. წლების შემდეგ, ისინი ალყის შემორტყმის ექსპერტებად იქცნენ (Canadian Chief of the Defence Staff 2003, 1-2). ცნობილია მასადას ციხესიმაგრის აღების ისტორიული ფაქტი. მიჩნეული იყო, რომ მასადა აუღებელი ციხესიმაგრე იყო, თუმცა რომაელებმა სრულიად საპირისპირო დამტკიცეს. მასადას კედლების სიმაღლე მკვდარი ზღვის დონიდან 400 მეტრს შეადგენდა. დაახლოებით ორი წლის განმავლობაში

ლეგიონერები აშენებდნენ მინის ჰანდუსს. თვეების შემდგომ, რომაელებმა შეძლეს ჰანდუსის კედლებამდე ამაღლება და დაიწყეს ალყის მანქანებით მისი ნგრევა, და შეძლეს მონინალმდევის დამარცხება (Canadian Chief of the Defence Staff 2003, 1-3).

რომაელმა ინჟინრებმა შექმნეს 75 000 კილომეტრიანი სამხედრო გზებისგან შედგარი სისტემა, რომელიც რომსა და მის კოლონიებს აკავშირებდა. რომის დაცემის შემდეგ სამხედრო საინჟინრო დარგში 500 წლის განმავლობაში თითქმის არაფერი შეცვლილა და თანდათან გაქრა რომაელებისთვის დამახასიათებელი ფორტიფიკაციების მშენებლობისა და მათზე თავდასხმის ტექნიკები. თანდათან ევროპაში შეიცვალა ომის წარმოების ხასიათიც, ქვეითი (ანუ რომელი ლეგიონერი) ჩანაცვლა კავალერიამ. თავდაცვითი ომის მნიშვნელობა გაიზარდა მოგვიანებით შუა საუკუნეებში, როდესაც გახშირდა ფეოდალური ციხესიმაგრეების მშენებლობა. როგორც წესი, ასეთ ციხეებს მდინარეები იცავდა. სწორედ ამ დროს დაბრუნდა ალყის შემორტყმის ძველი პრაქტიკა. როგორც წესი, თავდაცვის გარღვევა ხდებოდა ციხის კედლის ძირამდე სანგრების/ტრანშის გათხრის შედეგად (იმ დროისთვის ასეთ ტრანშებს „sap–ს“ უწოდებდნენ, სწორედ აქედან გამომდინარეობს სიტყვა „sapper“ (Canadian Chief of the Defence Staff 2003, 1-1)). აღნიშნული ხდებოდა თავდასხმელების მიახლოების დასამალად.

არანაკლებ საინტერესოა საინჟინრო შესაძლებლობების გამოყენება უახლესი ისტორიის კონფლიქტებში. ერთ–ერთი ცნობილი შემთხვევა, როდესაც საინჟინრო ძალების შესაძლებლობებმა გარდამტეხი როლი შეასრულა კონფლიქტის სცენარის განვითარებაში, იყო კორეის ომი. კონფლიქტი 1950 წლის 25 ივნისს დაიწყო, როდესაც ჩრდილოეთ კორეამ მოულოდნელი დარტყმა განახორციელა სამხრეთ კორეაზე და შეტევაზე გადავიდა. ჩრდილოეთ კორეელებმა მალევე გამოიარეს ორი კორეის გამყოფი ხაზი ე.წ. 38-ე პარალელი და უკუაგდეს სამხრეთ კორეის ძალები, რომლებმაც დაიწყეს ორგანიზებული უკანდახევა. ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტმა ჰარი ტრუმენმა მალევე მიიღო გადაწყვეტილება, ჩარეულიყო აღნიშნულ კონფლიქტში და სულ მალე, გაეროს ეგიდით, ამერიკული შენაერთები, რომლებიც იაპონიაში იყვნენ განლაგებულნი, კორეისკენ დაიძრნენ. აქ ამერიკელებს განსაკუთრებულად არახელსაყრელი გარემო დახვდათ – რთული რელიეფური და კლიმატური პირობები. ამერიკელების გარდა, გაეროს ძალების შემადგენლობაში იყვნენ დიდი ბრიტანეთის, ფილიპინების, ტაილანდის, კანადის, თურქეთის სამხედროები (Sharashenidze 2017).

კონფლიქტის შედეგებისთვის გადამწყვეტი იყო სამხედრო ინჟინრების კონტრიბუცია. მათი დახმარებით, კოალიციური ძალები ძვირფას დროს იგებდნენ, ისინი ანადგურებდნენ ხიდებს და სხვა სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვან ინფრასტრუქტურას იმისათვის, რომ ხელი შეეშალათ და შეეზღუდათ მონინალმდევის წინ წანევა. ვითარების გართულების კვალდაკვალ, საინჟინრო შენაერთებს უწევდათ ქვეითებთან ერთად მხარდამხარ ბრძოლა. ხოლო მას შემდეგ, გაეროს ძალები გამაგრდნენ პუსანის პორტის ტერიტორიაზე, ინჟინრებმა შეძლეს ისეთი თავდაცვითი პერიმეტრის აშენება, რომელიც მონინალმდევის თავდასხმას ერთი თვის განმავლობაში უძლებდა. პლაცდარმის შენარჩუნებამ გადამწყვეტი მნიშვნელობა იქონია კონფლიქტის შედეგების თვალსაზრისით და ისინა სამხრეთ კორეელები დამარცხებისგან. სექტემბრის შუა რიცხვებში გაეროს ძალებმა შეტევა დაიწყეს და გაარღვიეს მონინალმდევის ზურგი. აქაც ინჟინრები მონინავე მნიშვნელობის დავალებებს ასრულებდნენ, აგებდნენ და ინარჩუნებდნენ გზებს მთიანი უღელტეხილების გასწვრივ, აშენებდნენ დროებით ხიდებს და სხვ. კოალიციური ძალების დახმარებით, სამხრეთ კორეელებმა დედაქალაქი დაიბრუნეს (US Army Corps of Engineers 2005).

მოულოდნელად კონფლიქტში ჩინეთი ჩაერთო, რამაც გაეროს ძალების უკანდახევა გამოიწვია. კვლავ ინჟინრების ჩართულობა გახდა საჭირო. მათ თავიდან დააგეს გზები და ააშენეს ხიდები უკანდახევის გასამართლებლად, პარალელურად კი ანადგურებდნენ კრიტიკულ ინფრასტრუქტურასა და მარაგებს, რათა არ მომხდარიყო მათი მონინალმდევე ძალების მიერ გამოყენება. დროთა განმავლობაში ომი ჩიხში შევიდა, უპირატესობის მოპოვებას კი ვერც ერთი მხარე ვერ აღწევდა. სწორედ ამიტომ მხარეებმა გადაწყვიტეს დაზავება და ორი კორეის გამყოფი ხაზი ისევ 38-ე პარალელზე გაეწყო. ეჭვგარეშეა ის, რომ არა სამხედრო საინჟინრო შესაძლებლობები, აღნიშნული კონფლიქტი სამხრეთ კორეისთვის სრულიად სხვა შედეგებს მოიტანდა (US Army Corps of Engineers 2005).

სამხედრო ინჟინრების როლი სამშვიდობო ოპერაციების დროს

საბრძოლო ოპერაციებში სამხედრო ინჟინრების როლის განხილვის შემდეგ, საინტერესოა სამხედრო ინჟინრების როლი სამშვიდობო ოპერაციების დროს. გაეროს უშიშროების საბჭოს ავტორიზაციით,

პერიოდულად ინიშნება მშვიდობის შენარჩუნების ოპერაციები მსოფლიოს სხვადასხვა ღარიბ და კონფლიქტებით დაზარალებულ ქვეყანაში. როგორც წესი, ეს ლოკაციები მეტად ხელმიუწვდებელია გეორგრაფიული თვალსაზრისით. ამ კონტექსტის გათვალისწინებით, საინჟინრო უზრუნველყოფა წარმოადგენს სამშვიდობო ოპერაციების დაგეგმვის ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან ელემენტს.

როგორც წესი, იმ ტერიტორიებზე, სადაც უნდა განთავსდეს გაეროს მისია, ეროვნულ დონეზე შეინიშნება მნიშვნელოვანი ინფრასტრუქტურული პრობლემები, რომელთა მოგვარების გარეშე, მისიის განთავსება (mission deployment) ვერ მოხდება (ARTHUR BOUTELLIS 2014, 1). სწორედ ამიტომ, მისიის საწყის ეტაპზე ინჟინრები ახორციელებენ დეტალურ დაგეგმვას, ატარებენ შესაბამის მოსამზადებელ სამუშაოებს ბანაკების მოსაწყობად, რომელთა საფუძველზეც მისიამ უნდა იფუნქციონიროს. მშვიდობის შენარჩუნების მისია დასახულ მიზნებს ვერ მიაღწევს, თუკი ადგილზე არაა მოწყობილი შესაბამისი სანიტარული და ჰიგიენური პირობები, უსაფრთხო ბანაკები ელექტროენერჯის მიწოდებით, გზებითა და ფუნქციური საჰაერო ზოლები. როდესაც ადგილობრივ დონეზე სახეგა საინჟინრო ხასიათის ნაკლოვანებები, მატერიალურ-ტექნიკური ხასიათის პრობლემებთან ერთად, მისიის მანდატის ფარგლებში, სულ უფრო რთულდება ისეთი საკვანძო დავალებების შესრულება, როგორცაა სამოქალაქო მოსახლეობის დაცვა ან ადგილობრივი ხელისუფლების ძალაუფლების გავრცელების ხელშეწყობა, ზოგჯერ შეუძლებელიც კი ხდება. ინჟინრებზე გაცემული დავალებები მოიცავს ნიადაგის მომზადებას ბანაკის მოსაწყობად (განმენდა, მიწის გასწორება, შენობებისთვის ფუნდამენტის ჩაყრა), გზების, ხიდების, ასაფრენ-დასაფრენი ზოლების, აეროდრომების მშენებლობა, შენარჩუნება და შეკეთება. აღნიშნულ საქმიანობას უკავშირდება ასევე ნანგრევებისა ან ნაგვისგან ტერიტორიის განმენდა, სადრენაჟო სისტემის მოწყობა ან შეკეთება და მდინარეების კანალიზება (ARTHUR BOUTELLIS 2014, 3).

დასკვნითი დებულებები

როგორც არაერთგზის იქნა აღნიშნული, სამხედრო საინჟინრო მიმართულება შეიარაღებული ძალების ხერხემალს წარმოადგენს. ისტორიას არაერთი შემთხვევა ახსოვს, როდესაც ინჟინერ-სპეციალისტების ჩართულობით, მოვლენები მხარეებისთვის სხვაგვარად განვითარდა. ისტორია გვაჩვენებს, რომ სამხედრო ოპერაციების დროს მიზნის მიღწევა, მხოლოდ შეიარაღებულ ქვეითებზე დაყრდნობით, ხშირად შეუძლებელი ხდება, რადგანაც საყურადღებოა რამდენიმე ფაქტორი: ადგილმდებარეობის რელიეფი და მონინალმდგვის ძალების პოტენციალი. ინჟინრების დახმარებით, ხდება რელიეფური პირობების გაუმჯობესება საკუთარი ძალების მაქსიმალური ეფექტურობის მისაღწევად და მონინალმდგვე ძალების შესაფერხებლად. რომ არა საინჟინრო შენაერთები, საბრძოლო ქვედანაყოფები გაცილებით ადვილად მისაგნები სამიზნე იქნებოდა მონინალმდგვე ძალებისთვის. შესაბამისად, საინჟინრო შესაძლებლობების განვითარება ხელს უწყობს ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობის ამაღლებას.

გამოყენებული ლიტერატურა

- UN Peacekeeping. New York: International Peace Institute.
- Canadian Chief of the Defence Staff. 2003. Customs and Traditions of the Canadian Military Engineers. MDN Canada .
- Sharashenidze, Tornike. 2017. "Korean War." My World, 4-11.
- U.S. Department of the Army. 2020. FM 3-34, Engineer Operations. Washington: Headquarters.
- US Army Corps of Engineers. 2005. The U.S. Army Corps of Engineers Shaped the Combat Environment during the Korean War. July. <https://www.usace.army.mil/About/History/Historical-Vignettes/Military-Construction-Combat/098-Korean-War/>

საქართველოს თავდაცვის ძალების პირადი შეადგენლობით დაკომპლექტების სისტემის სრულყოფის ძირითადი მიმართულებები

ბრიგადის გენერალ-მაიორი თენგიზ შუბლაძე
ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი,
თადარიგის გენერალ-მაიორი,
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი,
საინჟინრო უზრუნველყოფის განყოფილების უფროსი

აბსტრაქტი

დღეს ჩვენს ქვეყანაში არსებობს ობიექტური წინააღმდეგობა თავდაცვის ძალების მიერ განსაზღვრული ცოდნის, უნარ-ჩვევებისა და ხარისხის მქონე ადამიანური რესურსის მოთხოვნასა და ამ მოთხოვნების უზრუნველსაყოფად სახელმწიფოს ეკონომიკური, დემოგრაფიული, იდეოლოგიურ და სოციალურ-სამართლებრივ შესაძლებლობებს შორის. ამ წინააღმდეგობის გამწვავების ხარისხი აუცილებლად უნდა იყოს გათვალისწინებული ჩვენი ქვეყნის სამხედრო ორგანიზაციის დაკომპლექტების სისტემის სრულყოფის პროცესში. აღნიშნულიდან გამომდინარე საქართველოს თავდაცვის ძალების დაკომპლექტების ყველაზე ოპტიმალურ ხერხად მიგვაჩნია შერეული ხერხით დაკომპლექტება, რაც გულისხმობს, რომ სამხედრო დანაყოფის ის თანამდებობები, რომლებიც ძირითადად განსაზღვრავენ მისი საბრძოლო მზადყოფნისა და ბრძოლისუნარიანობის დონეს, ასევე რომელთა მომზადებას სჭირდება მეტი დრო და დიდი რესურსი, უნდა დაკომპლექტდეს საკონტრაქტო სამსახურის სამხედრო მოსამსახურეებით, ხოლო დანარჩენი თანამდებობები-წვევამდებლობით.

საკვანძო სიტყვები:

თავდაცვის ძალების დაკომპლექტება, დაკომპლექტების პრინციპები, დაკომპლექტების ხერხები, დაკომპლექტების რესურსი, დაკომპლექტებაზე ზემოქმედების ფაქტორები.

THE MAIN DIRECTIONS OF IMPROVING THE PERSONNEL RECRUITMENT SYSTEM OF THE GEORGIAN DEFENSE FORCES

BRIGADIER GENERAL TENGIZ SHUBLADZE
DOCTOR OF HISTORY, PROFESSOR, MAJOR GENERAL (R),
HEAD OF ENGINEERING SUPPORT DIVISION,
GEORGIAN TECHNICAL UNIVERSITY

ABSTRACT

Today in our country there is an objective contradiction between the demand for human resources with the knowledge, skills and quality defined by the Defense Forces and the economic, demographic, ideological and socio-legal capabilities of the state to meet these requirements. The degree of aggravation of this resistance must be taken into account in the process of improving the recruiting system of our country's military organization. Based on the above, we consider the most optimal way of completion the Georgian Defense Forces to be a mixed way, which means that the positions of the military unit, which mainly determine its level of combat readiness and combat power, as well as those that require more time and resources, should be staffed by contract service. And other positions – with conscripts.

We believe that this model of completion of the defense forces is fully fits with the interests of our country, as well as its capabilities.

KEYWORDS:

Defense Force Recruitment, Recruitment Principles, Recruitment Techniques, Recruitment Resource, Influence Factors on Recruitment.

შესავალი

დღეს საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო დგას მნიშვნელოვანი პრობლემის წინაშე, რაც მდგომარეობს თავდაცვის ძალების პირადი შემადგენლობით დაკომპლექტებაში.

მიუხედავად იმისა, რომ მიმდინარე ეტაპზე თავდაცვის სამინისტროს მიერ ბევრი რამ კეთდება ამ პრობლემების აღმოფხვრის კუთხით (ხელფასების ზრდა, საცხოვრებელი პირობების გაუმჯობესება, ღირსეული სოციალური და სადაზღვევო პაკეტების შეთავაზება და სხვა), კიდევ ბევრი რამ რჩება მოსაგვარებელი.

სამწუხაროდ თავდაცვის სფეროში მოქმედმა საკანონმდებლო ბაზამ მაქსიმალურად შეუწყო ხელი ახალგაზრდების ჯარში სამსახურისგან დისტანცირებას. საზოგადოებაში გაჩნდა მოსაზრება (ამას ხელი შეუწყო ზოგიერთი ყოფილი თავდაცვის მინისტრის, თინა ხიდაშელის, ხედვამაც), რომ სავალდებულო სამხედრო სამსახურზე უარის თქმა და პროფესიულ (საკონტრაქტო) სისტემაზე გადასვლა არის ერთადერთი სწორი გზა ძლიერი და ბრძოლისუნარიანი არმიის შესაქმნელად.

ძირითადი ნაწილი

ჩვენ შევეცდებით გავაკეთოთ ამ მოსაზრების რევიზია. პირველ რიგში გავერკვეთ ძირითად ცნებებში:

დაკომპლექტების რესურსი - იგულისხმება მოქალაქეები, რომლებიც დგანან სამხედრო აღრიცხვაზე. იგი იყოფა ორ ნაწილად: პირველს განეკუთვნება „18-დან 27 წლამდე ასაკის პირი, რომელიც იმყოფება ან ვალდებულია იმყოფებოდეს წვევამდელთა სამხედრო აღრიცხვაზე და რომელსაც არ აქვს სამხედრო სავალდებულო სამსახურში განწვევისგან განთავისუფლების ან განწვევის გადავადების საფუძველი“ (საქართველოს კანონი 2014, 3). ამ კატეგორიას ეწოდება „გასაწვევი რესურსი“. მეორეს განეკუთვნება „პირი რომელიც საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად დათხოვნილია რეზერვში და აქტიურ რეზერვში არ ირიცხება, ან „სამხედრო ვალდებულებისა და სამხედრო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის 29- ე და 30-ე მუხლის საფუძველზე სარგებლობს სამხედრო სამსახურში განწვევისგან განთავისუფლების ან სამხედრო სამსახურში განწვევის გადავადების უფლებით და რომელსაც შეუსრულდა 27 წელი ან რომელმაც აღნიშნული ასაკის მიღწევამდე გამოთქვა სამობილიზაციო რეზერვში ჩარიცხვის სურვილი“ (საქართველოს კანონი 2018, 3). ამ კატეგორიას ეწოდება „სამობილიზაციო რესურსი“.

ზოგადად მიღებული მოსაზრების თანახმად, დაკომპლექტება არის სახელმწიფოს მიერ დადგენილი და სამხედრო სამართლის ნორმებით რეგულირებული, სამხედრო მოსამსახურეებით და სამოქალაქო პერსონალით არმიის უზრუნველყოფის სისტემა, როგორც მშვიდობიან, ასევე ომიანობის პერიოდში, ასევე სამხედრო ცოდნის მქონე ადამიანური რესურსის რეზერვის შექმნა.

დაკომპლექტება, როგორც პროცესი მიზანშეწონილია დავყოთ ოთხ შემადგენელ ნაწილად: დაკომპლექტება გასაწვევი რესურსით _ მშვიდობიანობის პერიოდში; დაკომპლექტება სამობილიზაციო რესურსით _ მშვიდობიანობის პერიოდში; დაკომპლექტება სამობილიზაციო რესურსით _ მობილიზაციის დროს; დაკომპლექტება გასაწვევი რესურსით _ ომიანობის პერიოდში.

ეს შემადგენლები ურთიერთდაკავშირებულია და წარმოადგენენ სახელმწიფოს სამხედრო ორგანიზაციის დაკომპლექტების ერთიანი სისტემას. ამ სტატიაში ჩვენ ძირითადად ვისაუბრებთ პირველ შემადგენელზე _ გასაწვევი რესურსით დაკომპლექტებაზე, მაგრამ, ორიოდ სიტყვით გვინდა შევეხოთ რეზერვის საკითხს.

როგორც მთლიანად თავდაცვის ძალების განუყოფელი ნაწილი, სარეზერვო კომპონენტი უზრუნველყოფს:

- შესაძლებლობების გაზრდას. ეს შესაძლებლობები უზრუნველყოფილია მაღალი ხარისხით, საიმედოობით და ძალების ხელმისაწვდომობით. სარეზერვო კომპონენტი ავსებს აქტიურ კომპონენტს თავდაცვის ძალების ამოცანების სრულ სპექტრში;
- აქტიური კომპონენტის და სარეზერვო კომპონენტის ინტეგრაციას. სარეზერვო კომპონენტი შეიძლება სრულად იყოს ინტეგრირებული ყველა სამშვიდობო და საბრძოლო მოქმედებებში და ჩაითვალოს მთლიანი თავდაცვის ძალების განუყოფელ ნაწილად;
- უპირატესობას. სარეზერვო კომპონენტით უზრუნველყოფილია მაღალი გამოცდილება და საბრძოლო უნარი, რომლის შენარჩუნება გაცილებით იაფია, ვიდრე აქტიურ კომპონენტში;
- ხარჯების შემცირებას. ერთ სულ მოსახლეზე სრულად დატვირთული სარეზერვო კომპონენტის ღირებულება როგორც წესი, არის აქტიური კომპონენტის ღირებულების ერთ მესამედზე ნაკლები;
- სამსახურის უწყვეტობას. სარეზერვო კომპონენტი ხელს უწყობს სამსახურის უწყვეტობას გამოცდილი პერსონალის მეშვეობით, რომლებიც ამაღლებენ თავდაცვის ძალების ეფექტურობას და მდგრადობას,

მოქნილი მექანიზმებით და ნაკლები ხარჯებით. სამსახურის ეს ვარიანტები სამხედრო სამსახურს უფრო მიმზიდველს ხდის (RFPB Report FY17-01 2016, 18).

სხვადასხვა ქვეყნების თავდაცვის ძალების დაკომპლექტების ანალიზი გვიჩვენებს, რომ მოჩვენებითი განსხვავების მიუხედავად, მათი რეალიზება ხდება ორი პრინციპით: დაქირავება ან სამხედრო ბეგარა. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ მშვიდობიანობის პერიოდში არმიის დაკომპლექტებას საფუძვლად უდევს ან სამოქალაქო ვალდებულების შესრულება, ან ის რომ სამხედრო სამსახური არის პროფესია და შემოსავლის მიღების საშუალება.

ამა თუ იმ სახელმწიფოს თავდაცვის ძალების დაკომპლექტების სისტემა, დამოკიდებულია გარკვეულ ფაქტორებზე, რომლებიც ამ სისტემაზე შემოქმედებენ.

ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორი, რომელიც არის სამხედრო სამსახურის და ზოგადად თავდაცვის ძალების ყოლის ძირითადი მიზეზი არის საგარეო პოლიტიკური ფაქტორი. გარკვეული გარე საფრთხეების არსებობა, მსოფლიოს დაყოფა სხვადასხვა ეკონომიკური განვითარებისა და ცხოვრების დონის, სხვადასხვა რასისა და კონფესიური კუთვნილების სახელწიფოებად და სახელმწიფოთა კოალიციებად, ქმნის თავდაცვის ძალების ყოლის და შესაბამისად მშვიდობიანობის პერიოდში მასში სამსახურის აუცილებლობას.

შემდეგი ფაქტორი – გეოსტრატეგიული. სახელმწიფოს განლაგება, მისი ტერიტორიის ფართობი, სახმელეთო და საზღვაო საზღვრების სიგრძე, მოსაზღვრე სახელმწიფოების რაოდენობა, მათი სამხედრო სიძლიერე და მათთან დამოკიდებულება – არის ის, რასაც გულისხმობს გეოსტრატეგიული ფაქტორის არსი. სახელმწიფოს უსაფრთხოების უზრუნველყოფის გათვალისწინებით აღნიშნული ფაქტორი განაპირობებს თავდაცვის ძალების სტრუქტურასა და რიცხოვნობას.

სახელმწიფოს თავდაცვის ძალების დაკომპლექტების პრინციპი დამოკიდებულია ისეთ ფაქტორზეც, როგორცაა სახელმწიფო იდეოლოგია და საზოგადოების მიერ მისი აღქმის დონე. სახელმწიფო იდეოლოგიას ქმნის პოლიტიკური ელიტა. ამასთან, თუ დანარჩენი საზოგადოება ამ იდეოლოგიას აღიქვამს, როგორც თავისას, მაშინ იგი ხდება ეროვნული და ხელს უწყობს საზოგადოების ერთსულოვნებას. თუ სახელმწიფო იდეოლოგია საზოგადოების დიდი ნაწილისათვის არის მიუღებელი, მაშინ ეს მიუთითებს კრიზისის გამწვავებაზე. ამასთან საზოგადოების სიჭანსალის ერთ-ერთი მაჩვენებელი არის მშვიდობიან პერიოდში არმიაში სამსახურისადმი მისი წევრების დამოკიდებულება.

შემდეგი ფაქტორი – შეიარაღებული ბრძოლის საშუალებები და ხერხები. მათი განვითარებისა და სირთულის დონე განსაზღვრავს იმ მომზადების შინაარსს, რომლებიც მოქალაქეებს უნდა ჰქონდეთ სამხედრო სამსახურში განწვევამდე. გარდა ამისა ეს ფაქტორი განსაზღვრავს, თუ რა პირადი თვისებები უნდა ჰქონდეს მოქალაქეს, რომელიც მიდის სამხედრო სამსახურში (მოტივაცია, ჯანმრთელობის მდგომარეობა, ფიზიკური და ინტელექტუალური განვითარება, განათლების დონე, ემოციურ-ნებისყოფითი თვისებები და სხვ).

გარდაზემოთჩამოთვლილი ფაქტორებისა და კომპლექტების სისტემაზე გავლენას ახდენს დემოგრაფიული ფაქტორი. იგი გულისხმობს მოსახლეობის შემადგენლობას, წვევამდელი და გასაწვევი ასაკის მოსახლეობის რაოდენობას, მათ თვისობრივ მახასიათებლებს. ზუსტად ამ მახასიათებლების მეშვეობით გამოიხატება სუბიექტური, შინაგანი შესაძლებლობები და კომპლექტების სისტემის ობიექტის – მოქალაქის, რომელსაც სამხედრო სამსახურში იწვევენ (მიდის).

ობიექტური შესაძლებლობები განსაზღვრავენ ეკონომიკურ ფაქტორს. ერთის მხრივ ამ ფაქტორის არსი განსაზღვრავს თავისი ეკონომიკური პოტენციალიდან და ფინანსური შესაძლებლობიდან გამომდინარე, როგორი რიცხოვნობის და დაკომპლექტების წესის არმიის შენახვის შესაძლებლობა აქვს ქვეყანას. მეორეს მხრივ ამ ფაქტორის არსი განსაზღვრავს თუ დაკომპლექტების და მოქალაქეების განწვევისთვის მომზადების როგორი სისტემა შეუძლია შექმნას სახელმწიფომ.

გარდა ამისა ობიექტურ გარე ფაქტორს წარმოადგენს განწვევის სამართლებრივი ბაზა. განწვევის საკანონმდებლო უზრუნველყოფა და განწვევის შემლუდვა, სამხედრო სამსახურის წესის და ხანგრძლივობის განსაზღვრა, სხვა სამართლებრივი დებულებები წარმოადგენს ფაქტორს, რომელიც განსაზღვრავს სისტემის შესაძლებლობებს (Гацко, Зарубежное военное обозрение. 2009, 31-2).

ასეთი მიდგომები გვაძლევს საშუალებას ვივარაუდოთ გარკვეული ობიექტური წინააღმდეგობების არსებობა: აუცილებლობას შორის წინააღმდეგობა, ე.ი. მშვიდობიან პერიოდში თავდაცვის ძალების მოთხოვნას განსაზღვრული ცოდნის, უნარის, ჩვევებისა და ხარისხის წვევამდელეებზე ან სამხედრო სამსახურში მიმსვლელებზე – ერთის მხრივ, და სახელმწიფოს ეკონომიკური, დემოგრაფიული, იდეოლოგიური და სოციალურ-სამართლებრივი შესაძლებლობები ამ მოთხოვნების უზრუნველსაყოფად – მეორეს მხრივ; წინააღმდეგობების სახელმწიფოს ეკონომიკური, დემოგრაფიული, იდეოლოგიური და სოციალურ-სამართლებრივ შესაძლებლობებსა და მის რეალურ მდგომარეობას შორის, ააწყოს და აამუშაოს დაკომპლექტების სისტემა.

განხილული ფაქტორების შინაარსი და დასახელებული წინააღმდეგობების გამწვავების ხარისხი აუცილებლად უნდა იყოს გათვალისწინებული ჩვენი ქვეყნის სამხედრო ორგანიზაციის დაკომპლექტების სისტემის სრულყოფის პროცესში.

მსოფლიოს განვითარებული ქვეყნების თავდაცვის ძალების სამხედრო მოსამსახურეებით დაკომპლექტების ანალიზმა დაგვანახა, რომ ეს პროცესი ხორციელდება შემდეგი ძირითადი ხერხებით:

1. საყოველთაო სამხედრო ვალდებულების საფუძველზე, სამხედრო სამსახურში მოქალაქეთა განვების გზით;
2. ნებაყოფლობით საფუძველზე, სამხედრო მოსამსახურეების კონტრაქტით მიღება;
3. შერეული, საყოველთაო სამხედრო ვალდებულების კანონისა და ნებაყოფლობით სამხედრო მოსამსახურეების კონტრაქტით მიღების საფუძველზე;
4. მილიციური ხერხი, რომელიც ხორციელდება საყოველთაო სამხედრო ბეგარის შესახებ კანონის საფუძველზე.

მსოფლიო წამყვანი სამხედრო სპეციალისტების აზრით განვებით არმიის დაკომპლექტება აუცილებელია შემდეგი გარემოებების გამო:

- სახელმწიფოს მსხვილმასშტაბიანი აგრესიისაგან დასაცავად;
- ხელს უწყობს სხვადასხვა კლასის, ეთნიკური, რელიგიური და კულტურული ფენის წარმომადგენელ ახალგაზრდათა სოციალურ დარაზმვას;
- უზრუნველყოფს სახელმწიფოსა და ხალხს შორის უფრო ეფექტურ თანამშრომლობას;
- ამით უზრუნველყოფილია თავდაცვის ძალების რეგულარული განახლება, ასევე სახელმწიფოს მიერ სამხედრო ცოდნის მქონე სამოხილიზაციო რესურსის მუდმივი მომზადების შესაძლებლობა.

გარდა ამისა არ შეიძლება არ გავითვალისწინოთ ის ფაქტიც, რომ წვევამდელი შედარებით იაფი უჭდება სახელმწიფოს, ვიდრე დაქირავებული სამხედრო მოსამსახურე. აქედან გამომდინარე სახელმწიფო, რომელსაც არ გააჩნია სავარისი ფინანსები თავდაცვის ძალების შესანახად, იყენებს წვევამდელებით დაკომპლექტების ხერხს.

თავდაცვის ძალების წვევამდელებით დაკომპლექტების ხერხის ძირითად ნაკლოვანებებს განვკუთვნება:

- სამხედრო მოსამსახურეების პროფესიული მომზადების არასაკმარისი დონე;
- მათი ნაკლები დაინტერესება საბრძოლო მომზადების შედეგებით;
- როგორც წესი, სამხედრო მოსამსახურეების სოციალური და სამართლებრივი დაცვის შედარებით დაბალი დონე.

აქვე გასათვალისწინებელია, რომ განვებით დაკომპლექტებული არმიების გამოყენება უფრო რაციონალურია ფართომასშტაბიანი ოპერაციების ჩატარებისას მონინააღმდეგის აგრესიის მოგერიების დროს. ამასთან წვევამდელების დაკომპლექტებული არმიის გამოყენება მიზანშეუწონელია ქვეყნის ფარგლებს გარეთ. ამ ოპერაციებში საჭიროა სპეციალურად განრვთილი სამხედრო მოსამსახურეების პროფესიული კონტინგენტი. უფრო მეტიც, ამგვარ ოპერაციებში წვევამდელთა კონტინგენტის გამოყენება მსოფლიოს მრავალ სახელმწიფოში კანონმდებლობით იკრძალება.

წვევამდელებით დაკომპლექტებული არმიები აბსოლუტური სახით დღეს მსოფლიოში ფაქტობრივად აღარ გვხვდება. ჩინეთის არმიაშიც კი, სადაც მილიონობით რიგითი და უმცროს მეთაურთა შემადგენლობა მსახურობს განვებით, ასევე არსებობს მოქალაქეთა ნებაყოფლობითი სამხედრო სამსახური კონტრაქტით. ერთადერთი სახელმწიფო, რომლის თავდაცვის ძალები ჯერაც კომპლექტდება ძირითადად წვევამდელებით არის ისრაელი.

რაც შეეხება მილიციურ არმიას. ეს არის არმია, რომელშიც მშვიდობიანობის პერიოდში არის მხოლოდ სამეთაურო კადრების ნაწილი და აღრიცხვის პერსონალი. მთელი ცვალებადი შემადგენლობა და სამეთაურო კადრების ნაწილი სამხედრო ნაწილზე მინერილია იმ დასახელებული პუნქტებიდან, რომლის მაცხოვრებლებიც ვალდებულნი არიან სამხედრო ნაწილში გამოცხადდნენ მობილიზაციის გამოცხადებიდან 12 საათის შემდეგ. ისინი სამსახურს გადიან მოკლევადიანი სასწავლო შეკრებების გავლით. თანამედროვე სახელმწიფოებს შორის მილიციური არმია არსებობს მხოლოდ შვეიცარიაში.

ახლა განვიხილოთ დაკომპლექტების შერეული ხერხი, რომელიც ჩვენი აზრით საქართველოს თავდაცვის ძალების დაკომპლექტების ყველაზე ოპტიმალური ფორმაა.

თავდაცვის ძალების დაკომპლექტების შერეულ ხერხში ჩვენ ვგულისხმობთ, რომ დანაყოფის ის თანამდებობები, რომლებიც განსაზღვრავენ მისი საბრძოლო მზადყოფნისა და ბრძოლისუნარიანობის დონეს, რომელთა მომზადებას სჭირდება მეტი დრო და დიდი რესურსი, უნდა დაკომპლექტდეს საკონტრაქტო სამსახურის სამხედრო მოსამსახურეებით, ხოლო დანარჩენი თანამდებობები წვევამდელებით.

მაგალითისთვის განვიხილოთ მექანიზებული ათეული ქვეითთა საბრძოლო მანქანაზე. მისი შემადგენლობა შემდეგია:

1. ათეულის მეთაური - 1
2. ჯგუფის მეთაური - 2
3. მეტყვიამფრქვევე - 2
4. ლულისქვეშა ყუმბარმტყორცნელი - 2
5. მსროლელი-საბრძოლო მაშველი - 2
6. მძლელი-მექანიკოსი - 1
7. მემიზნე-ოპერატორი - 1

სულ: 11 სამხედრო მოსამსახურე.

ჩვენ მიგვაჩნია, რომ 1, 2, 6 და 7 ნომრის თანამდებობები (5 პერსონალი) უნდა დაკომპლექტდეს კონტრაქტით, ხოლო დანარჩენი (6 პერსონალი) - წვევამდებლებით.

დღეს მოქმედი საკანონმდებლო ბაზა არეგულირებს ურთიერთობებს კონტრაქტით მომსახურე სამხედრო პირებთან. რაც შეეხება საყოველთაო სავალდებულო სამსახურში განწვეულ პირებს, გვინდა შემოგთავაზოთ ამ პრობლემის გადაჭრის ჩვენეული ხედვა.

მიგვაჩნია, რომ მათი განწვევა უნდა მოხდეს ტერიტორიული პრინციპით. სამსახურის ვადა უნდა განისაზღვროს 12 თვით. სამსახურის პერიოდში, გარდა თავისი სპეციალობისა მათ შეიძლება შეისწავლონ ათეულის (ევიპაჟის, გათვლის და სხვა) სხვა მომიჯნავე სპეციალობაც. მათ შეიძლება ჰქონდეთ უფლება ყოველდღიურად სამსახურის შემდეგ დაბრუნდნენ სახლებში, გარდა განწესში ყოფნისა (შაბათი, კვირა დასვენების დღე). თავდაცვის ძალებში სამსახურის პერიოდში მათ უნდა დაენიშნოთ ხელფასი 200 _ 300 ლარის ოდენობით. თადარიგში დათხოვნის შემდეგ ისინი უნდა ჩაირიცხონ რეზერვში და მიენერონ იმ სამხედრო ნაწილს, სადაც მსახურობდნენ ან სხვა დანაყოფს, რომელშიც ისინი შემდგომში გაივლიან შეკრებებს, იმ სამხედრო-სააღრიცხვო სპეციალობით, რომელიც მათ ეკავათ ან რომელიც მომიჯნავედ აითვისეს სავალდებულო სამხედრო სამსახურის გავლის დროს. რეზერვში სამსახურის პერიოდში ისინი სპეციალური ხელშეკრულებით აგრძელებენ ურთიერთობას თავდაცვის ძალებთან.

დასკვნა

თავდაცვის ძალების დაკომპლექტების ეს წესი საშუალებას მოგვცემს არსებული სამხედრო დანაყოფები შევავსოთ სრულ შტატამდე, მობილიზაციის შემთხვევაში გასაშლელი სარეზერვო დანაყოფები დავაკომპლექტოთ პირადი შემადგენლობით და ასევე შევავსოთ ომის დროს მიღებული სამედიცინო დანაკარგები.

ჩვენ მიგვაჩნია, რომ თავდაცვის ძალების დაკომპლექტების აღნიშნული მოდელი სრულად შეესაბამება ჩვენი ქვეყნის როგორც ინტერესებს, ასევე მის შესაძლებლობებს.

გამოყენებული ლიტერატურა

- საქართველოს კანონი „სამხედრო ვალდებულებისა და სამხედრო სამსახურის შესახებ“-2014 წლის 29 ივლისი, თავი 2, მუხლი 9;
- საქართველოს კანონი „თავდაცვის ძალების რეზერვისა და სამხედრო სარეზერვო სამსახურის შესახებ“-2018 წლის 31 ოქტომბერი, თავი 3, მუხლი 10
- „IMPROVING THE TOTAL FORCE USING THE NATIONAL GUARD AND RESERVES“, A Report for the transition to the new administration by The Reserve Forces Policy Board. RFPB Report FY17-01. www.rfpb.defense.gov.
- Гацко М. „Способы комплектования военнослужащими вооруженных сил иностранных государств“, Зарубежное военное обозрение. #1(2009). стр. 31-32

ნატოს ახალი სტრატეგიული კონცეფცია ცივი ომის შემდგომ

ქეთევან ჩახავა ასისტენტი პროფესორი სსიპ - დავით აღმაშენებლის სახელობის საქართველოს ეროვნული თავდაცვის აკადემია

აბსტრაქტი

მოცემულ ნაშრომში გაანალიზებულია ნატოს ცივი ომის შემდგომი ახალი სტრატეგიული კონცეფცია. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდგომ ორგანიზაციამ სრულიად ახალი პოლიტიკური ნაბიჯების გადადგმა დაიწყო. თუკი ცივი ომის განმავლობაში ალიანსი ორიენტირებული იყო კოლექტიურ თავდაცვაზე, ახალმა მსოფლიო გამონვევებმა მას უბიძგა ახალი მიზნებისა და გეგმების შემუშავებისკენ. სამშვიდობო ოპერაციები, სამხედრო კამპანიები, უსაფრთხოებისა და სტაბილურობის დაცვა ორგანიზაციის არაწევრ ქვეყნებში გახდა ნატოს ძირითადი და უმნიშვნელოვანესი სტრატეგია.

იუგოსლავიის დაშლის შედეგად ბოსნიამ და კოსოვომ მოითხოვეს დამოუკიდებლობა, რასაც მოყვა სერბების აღშფოთება, რომელიც შემდგომ გადაიზარდა ეთნიკურ დაპირისპირებაში. დაძაბულობამ და კონფლიქტმა იმდენად უმართავი სახე მიიღო საერთაშორისო ორგანიზაციების ჩარევის გარეშე კონფლიქტის მოგვარება რთული ან თითქმის შეუძლებელი ხდებოდა. ნატომ პირველად ალიანსის ისტორიაში გადადგა ახალი პოლიტიკური ნაბიჯები, ჩაატარა მნიშვნელოვანი სამშვიდობო ოპერაციები ბოსნიასა და კოსოვოში. ალიანსის სამხედრო ძალის დახმარებით ბოსნიამ და კოსოვომ დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდგომ შეძლეს მშვიდობის შენარჩუნება, სერბებთან კონფრონტაციის დასრულება და სუვერენულ სახელმწიფოდ ჩამოყალიბება. ამასთანავე, ნატოსთვის იუგოსლავიის კონფლიქტი წარმოადგენდა ერთგვარ გამონვევას ალიანსის შესაძლებლობების, სტაბილურობის და ეფექტიანობის განსამტკიცებლად. თანამედროვე მსოფლიოში ნატო უდაოდ წარმოადგენს მშვიდობის, უსაფრთხოების და სტაბილურობის გარანტ მთავარ სამხედრო ორგანიზაციას.

საკვანძო სიტყვები:

სამშვიდობო ოპერაციები, ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი, უსაფრთხოება, თავდაცვა, სტრატეგიული კონცეფცია.

NATO'S NEW STRATEGIC CONCEPT AFTER THE COLD WAR

KETEVAN CHAKHAVA
ASSISTANT PROFESSOR
LEPL - DAVID AGHMASHENEBELI
NATIONAL DEFENCE ACADEMY OF GEORGIA

ABSTRACT

The research describes and analyzes the new strategic concept of NATO after the cold war environment. Since the dissolution of the Soviet Union the organization has undergone tremendous changes, it made completely different political moves. The policy of the alliance shifted from the collective defense to the collective security. Peacekeeping operations, ensuring security and stability in non-member states, has become the significant strategic concept of the alliance.

The breakup of Yugoslavia was followed by the declaration of independence in Bosnia and Kosovo. The declaration of independence was rejected by the Bosnian Serbs and the ethnic conflict broke out across the country. Without the involvement of international organizations, it was almost impossible to deal with the crisis. NATO implemented the new, effective strategic concept and conducted the most significant peacekeeping operations in the conflict areas. Military involvement of the alliance made a great contribution in maintaining peace, establishing sovereignty, and ending the confrontation in the conflict regions. The Yugoslavian crisis represented the new challenge for the alliance to strengthen its effectiveness, responsibilities, and capabilities. In closing, in the contemporary world NATO is undoubtedly the main military guarantor of peace, security and stability.

KEYWORDS:

Peacekeeping Operations, North Atlantic Treaty Organization, Security, Defence, Strategic Concept

შენახალი

ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი წარმოადგენს შეკავების პოლიტიკის ფარგლებში ჩამოყალიბებულ ალიანსს, რომლის უმთავრესი მიზანი საბჭოთა კავშირის გავრცელების შეჩერება გახლდათ. ცივი ომის დარსულების შემდგომ ყველას სჯეროდა, რომ ნატო, როგორც უსაფრთხოების ორგანიზაცია და ყველაზე წარმატებული ალიანსი მსოფლიოში, ვეღარ შეძლებდა არსებობას, რადგან საბჭოთა კავშირი უკვე დაშლილი იყო. ან იმ შემთხვევაში თუ ალიანსი ისევ გააგრძელებდა არსებობას, ბევრი მკვლევარი თვლიდა, რომ ის უბრალოდ უფუნქციოდ დარჩებოდა.

ამ მოლოდინების საპირისპიროდ ნატომ შეძლო არა მხოლოდ წევრი ქვეყნების და ალიანსის ერთობის შენარჩუნება, არამედ ორგანიზაცია გაფართოვდა, ჩამოაყალიბა ახალი პოლიტიკა, შეცვალა მიზნები და მოქმედებები. ამასთანავე, იგი დღემდე წარმოადგენს წარმატებულ და უმნიშვნელოვანეს წამყვან უსაფრთხოების ორგანიზაციას მსოფლიოში.

არსებობს რამდენიმე მიზეზი, რამაც ხელი შეუწყო ალიანსის კიდევ უფრო მჭიდრო კავშირს და წევრი ქვეყნების თავდადებას ორგანიზაციისთვის. პირველი, გარე საფრთხე, რომელიც მოსალოდნელი იყო არა მხოლოდ რუსეთიდან, არამედ მეზობელი ქვეყნების ტერიტორიებზე შესაძლო კონფლიქტებიდან. ამ შემთხვევაში ალიანსის წევრი ქვეყნები დაცულნი უნდა ყოფილიყვნენ ნებისმიერი საფრთხისგან.

მეორე, ცივი ომის დასრულების შემდგომ ნატომ შეიმუშავა ორი ძირითადი ფუნქცია: ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპაში შეიარაღებული კონფლიქტების მართვა და ამ კონფლიქტების შეჩერების შედეგად სტაბილურობის უზრუნველყოფა პოსტ საბჭოთა ქვეყნებში. მესამე, ნატომ დიდი წვლილი შეიტანა წევრ ქვეყნებს შორის მშვიდობის და სტაბილურობის უზრუნველყოფაში. ორგანიზაციის ჩამოყალიბებამდე მსოფლიომ გამოიარა ორი მსოფლიო ომი, სადაც ძირითადად ჩართული იყვნენ ევროპის ქვეყნები. ზოგადად, ევროპაში მუდმივად მიმდინარეობდა კონფლიქტები, კრიზისები, დაპირისპირებები, რათა გამოკვეთილიყო ჰეგემონი ქვეყანა, ვინც ძალთა ბალანსს დაარღვევდა და მოიპოვებდა სრულ ძალაუფლებას - დომინანტი ქვეყნის სტატუსს. ხოლო, ამერიკის შეერთებული შტატების მიერ ღია და გამჭვირვალე პოლიტიკის დამკვიდრებით, ცივი ომის პერიოდამდე არსებული დაპირისპირებები ევროპაში უკვე აღარ არსებობდა. ქვეყნები გაერთიანდნენ ერთ სამხედრო ბლოკში, სადაც უზრუნველყოფდნენ ერთმანეთის მშვიდობას, უსაფრთხოებას და სტაბილურობას.

კვლევის მეთოდოლოგია

ნაშრომზე მუშაობის დროს გამოყენებულ იქნა სამაგიდე კვლევის მეთოდი, რომელიც დამეხმარა შენარჩუნების ცალკეული სტატიების, დოკუმენტების და ინტერნეტმასალის კლასიფიცირება, შესწავლა და გაანალიზება. დაკვირვების შედეგად ასევე გამოყენებულ იქნა კონტენტ-ანალიზი, რომელიც უზრუნველყოფს შინაარსის უკეთ გაგებას და დასაბუთებულად გადმოცემას.

ნათოს ახალი სტრატეგიული კონცეფცია

ცივი ომის დასრულების შემდგომ, მსოფლიოში გაჩნდა ახალი გამოწვევები და საფრთხეები. იუგოსლავიის რესპუბლიკის დაშლის ეტაპები დაკავშირებული იყო გარკვეულ დაპირისპირებებთან და კონფლიქტებთან. ამ კრიზისთან გამკლავებას ჭირდებოდა საერთაშორისო ძალების ჩარევა, მოლაპარაკებების მართვა და შეთანხმების მიღწევა. იუგოსლავიის კონფლიქტი აღმოჩნდა დიდი გამოწვევა ჩრდილოატლანტიკური ორგანიზაციისთვის, რომელმაც საკუთარ თავზე აიღო პასუხისმგებლობა მოეხდინა სწრაფი რეაგირება და უზრუნველყო პროცესების შეძლებისდაგვარად მშვიდობიანი მართვა. ნატომ შეიმუშავა ახალი სტრატეგიული კონცეფცია - უზრუნველყო მსოფლიო მშვიდობა, ხოლო ამისთვის მან მიმართა სამშვიდობო ოპერაციებს კონფლიქტურ რეგიონებში.

იუგოსლავიის კონფლიქტი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მოვლენა იყო ევროპისთვის, როდესაც 1991 წლიდან დიდი ფედერაცია დაიშალა და სახელმწიფოებმა მოიპოვეს დამოუკიდებლობა. ბოსნიამ და კოსოვომ დაიწყეს ბრძოლა სუვერენიტეტისთვის, ხოლო ფედერაცია ამას ვერ ეგუებოდა და ცდილობდა ძალის გამოყენებით ისინი შეენარჩუნებინა იუგოსლავიის რესპუბლიკაში.

კონფლიქტი ბოსნიაში და ნატოს სამშვიდობო ოპერაცია

ბოსნიის ომი 1992-1995 წლებში მიმდინარეობდა. 1992 წლის 29 თებერვალს ბოსნიაში ჩატარდა რეფერენდუმი, ხოლო 1992 წლის მარტში, როდესაც ნათელი გახდა, რომ ბოსნია ჰერცეგოვინა დამოუკიდებლობის დეკლარაციის მიღებას აპირებდა და იუგოსლავიის ფედერაციიდან გამოსვლას, დაიწყო მედიის ბრძოლა, რომელიც პროპაგანდითა და ცენზურით შემოიფარგლებოდა. - (2016) How the Media in 1992 was reporting on the Referendum (gallery) . MARCH 1, 2016 4:30 PM <https://www.sarajevotimes.com/how-the-media-in-1992-was-reporting-on-the-referendum-gallery/> იუგოსლავიის საჰაერო ძალებმა, იერიში მიიტანეს სამაუწყებლო კომუნიკაციებზე და ბრძოლა მაშინვე გადაიზარდა „მეტ სროლასა და ნაკლებ საუბარში“. (Bjarnason 2001) ბოსნია ჰერცეგოვინის დამოუკიდებლობის წინააღმდეგი იყვნენ სერბები, ისინი მხარს უჭერდნენ სერბეთის სახელმწიფო ერთიანობას სლობოდან მილოშვიჩის და იუგოსლავიის სახალხო არმიის მეთაურობით. მათ გამოაცხადეს საკუთარი ჯარის მობილიზაცია, იცავდნენ საკუთარ ტერიტორიას და ებრძოდნენ ბოსნიელებს. დაიწყო ეთნიკური კონფლიქტი, სადაც ძალადობრივ მეთოდებს იყენებდნენ სერბები ბოსნიელთა წინააღმდეგ.

უსაფრთხო ზონების ჩამოყალიბების იდეა ჯერ კიდევ 1992 წლის 12 დეკემბერს გაჟღერდა მაშინ , როცა ევროპულმა თანამეგობრობამ მოითხოვა ჩამოყალიბებულიყო ზონები ბოსნია ჰერცეგოვინაში , რათა უზრუნველყოფილიყო სამოქალაქო პირების უსაფრთხოება. (Nederlandsinstitut for war documentation, Srebrenica: a “safe” area, Appendix XIII, chronology of the Bosnian conflict 1990-1995. n.d.). 1993 წლის 6 მაისს 824 რეზოლუციით სრებრენიცა ჩაითვალა უსაფრთხო ზონად. (UN Security Council 3208th Meeting Resolution S/RES/824 1993).

კონფლიქტი ბოსნიაში გახლდათ პირველი გამონვევა ჩრდილოატლანტიკური ალიანსისთვის. ცივი ომის პერიოდში ნატო ზრუნავდა მხოლოდ წვერი ქვეყნების უსაფრთხოებაზე, ხოლო ახლა შეცვლილი სტრატეგიული კონცეფციით ორგანიზაციამ უზრუნველყო მშვიდობის დამყარება არაწევრ ქვეყნებშიც.

1992 წელს ჰელსინკში ნატოს საგარეო საქმეთა მინისტრების შეკრებაზე გადაწყვიტეს კონფლიქტის მოგვარება სამხედრო ჩარევით. მოილაპარაკეს გაეგზავნათ რამდენიმე გემი და თვითმფრინავი, რათა მომხდარიყო საჰაერო სივრცის კონტროლი. სამშვიდობო ოპერაცია მიმდინარეობდა გაეროს რეზოლუციის გათვალისწინებით.

1994 წლის 11 აპრილს განხორციელდა ნატოს პირველი მჭიდრო საჰაერო მხარდაჭერის მისია ალიანსის ისტორიაში გორაჟდეს უსაფრთხო ზონის დასაცავად, რომელსაც სერბთა რესპუბლიკის არმია უტევდა. საჰაერო დარტყმისას განადგურდა სერბთა სავლეთ შტაბი, რასაც მოჰყვა 150 გაეროს მშვიდობისმყოფელის დატყვევება სერბების მიერ, რომლებიც დაიმუქრნენ მათი მოკვლით, თუ მათ არმიაზე გორაჟდეს გარშემო საჰაერო დარტყმები არ შეწყდებოდა. (Binet 2015).

1995 წლის დეკემბერს ხელი მოეწერა დეიტონის შეთანხმებას რითიც დასრულდა ომი სერბებსა და ბოსნიელებს შორის. დეიტონის სამშვიდობო შეთანხმების ხელმოწერის შემდეგ ნატომ დაიწყო პირველი სამშვიდობო ოპერაციის ჩატარება ბოსნიაში. 14 პარტნიორი ქვეყნის საჯარო ნაწილები, რომლებსაც ქონდათ გაეროს მანდატი, შევიდნენ ბოსნიაში მშვიდობის უზრუნველსაყოფად. დეიტონის შეთანხმების საფუძველზე ნატომ (IFOR) -ის მისიით 60 000 სამხედრო გამოგზავნა სამშვიდობო მისიით, ხოლო 1996 წლის 20 დეკემბერს გამოგზავნილ იქნა (SFOR), 32 სამხედრო ძალა. (htt2) სტაბილიზაციის ძალების მოვალეობა იყო საომარი მოქმედებების თავიდან აცილება და სამშვიდობო პროცესის განვითარებისათვის აუცილებელი პირობების შექმნა, მაგრამ, მისიის გაფართოების შემდეგ, ამ მოვალეობებში ასევე შედიოდა იმ სამოქალაქო ორგანიზაციების მხარდაჭერა, რომლებიც მონაწილეობენ საერთაშორისო თანამეგობრობის ძალისხმევაში, ამ ქვეყანაში მშვიდობის დასამყარებლად. სამშვიდობო ძალები თავიანთ სახლებში დაბრუნებაში დაეხმარნენ ლტოლვილებს და იძულებით ადგილნაცვალ პირებს. მათ თავიანთი წვლილი შეიტანეს ბოსნიის სამხედრო ძალების რეფორმირებაში. უსაფრთხოების სიტუაციის თანდათანობით გაუმჯობესებასთან ერთად, ამ ქვეყანაში განლაგებული სამშვიდობო ძალები მცირდებოდა. თუ თავდაპირველად აქ 60-ათასიანი ჯარები იყო განლაგებული, 2004 წელს მათგან მხოლოდ 7 ათასი დარჩა. ნატოს სამხედრო ჩარევით და ჩატარებული წარმატებული სამშვიდობო ოპერაციის წყალობით ბოსნიაში დამყარდა მშვიდობა, ქვეყანამ მოიპოვა დამოუკიდებლობა, გაატარა აუცილებელი და საჭირო რეფორმები, რაც ქვეყნის განვითარებისთვის უმნიშვნელოვანესი პოლიტიკური ნაბიჯები გახლდათ.

კონფლიქტი კოსოვოში და ნატოს სამშვიდობო ოპერაცია

1990 წლის 2 ივლისს 114 ეთნიკურმა ალბანელმა გამოაცხადა კოსოვოს დამოუკიდებლობა. სერბების ასამბლეამ დაშალა კოსოვოს ანსამბლეა და კოსოვო გამოცხადდა მის შემადგენელ ნაწილად. 1991 წელს ჩატარდა არაოფიციალური რეფერენდუმი. კოსოვოში მიმდინარეობდა ორი სახის დაპირისპირება - არაძალადობრივი და ძალადობრივი. არაძალადობრივი წინააღმდეგობის დროს კოსოვოელმა ალბანელებმა იბრაჰიმ რუგოვა აირჩიეს კოსოვოს პრეზიდენტად, დააარსეს დამოუკიდებელი ინსტიტუტები და უარი თქვეს სერბებთან თანამშრომლობაზე. რეალურად მათ ჩამოაყალიბეს საკუთარი მთავრობა, რომელიც არაოფიციალურად მართავდა კოსოვოს. სერბების, დასავლეთის დიპლომატების, ევროპის და ვაშინგტონის ყურადღება ამ დროისთვის მიმართული იყო მთლიანად ბოსნიის კონფლიქტისკენ, ამიტომ რამდენიმე წლის მანძილზე მათ უგულებელყვეს არაძალადობრივი მოძრაობა კოსოვოში. მიმდინარე პროცესები შეიცვალა მაშინ, როდესაც დეიტონში სამშვიდობო შეთანხმების დროს არ იქნა მიწვეული რუგოვა, ხოლო შეხვედრას ესწრებოდა მილოშევიჩი. ალბანელებმა შეცვალეს პროტესტის ფორმა და მიმართეს ძალადობრივ დაპირისპირებას. ისინი თავს ესხმოდნენ სერბებს, პოლიციელთა განყოფილებას, მოსახლეობას. (htt1)

1998 წელს ჩრდილოატლანტიკურმა საბჭომ დაიწყო კოსოვოს კრიზისის განხილვა და გადაწყვიტა უზრუნველყო კონფლიქტის მშვიდობიანი გზით მოგვარება. ალიანსი ასევე ქვეყნაში საჰაერო კამპანიის დასაწყებად მზადყოფნას გამოქვამდა. 1999 წლის 14 მარტს ნატომ კოსოვოს 78 დღიანი სამხედრო-საჰაერო კამპანია განახორციელა.

1999 წლის 23 აპრილს ვაშინგტონში ნატოს წევრ სახელმწიფოთა და მთავრობათა მეთაურებმა კოსოვოს კონფლიქტთან მიმართებაში ალიანსის მიზნები დაამტკიცეს: საომარი მოქმედებების, ძალადობისა და რეპრესიების შეჩერება რეგიონში; კოსოვოს პროვინციის დემილიტარიზაცია; საერთაშორისო სამხედრო/სამშვიდობო მისიის ჩამოყალიბება; კოსოვოში ლტოლვილთა და იძულებით გადაადგილებული პირების დაუყოვნებლივი და უსაფრთხო დაბრუნება სახლებში; ჰუმანიტარული დახმარების დაუბრკოლებელი მიწოდება ლტოლვილთათვის; პოლიტიკური შეთანხმების შემუშავება; (htt)

ამასთანავე, უნდა აღინიშნოს, რომ სამხედრო ოპერაცია კოსოვოში ჩატარდა გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუციის გარეშე, რადგან სერბეთის სუვერენიტეტის დაცვის პრინციპით რუსეთი და ჩინეთი ეწინააღმდეგებოდა იუგოსლავიის ტერიტორიაზე სამხედრო კამპანიის განხორციელებას. ამ წინააღმდეგობის მიუხედავად, ნატომ და აშშ-მ გადაწყვიტა სამხედრო ჩარევით კოსოვოს უსაფრთხოებისა და დამოუკიდებლობის განმტკიცების ხელშეწყობა.

1999 წლის სამხედრო - ტექნიკური შეთანხმების საფუძველზე ნატომ რეგიონში კოსოვოს ძალები (Kosovo Force – KFOR) გაგზავნა. მათ დაევალიათ: საომარი მოქმედებების განახლების დაუშვებლობა; კოსოვოს გამათავისუფლებელი არმიის განიარაღება; სარეკონსტრუქციო სამუშაოები; საარჩევნო პროცესებისა და სხვა პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური ასპექტების განვითარების ხელშეწყობა; კოსოვოში გაეროს მისიის (United Nations Mission in Kosovo – UNMIK) და სხვა საერთაშორისო და არასამთავრობო ორგანიზაციების ჰუმანიტარული ოპერაციების მხარდაჭერა. მისიაში მონაწილეობდნენ, როგორც წევრი, ასევე ორგანიზაციის თორმეტამდე არაწევრი ქვეყნები. მისია მოიცავდა დაახლოებით 50 000 სამხედროს. უკვე 2003 წლიდან სიტუაციის დასტაბილურების შედეგად სამშვიდობო კონტიგენტი 15 000 კაცამდე შემცირდა. KFOR პირველი მისია გახლდათ, რომელშიც საქართველოც მონაწილეობდა. ნატოს სამშვიდობო მისია დღესაც გრძელდება კოსოვოში და ხელს უწყობს უსაფრთხო გარემოს შენარჩუნებას. 2008 წელს კოსოვომ მოიპოვა დამოუკიდებლობა.

დასკვნა

იუგოსლავიის დაშლის შედეგად გამოწვეულ კონფლიქტებში ბოსნიის და კოსოვოს დამოუკიდებლობის ხელშეწყობით სამხედრო კამპანიის წარმოება ნამდვილად წარმოადგენს ახალ ეტაპს ალიანსის ისტორიაში. იმის მიუხედავად, რომ არსებობდა ვარაუდი საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდგომ ნატოს უფუნქციოდ დარჩენის შესახებ, ორგანიზაცია მთლიანად მოერგო მსოფლიოს ახალ გამოწვევებს, მოახდინა საკუთარი ძალის და ახალი სტრატეგიების ეფექტიანი განხორციელება. მუსტად ახალი სტრატეგიული კონცეფციების შემუშავებით ნატომ მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა ბოსნიის და კოსოვოს კონფლიქტების მშვიდობიანად დასრულებაში. რომ არა ალიანსის მონდომება და სურვილი იუგოსლავიის ტერიტორიაზე ეთნიკური კონფლიქტების და კონფრონტაციის დარეგულირებისა, ბევრად უფრო რთული იქნებოდა დამოუკიდებლობის მოპოვების

სურვილით მებრძოლ ქვეყნებში სტაბილურობის და უსაფრთხოების მოპოვება და შემდგომ მისი შენარჩუნება. კოსოვოს და ბოსნიის სამშვიდობო ოპერაციების შემდგომ ალიანსმა წარმატებით განახორციელა არაერთი სამხედრო სამშვიდობო მისია. ნატო წარმოადგენს სამხედრო ალიანსს, რომელიც დღეს არის კრიზისების მართვის, კონფლიქტების დარეგულირების, მშვიდობის უზრუნველყოფის და უსაფრთხოების მთავარი გარანტი ორგანიზაცია.

გამოყენებული ლიტერატურა

- 2016. MARCH 1. <https://www.sarajevotimes.com/how-the-media-in-1992-was-reporting-on-the-referendum-gallery/>
- n.d. <https://old.infocenter.gov.ge/peacekeeping-missions/#1>
- n.d. . <https://www.britannica.com/event/Dayton-Accords>
- n.d. https://www.globalsecurity.org/military/ops/joint_endeavor.htm
- Binet, Laurence. 2015. "MSF and the war in the former Yugoslavia 1991-2003, Médecins Sans Frontières,."
- Bjarnason, Magnus. 2001 . "The War and War-Games in Bosnia and Herzegovina from 1992 to 1995 , The main events, disagreements and arguments, resulting in a "de facto" divided country,,"
- n.d. Nederlandsinstituit for war documentation, Srebrenica: a "safe" area, Appendix XIII, chronology of the Bosnian conflict 1990-1995
- 1993. UN Security Council 3208th Meeting Resolution S/RES/824

სამხედრო ლიდერობის ზოგიერთი ასპექტი და აბრიგატი

ვისე-პოლკოვნიკი კობა ჭიჭინაძე
საქართველოს გენერალური შტაბის
J-1 პერსონალის დეპარტამენტი
ბანყოფილების უფროსი
საჯარო მმართველობის დოქტორი
ნუნუ ოვსიანიკოვა
ასოცირებული პროფესორი
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

აბსტრაქტი

აღიარებულია, რომ თანამედროვე ეტაპზე შეიარაღებული ძალების ეფექტურობას განაპირობებს არა მარტო ვარგად შემუშავებული სტრატეგია, სტრუქტურა და აღჭურვილობა, მის ეფექტურობას მნიშვნელოვნად ზრდის მოტივირებული, განათლებული, მაღალი საბრძოლო შესაძლებლობის მქონე ხელმძღვანელი და ლიდერი. აღნიშნულს განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება სამხედრო ცხოვრებაში და უკავშირდება ადამიანური, მატერიალური რესურსისა და იარაღის სისტემის ეფექტურ სამხედრო შესაძლებლობად გარდაქმნას. სამხედრო სამსახურის პრაქტიკა გვიჩვენებს, რომ მეტად წარმატებულია სამხედრო ლიდერი, რომელსაც გათავისებული აქვს შეიარაღებული ძალების ფასეულობები, გააჩნია საბრძოლო სულისკვეთება, პროფესიული ცოდნა და ლიდერისთვის საჭირო მახასიათებლები.

საკვანძო სიტყვები:

ლიდერი, სამხედრო ლიდერობა, მენეჯმენტი, ლიდერის მახასიათებლები.

SOME ASPECTS AND ATTRIBUTES OF MILITARY LEADERSHIP

LIEUTENANT COLONEL KOBA TCHITCHINADZE
J-1 PERSONNEL DEPARTMENT OF
GENERAL STAFF OF GEORGIA
CHIEF OF SECTION
PHD IN PUBLIC ADMINISTRATION
NUNU OVSYANNIKOVA
ASSOCIATE PROFESSOR
TECHNICAL UNIVERSITY OF GEORGIA

ABSTRACT

It is acknowledged that the efficiency of the armed forces at the modern stage leads not only a well-developed strategy, structure and equipment; increase of the effectiveness is related on a highly motivated, educated, high combat capabilities manager and leader. This particular importance given in military life is linked to the transformation of a human, material resources and weapon system into the effective military capabilities. Practice in military service shows that the most successful military leaders are those who have the values of the Armed Forces, and have the combat spirit, professional knowledge and the needed attributes for leader.

KEYWORDS:

Leader, Military Leadership, Management, Attributes of Leaders.

1. INTRODUCTION

Nowadays researchers are discussing a leader and leadership in a number of ways. Leaders are born, not made; Leaders must be charismatic and have unblemished private life; Leadership is management by other word; Leadership is both Science and an Art; Leadership is directing and coordinating the work of group members; Leadership is for bosses, generals and politicians. Often the definition of leadership is presented with the attributes of management, comparison of nature and interaction contest. In the armed forces the military leadership is considered a commander, whose function and duty is to command a subdivision, structural unit.

2. SOME ASPECTS OF LEADERSHIP IN MILITARY SETTINGS

„Command is a position of authority and responsibility to which (military) men and women are legally appointed. Leadership and management are the key components to the successful exercise of command. Successful management is readily measured against objective criteria but commander are not leaders until their position has been ratified in the hearts and minds of those they command“ (Wakefield, 2010 p. 18). Commanding is a priority and legitimate duty of the authorities in the armed forces. It is the authority the commander uses legally in relation to his subordinates according to its rank and a position.

Commanding includes leadership, authority, responsibility and accountability to effectively utilize existing resources and to plan, organize, manage, coordinate and control tasks for using military personnel. (Leadership, 2013 p. 12)

As we mentioned above there are differ leadership definitions in many ways, and these defferences have resulted in various reserchers exploring very different aspects of leadership. Leadership is one of the most widely known definition for the people who have followers. The military leader can be any person who assumes duty and responsibility, influences and inspires other people in order to achieve the goal of the military unit.

With definition „Leadership in Defence“, Defence academy of the United kingdom, Leadership is visionary; it is projection of personality and character to inspire people to achieve the desired outcome. Leadership is a combination of example, persuasion and compulsion dependent on the situation. It should aim to transform and be underpinned by individual skills and an enabling philosophy (Wakefield, 2010 p. 14).

Management itself means leading or heading people. It emphasizes the ability to achieve the goal based on the use of labor intellect and motives for behavior of the different people. The group of researches management suggest with words like efficiency, planning, paperwork, procedures, regulation, control and consistency. Leadership is often more associated with words like risk taking, dynamic, creativity, change and vision.

The difference between the leader and the manager is:

Managers administer – Leaders innovate;

Managers maintain – Leaders develop;

Managers control – Leaders inspire;

Managers have short-term view – Leaders a long-term view;

Managers ask how and when – Leaders ask what and why.

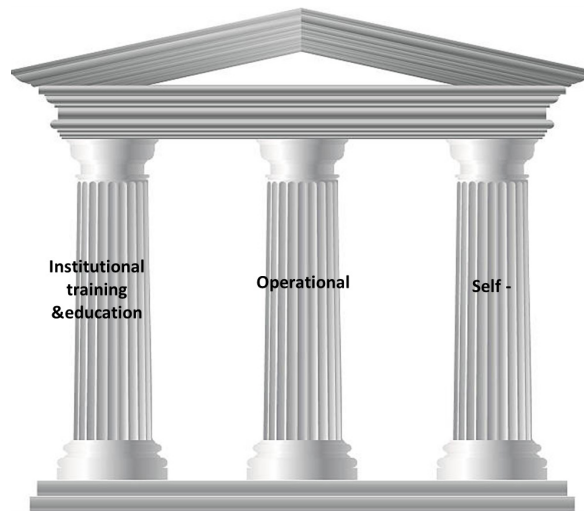
Managers imitate – Leaders originate;

Managers accept the status quo – Leaders challenge it.

(Ricard L. Hughes; Robert c. Ginnet; Gordon J. Curphy, 2009 p. 8)

If the scale of the structural unit or organization in the armed forces is large, the responsibility of the military leader is very high. Their success is mainly depends on the correct management of the unit commander and presenting the leadership qualities. They motivate the personnel to achieve the goal, they concentrate their mind on getting the right decisions. One of the main demand for the military leader is to have a relevant qualification and experience. Threw developing process should take place continuously, which includes: getting civil and military institutional education, trainings, acquisition testing, evaluation etc.

MILITARY LEADER DEVELOPMENT MODEL

The notion of pillars suggests that the leader development would be incomplete or flawed all three.

While institutional training and operational assignments are relatively obvious, self-development and reflection can be seen in an emphasis on professional reading and pursuit of civilian educational programs. The institution supports self-development through such measure as providing tuition assistance for civilian education, staffing military education centers with advisors, and providing resources designed to foster lifelong learning. (Mark R. Grandstaff; Georgia Sorenson, 2009 p. 12)

The need for institutional civilian and military education of military leaders is increasingly demanding when they reach an operational and strategic level. Reaching this level they need to be familiar with history, politics, economics, sociology and psychology. It must be noted that they should also have a connection with natural sciences. In order to master his specialty, military leader must have some knowledge about relationship between military and other sciences. They should be aware how they can contribute their knowledge gaining from other fields. If the military leader is limited by his professional duties, he cannot develop his analytical skills, such as discernment, imagination, sensibility and critical thinking. The development of the analytical skills necessary for the activities is mainly studied by the general areas apart from the military profession.

Military leaders are responsible for developing self-development of their subordinates. They train their subordinates, teach them team work, motivate them and share their experience. Since the main goal of the armed forces in any democratic country is to take care of the country's security, protect the sovereignty and participate in various conflicts, military leaders have to fight with their team despite its type and gender. All military leaders must serve and fight for protecting main goals of the country.

For more details about the main requirements for a successful military leader we can use the guidance of the leadership of the Georgian Armed Forces, where the requirements for the military leaders are divided into two parts: personal characteristic which implies the answer to the question 'Who is a leader?' and the basic skills 'What does the leader do?'

MODEL OF REQUIREMENTS OF A MILITARY LEADER

Personal characteristics	Basic skills
Who is a leader?	What does the leader do?
A strong leader <ul style="list-style-type: none"> • Values of the armed Forces • Compassion • Warrior belief 	Manages: <ul style="list-style-type: none"> • Supervises others • Influence beyond the chain of command • Leads by a personal example • Strengthen relationship
Leader with representation <ul style="list-style-type: none"> • Military etiquette • Physical fitness • Restraint (self-discipline) • Self-confidence 	Develops <ul style="list-style-type: none"> • Creates positive atmosphere • Works on self- development • Develops other leaders
<ul style="list-style-type: none"> • Brave 	
Leader with intellectual abilities <ul style="list-style-type: none"> • To be smart • Rational ability to judge • Innovation • Interpersonal relationship ability • Knowledge of specific areas of action 	Achieves <ul style="list-style-type: none"> • Gets the results

The model of leader's requirements mentioned above demonstrates the characteristics and basic skills (competences) that the military leader generates to achieve the goals (Leadership, 2013 p. 200).

According to the Leadership in Defense of the UK Defense Academy the attributes of the leadership are Integrity, Vision, Communication, Decision Taking, Innovation, Humility, and Professional Knowledge (Wakefield, 2010 p. 23).

There is no doubt that the attributes mentioned above are necessary for a successful military leader. Let's discuss some of them.

Self-confidence- is an attribute which is needed for the leader of the unit to succeed. One of the best examples is the 1862 American Civil War episode, when The Confederate Army was defeated by the Allied forces and was going to retreat, the brigadier General Bernard I. Beam reported to the commander of the Confederation Army General Thomas J. Jackson that the enemy tried to change their position. General Jackson calmly looked at the direction of the enemy and replied: "We'll meet them with bayonet!" Brigadier General Bernard I. Biz was impressed by the self-confidence of General Jackson, he went to his subdivision, broke the line of soldiers, pointed the sword to General Jackson and shouted: 'Look, people! General Jackson is standing like a stone wall! Let us sacrifice and we will win! Follow me! (Leadership, 2013 p. 68)

This action was crucial for the Confederate soldiers and allowed them to keep the front line.

Vision- is a feature especially for the leaders on strategic level, they should have a vision in the long run of effective management and development. Strategic leaders should think that their vision should correspond to the environment outside the organization, the goals of the alliance, the national security environment, national defense and military strategy. The subordinated leaders adjust their vision with the vision of their strategic leaders.

Given example shows General Colin Powell (The chief of the Joint Staff of the United States in 1989-1993) used strategic planning, vision and critical thinking in order to prevent the state coup.

By the end of November 1989, up to 1000 Philippine rebels occupy two air bases to resign the Philippine government. The Philippine President of the Republic of Korea, Korandon Akin appealed to the United States to assist in suppression of the coup attempt and destroyed the airport which was occupied by the rebels. General Colin Powell used the critical thinking to support the foreign government. Initially he asked a question about the alleged intervention. He was answered by the State Department and the White House that the United States needed to demonstrate support for President Coronon Akino and stay in power. After that General Colin Powell asked what was the purpose of bombardment of aerodrome. In response he got an answer not to allow aviation assistance for a coup attempt. Then, General Colin Powell set out a military plan to support Korason

Akino in his vision. The White House recommends that American military pilots initially carry out a warning flight on the top of the aerodrome with fake shootout. The goal of this maneuver was to prevent planes from taking off. This could be achieved as a result of intimidation of the rebels because of the destruction of aircraft and valuable facilities. The US President George W. Bush immediately approved this action plan. General Coleman Powell's restraint and proportionate military response reached a desired political goal; he did not allow the rebels to support the coup attempt, breaking the unity of the enemy and the coup failed (Leadership, 2013) p. 193.

A personal example: one of the most important attributes for a military leader is a personal example. Each commander should be a personal example for his subordinates in military service. A personal example in military life has always been an example of imitation, following and motivation. It is clear that military personnel believe those leaders who are not afraid of difficulties and go forward. It should be taken into consideration that leadership does not mean just to go ahead but connects every action with each other, which develops unity of subdivisions and creates team. Leader's behavior and habits are contagious both in positive and in negative ways. If the commander tends to be late for work and uses inappropriate words it influence subordinates and they gradually use the same and it becomes the part of an organization.

3. CONCLUSION:

Above reviewed attributes supports leaders for direct and indirect approach. The existence and necessary attributes of the military leader leads to success. Military leaders should understand the importance of the essential character, as they can create healthy atmosphere in the subdivision, organization, they can develop a team as well as themselves. And finally achieve the desired goal.

USED MATERIALS

- **Leadership. 2013.** Leadership. Leadership. Tbilisi : National Academy of Georgia, 2013.
- **Mark R. Grandstaff; Georgia Sorenson. 2009.** Strategic Leadership. Strategic Leadership The General's Art. Vienna : s.n., 2009.
- **Ricard L. Hughes; Robert c. Ginnet; Gordon J. Curphy. 2009.** Leadership. Leadership. New York : s.n., 2009.
- **Wakefield, Chris. 2010.** Leadership in Defence. Leadership in Defence. SHRIVENHAM : Defence Academy of the United Kingdom, 2010.

2016 წლის სამხედრო გადატრიალების მცდელობა თურქეთში და მისი შედეგები

კაპიტანი ხვირა ხოზრევანიძე

სსიპ - დავით აღმაშენებლის სახელობის
საქართველოს ეროვნული თავდაცვის აკადემიის
ინჟინერთა სასწავლო ბატალიონის S-3-ის ოფიცერი.
კავკასიის სამართაშორისო უნივერსიტეტის სოც. მეცნიერებათა
ფაკულტეტის პოლიტიკის მეცნიერების სადოქტორო
საგამანათლებლო პროგრამის დოქტორანტი.

ხელმძღვანელი: მაია კაპანაძე

ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი.
კავკასიის სამართაშორისო უნივერსიტეტის ასოც. პროფესორი.
საქართველოსა და ირანის სამეცნიერო-ანალიტიკური
ცენტრის ხელმძღვანელი.

აბსტრაქტი

თურქეთის პოლიტიკაში სამხედროები მნიშვნელოვან როლს ასრულებდნენ. ვერძოდ, ისინი აქტიურად ერეოდნენ თურქეთის პოლიტიკურ ცხოვრებაში. ამის მიზეზი იყო ის, რომ ისინი ქვეალიზმის იდეის ყველაზე აქტიურ დამცველად გამოდიოდნენ. მართალია თურქეთის რესპუბლიკა სეკულარული ქვეყანაა, მაგრამ მისი მოსახლეობის აბსოლიტური უმრავლესობა მუსლიმია. აქიდან გამომდინარე თურქეთის პოლიტიკაში მუსტაფა ქემალის გარდაცვალების შემდეგ ძალიან მალე წინაპლანზე გამოვიდნენ მუსლიმური პოლიტიკური პარტიები, რომლებიც სულ უფრო და უფრო ცდილობდნენ ქვეყნის პოლიტიკაში თავის დამკვიდრებას და შესაბამისად, სეკულარიზმის შეზღუდვას. თურქი სამხედროები ვერ ეგუებოდნენ მუსლიმური პარტიების მცდელობებს, ხელში აეღოთ ძალაუფლება. ისინი როგორც ქვეალიზმის იდეოლოგიის ერთგული დამცველები, ასეთ ხელისუფლებებს ძალით ამხოებდნენ ხოლმე. მსგავსი შემთხვევა გასულ საუკუნეში თურქეთში 4-ჯერ მოხდა.

დღევანდელი თურქეთის მმართველი „სამართლიანობისა და განვითარების“ პარტია (სკპ) ზომიერი ისლამიზმის გამტარებელია. აქიდან გამომდინარე პარტიის ლიდერი, დღევანდელი თურქეთის პრეზიდენტი რეჯეფ თაიფ ერდოღანი ჯერ კიდევ 2011 წელს შეეცადა სამხედროების შეზღუდვას, რაც ნაწილობრივ გააკეთა კიდევ.

2016 წელს, თურქეთში ბოლო სამხედრო გადატრიალების მცდელობა თურქი სამხედროებისათვის მარცხით დამთვარდა. ამის ერთ-ერთ მიზეზად მიჩნეულია, რომ თითქოს აღნიშნული სამხედრო გადატრიალების მცდელობა თურქეთის პრეზიდენტმა წინასწარ იცოდა და მას ეს სჭირდებოდა თურქი სამხედროების შეზღუდვისათვის. ამ სამხედრო გადატრიალების მცდელობიდან ძალიან მალე, ბევრი სამხედრო მალაღჩინოსანი (ამასთანავე ექიმები, პედაგოგები და აშშ) დაპატიმრებულ ან დათხოვნილ იქნა სამსახურიდან. ამის შემდეგ თურქი სამხედროების მიერ გადატრიალების მცდელობა თითქმის განეიტარალებულია და ამ ხრივ „საშიშროება“ ერდოღანის ხელისუფლებისათვის მოიხსნა.

საკვანძო სიტყვები:

თურქეთი, სეკულარიზმი, ქვეალიზმი, სამხედროები, გადატრიალება.

THE 2016 MILITARY COUP ATTEMPT IN TURKEY AND ITS RESULTS

CAPTAIN KHVICHA KHOZREVANIDZE

**AN OFFICER OF THE S-3 JUNKERS' TRAINING BATTALION OF THE
NATIONAL DEFENSE ACADEMY.**

**PHD STUDENT OF POLITICAL SCIENCE DOCTORAL EDUCATIONAL
PROGRAM OF THE FACULTY OF SOCIAL SCIENCES AT CAUCASUS
INTERNATIONAL UNIVERSITY.**

SUPERVISOR: MAIA KAPANADZE

DOCTOR OF HISTORY SCIENCES.

**ASSOCIATED PROFESSOR AT CAUCASUS
INTERNATIONAL UNIVERSITY.**

**HEAD OF THE SCIENTIFIC-ANALYTICAL
CENTER OF GEORGIA AND IRAN.**

ABSTRACT

The militaries played an important role in Turkish politics. In particular, they actively interfered in the political life of Turkey. The reason for this was that they appeared as the most active defenders of the idea of Kemalism. It is true that the Republic of Turkey is a secular country, but the vast majority of its population is Muslim. Hence, very soon after the death of Mustafa Kemal in, Muslim political parties came to the fore in Turkish politics, trying more and more to establish themselves in the politics of the country and, consequently, to limit secularism. The Turkish military could not tolerate the attempts of Muslim parties to seize power. As faithful defenders of the Kemalist ideology, they often overthrew such governments. A similar case occurred 4 times in Turkey in the last century.

Turkey's present ruling party "Justice and Development Party" (AKP) is a follower of moderate Islamist. Therefore, the leader of the party, the current President of Turkey, Recep Tayyip Erdogan, tried to restrict the militaries yet in 2011, which he fulfilled partially.

In 2016, in the latest military coup attempt in Turkey, the Turkish militaries failed. One of the reasons for this is thought as if the Turkish president knew about the attempted of the military coup in advance and he needed it to limit the Turkish militaries. Very soon after this military coup attempt, many high-ranked military officials (including doctors, teachers, and the U.S.) were arrested or fired from their working places. After that, the coup attempt by the Turkish military was almost neutralized and in this way the "threat" to Erdogan's government was removed.

KEYWORDS:

Turkey, secularism, Kemalism, military, coup.

შენახალი

თურქეთი არის სეკულარული ქვეყანა მას შემდეგ, რაც თურქეთი რესპუბლიკად გამოცხადა. ეს აღნიშნული არის თურქეთის კონსტიტუციის პრეამბულაშიც. მუსტაფა ქემალ ათათურქის მოსწონდა ლაიციზმი. ეს იყო უნიკალური მოდელი სეკულარიზმის. მას სურდა რელიგიის კონტროლი და მისი ტრანზფორმირება, რის შედეგადაც, ისლამს აღარ ჰქონოდა ინსტიტუციური ძალაუფლება ქვეყნის სახელისუფლებო შტოებზე. ამ ყველაფერს მოყვა საუკუნოვანი ხალიფატის გაუქმება და რელიგიური საქმეების სამართველოს შექმნა, რომლის მიზანი იყო კანონის ფარგლებში განხორციელებიან სხვადასხვა საკითხები, რომლებიც რელიგიასთან იყო დაკავშირებული. მუსტაფა ქემალ ათათურქის იდეოლოგიის მიმდევრები ფიქრობდნენ, რომ რწმენა უფრო მნიშვნელოვანი არის, ვიდრე მისი ფიზიკურად გამოხატულება, რასაც მოყვა რელიგიურ ფიზიკური გამოხატულების ცვლილებები.

თურქეთი მუსლიმური სახემწიფოა, მისი მოსახლეობის აბსოლუტური უმრავლესობა მუსლიმია. აქედან გამომდინარე, მიუხედავად სეკულარიზმისა თურქეთის პოლიტიკაში, მაინც მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ისლამი, როგორც პოლიტიზირებული რელიგია. ისლამური პარტიები XX საუკუნის მეორე ნახევრიდან გაძლიერდა, რომელთაც სურდათ გადაეხვიან ქემალიზმის იდეოლოგიისაგან, რასაც მოჰყვა ყველაზე დიდი წინააღმდეგობა თურქეთის არმიისაგან. ის არის ყველაზე ერთგული ქემალიზმის იდეოლოგიის. ის როგორც დომინანტი ძალა ქვეყანაში, არავის აძლევს უფლებას პოლიტიკურ პარტიებსა თუ სამთავრობო ინსტიტუტებს გადაუხვიონ ქემალიზმის იდეოლოგიას. წინააღმდეგ შემთხვევაში აწყობდა სამხედრო გადატრიალებებს და ახდენდა ხელისუფლებიდან ჩამოეშორებინა არასასურველი „ისლამური პარტიები“. ბოლო სამხედრო გადატრიალების მცდელობა წარუმატებლად დამთავრდა, რომელსაც თავის მიზეზები ქონდა.

პრეზიდენტ რეჯებ თაიფ ერდოღანის პოლიტიკა თურქი სამხედროების მიმართ

თურქეთის ყოფილმა პრემიერ-მინისტრმა რეჯებ თაიფ ერდოღანმა „სამართლიანობისა და განვითარების“ პარტიასთან (სგპ) ერთად, კიდევ ერთ დიდ წარმატებას მიაღწია, როდესაც 2011 წლის საპარლამენტო არჩევნებში გაიმარჯვა¹ და უფრო გაიმყარა პოზიციები საკუთარი პოლიტიკის გასატარებად. მისთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი იყო სეკულარიზმისა და სამხედროების პოლიტიკური გავლენის შესუსტება ქვეყანაში. საპარლამენტო არჩევნების შემდეგ, თურქეთში ყველაზე აქტუალური საკითხი იყო საკონსტიტუციო ცვლილებები. ამ აქტუალურ საკითხს მოსახლეობის უმეტესობა მხარს უჭერდა, რომელიც რეფერენდუმის შედეგი იყო. კონსტიტუციის ერთ-ერთი მნიშვნელოვან საკითხს წარმოადგენდა იუსტიციის სამინისტროს რეორგანიზაცია, რომელიც მიზნად ისახავდა სამხედროების პოლიტიკური გავლენის შესუსტებას. მათი გავლენა იმდენად ძლიერი იყო ქვეყანაში, რომ ბოლო 50 წლის განმავლობაში მათ 4-ჯერ შეცვალეს მთავრობები, რომლებმაც ქემალისტურ პოლიტიკას გადაუხვიეს, სამხედრო გადატრიალების გზით.

2007-2012 წლებში, სამხედრო მაღალი რანგის ოფიცრების საქმიანობასთან დაკავშირებული გამოძიების დროს, 500-მდე გენერალი და სხვა სამხედრო მოსამსახურეები დააკავეს. მიზეზად განიხილავდნენ მათგან სახემწიფოში არასტაბილური სიტუაციის შექმნასა და ახალი სამხედრო გადატრიალებისთვის მზადებას. ამის გარდა ხელისუფლება ცდილობდა გავლენა მოეხდინა სამხედრო გენერალიტეტზე, რაც გამოიხატებოდა მათი „საქმეების შეთითხნით“, რის შემდეგაც ან ათავისუფლებდნენ ან იჭერდნენ იმ სამხედროებს ვინც მათ პოლიტიკას არ გაატარებდნენ. სამხედროებსა და ხელისუფლებას შორის ურთიერთობა ჩიხში შევიდა, რასაც მოყვა თურქეთის პრეზიდენტის მიერ შეიარაღებული ძალების ახალი უმაღლესი ხელმძღვანელების დანიშვნა. გენერალიტეტის შესუსტებასთან ერთად გაძლიერდა „რელიგიურ ლიდერთა ერთობის“ ორგანიზაცია. „რელიგურ საქმეთა სამართველო“ ერთ-ერთი გავლენიან სტრუქტურად იქცა, მათ განახორციელეს რელიგიის სავალდებულო საგნად შეტანა სამხედრო სასწავლებლებსა, სკოლებსა და უნივერსიტეტებში. ასევე, 7300 მეჩეთის აშენეს ბოლო 10 წლის განმავლობაში.²

რეჯებ თაიფ ერდოღანმა შეძლო თავისი პოლიტიკით დაესუსტებინა სეკულარიზმი და ამავე დროს, სამხედროების გავლენა ქვეყანაში, რაც მას შესაძლებლობას მისცემდა განახორციელებინა ქემალიზმის იდეოლოგიისგან განსხვავებული პოლიტიკა.

1 მაკარაძე ე. „თურქეთის ისტორია 1918-2017 წლები“, თბ., 2019წ, გვ.246.

2 მაკარაძე ე. „თურქეთის ისტორია 1918-2017 წლები“, თბ., 2019წ, გვ.264.

2016 წლის სამხედრო გადატრიალება

სამხედრო გადატრიალების დაგეგმვასა და განხორციელებას თავის მიზეზები ქონდა. პირველი და ყველაზე მნიშვნელოვანი მოქმედი მთავრობის მიერ მაღალი რანგის მქონე სამხედრო მოსამსახურეების უმიზეზოდ განთავისუფლება სამსახურიდან ან იძულება არსებული პოლიტიკის გატარების, რაც მიუღებელი იყო თურქი სამხედრო მოსამსახურეებისათვის. მეორე მიზეზი არის ისლამის გაძლიერება ქვეყანაში და სეკულარიზმის შესუსტება. ასევე, ერდოღანს სურდა თავისუფალი მედიისა და ინტერნეტ სივრცის კონტროლი, რის გამოც განახორციელეს რეპრესიები. აღნიშნული მიზეზების სრულყოფილად განხორციელების შემთხვევაში ერდოღანს საშუალება ეძლეოდა განეხორციელებინა თავისი პოლიტიკა, რომელიც განსხვავებული იყო ქემალიზმის იდეოლოგიისაგან.

თურქეთში უკანასკნელი სამხედრო გადატრიალება დაიწყო 2016 წლის 15 ივლისს როდესაც, მემბოხეებმა მძევლად აიყვანეს თურქეთის სამხედრო შტაბის მნიშვნელოვანი თანამდებობის პირები. მათ შორის თურქეთის გენერალური შტაბის უფროსი, სახმელეთო ჯარების მეთაური და საჰაერო ძალების მეთაური (დაახლოებით 21:00 საათი). შემდეგ სამხედრო თვითფრინავებმა დაიწყეს დედაქალაქ ანკარის საჰაერო სივრცეში მოძრაობა. პარალელურად მოხდა ქალაქ სტამბულის ფათიჰ სულთან მეჰმედის ხიდისა და ბოსფორის ხიდის დაკეტვა (23:00 საათი). თურქული მედია ავრცელებდა კადრებს თუ ქალაქებში როგორ შედიოდნენ ტანკები და იკავებდნენ ქვეყნის სტრატეგიულ ობიექტებს, მათ შორის „სამართლიანობისა და განვითარების“ პარტიის ოფისი. ასევე, მოხდა სტრატეგიული ობიექტების საჰაერო დაბომბვა. ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ობიექტი იყო პარლამენტის შენობა. მემბოხეებმა დაიკავეს ქალაქ სტამბულის ტაქსიმის მოედანი, რომელიც ქალაქის ცენტრია და პარალელურად დაიკავეს თურქეთის სახემწიფო ტელე-რადიო მაუწყებლის (TRT) შენობა. თურქეთის მოსახლეობას მიმართეს პირდაპირ ეთერში მათ, რომ „დემოკრატიული და სეკულარული კანონის უზენაესობა უკვე დაინგრა დღევანდელი ხელისუფლების დროს“ და რომ თურქეთის სათავეში მოვიდა თურქეთის მშვიდობის საბჭო, რომელიც „უმზუნველყოფს მოსახლეობის უსაფრთხოებას“.³ განცხადებაში ასევე ნათქვამია, რომ „თურქეთის რესპუბლიკის შეიარაღებული ძალები მთლიანად აკონტროლებენ და განაგებენ ყველა სტრატეგიულ ადმინისტრაციულ შენობებს, ქვეყანაში კონსტიტუციური წესრიგის აღდგენის მიზნით, ასევე ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლების, კანონის უზენაესობის და ზოგადი უსაფრთხოების აღსადგენად, რომელიც არ არის დაცული. აგრეთვე ყველა საერთაშორისო შეთანხმებები კვლავ ძალაშია.“⁴ ჩვენ იმედი გვაქვს, რომ კარგი ურთიერთობები ყველა ქვეყანასთან კვლავ გაგრძელდება“. მემბოხეებმა ასევე განაცხადეს, რომ მათ „ეს გააკეთეს იმის გამო, რომ შენარჩუნდეს დემოკრატიული წესრიგი და დაცულ იქნას კანონის უზენაესობა, რომელიც პრიორიტეტულია“. განცხადებაში ასევე აღნიშნულია დროებითი სამხედრო მდგომარეობის გამოცხადება. აგრეთვე მათ განაცხადეს, რომ უმოკლეს დროში მზად იქნება თურქეთის ახალი კონსტიტუცია. ამის შემდეგ TRT გაითიშა.

თურქეთის პრემიერ-მინისტრმა ბინალი ილდირიმმა დაგმო გადატრიალების მცდელობა, როგორც დემოკრატიულ თავდასხმა. ასევე განაცხადა, რომ ერდოღანი და მისი მთავრობა კვლავ ხელისუფლებაშია.⁵

თურქეთის პრეზიდენტმა, რომელიც იმ დროს იმყოფებოდა შვედულებაში საზღვარგარეთ ღამის 1 საათზე პირდაპირ ეთერში გააკეთა განცხადება. მან მოუწოდა თავის მომხრეებს ქუჩაში გამოსვლისკენ, სამხედრო კომენდანტის საათის მიუხედავად, ასევე მან თავის განცხადებაში აღნიშნა, რომ „არ არსებობს ძალა უფრო მაღალი, ვიდრე ძალა მოსახლეობისა. დაე, გააკეთონ რაც უნდათ მოედნებსა და აეროპორტებში.“⁶

დიდ ქალაქებში თურქეთის მოსახლეობამ მასობრივად დაიწყო ქუჩაში გამოსვლა პროტესტის ნიშნად და ეხმარებოდა პოლიციას კანონის აღდგენაში. იყო სროლები ქალაქის უბნებში, ხდებოდა ტანკებით სტრატეგიული შენობა-ნაგებობების განადგურება. მემბოხეებმა დაკარგეს უპირატესობა ინფორმაციული გავრცელების თვალსაზრისით, როდესაც ჟურნალისტმა ისაუბრა პირდაპირ ეთერში თუ როგორი შანტაჟის ქვეშ მოახდინა მემბოხეების მიმართვის გავრცელება. მემბოხე ჯგუფებს ემჩნეოდათ, რომ ბოლომდე არ იყვნენ ინფორმირებული ამ სამხედრო გადატრიალების შესახებ. მათ დაინახეს თურქული მოსახლეობის დეღვა და წინააღმდეგობა, რის შემდეგაც ცალკეულმა ჯგუფებმა დაყარეს იარაღი და ჩაბარდნენ პოლიციას. ძალოვანმა სტრუქტურებმა მალევე შეძლეს არსებული სიტუაციაზე კონტროლის აღდგენა და მემბოხე ჯგუფების განეიტრალება. ფაქტობრივად აღნიშნული სამხედრო გადატრიალება დამარცხდა.

სამხედრო გადატრიალების მარცხის მთავარი მიზეზი იყო პუტჩიტებს შორის ქაოსი. ინფორმაცია სამხედრო

3 <http://onedio.com/haber/tijen-karas-bildiriyi-silah-zoru-altinda-okudum-hayatimin-en-zor-yayiniydi--721477>

4 <https://www.theguardian.com/world/live/2016/jul/15/turkey-coup-attempt-military-gunfire-ankara>

5 <https://www.theguardian.com/world/live/2016/jul/15/turkey-coup-attempt-military-gunfire-ankara>

6 <https://www.theguardian.com/world/live/2016/jul/15/turkey-coup-attempt-military-gunfire-ankara?page=with:block-57895c1ae4b033b610b6e3fc#block-57895c1ae4b033b610b6e3fc>

გადატრიალების შესახებ გაიგო თურქეთის ეროვნული დაზვერვის ორგანიზაციის ხელმძღვანელმა, რის გამოც მოულოდნელად მოუწიათ მეამბოხეებს ოპერაციის დაწყება 6 საათით ადრე. შემდეგი მიზეზი იყო ოპერაციის დაწყების დროს მეამბოხეთა ლიდერის გენერალი სემიჰ თერზის მკვლელობა უმცროსი ოფიცრის მიერ, რამაც გამოიწვია მეამბოხეთა დემორალიზაცია და ოპერაციის არაკოორდინირებული მართვა.⁷

ასევე მეამბოხეებმა ვერ შეძლეს თურქეთის პრეზიდენტისა და მაღალი რანგის, თანამდებობის პირების მოკვლა ან დაკავება, რადგან ეროვნული დაზვერვის ხელმძღვანელობამ ყველა მნიშვნელოვან პიროვნებას მიაწოდა არსებული ინფორმაცია სამხედრო გადატრიალების შესახებ და უზრუნველყო მათი უსაფრთხოება. მეამბოხეებმა ვერ შეძლეს გაეკონტროლებიათ მასმედია, საკაბელო და სატელევიზიო კომუნიკაციები ხოლო მთავრობამ შეძლო სატელევიზიო კომუნიკაციების სწორი კონტროლი და მართვა. თურქეთის ყველა მოქალაქეს გაუგზავნეს ტექსტური შეტყობინება, რომ გაეპროტესტებინათ გადატრიალების მცდელობა.

ბოლო მონაცემებით სამხედრო გადატრიალების დროს დაიღუპა 300 ადამიანი, აქედან 161 ადამიანი მშვიდობიანი მოქალაქე ან პოლიციელი იყო და დანარჩენი კი მეამბოხეთა რიგებიდან. თურქეთის პრეზიდენტმა მომხდარიდან სულ მალე სამხედრო გადატრიალების მცდელობასა და ორგანიზატორობაში დაადანაშაულა ყოფილი იმამი ფეთჰულა გიულენი, რომელიც იქამდეც არაერთხელ ყოფილა ეჭვმიტანილი. მინდა ხაზგასმით ავღნიშნო რომ, ერდოღანი და გიულენი ერთ დროს პარტნიორები იყვნენ. გიულენს დიდი გავლენა ქონდა თურქეთში, რომლითაც დაეხმარა ერდოღანს საპარლამენტო არჩევნების მოგებაში, მაგრამ 2013 წელს კორუფციის სკანდალის შემდეგ მათ შეწყვიტეს ურთიერთობა.

თურქეთის მთავრობა მეამბოხეებს უწოდებს გიულენის მომხრეებს, რომლებსაც დიდი ხნის განმავლობაში ქონდათ მიზნად მოქმედი ხელისუფლების დამხობა. ამბოხების დასრულების შემდეგ, ქვეყანაში დაიწყო მასობრივი დაპატიმრებები იმამი, ვინც კი ეჭვმიტანილი იყო სამხედრო გადატრიალებაში. „განმედიის პროცესი“ შეეხო 45000 სამხედრო პირს, გუბერნატორებს, პოლიციელებს და მოსამართლეებს, რომლებიც დაპატიმრეს, ან განთავისუფლეს სამსახურებიდან. ასევე დაიწყო მასობრივი გათავისუფლება მასწავლებლებისა და უნივერსიტეტების თანამშრომლებისა.⁸

თურქეთის სამხედრო მოსამსახურეთა გარკვეული ნაწილი, რომელთაც მეამბოხეობაში ედებოდათ ბრალი, ან მონაწილეობდნენ მასში, ითხოვდნენ პოლიტიკურ თავშესაფარს საბერძნეთის სახემწიფოსგან, რაზეც თანხმობა მიიღეს. თურქეთის საგარეო სამეთა მინისტრმა მოითხოვა მათი ექსტრადირება, მაგრამ ეს საკითხი დღემდე არ არის გადაწყვეტილი.

2016 წლის 17 ივლისს ვიკილიქსმა გამოაქვეყნა თურქული ელექტრონული წერილები და დოკუმენტები საჯაროდ მათ შორის სგპ-ს, სადაც აღწერილი იყო სამხედრო გადატრიალების, შემდეგ მთავრობის, მიერ განხორციელებული რეპრესიები.

გარკვეული მოსაზრებები და მტკიცებულებები არსებობს, იმის შესახებ, რომ ეს სამხედრო გადატრიალება დაგეგმილი იყო წინასწარ, თურქეთის პრეზიდენტის მიერ. ვარაუდობენ პუჩისტების ერთ-ერთი ლიდერის კავშირს ერდოღანთან.⁹ ვფიქრობ ალბათ შეუძლებელია ოპერაციის დასრულებიდან ორ დღეში დააპატიმრო და სამსახურიდან გაათავისუფლო ათასობით ადამიანი, თუ ეს წინასწარ არ გაქვს განსაზღვრული. ამის ვარაუდის საფუძველს იძლევა ის გარემოება, რომ ერდოღანის მიზანი იყო ძალაუფლების გაფართოება, სეკულარიზმის დასასუსტება და თურქეთის არმიაში „წმენდის“ განხორციელება მისისრული დამორჩილების მიზნით.

სამხედრო გადატრიალების მცდელობას დიდი რეაქცია მოჰყვა ქვეყნის ფარგლებს გარეთ. ნატო-ში ფიქრობდნენ, რომ ნატო თურქეთის ურთიერთობა უნდა გადაიხედოს. ნატოს ერთ-ერთი მოთხოვნაა დემოკრატიული ინსტიტუტების პატივისცემა ქვეყანაში. ნატო-ს მაშინდელმა გენ.მდივანმა იანს სტოლტენბერგმა სამხედრო გადატრიალების, შემდეგ პირველი ვიზიტის დროს დაადასტურა, რომ ეს ქვეყანა ისევ ითვლება ნატო-ს სტრატეგიულ პარტნიორად. თურქეთის სამხრეთით განლაგებული ინჯილიკის ბაზა მნიშვნელოვანი სტრატეგიული ობიექტია ISS–თან ბრძოლაში. თუმცა თურქეთმა ეს სამხედრო ბაზა დახურა გარკვეული პერიოდი, სამხედრო გადატრიალების წინააღმდეგ ბრძოლის დროს. ნატოს თურქეთი სჭირდება და ეს ფაქტია.¹⁰

სამხედრო გადატრიალების შემდეგ დაწყებულ რეპრესიებთან დაკავშირებით, ოფიციალური განცხადება გააკეთეს აშშ-ისა და საფრანგეთის მთავრობების წარმომადგენლებმა, რომლებმაც განაცხადეს, რომ შეეწყვიტათ დარბევის პროცესი, რადგან პოლიტიკური სისტემა შორდება დემოკრატიულ სტილს.

7 <https://www.al-monitor.com/originals/2016/07/turkey-coup-attempt-intelligence-agency-thwart.html>

8 https://www.washingtonpost.com/world/turkey-jails-generals-as-post-coup-purge-widens/2016/07/19/db076c84-4d1f-11e6-bf27-405106836f96_story.html

9 <https://www.independent.co.uk/news/world/turkey-coup-conspiracy-theory-erdogan-military-gift-god-soldiers-istanbul-a7140516.html>

10 სიგუა.შ, „ნატო-თურქეთის ურთიერთობა“, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სოციალურ და პოლიტიკის მეცნიერებათა ფაკულტეტის პოლიტიკური მეცნიერების სადოქტორო საგანმანათლებლო პროგრამის დოქტორანტი, თბ., 2019წ., 14გვ.

დასკვნა

უკანასკნელი სამხედრო გადატრიალების მცდელობა თურქეთში მარცხით დასრულდა, განსხვავებით წინა სამხედრო გადატრიალებებისა. ამას თავისი არაერთი მიზეზი ჰქონდა.

აღსანიშნავია, რომ აღნიშნული სამხედრო გადატრიალების მარცხის ერთ-ერთი მიზეზი იყო ის, რომ ამის შესახებ თურქეთის ხელისუფლებამ წინასწარ იცოდა. ერდოღანს ის ჭირდებოდა იმისათვის, რათა სამხედროების გავლენა თურქეთში შეესუსტებინა, რაც მას საშუალებას მიცემდა საკუთარი ძალაუფლება განემტკიცებინა ქვეყანაში. ამის მიზეზი არის ის, რომ დღევანდელი მართველი პარტია ზომიერი ისლამისტურია, რაც მიუღებელია ქემალიზმის იდეების ერთგული თურქი სამხედროებისათვის.

გამოყენებული ლიტერატურა

- ბატიაშვილი ზ. „თანამედროვე თურქეთი“, თბ., 1998წ.
- მაკარაძე ე. „თურქეთის ისტორია 1918-2017 წლები“, თბ., 2019წ.
- მაკარაძე ე. „თურქეთის ისტორია 2000-2015 წლები“, თბ., 2016წ.
- სვანიძე მ. „თურქეთის ისტორია“, გამომცემლობა „არტანუჯი“ თბ., 2007წ.
- სიხარულიძე გ. „სეკულარიზმის დილემა თურქეთში: თანამედროვე გამოწვევები“, საქართველოს პოლიტიკის ინსტიტუტი კვლევითი დოკუმენტი თბ., 2017 წელი.
- <http://onedio.com/haber/tijen-karas-bildiriyi-silah-zoru-altinda-okudum-hayatimin-en-zor-yayiniydi--721477>
- <https://www.theguardian.com/world/live/2016/jul/15/turkey-coup-attempt-military-gunfire-ankara>
- <https://www.theguardian.com/world/live/2016/jul/15/turkey-coup-attempt-military-gunfire-ankara>
- <https://www.theguardian.com/world/live/2016/jul/15/turkey-coup-attempt-military-gunfire-ankara?page=with:block-57895c1ae4b033b610b6e3fc#block-57895c1ae4b033b610b6e3fc>
- <https://www.al-monitor.com/originals/2016/07/turkey-coup-attempt-intelligence-agency-thwart.html>
- https://www.washingtonpost.com/world/turkey-jails-generals-as-post-coup-purge-widens/2016/07/19/db076c84-4d1f-11e6-bf27-405106836f96_story.html
- <https://www.independent.co.uk/news/world/turkey-coup-conspiracy-theory-erdogan-military-gift-god-soldiers-istanbul-a7140516.html>

**სსიპ - დავით აღმაშენებლის სახელობის
საქართველოს ეროვნული თავდაცვის აკადემია
LEPL - DAVID AGHMASHENEBELI
NATIONAL DEFENCE ACADEMY OF GEORGIA**

ISSN 2720-8184